

**5 NUMARALI 1099-1114 / 1687-1702 TARİHLİ NÂME-İ HÜMÂYÛN
DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ (S.225-
448)**

Şeyma ÇETREZ

Yüksek Lisans Tezi

Tarih Anabilim Dalı

Doç. Dr. İbrahim ÖZGÜL

AĞRI-2024

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

**5 NUMARALI 1099-1114 / 1687-1702 TARİHLİ NÂME-İ HÜMÂYÛN
DEFTERİ’NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ (S.225-
448)**

Şeyma ÇETREZ

Yüksek Lisans Tezi

TEZ YÖNETİCİSİ:

Doç. Dr. İbrahim ÖZGÜL

AĞRI- 2024

**5 Numaralı 1099-1114 / 1687-1702 Tarihli Nâme-i Hümâyûn Defteri'nin
Transkripsiyonu Ve Değerlendirilmesi (S.225-448)**

Doç. Dr. İbrahim ÖZGÜL danışmanlığında, Şeyma ÇETREZ tarafından hazırlanan bu çalışma, .../.../... târihinde aşağıdaki jüri tarafından Târih Anabilim Dalı Yeniçağ Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak **oybirliği / oy çokluğu (.../...)** ile kabûl edilmiştir.

Başkan :

İmza :

Üye :

İmza :

Üye :

İmza :

Yukarıdaki sonuç;

Enstitü Yönetim Kurulu .../.../... târih ve / nolu karârı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. İbrahim HAN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaklardan yapılan bildiriş, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak olarak kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kânunundaki hükümlere tâbi'dir.

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ'NE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim- Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “**5 Numaralı Ve Hicri 1099-1114 /Miladi 1687-1702 Tarihli Nâme-i Hümâyûn Defteri’nin Transkripsiyonu Ve Değerlendirilmesi (S.225-448)**” adlı tezin tamâmen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim- Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

ΔTezimin tamâmı her yerden erişime açılabilir.

Δ Tezim sadece Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Δ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamâmı her yerden erişime açılabilir.

Şeyma ÇETREZ

2024

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY FORMU	iii
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	viii
KISALTMALAR	ix
ÖNSÖZ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. 5 NUMARALI VE HİCRİ 1099-1114 /MİLADİ 1687-1702 TARİHLİ NÂME-İ HÜMÂYÛN DEFTERİ'NİN ÖZETİ VE TRANSKRİPSİYONU

1.1. Diploması Nedir?.....	3
1.2.Diplomasinin Osmanlı Devleti'nde Kullanılması.....	5
1.3. Osmanlı Devleti'nin Tek Taraflı (Ad Hoc) Diplomasiden Sürekli Diplomasiye Geçişi.....	6
1.4. Osmanlı'nın Siyasi Ve Diplomatik Kaynakları.....	8
1.4.1. Nâme-i Hümâyûn Defterleri.....	8
1.4.2. Düvel-i Ecnebiye Defterleri.....	11
1.4. 2. 1. Ahitnâme-i Hümayunlar.....	12
1.4. 3. Sefaretnameler.....	16
1.4. 4. Sınır Tehdit Raporları.....	17
1.5. 5 Numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri	18

İKİNCİ BÖLÜM

2. 5 NUMARALI 1099-1114 / 1687-1702 TARİHLİ NÂME-İ HÜMÂYÛN DEFTERİ'NİN ÖZETİ VE TRANSKRİPSİYONU

2.1.5 NUMARALI NAME-İ HÜMAYUN DEFTERİ'NİN ÖZETİ VE TRANSKRİPSİYONU.....	21
DEĞERLENDİRME.....	218
SONUÇ.....	222
KAYNAKÇA.....	224
EKLER.....	228

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

5 NUMARALI 1099-1114 / 1687-1702 TARİHLİ NÂME-İ HÜMÂ-YÛN DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ (S.225- 448)

Şeyma ÇETREZ

Tez Danışmanı: Doç.Dr. İbrahim ÖZGÜL

2024, ss.

XIV. yüzyılın başlarında kurulan ve uzun yıllar dünya siyasetinde önemli bir rol oynayan Osmanlı Devleti ömrünün her safhasında yaşamın doğal akışı gereği çevresindeki hanlıklar, beylikler, devletler ve imparatorluklarla ilişki içerisinde olmuştur. Yaşadığı geniş coğrafya ve buradaki faaliyetleri bu ilişkileri zorunlu kılmıştır. Siyasi, sosyal, ekonomik, dinî birçok alanda kurulan bu münasebetlerin konusu temel olarak savaş, barış, sınır, vergi vb. gibi meseleler olmuştur. Birçok devlet gibi Osmanlı Devleti de dış politikasını içinde bulunduğu koşullara göre oluşturmuştur.

Osmanlı Devleti'nin yüzyıllar süren bu diplomatik ilişkileri, içinde barındırdığı kurumlar aracılığıyla kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlar tasnif edilerek çeşitli defterlerin içerisine kaydedilmiştir. Bu defterler; Nâme-i Hümayûn Defterleri, Düvel-i Ecnebiye Defterleri, Sefaretnameler ve Sınır Tahdit Raporlarıdır. Çalışmamıza konu olan kaynak ise Nâme-i Hümayûn defterleri içerisinde bulunan 5 numaralı Nâme-i Hümayûn Defteri'dir.

Bu çalışmanın amacı 5 Numaralı ve Hicri 1099-1114 /Miladi 1687-1702 Tarihli Nâme-i Hümayûn Defteri'nin 225 ve 448 sayfa aralıklarında ki çeşitli konularda yazılmış olan birçok hükümdar mektuplarının Latin harflerine çevirisi ve mektupların değerlendirilmesinin yapılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devlet, diplomatika, name-i hümayun, mektup, yazışma, hükümdar, dış politika.

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

Şeyma ÇETREZ

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. İbrahim ÖZGÜL

2024, Page

TRANSCRIPTION & EVALUATION OF NÂME-İ HÜMÂYÛN BOOK NUMBER 5 & DATED 1099-1114 /1687-1702(P.225-448)

XIV. The Ottoman Empire, which was founded at the beginning of the 19th century and played an important role in world politics for many years, had relations with the surrounding khanates, principalities, states and empires as a natural flow of life at every stage of its life. The wide geography in which he lived and his activities there made these relations necessary. The subject of these relations established in many political, social, economic and religious areas is basically war, peace, border, tax, etc. There were issues like this. Like many states, the Ottoman Empire formed its foreign policy according to the conditions it was in.

These diplomatic relations of the Ottoman Empire, which lasted for centuries, were recorded through the institutions it contained. These records were classified and recorded in various notebooks. These notebooks; Name-i Hümâyûn Books, Foreign Powers Books, Embassies and Border Demarcation Reports. The source that is the subject of our study is Nâme-i Hümâyûn Notebook number 5, which is among the Nâme-i Hümâyûn notebooks.

The aim of this study is to translate all the letters of many rulers written on various subjects between 225 and 448 pages of the Nâme-i Hümâyûn Notebook No. 5 and dated Hijri 1099-1114 / Gregorian 1687-1702 into Latin letters and to evaluate the letters.

Key Words: Ottoman State, diplomacy, imperial name, letter, correspondence, ruler, foreign policy.

KISALTMALAR

BEO	: Bab-1 Ali Evrâk Odası
BEO.AYN	: Bab-1 Ali Evrâk Odası Ayniyat Defterleri
BOA	: Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi
C	: Cilt
C	: Cemaziye'l-ahîr
Ca	: Cemaziye'l-evvel
DİA	: Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
H.	: Hicri
Hk.	: Hüküm
L	: Şevvâl
M	: Muharrem
M.	: Miladi
N	: Ramazân
R	: Rebiü'l-ahîr
Ra	: Rebiü'l-evvel
S	: Sayı
S	: Safer
s.	: sayfa
ss.	: sayfa sayısı
Ş	: Şaban

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

Z : Zilhicce

Za : Zilkade

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti, XIV. yüzyılın başlarında Bizans İmparatorluğu sınırında kurulmuş ve İslam dininin gereklerine uyarak gaza ve cihat politikasıyla fetihler gerçekleştirmek sûretiyle kısa sürede topraklarını genişleterek büyük bir imparatorluk kurmuştur. Bir yandan sınırları genişleyen Osmanlı Devleti, birçok alanda sistemli kurum ve kuruluşlarla devletin idâresini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Osmanlı Devleti yaptığı bütün işleri yanı sıra her yazışmasını kayıt altına aldığı için büyük bir arşivi de miras bırakmıştır. Kuruluş devrinden son yıllara kadar farklı birçok kurum ve bunlara bağlı yazışmaların yürütüldüğü defterler mevcuttur. Bu defterlerin bugün var olması Osmanlı tarihine büyük bir ışık tutmaktadır.

Özellikle siyasi açıdan dış devletler ile olan yazışmaların kayıt altına alındığı Nâme-i Hümayûn Defterleri Osmanlı Devleti'nin yüzyıllar süren diplomatik ilişkileri açısından önemlidir. Çalışmamıza konu olan kaynak ise Nâme-i Hümayûn defterleri içerisinde bulunan *5 numaralı Nâme-i Hümayûn Defteri*'dir.

Bu tez çalışması, toplam bir giriş ve iki bölümden müteşekkildir. Çalışmanın giriş kısmında, Diplomasi nedir? Diplomasinin Osmanlı Devleti'nde kullanılması ve Osmanlı'nın siyasi ve diplomatik kaynakları hakkında bilgi verilmiştir.

Tezin birinci bölümünde ise Osmanlı diplomasisi ve diplomasinin Osmanlı Devleti'nde kullanılması ile ilgili genel bilgiler ve Osmanlı'nın siyasi ve diplomatik kaynakları hakkında malûmat verilmiştir. Daha sonra ise Osmanlı Arşivinde yer alan 5 Numaralı Name-i Hümayun Defteri'ne ait 5 Numaralı Name-i Hümayun Defteri başlığı altında, defterin fiziki özellikleri ve dil özellikleri ve söz konusu defterin muhtevası ele alınmıştır.

Tezin ikinci bölümünde ise 5 Numaralı 1099-1114 / 1687-1702 Tarihli Nâme-i Hümayûn Defteri'nin 225 ve 448 sayfa aralıklarında ki çeşitli konularda yazılmış olan birçok hükümdar mektuplarının tümünün Latin harflerine çevirisi ve mektupların transkripsiyonu yapılmıştır. Bu bölümden sonra ise tezin genel bir sonucu yazılarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

Bu çalışmanın başından sonuna kadar her türlü maddi ve manevi desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç.Dr.İbrahim ÖZGÜL'e müteşekkirim. Tezin incelenmesinde ve düzeltilmesinde kıymetli vakitlerini ayırarak yönlendirmeleriyle yol gösteren Dr.Hikmet ÇİÇEK'e, Doç.Dr.Hakan KAYA'ya ve Dr.Mehmet BAYRAK'a teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışma sırasında sabır ve anlayışlarıyla bana manevi desteklerinden dolayı aileme ve yakın çevreme de teşekkürü borç bilirim.

şeyma ÇETREZ

AğRI-2024

GİRİŞ

Her ulus, tarihi bir mirasa sahiptir. Bunların önemli bir kısmını; kütüphaneler, eski belgeler, eserler, kitaplar ve arşivler gibi zengin içerikli ve birinci elden kaynaklar olarak ele aldığımız kültürel varlıklar oluşturur. Haiz olunan kültür varlıklarının korunması, kuşaktan kuşağa aktarılması ve değer kazandırılmasının sağlanması ise o milletin düzenli bir kayıt sistemine ve sağlam bir arşiv düşüncesine sahip olması ile muhtemel olabilir.¹

Birinci elden kaynak olmaları ve topluluk bilimlerine giriş hasebiyle arşivler büyük önem taşırlar. Bu yüzdendir ki bir ulusun tarihi, millet ve devlet yaşamının hakiki hatları olan arşivlerde saklıdır.² Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde; Osmanlı Devleti'nden, 150 milyonu bulan doküman, belge, eser ve defter serileri günümüze ulaşmıştır. Bu dokümanların hem düzenlenmeleri ve büyük bir titizlikle muhafaza edilmiş olmaları, hem de resmi haber ve yazışmaların muhakkak kayıt altına alınması ile ilgili buyruk ve kurallardan da anlaşıldığı gibi kuruluşundan itibaren Osmanlı Devleti, bürokrasinin her kademesindeki dokümanları korumaya ve arşivciliğe büyük ehemmiyet vermiştir.³

Osmanlı Devleti kuruluşundan yıkılışına kadar normal yaşam akışına göre etrafındaki ülkeler, imparatorluklar, beylikler, hanlıklar ve devletlerle; siyasi, sosyal, dini ve ekonomik münasebet içerisinde olmuştur. Bu siyasi münasebetlerin oluşmasında etki eden neden ise yaşadığı geniş coğrafya ve burada yapmış oldukları faaliyetlerdir. Diplomasi, dini, iktisadi ve toplumsal yönden kurulan bu ilişkiler daha çok harp, sulh, hudut, haraç vb. gibi konulardan olmuştur. Osmanlı Devleti de diğer ülkeler gibi dış siyasetini mevcut bulunduğu şartlara göre oluşturmuştur. Kuruluş ve yükselme devirlerinde Osmanlı Devleti, her ne kadar tek taraflı (*Ad Hoc*) bir siyaset benimsemiş olsa da duraklama devrinde sürekli siyaseti tercih etmiştir.⁴

¹ Necati Aktaş, "Osmanlı Dönemi Arşivciliğimiz", *Osmanlı*, C.6, Ankara, 1999, s.303-310.

² Hacı Osman Yıldırım, Nazım Yılmaz, Yusuf İhsan Genç, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., İstanbul, 2000, s.7.

³ Hacı Osman Yıldırım, Nazım Yılmaz, Yusuf İhsan Genç, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, s.35.

⁴ Hüner Tuncer, *Eski ve Yeni Diplomasi*, Ümit Yay., Ankara, 2006, s.15., Oral Sander, *Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., No:563, Ankara, 1987, s. 119.

Yüzyıllarca devam eden Osmanlı Devleti'nin siyasi münasebetleri, devletin içindeki müesseseler tarafından kayıt altına alınmıştır ve bu kayıtlar bölümlere ayrılarak farklı defterlere kaydedilmiştir. Bu defterler; Nâme-i Hümayûn Defterleri, Düvel-i Ecnebiye Defterleri, Sefaretnameler ve Sınır Tahdit Raporlarıdır.⁵

Osmanlı Arşivi'nin en ehemmiyetli defter serilerinden olan Nâme-i Hümayûn Defterleri, on sekiz adet defterden oluşmaktadır.⁶ Çalışmamıza konu olan kaynak ise Nâme-i Hümayûn defterleri içerisinde bulunan 5 numaralı Nâme-i Hümayûn Defteri'dir. Bu defter en eski tarihli olması bakımından kronolojik olarak ilk sıradadır. Tarih aralığı 1687-1702 olup sırasıyla II. Süleyman (1687-1691), II. Ahmet (1691-1695), II. Mustafa (1695-1703) devirlerine denk gelmektedir. Bu defter hem Müslüman hem de gayrimüslim devletlere ait farklı konularda yazılmış birçok padişah mektubunu içermektedir. Defterde; devletlerarası muahedeler, sınırlar, asayiş, ticaret, vergi gibi konularda nâmeler yer almaktadır. Defterde sadece Osmanlı Devleti'nden gönderilen mektuplar değil ek olarak bunlara gelen cevaplardan bazıları da bulunmaktadır.⁷

⁵ İskender Türe, Salim Kaynar, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., İstanbul, 2017, s. 52.

⁶ Murat Cebecioğlu, Sinan Satar, Dursun Küçükbaltaoğlu, Vahdettin Atik, Seher Dilber, Numan Yekeler, Resul Köse, Kemal Gurulkan, Raşit Gündoğdu, *Kırım Hanlarına Nâme-i Hümayûn (2 Numaralı Name Defteri)*. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., İstanbul, 2013,s.3.

⁷ İskender Türe, Salim Kaynar, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, s. 52.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.5 NUMARALI 1099-1114 / 1687-1702 TARİHLİ NÂME-İ HÜMÂYÛN DEFTERİ

1.1. Diplomasi Nedir?

Kavramsal olarak çok çeşitli anlamlarla ifade edilebilmesinden dolayı birçok tanımı yapılabilen diplomasi kavramı; “İkiye katlanmış kâğıt veya belge ” manasına gelmektedir. Ayrıca Eski Yunancada “iki levha arasına yazılmış hukuki anlaşma” anlamını da taşımaktadır.⁸ Farklı araştırmacıların ele aldığı birçok diplomasi kavramının tanım ve değerlendirmesi mevcuttur. Bu tanımlamalardan, Türk Dil Kurumu, diplomasiyi; “dış münasebetleri düzenleyen antlaşmalar bütünü ve yabancı bir devlette, Uluslararası toplantılarda devletini temsil etme görevi ve sanatı” olarak tanımlarken,⁹ Oxford Advanced Learners sözlüğü ise diplomasi kelimesini, “iki farklı devlet arasındaki münasebetleri yönetme etkinliği ve bunu yapabilme kabiliyeti” olarak tanımlanmakta, ve bir diğer anlam olarak da; “zor zamanlarda veya durumlarda insanları üzmeden, kırmadan anlaşabilme kabiliyeti” olarak da tanımlamıştır.¹⁰ Tarihçi ve diplomat Hüner Tuncer ise hem diplomasi kelimesinin bilimsel olarak kullanım süreciyle ilgili malumat vermiş hem de kelimenin kökenine değinmiştir. Diplomasi kavramının esasına yani kökenine bakıldığında Antik Yunan’da “diploma” sözcüğünden türediğini ifade etmektedir. Antik Yunan ve Eski Roma İmparatorluğu’nda ülkeye ait bütün resmi belgelere “diploma” adı verilmektedir. Belgeleri özenle saklayacak, düzene koyacak ve çözecek profesyonel yazmana gereksinim vardır. Diplomasi sözcüğü XVIII. yüzyıla gelindiğinde “belgeleri inceleme bilimi” olarak tanımlanmıştır.¹¹ Siyasal bilimci Ahmet Emin Dağ ise uluslararası ilişkiler ve diplomasi sözlüğünde “Diplomasi, ülkelerin uluslararası politikada, siyasi etki aracı olarak tanımladığı ve özetle Uluslararası münasebetlerin barışçıl bir yol izlenerek icra edilmesi manasına gelen bir

⁸ Mübahat Kütükoğlu, “Diplomatika”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.9, 1994, s.360.

⁹ TDK Güncel Türkçe Sözlük, *Diplomasi*, (Erişim Tarihi: 02.01.2024).

¹⁰ <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/diplomacy?q=diplomacy>, (Erişim Tarihi: 13.01.2024).

¹¹ Tuncer, *a.g.e.*, s.13.

kelimedir.”¹² şeklinde tanımlamıştır. Oral Sander bunlara ek olarak diplomasi ile dış politika kavramlarının yakın anlam içerdiğine vurgu yaparak “Genel bir tanımlama yapıldığında, bir ülkenin diplomasisi ile dış politikası aynı şeydir. Dar bir şekilde ele aldığımızda ise, dış politika, ülkenin milletlerarası düzenden beklentileri, yani hedefleridir; diplomasi bu hedeflere ulaşmak için yararlanılan araç ve düzeneklerdir.”¹³ şeklinde bir tanımlama yapmıştır. Buna istinaden Ali İbrahim Savaş ise bir ülkedeki diplomasisinin, dış politikanın varlığından bahsedebilmek için herhangi bir dış ülke ile münasebetinin olup olmadığına bakılmasının yeterli olduğundan bahsetmiştir. Çünkü Savaş’a göre “Bir ülkenin herhangi bir ülke ile ilişkisi varsa o devletin her halükarda diğer ülkelere karşı dış politikaları, siyasi tavır ve davranışlarının olduğu da malumdur.”¹⁴

Batı’da diplomasi kavramını 1796 yılında; “uluslararası ilişkiler” anlamında kullanmaya başlayan kişi İngiliz yazar ve devlet adamı olan Edman Burke’dir. Böylece 1796’da diplomasi kavramını milletlerarası münasebet ve müzakerelerin icra edilmesindeki beceri ve taktik anlamında kullanan Burke; “diplomatik kurul” tabirini de literatüre kazandırmıştır.¹⁵

Albert de Brogli ise diplomasi sözcüğünü; “devleti için vatansever doğru söylememe sanatıdır”.¹⁶ Olarak ifade etmektedir. Sir Ernest Satow’a göre diplomasi, özgür ülkelerin hükümetleri arasındaki resmi münasebetlerin icra edilmesindeki incelik ve ferasettir.¹⁷ Bir Çin atasözüne göre diplomasi ise “en kötü şeyleri en güzel şekilde ifade etme sanatıdır.”¹⁸ diye tanımlanmıştır.

Söylenilen bu diplomasi tanımları, ilk önceleri dış devletler ile olan münasebetleri düzene koyan bilim dalı, müzakere ve münakaşa sanatı, milletlerarası münasebetlerde barış, huzur ve emniyetin sağlanmasına yardım eden düzenin tümünü ifade etmektedir. Fakat XX. yüzyılın ilk zamanlarında savaştaki gergin

¹² Ahmet Emin Dağ, *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü*, Anka Yay., İstanbul, 2004, s.146.

¹³ Oral Sander, *a.g.e.*, s.3.

¹⁴ Ali İbrahim Savaş, *Osmanlı Diplomasisi*, 3F Yay. İstanbul, 2007, s.10.

¹⁵ Tuncer, *a.g.e.*, s.13.

¹⁶ Chas W.Freeman, *The Diplomat’s Dictionary*, Washington D.C:National Defence University Press, Washington 1993, p.98.

¹⁷ Tuncer, *a.g.e.*, s.15.

¹⁸ Temel İskit, *Diplomasi Tarihi Teorisi Kurumları ve Uygulamaları*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul, 2014, s.3.

münasebetlerin, dış politikanın asıl aracı olarak kullanıldığı senelerde, dış politika ve diplomasi sözcüklerinin iç içe geçmesi ve birbirine karışması da normal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı diplomatik faaliyetler, dış politikanın hususi meselesi haline gelmiş ve netice olarak merkezî bir konum kazanmıştır. Halk arasında “diplomasi” sözcüğü genellikle “dış politika” ya da “milletlerarası politika” ile eş anlamda kullanılmaktadır. Halbuki diplomasi milletlerarası politika ya da dış politikanın içeriğinden çok, bunların icra edilmesi ile ilgilidir. Başka bir tabirle, diplomasi, bir ülkenin malum konulara düşünce ve fikirlerini dolaysız bir biçimde diğer devletlerin hüküm vericilerine iletmesi sürecidir.¹⁹

1.2. Diplomasinin Osmanlı Devleti’nde Kullanılması

XIII. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar geniş bir coğrafyada hüküm süren Osmanlı Devleti büyük bir imparatorluktur. Bundan dolayı çevresindeki birçok farklı ülke ve devlet ile siyasi, sosyal, ekonomik ve dini münasebetleri olmuştur. Bu münasebetlerin düzeyi, dengesi içinde bulunulan koşul ve zamana göre farklılık göstermiştir.

Kurulduğu andan XV. yüzyıla kadar Osmanlı Devleti, *Ad Hoc* diplomasi sistemini yürütmüştür.²⁰ Ad Hoc diplomasi; tek yanlı ve geçici bir diplomasi yöntemidir.²¹ Bu diplomasi anlayışına göre, bir ülke tarafından görevlendirilen diplomasi elçileri belirli bir vazife ya da hedefi gerçekleştirmek için, sürekli olmayan belli bir süre zarfında dış devletlere gönderilir ve bu vazifesini bitirdikten sonra ülkesine geri dönerler.²²

Diplomatik ilişkilerin belirlenmesini teşkil eden temel faktörlerden biri askerî güçtür. Osmanlı Devleti de askerî üstünlüğünü diplomatik ilişkilerine yansıtmış ve bu da tek taraflı diplomasinin uygulanmasını mümkün kılmıştır. O dönemde çok etkili bir askeri güce sahip olan Osmanlı Devleti, siyasi gücünü kullanıp istediği her şeyi yeri geldiğinde savaşıarak aldığı için de dönemin diplomasisini sürekli değil,

¹⁹ Mehmet Gönlübol, *Uluslararası Politika: İlkeler, Kavramlar, Kuramlar*, Atilla Yay., Ankara, 1993, s.112.

²⁰ Tuncer, *a.g.e.*, s.14.

²¹ Nazgul Zharmukhanbetova, *Dış Politika Aracı Olarak Diplomasi ve Kazakistan Cumhuriyeti Örneğinde Kurumsal Diplomasi*, Ege Üniversitesi, İzmir, 2010, s.22.

²² Tuncer, *a.g.e.*, s. 14.

geçici olarak (buyrukları bildirme, törenlere katılma, antlaşma yapma, savaş öncesi kan dökülmeden teslim olmayı önerme vb.) uygulamıştır.²³

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere Osmanlı Devleti kendini diğer devletlerden üstün görmüş ve hiçbir ülkeyi kendisi ile eş değer görmemeyi bir kaide edinmiştir ve yükselme döneminde fetih operasyonlarının sonucunda dolaylı ya da doğrudan kendisi ile ilişki içerisinde olan devletlere karşı tavizsiz ve yaptırımcı bir siyaset izlemiştir. Bu diplomatik ve politik durum sonucunda hiçbir ülkeyi kendisiyle aynı eşit haklara sahip olmaması anlayışını benimsemişlerdir.²⁴

Osmanlı Devleti, Avrupa'da oluşan milletlerarası hukuk kurallarında kendilerini bağlı saymamalarının nedeni ise diğer devletleri kendileriyle eş değer görmedikleri içindir. Nüfuzlu oldukları dönemlerde, hem kendilerinin sürekli büyükelçi göndermedikleri gibi, hem de bir iki istisna dışında, başka devletlerin sürekli büyükelçilerini de kabul etmemişlerdir. Dolayısıyla, kuramda da olsa üstünlük kavramının münasebetlerin temeli olduğu milletlerarası düzende teknik anlamda diplomasi yapmamışlardır.²⁵

1.3.Osmanlı Devleti'nin Tek Taraflı (Ad Hoc) Diplomasiden Sürekli Diplomasiye Geçiş

Osmanlı diplomasisinin bir diğer önemli niteliği ise, diplomasinin ülkenin askerî gücü ve politikasına eş değer bir şekilde gelişmesi ve ülkenin güçlü olduğu dönemlerde bu güçlülüğünü siyasi alanda da kullanmasıdır. 16.yüzyıldan 18.yüzyıla kadar Osmanlı Devleti'nde yapılan antlaşmaların ortak özelliği politik açıdan, Ad Hoc sistemi olarak bilinen yani tek taraflı olarak hazırlanan ve karşı tarafın kabul ettiği belgeler şeklinde düzenlenmiş olmalarıdır.²⁶ Ancak 1699 yılında imzalanan Karlofça Antlaşması ile Osmanlı diplomasisi çok büyük bir saygınlık kaybetmiştir. Karlofça Antlaşması ile hep büyük toprak kayıpları yaşanmıştır hem de ilk defa bir

²³ Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameler*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1968, s. 15.

²⁴ Savaş, *a.g.e.*, s.20.

²⁵ Kemal Girgin, *Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemleri Hariciye Tarihimiz*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara,1994, s.5-37.

²⁶ Uğur Kurtaran, "Sultan Birinci Mahmud'un Rusya'ya Verdiği 1739 Tarihli Ahidnâme", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.1, 2014, s.216.

dış ülkenin arabuluculuğu²⁷ kabul edilmek zorunda kalınmıştır. Bu antlaşma ile Rus Çar'ının "Çarlık" sanı kabul eden²⁸ Osmanlı Devleti'nin dış siyaseti ve diplomasi zihniyeti bu olayla beraber farklı bir varyasyon yani değişim geçirmiştir.²⁹ Osmanlı Devleti'ndeki ad hoc (tek taraflı) diplomasi anlayışı büyük bir darbe almış ve artık diğer devletlerin de dikkate alındığı farklı ve yeni bir dönem başlamıştır. Bununla beraber 1718 yılında Osmanlı Devleti'nin, Avusturya ile yaptığı Pasarofça Antlaşması da önemli bir belirleyici nokta olmuştur.³⁰ Çünkü Pasarofça Antlaşmasıyla beraber Osmanlı Devleti ilk kez Batı'nın üstünlüğünü kabul edip, Avrupa ülkelerine geçici süreli elçiler göndermeye başlamışlardır.³¹ Böylece Osmanlı Devleti diplomasisinde karşılıklı diplomasi anlayışı da başlamış ve bu yeni süreç 1793 tarihine kadar devam etmiştir. 18. yüzyılın sonlarına doğru yaklaşırken Sultan III. Selim 1793'da geçici olmayan elçilikleri ilk defa daimi elçiliklere çevirmiş. Böylece Osmanlı diplomasisinde geçici diplomasi anlayışı tamamen bitmiş ve sürekli diplomasi anlayışı başlamıştır. Buradan da anlaşıldığı üzere Osmanlı Devleti artık 18. yüzyıla gelindiğinde, taraf olduğu milletlerarası antlaşma ve anlaşmalar uluslararası hukukuna uygun ve Batılı ülkelerin alışık oldukları şekilde yazılıyor. Böylece Osmanlı devletinin, artık Avrupa'ya karşı gerileyici bir güç olduğu açıkça belirtmiştir. Sultan III. Selim'in başlattığı bu süreç 1815 Viyana Kongresi ve devamında 1818 tarihinde yapılan, milletlerarası kor diplomasi kurallarının belirlendiği Aix la Chapella Antlaşması (Avusturya-Fransa, Prusya ve İspanya arasından imzalanan bir antlaşmadır.)' na kadar sürmüştür.³² Artık Osmanlı Devleti de diğer Avrupa ülkeleri gibi milletlerarası diplomasi kurallarını kabul etmiştir. XVIII.yüzyıla kadar Osmanlı Devleti'nin, Avrupa ülkelerine karşı kullandığı güç savaş iken artık bundan sonra devletin varlığını sürdürülmesi için

²⁷ Monika Molnor, "Karlofça Antlaşması'ndan Sonra Osmanlı Habsburg Sınırı (1699-1701)" *Osmanlı: C.1, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 1999, s. 472-479.*

²⁸ Ali İbrahim Savaş, "Genel Hatlarıyla Osmanlı Diplomasisi", *Osmanlı: C.1, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 1999, s.653-654.*

²⁹ Orlin Sabev, *İbrahim Müteferrika ya da İlk Osmanlı Matbaa Serüveni (1726-1746)*, Çev.:Orhan Salih, Yeditepe Yay., İstanbul, 2006, s. 31.

³⁰ Mehmet Alaaddin Yalçınkaya, " XVIII. Yüzyıl: Islahat, Değişim ve Diplomasi Dönemi (1703-1789)", *Türkler, C.12, 2002, s.470-502.*

³¹ Sabev, *a.g.e.*, s.32.

³² Gökhan Erdem, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Sürekli Diplomasi'ye Geçiş Süreci*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, s.11.

müttefiklere dayanmak zorunda kalmıştır. Böylece daimi ve yerleşik diplomatik işlere önem verilmesi gerektiğini anlamışlardır.³³

1.4. Osmanlı'nın Siyasi Ve Diplomatik Kaynakları

Osmanlı Devleti'nin, kuruluşundan yıkılışına kadar birçok ülke ile siyasi, sosyal, dini ve ekonomi münasebetleri olmuş ve bu münasebetler yüzyıllar boyu devam etmiştir. Çok fazla devlet ve imparatorluk ile farklı antlaşmalar yapılmış, Osmanlı sınırları içerisinde elçilikler açılmasına izin verilmiş, Osmanlı Devleti farklı devletlerde elçilikler açmış, pek çok dış devlet adamlarına mektup ve hediyeler gönderilmiş ve aynı şekilde mektup ve hediyeler kabul edilmiştir. Bütün bu münasebetler belirli süreçler içerisinde yapılmış ve Osmanlı Devlet kurumu tarafından kayıt altına alınmıştır. Osmanlı diplomasi kayıtları adı verilen bu belgeler başta hükümdar mektuplarını içeren Nâme-i Hümayûn defterleri; Ahidname, karar ve hüküm gibi evrakları içeren Düvel-i Ecnebiye defterleri; çeşitli memleketlere gönderilen elçilerin tuttukları rapor adı verilen sefaretnameler ve barış antlaşmalarına göre belirlenen sınırları kayıt ve muhafaza etmek için oluşturulan sınır tahdit raporlarıdır.

1.4.1. Nâme-i Hümayûn Defterleri

Kökeni Farsça bir sözcük olan ve Türkçe'de mektup, buyruldu, biti ve ferman manalarına gelen "name"³⁴ Osmanlı Devleti hükümdarları aracılığıyla İslâm hükümdarlar ve Hristiyan krallarla, Osmanlı Devletine bağlı ve ayrıcalıklı olan Erdel Kralına, Kırım Hanına, Mekke Şerifine, Gürcü Hanlarına, Dağıstan Hanlarına, Eflak-Boğdan Voyvodalarına vs. gönderilen ve Nâme-i Hümayûn adı verilen nameler ile o namelerin cevaplarının yazıldıkları ve kayıt altına alındıkları defterlerdir.³⁵ Osmanlı Devleti tarih terminolojisinde özgür ülke reislerinin Osmanlı hükümdarlarına yazmış oldukları resmi mektuplara "name", Osmanlı hükümdarları tarafından özgür ya da Osmanlı Devleti'ne tabi yarı özgür ülke padişahlarına gönderilen namelere ya da

³³ Savaş, *Osmanlı Diplomasisi*, s.10-17.

³⁴ Songül Bediroğlu, *9 Numaralı Nâme-i Hümayûn Defterinin Transkribi ve Değerlendirmesi (S.1-115)(H.1186-1218/M.1772-1803)*, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kilis,2014, s.10.

³⁵ Atilla Çetin, *Başbakanlık Arşivi Kılavuzu*, Enderun Yay., İstanbul, 1979, s.57.

mektuplara ise “Name-i Hümâyûn”denilir.³⁶ XVIII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti her alanda olduğu gibi diplomasi alanda da önceki dönemler ile kıyaslanmayacak kadar dolaylı ya da dolaysız olarak bilgi veren pek çok belge ortaya çıkmıştır. Bu belgeleri barındıran özellikle Nâme-i Hümâyûn defterleri bu alanda önemli bilgi kaynaklarıdır.³⁷ Sözlükte, Nâme-i Hümayunlar “taraf-ı şahaneden bir padişaha yazılan Hatt-ı Hümayun” şeklinde ifade edilmiştir.³⁸ Bu defterler Osmanlı Devleti tarafından yabancı ülke padişahlarına ve ülkeye tabi Kırım hanları, Eflak-Boğdan voyvodaları, Dağıstan ve Gürcistan hâkimleri, Mekke şerifleri, Erdel kralları gibi imtiyazlı bölgelerin yöneticilerine; Özbek Hanları ve Fas hâkimlerine gönderilen namelere, Nâme-i Hümayun denilmiştir.³⁹ Osmanlı Devleti padişahlarının hükümdarlık tahtına oturma ve yeni padişahın hükümdarlığını duyurmak ve bildirmek için eş dost ve çevre şehirlere birer mektubu elçilerin aracılığıyla gönderme geleneği idi. Elçi gitmeyen ülkelerin elçilerine ise yeni hükümdarın tuğrasıyla Nâme-i Hümâyûn verilir ve bu elçiler de mektubu kendi padişahlarına gönderirlerdi.⁴⁰ Bu çeşit mektupların yazıldığı ve kopyalarının kayıt altına alındığı ve gizlendiği yerlere ise Nâme-i Hümâyûn Kalemi denilirdi. Divan Kalemi memurları tarafından kaydedilen ve Dîvân-ı Hümayun Kalemi’nde hazırlanan her mektup mühimme defterlerine yazılıp, kaydedilirken 17. yüzyılın sonundan itibaren Nâme-i Hümâyûn defterlerine kaydedilmeye başlanmıştır. Ayrıca bu defterlere diğer padişah ve beylerden Osmanlı padişahına gelen namelerde kayıt altına alınmıştır. Ama Nâme-i Hümâyûn tabiri sadece Osmanlı hükümdarından giden nameler için kullanılmıştır.⁴¹ Bunların bir nüshası ile gelen yanıtlar *Name Defterleri* adlı defterlere kaydolunmakta ve Divan Sicillerinden sayılmaktadır.⁴²

³⁶ Hacer Çıtırık, *4 Numaralı Name-i Hümayun Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (H. 1203-1206/ M. 1788-1792)*, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kilis, 2014, s.6.

³⁷ Mehmet Alaaddin Yalçınkaya, Kuruluşun Tanzimat’a Osmanlı Diplomasi Tarihi Literatürü, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt:1, S.2, 2003, s.439.

³⁸ Savaş, “Genel Hatlarıyla Osmanlı Diplomasisi”, s.643-644.

³⁹ Mübahat Küçüköğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yay., İstanbul, 1998, s.146.

⁴⁰ Mithat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lugati*, Enderun Yay., İstanbul, 1986, s.295-296.

⁴¹ Zeynep Ertuğ Tarım, “Name-i Hümayun”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 3.Basım, C. Ek-2, s.345-346.

⁴² Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., Cilt:II, İstanbul, 1993, s.652.

Burada sadece Nâme-i hümayunların tercümeleri değil, aynı zamanda Venedik, Fransa, Nemçe gibi ülkelerden gelen mektupların çevirmeleri de yer alırdı. Hatta bazı Nâme-i hümayunların tamamında ise Osmanlı Devleti'nin diğer ülkelerle yaptığı antlaşmalar yer almaktadır. Bizim ele aldığımız defterler bunlar olup, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 989 numaralı “Divan-ı Hümayun Defterleri Katologu”nda kayıtlı H. 1111-1336/M. 1699- 1918 yılları arasındaki belgeleri kapsayan 18 adet Nâme-i Hümayun Defteri bulunmaktadır. Bu defterler Osmanlı Devleti diplomasi tarihi açısından ana kaynaklardan biri olup son derece önemlidir.⁴³

Name-i hümayunlarında yedi ana rükün vardır.⁴⁴ Bu rükünler berat ve fermanlarla birbirine benzemekle beraber, bazı kısımlarda farklılıklar arz ederler. Bu farklılıklar daha çok karşı tarafın direkt yabancı ülke padişahları olması ile ilgili olup, bu kaynaklarda gayr-i Müslimler için yaralanılan anlatımlara çok fazla karşılanabilir. Böylece nâme-i hümayunlar davet rüknüyle başlar. Daveti takiben karşı tarafların padişahlar olması sebebiyle fevkalade özenli bir biçimde yazılmış olan bir tuğra bulunur. Tuğradan sonra yine “ben ki...” ile başlayan bir unvan ve sonrasında “sen ki...” ile başlayan bir elkab kısmı⁴⁵ yer alır. Buradaki lakablardan farklı padişahlara gönderilenler farklı olduğu gibi, aynı devlet padişahlarına gönderilenler de zamana göre farklılık gösterir.⁴⁶ Elkabın ardından gelen dua kısmında genellikle Hristiyan padişahlar için kullanılan dua formu olan “hutimet avakıbuhi bi'l-hayr” (Allah akıbetini hayırlı etsin) kullanılır. Yine nakil bölümüne geçişte “tevki-i refi-i hümayun...” ifadesi kullanılır. Name-i hümayunların başlıca yazılma nedenleri ise; tahta çıkma tebriği ve tebliği, barış durumu, sefir gönderilmesi, ticari konular ve yardım talebidir.⁴⁷ Tüm bu yönleriyle Osmanlı diplomasisi ve dış politikası için önemli bilgiler barındıran name-i hümayunların dikkatli bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Bu incelemeler yapılırken yukarıda belirttiğimiz özelliklere önem verilmeli ve bu belgeler diplomatik belgeler olduğu için diplomasi kurallarına göre okunmalı ve değerlendirilmelidir. Bu sayede Osmanlı

⁴³ İskender Türe, Salim Kaynar, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, s.52.

⁴⁴ Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, s.146-155.

⁴⁵ Ertuğ Tarım, a.g.m., s.412.

⁴⁶ Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, s.150-152.

⁴⁷ Ertuğ Tarım, a.g.m., s. 413.

diplomasisinde zaman içerisinde yaşanan değişimleri doğru bir şekilde tespit edebilir ve bu değişimlerin antlaşma metinlerine nasıl yansıdığını anlayabiliriz.

1.4.2. Düvel-i Ecnebiye Defterleri

Düvel-i Ecnebiye defterleri adından da anlaşılacağı üzere dış ülkelerle olan münasebetler hakkındaki belgeleri içermektedir. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde iki seri halinde yer alan bu defterlerin birincisi 980 numaralı Bâb-ı Âsafî Defterleri Katoloğu'nda A. DVN. DVE. Koduyla 901-916-A genel numaralarda H.1001-1242/M.1592-1826 tarihleri arasındaki kayıtları içeren birkaç sayfa veya formadan oluşan 17 adet Düvel-i Ecnebiye Defteri parçası bulunmaktadır.⁴⁸ İkincisi ise 989 numaralı "Divan-ı Hümayun Defterleri Katoloğu"nda yer alan Düvel-i Ecnebiye Defterleri'dir. Bu defterlerde H. 975-1332/M. 1567-1913 yıllarını kapsayan 122 adet defter bulunmaktadır. En erken tarihlisi H. 975 /M. 1567 yılına ait Nemçe (Avusturya) defteri, en geç tarihli defter ise H. 1328-1332 /M. 1910-1913 tarihlerini içeren Prusya Konsolosluk Defteri'dir.⁴⁹ Bu defterlerde ahidnameler, ahkam, nişan, konsolosluk beratlarına dair kayıtlar tutulmuştur. Amerika, Belçika, Brezilya, Dubrovnik, Fransa, İngiltere, İspanya, Romanya, Rusya, Sardunya, Toskana, Venedik, Avusturya, Ceneviz, Danimarka, İran, Bulgaristan, Flemenk, İsveç, Norveç, Lehistan, Meksika, Yunanistan, Sırbistan, vb. ülkelerle ilgili konular ve konsoloslar, yabancı tüccar ve elçilerden gelen her türlü yazışmalar bu defterlerde korunmuştur.⁵⁰

Düvel-i Ecnebiye Defterlerinin içerisinde ayrı bir parantez açılması gereken bir belge türü vardır. Bu belge türü *Ahidnamelerdir*. Ahidname, birleşik ismi, lugatlarda *muahede* veya *anlaşma kâğıdı* gibi kısa tarifleri yanında anlaşma şartlarını ve iki tarafın imzasını taşıyan kâğıt" şeklinde de tanımlanmaktadır. Klasik dönem de dış ülkeler arasındaki anlaşmalar ve verilen imtiyazlar için *ahidname* adı kullanıldığı halde XIX. Yüzyılda aynı kökten gelen ve ahid anlamındaki *muahede* tabiri tercih

⁴⁸ Hacı Osman Yıldırım, Nazım Yılmaz, Yusuf İhsan Genç, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., İstanbul, 2000, s.32-34.

⁴⁹ Yıldırım, Yılmaz, Genç, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, s. 33-38.

⁵⁰ Yusuf İhsan Genç, Mustafa Küçük, Raşit Gündoğdu, Sinan Satar, İbrahim Karaca, Hacı Osman Yıldırım, Nazım Yılmaz., *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., İstanbul, 2010, s.42.

edilmiş, Tanzimat döneminden sonra ise hükümdarın hattını ve tuğrasını taşıyanlar *tasdikname* adıyla bildirilmiştir.⁵¹

1.4. 2. 1. Ahitnâme-i Hümayunlar

Osmanlı Devleti klasik devrinde dış ülkelerle yapılan antlaşmalar ve bu ülkelere verilen ayrıcalıklar için kullanılan tabire, Ahitnâme-i hümayun denilmiştir. Böylece ahitnameler, yabancı devlet erkanlarına, Osmanlı Devleti hükümdarları vasıtasıyla bahsedilen ticarî ayrıcalıklar ile barış antlaşmaları ve bunlarla beraber gelişen yeni durum ve şartlar hakkında bilgi veren resmî kaynaklardır. Ahitnameler, siyasi olarak her iki tarafın imzaladıkları belgeler değildir. Her ne kadar karşılıklı olarak diğer ülkelerle yapılan antlaşmaların sonucundaki şartları veya istenilen ayrıcalıkları içerse bile...⁵² Ancak iki ülke arasındaki herhangi bir sulh durumu gibi ahitnameler çeşitli şekillerde düzenlenir. Bundan dolayı, bunun gibi durumlarda ahitnameler, karşılıklı iki tarafın yetkili makamlarınca ayrı ayrı imzalanırlar. Sonrasında, önceden belirlenmiş maddelerin yer aldığı temessük/tahvil kâğıtları⁵³ gönderilir. Bu belgelerin baş bölümünde dönemin padişahlarının tuğraları yer alırdı.⁵⁴ Bu bakımdan ülkelerarası münasebetlerde kullanılan yollar olarak ifade edilen diplomasi de görüldüğü üzere iki ülke arasında yapılan antlaşma şartlarını içeren ahitnameler önemli belgeler arasında yer alırlar. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Düvel-i Ecnebiye Defterlerinde yer alan bu ahitnameler, Divan-ı Hümayun'a bağlı kalemlerden biri olan Amedî Kalemi'ne bağlı olarak kayıt altına alınmışlardır. Bu defterlerde; Amerika, Belçika, Dubrovnik, Fransa, İngiltere, İspanya, Romanya, Rusya, Avusturya ve sair ülkeler ile ilgili olaylar yer alır. Yine bu defterlerde konsolos⁵⁵, yabancı tüccarlar⁵⁶ ve yabancı elçilerden gelen her türlü yazışmalar⁵⁷ ile yabancı gemilere verilen izinler bulunur.⁵⁸ Bu yüzden ahitnamelerin incelenmesi Osmanlı diplomasisi için önemli bilgilerin elde edilmesi açısından son derece

⁵¹ Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, s.163.

⁵² Mübahat Kütükoğlu "Ahidnâme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.I, 1992, s.535-536.

⁵³ Mehmet Zeki Pakalın, "Temessük", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., C. II, 1983, s.453.

⁵⁴ Kütükoğlu, "Ahidnâme", s.536.

⁵⁵ BOA. C. MTZ., NR. 7/342; NR. 11/522.; BOA., A. DVN. MHM. NR. 29/89.

⁵⁶ BOA. BEU, NR. 1058/79312; NR. 900/ 67455; NR. 398/29789.

⁵⁷ BOA. Y. PRK. HR. NR. 10/14.

⁵⁸ BOA. C. HR. NR. 11/522; NR. 157/7815.

önemlidir. Bundan dolayı ahitnameler incelenirken ve ele alınırken, devletin askeri ve siyasi durumu ile değişen diplomasi izanları üzerinde çok daha fazla durulmalıdır. Önceki bölümlerde izah ettiğimiz gibi, Osmanlı diplomasisi devletin gücüne ve değişen zamana uygun bir biçimde nitelikler oluşturmuş ve buna göre bir diplomasi anlayışı belirlemiştir. Bu durumda yapılan değişimler antlaşma metinlerinde açıkça belirtilmiştir. Çünkü antlaşma metinlerinde kullanılan ifadeler ve diplomatik üslup her dönemde farklılıklar göstermiştir. Bundan dolayı Osmanlı ahitnameleri gözden geçirilirken ya da incelenirken hangi ülke ile ilişkide bulunduğu, hangi dönemde kayıt altına alındıkları oldukça önemlidir. Ancak klasik devirde kayıt altına alınan ahitnamelerde karşı tarafa zorla istenilen şartları kabul ettirmek için kullanılan sert üsluba, 18. yüzyıldan sonraki ahitnamelerde rastlanmaz. Örneğin klasik devirden beri Osmanlı Devleti'ne yakın olan Fransa'ya yazılan bir ahitname ile Nemçe (Avusturya) 'ye verilen bir ahitnamenin üslubu ve rükûnları çok fazla farklılıklar içermektedir. Bu nedenle Osmanlı ahitnameleri incelenirken, sadece antlaşma maddeleri üzerinde durulmamalı. Bu belgeleri diğer belgelerden ayıran en önemli diplomatik özelliklerden olan, belgelerin dili, üslubu üzerinde durulmalıdır. Çünkü bu hem diplomatik üslubun anlaşılmasını sağlayarak, hem de diplomasi ile ilgili eksikliklerin giderilmesinde yardımcı olacağı gibi taraflar arasındaki münasebetlerin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu yüzden diplomatik açıdan ahitnameler değerlendirilirken dikkat edilmesi gereken en önemli konu; ahitnamelerde bulunan rükûnlerdir.⁵⁹ Buralarda kullanılan ifade ve tabirlerin düzgün okunması ve değerlendirilmesidir. Ancak tüm ahitnameler için rükûnler aynı olmakla beraber, kullanılan tabirler ahitnameden ahitnameye değişir ve bu değişimin temel nedeni, ahitnamenin kime verildiği, ahitnamenin sebebi ve ahitnamenin veriliş zamanı, gibi durumlara göre farklılıklar gösterir. Ancak genel olarak ahitnameler değerlendirildiğinde, ahitnameler ilk davet rükûnu ile başlar. Burada hükümdara ait berat ve fermanlarda olduğu gibi Allah'ın adı⁶⁰ ile Hz. Muhammed ve dört halifenin adları zikredilerek, Allah'ın yardımı ve Hz. Muhammed'in şefaati istenir.⁶¹ Ama bazı ahitnameler bu kadar uzun olmayan ve sadece Allah'ın yardımı ve Hz.

⁵⁹ Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, s.163.

⁶⁰ M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı Paleografya Ve Diplomatik İlmî*, Enderun Yay., İstanbul, 1992, s.55.

⁶¹ BOA. A. DVNS., NR. 57/1, s.3.

Muhammed'in şefaatinin istendiği kısa bir giriş bölümü yer alır.⁶² Davet kısmındaki bu tabirlerin uzun ya da kısa şekilde olması diplomatik açıdan bir mana teşkil etmemektedir. Yani bir üstünlük göstergesi olarak kabul edilmemektedir. Klâsik ahitnamelerde davet kısmından sonra hükümdarın tuğrası yer alır.⁶³ Bu durumun asıl nedeni ise ahitnamelerin hükümdar tarafından verilen bir taahhüt belgesi olmasından dolayıdır.⁶⁴ Ancak değerlendirilen ahitnamelerin bazılarında tuğra kısmının bulunmadığı söyleniliyor.⁶⁵ Hükümdarın tuğrasından sonra gelen ve mutlaka her ahitnamede bulunan diğer rükün unvandır.⁶⁶ Bu kısımda hükümdar çoğu zaman sahip olduğu yerler ile birkaç nesil öncesine kadar inen ecdat adlarından bahseder.⁶⁷ Ahitnamelerde yer alan unvan bölümleri aynı olmayıp, bazılarında oldukça uzun tutulan unvan bölümü⁶⁸ bazı ahitnamelerde daha kısadır.⁶⁹ Bu durumun asıl nedeni, ahitnameyi veren hükümdarın sahip olduğu yerler ile ilgili olup, yine bir diğer neden de tarafların birbirine karşı olan siyasi ve askeri gücü ile ilgilidir. Ancak hâkim olduğu bölgeleri daha fazla olan hükümdarlar mülküne dâhil olan yerleri daha uzun bir biçimde ele almıştır. Aynı şekilde eğer antlaşma talebi karşı taraftan gelmiş ve Osmanlı Devleti'nin kabul etmiş olduğu bir antlaşma ise yine askeri ve siyasi bu üstünlüğü yansıtmak amacıyla da uzun bir unvan formu düzenlenebilmektedir. Bu durum ileri sürdüğümüz görüşü doğrulamaktadır ve bir devletin diplomasi anlayışını diğer ülkelerle olan münasebetlerinin askeri ve siyasi durumuna göre biçimlendiğini ve yine bu diplomasi anlayışının antlaşma metinlerine yansıdığını göstermektedir.⁷⁰ Yine berat şeklinde verilen ahitnamelerde unvan kısmına geçilmeden önce beratlarla benzeyen “nişan-ı şerif-i âlişan-ı sultânî” şeklinde bir giriş kısmı yer alır.⁷¹ Ahitnamelerde unvandan sonra karşı taraf hükümdarlarının isimlerinin sayıldığı elkab/lakab ile ondan sonra gelen dua kısımları yer alır.⁷² Genelde benzer tabirlerin kullanıldığı elkab kısmında⁷³ “sen ki” ile başlayan ve karşı taraf hükümdarlarının

⁶² Ertuğ Tarım, a.g.m., s.76.

⁶³ M. Uğur Derman, “Tuğra”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.41, 2012, s.336-339.

⁶⁴ Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, s.164.

⁶⁵ BOA. A. DVNS., NR. 57/1, s. 8.

⁶⁶ Derman, a.g.m., s.166.

⁶⁷ Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, s.165.

⁶⁸ BOA. A. DVNS., NR. 59/3, s. 16.

⁶⁹ Ertuğ Tarım, a.g.m., s.76.

⁷⁰ Mübahat Kütükoğlu, “Berat”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.5, 1992, s.472-473.

⁷¹ Kurtaran, “Sultan Birinci Mahmud'un Rusya'ya Verdiği 1739 Tarihli Ahidnâme”, s.218.

⁷² Mübahat Kütükoğlu, “Elkab”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* C. 11, 1995, s.51-54.

⁷³ BOA. A. DVNS., NR. 57/1, s. 11.

isimlerinin sayıldığı tabirler yer alır. Ve daha önce verdiğimiz örneklerde geçen tabirlerin içeriği “sen ki Roma halkının güzîdesi ve hürmetlüsü” ya da “mülk-i nasârânın ulusu ve hürmetlüsü” gibi tabirler bütün ahitnamelerde aynı değildir. Osmanlı Devleti bu tür süslü ve ağdalı denilen tabirleri daha çok münasebette olduğu ülke ile eşit şartlara sahip olduğunda kullanmıştır. Bu durumun temel sebebi ise karşı kızdırmak, ya da karşı tarafı kazanmak veya karşı tarafın gönlünü almak, şeklinde söylenilebilir. Bundan dolayı Kanuni Sultan Süleyman’ın klasik dönemde Fransa kralı Ferdinand’a gönderdiği meşhur mektubuna bakmamız siyasi ve askeri üstünlüğün karşı taraf elcablelarına nasıl yansıdığını bize gösterecektir. Aynı biçimde bunun aksini XVIII. yüzyıldan sonra siyasi ve askeri üstünlüğüyle beraber tek taraflı diplomasi anlayışını kaybeden Osmanlı Devleti’nde yapılan antlaşmaların elcab kısımlarında yabancı hükümdarlar için kullanılan “miknetlü ulu dostumuz” ifadesinde de görmemiz mümkündür. Burada belirtilmesi gereken önemli diğere bir özellik ise; bazı ahitnamelerde birden çok elcab/lakabın yer almasıdır. 1747 tarihinde Fransa ile yapılan ve belgelerde “müddet-i memdude ile” diye geçen 1739 tarihli Belgrad Antlaşması’nın uzatılması niteliğindeki ahidname metninde birden çok elcab yer almaktadır.⁷⁴ Ahidnamelerde elcab ve duayı takiben “tevkî’-i refî’-i hümayun vasıl olacak ma’lum ola ki”, şeklinde bir geçiş (nakil/iblağ) cümlesi yer alır.⁷⁵ Bu kısımda ahitnamenin verilış sebepleri detaylı bir şekilde belirtilirken, nakil bölümünde geçen tabirler sabit değildir ve farklılıklar gösterebilir.⁷⁶ Yine bu kısımları takiben sırasıyla şu kısımlar yer alır; ahidname maddeleri (doğal olarak ahidnameye göre değişir) te’kid kısmı, tarih bölümü⁷⁷ ve son olarak ahitnamenin verildiğı yer (mahall-i tahrir).⁷⁸

Yukarıda belirtilen bu özellikler ahitnameden ahidnameye farklılık gösterir. Diplomatik açıdan bu farklılıkların tespiti önemli olup, bu durum taraflar arasındaki değişen siyasi ve askeri durumu ortaya koyması açısından önem arz eder. Bu sebeple bu belirlemeleri yapabilmek için öncelikle ahidname metinleri çevirerek, şartları veya maddelerin genel özellikleri çıkarılmalıdır. Sonrasında bu nitelikler kendi içerisinde

⁷⁴ BOA. A. DVNS., NR. 59/3, s. 16.

⁷⁵ Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, s.165.

⁷⁶ BOA. A. DVNS., NR. 59/3, s. 17.

⁷⁷ BOA. ADV. DVE. D., NR. 83/1, s. 86.

⁷⁸ Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, s.165-166.

ve döneme ait diğer ahitname metinleri ile karşılaştırılmak suretiyle farklılık ve benzerliklerin tespiti yapılabilir.

1.4. 3. Sefaretnameler

Osmanlı diplomasisi açısından önemli olan bir diğer kaynak ise sefaretnamelerdir. Sefaretnameler, Osmanlı Devleti'nin dış devletlere gönderdikleri elçilere ve bu elçilerin gözlemleri ile görevlerini nasıl yaptıklarına dair kaydettikleri raporlardır.⁷⁹ Bu sefaretname belgeleri ya görevlendirilen elçiler tarafından kayıt altına alınır ya da elçilerin himayesinde ki kişilerden biri tarafından da kaleme alınırlardı.⁸⁰ Sefaretnamelerin içerikleri siyasi yazılardan oluşur ve daha da önemlisi gönderildikleri devletin askeri, toplumsal ve ekonomik durumu hakkında bilgi verirler. Bunun yanında seyahat ve hatırat günlüğü biçimde yazılan sefaretnameler de mevcuttur, bu tür sefaretnamelerde Osmanlı sefirlerinin vazife süreci, görevlendirildikleri devletin padişahına sundukları armağanlar ve mektupların verilışinden, gittikleri ülkede yaptıkları ziyaretler, görüşmeler ve edindikleri izlenimler, İstanbul'dan çıkışlarından, geri dönünceye kadar ki yolculukları, detaylı bir biçimde kaleme alınır. Bundan dolayı ikinci tür sefaretnameler kültür ve diplomasi tarihi açısından daha zengin bilgilere sahiptirler.⁸¹ Sefaretnameler, daha çok gidilen ülkenin yapısı, özellikleri, kültürü gibi konuları içerir. Gizli diyebileceğimiz üst düzey bilgiler ise bu eserlerde yer almayıp kimi zaman padişaha sözlü olarak aktarılırken kimi zaman da ayrı bir mektup ile doğrudan hükümdara iletilir. Genellikle Sefaretnamelerde betimsel özelliğe sahip bilgiler yer alır. Görevlendirilen elçiler bu raporlarda gittikleri devletlerde yaptıkları politik faaliyetlerden söz etmezler. Çünkü Osmanlı elçileri bu gibi faaliyetleri devletin sırrı olarak gördükleri için sefaretname raporlarında daha çok mutabakat yöntem ve kaideler üzerinde durmuşlardır.⁸² Sefaretnameler mensur yani düzyazı olarak

⁷⁹ Unat, *a.g.e.*, s.1.

⁸⁰ Türkan Polatçı, "Osmanlı Batılılaşmasında Yirmi sekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Paris Sefaretnamesinin Önemi", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.2, S.2, 2011, s.250.

⁸¹ Uğur Kurtaran, "Osmanlı Diplomasi Tarihinin Yazımında Kullanılan Başlıca Kaynaklar ile Bu Kaynakların İncelenmesindeki Metodolojik ve Diplomatik Yöntemler Üzerine Bir Değerlendirme", *Osmanlı Tarih Araştırmaları Merkezi*, S.38, 2015, s.126.

⁸² Tuncer, *a.g.e.*, s.60.

yazıldıkları gibi manzum olarak da yazılmışlardır.⁸³ Sefaret görevi hakkıyla yerine getirildiğinde hem Osmanlı Devleti'ni kültürel olarak zenginleştirir, hem de o ülkeye karşı izlenecek politikalar konusunda yol gösterir hem de sefaretin söz konusu olduğu ülke nezdinde Osmanlı hakkında iyi izlenimler bırakır. Fransa'ya gönderilen Yirmi Sekiz Çelebi Mehmet'in Paris Sefareti buna iyi bir örnek oluşturur. "Mehmet Efendi'nin görevini iyi bir şekilde başarmadaki muvaffakiyeti, Türkiye ve Fransa münasebetlerinin iyi bir şekilde gelişmesine büyük ölçüde etkili olmuş, Fransa'da Türkler karşı besledikleri yanlış fikir ve düşünceleri silerek Türklere karşı büyük bir sempati duymuştur.⁸⁴ Sefaretnameler Osmanlı Diplomasi Tarihi açısından son derece kıymetli eserler olup, dış politikanın belirlenmesinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Pakalın, bu kaynakların önemiyle alakalı olarak "Sefaretnamelerden coğrafya nokta-i nazarından istifade kabil olmakla beraber en fazla devletler arasındaki anlaşmazlıklardan bahsetmeleri ve bazı mühim vesikaları ihtiva eylemeleri sebebiyle diplomasi tarihi için çok önemli birer kaynak teşkil ederler.⁸⁵ İfadelerini kullanmıştır.

1.4. 4. Sınır Tahdit Raporları

Sınır tahdit komisyonları tarafından kaleme alınan ve elçilerin sefaret raporlarını bütünleyici bir nitelik olarak arz eden sınır tahdit raporları, herhangi bir antlaşma sonucunda hudutların belirlenmesi amacıyla işlev gören raporlardır. Bu raporlar hem diplomasi tarihini aydınlatması ve hem de yapılan barış antlaşmalarını izleyen sefaretlerin oluşturulması açısından önemlidirler.⁸⁶ Bu manada Osmanlı elçilerinin ve sınır muhadditlerinin raporları, dokümanter malzeme olmalarının yanı sıra Osmanlı Devleti ile dış ülkeler arasındaki siyasi münasebetlerin önemli tarihi belgelerini oluşturur. Sınır tehdidi için kayıt altına alınan en erken bilgiler, XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dış devletlere gönderilen komisyonların kaydettikleri raporlardaki bilgilerdir. Osmanlı Devleti tarafından gönderilen elçinin gözlemlediği bu dış ülkelerin toplumsal yapısı ve kültürlerini kendi bakış açısıyla

⁸³ Pakalın, *a.g.e.*, s.138-139.

⁸⁴ Unat, *a.g.e.*, s.56.

⁸⁵ Pakalın, *a.g.e.*, s.139.

⁸⁶ Kurtaran, "Osmanlı Diplomasi Tarihinin Yazımında Kullanılan Başlıca Kaynaklar ile Bu Kaynakların İncelenmesindeki Metodolojik ve Diplomatik Yöntemler Üzerine Bir Değerlendirme", s.129.

yorumlaması ve değerlendirmesi açısından bu raporlar, kültür tarihi içerikli niteliklere sahiptirler. Ayrıca bu raporların Osmanlı Devleti'nin siyasi münasebetlerinin kaynağı olması ve Osmanlı diplomatlarının özenle yaptıkları bir dizi siyasi kuralları içermesi adına da oldukça önemlidir.⁸⁷

1.5. 5 Numaralı Nâme-i Hümayûn Defteri

1687 ile 1872 arası tarihleri kapsayan ve toplamda 18 tane Nâme-i Hümayûn Defteri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunmaktadır. Çalışmamıza söz konusu olan defter ise *5 Numaralı Nâme-i Hümayûn Defteri*'dir. Kronolojik olarak ilk sırada olan bu defter, en eski tarihli olmasından kaynaklanmaktadır. 1687 ile 1702 arası tarihleri kapsayan bu defter sırasıyla II. Süleyman (1687-1691), II. Ahmet (1691-1695), II. Mustafa (1695-1703) dönemlerine denk gelmektedir. Bu tarih aralığında Osmanlı Devleti'ni en derinden etkileyen olay 1699 Karlofça Antlaşması'dır. Bu defterin içerisinde yer alan Nemçe (Avusturya), Lehistan ve Rusya (Rusya, Karlofça Antlaşmasında yer almadığından kendisi ile Karlofça yerine 1700 İstanbul Antlaşması imzalanmıştır.) ile ilgili nameler daha çok bu antlaşma ile ilgilidir. Bundan dolayıdır ki, bu ülkelere yazılan mektuplarda daha çok antlaşma şartlarını oluşturmak ve barışın korunmasına vurgu yapılmıştır. Bunların dışında önemli Avrupa Devletleri olan Fransa ve İngiltere ile de mektuplaşmalar gerçekleşmiştir. Bu mektupların içeriği ise barış, dostluk ve elçilerin değişimi gibi konular olmuştur. Ayrıca bu dönemde Doğuda ki ilişkilerin daha da yoğunlaşması için İran Devleti ile bölgede güvenlik, düzen ve huzurun sağlanması, var olan barışın korunması ve devam etmesi için mektuplaşmalar olmuştur. İran haricinde Özbek Hanlığı, Kırım Hanlığı ve Hindistan gibi ülkeler ile de mektuplaşmalar olmuştur. Bu mektupların içeriği ise Müslümanların, gayrimüslim ordularına karşı verdiği savaşlarda askeri destek, dua gibi istekler ve bunların yanında var olan barış ve huzur ortamının bozulmaması talep edilmiştir.⁸⁸ Defterin içerdiği belgeler tarafımızca tablo haline getirilerek değerli araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.

⁸⁷ Savaş, "Genel Hatlarıyla Osmanlı Diplomasisi", s.643.

⁸⁸ BOA, DVNS. NMH. D. NR: 5.

Tablo 1: 5 Numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri İçeriğini Gösteren Tablo⁸⁹

Tarih Aralığı	Muhatap	İçerik	Belge Adedi
1687-1702	Mekke-i Mükerrreme	- Cûlus Tebliği - Mekke Emirliği Tevcih Tebliği - Haremeyn Bölgesi hizmetlerinden duyulan şükran - İran ile yapılan dostluk anlaşması - Kâbe-i Muazzama'nın Tadilatları	52
1687-1702	Kırım Hanlığı	- Cûlus Tebliği - Kafir ordusuna karşı yapılacak sefer için askeri destek talebi - Kırım'ın asayiş ve düzeni - Tevcih Tebliğleri - Leh seferi için askeri destek talebi	48
1687-1702	Erdel Beyliği	- İstanbul Antlaşması - Erdel'in asayiş ve Güvenliği - Tevcih Tebliğleri - Nemçe Tehlikesi	11

⁸⁹BOA, DVNS. NMH. D. NR: 5.

		- Ayanlar ile ilgili şikayetler	
1687- 1702	Sakız Adası	- Sakız Kanunnamesi - Ada halkının idari talepleri	4
1687- 1702	Nemçe (Avusturya)	- 1699 Karlofça Antlaşması - İki devlet arasındaki iyi münasebet ve devamı	19
1687- 1702	Lehistan	- Cûlus Tebliği - Elçilik meselesi - Karlofça Antlaşması Maddeleri	10
1687- 1702	Rusya	- 1700 İstanbul Antlaşması'nın Müzakereleri - Dostluk ve Barışın sürdürülmesi - Elçi mübadelesi - Ruslar'ın Kudüs talepleri	23
1687- 1702	İran	- Cûlus Tebliği - Basra Bölgesi Asayışı - Vezir Mehmed Paşa'nın sefareti - Dostluk ve Barışın Sürdürülmesi	12
1687- 1702	Fransa	- Cûlus Tebliği	3

		- Elçi meselesi - Osmanlı'da yaşayan Fransız tüccar ve reayasının talepleri	
1687-1702	Girit	- Venedikliler ile ticari münasebetler - Kaptanlık beratları dağıtımı	3
1687-1702	İngiltere	- Elçi meselesi	9
1687-1702	Özbek Hanı	- Cihad ve Gaza için dua talebi - Dostluk ve Barışın sürdürülmesi - Özbek Hanlığının yardım teklifleri ve buna cevaben Osmanlı Devleti'nin şükranları	3
1687-1702	Hindistan	- Cihad ve Gaza için dua talebi - Dostluk ve Barışın sürdürülmesi	1

İKİNCİ BÖLÜM

2. 5 NUMARALI VE 1099-1114 /1687-1702 TARİHLİ NÂME-İ HÜMÂYÛN DEFTERİ'NİN ÖZETİ VE TRANSKRİPSİYONU

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde toplam 18 tane Nâme-i Hümâyûn Defteri bulunmaktadır. Bu defterler Miladi 1687 ile 1872 arası tarihleri kapsamaktadır. Çalışmamıza söz konusu olan defter *5 Numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri*'dir. Bu defter en eski tarihli olması bakımından kronolojik olarak ilk sıradadır. Tarih aralığı 1687-1702 olup sırasıyla II. Süleyman (1687-1691), II. Ahmet (1691-1695), II. Mustafa (1695-1703) dönemlerine denk gelmektedir. Şüphesiz ki bu tarih aralığında Osmanlı Devleti'ni en derinden etkileyen olay 1699 Karlofça Antlaşması'dır. Bu defterin içerisinde yer alan Nemçe (Avusturya), Lehistan ve Rusya (Rusya, Karlofça Antlaşmasında yer almadığından kendisi ile Karlofça yerine 1700 İstanbul Antlaşması imzalanmıştır.) ile ilgili mektuplar genel olarak bu antlaşma ile ilgilidir. Bu devletlere yazılan namelerde antlaşma şartlarının tesis edilmesi ve barışın korunmasına vurgu yapılmıştır. Bunların haricinde İngiltere, Fransa gibi Avrupalı devletler ile de mektuplaşmalar gerçekleşmiş, bunları konusu ise elçilerin değişimi, dostluk ve barışın sürdürülmesi olmuştur. Bu dönemde Doğuda İran Devleti ile ilişkiler yoğunlaşmış, bölgede asayiş ve huzurun sağlanması, var olan barışın korunması ve sürdürülmesi meseleleri namelerin temel konuları olmuştur. İran haricinde Hindistan, Özbek Hanlığı, Kırım Hanlığı gibi Müslümanlar ile de gayrimüslim ordularına karşı verilen savaşlarda askeri destek, dua gibi taleplerde bulunulmuş bunlara ek olarak da var olan barış ve huzur ortamının bozulmaması adına talep edilen belgelerin yer aldığı 5 Numaralı Ve Hicri 1099-1114 /Miladi 1687-1702 Tarihli Nâme-İ Hümâyûn Defteri'nin Özeti Ve Transkripsiyonu bu bölüm altında yer almıştır.

2.1. 5 Numaralı Nâme-İ Hümâyûn Defteri'nin Transkripsiyonu

Tezim 225. Sayfadan yani mektubun son kısımlarında başladığı için sadece 1696 yılında yazılmış bir mektup olduğunu biliyoruz.(s.225)

[225] Ol ğurre Rebi' u'l-âhîr sene 108

Dağıstan ve Kumuk Hakimi Şemhāl'e şadr-ı 'ālī-ḳadr'ın 1696 yılında Sultan II.

Mustafa'ya yazdığı mektuptur

Dağıstan ve Kumuk Hakimi Şemhāl'e şadr-ı 'ālī-ḳadr'ın 1696 yılında Sultan II. Mustafa'ya yazdığı mektuptur. Mektupta Nemçe Devleti'nin Kahire devletindeki Leh ve Venediklileri tahrik ederek Osmanlı sınırlarına karadan ve denizden saldırttığını; Sultan II. Mustafa'nın cülus dağıtıp tahta oturmasından sonra devletin güç kazanmasıyla bu Nemçe ile iki yıl savaşıldığını; bu savaşın sonuna doğru Lugoş Kalesi yakınındaki Osmanlı taburunun Nemçe ordusuna ağır zayıatlar verdiğini; Lipoh, Şebeş ve Lugoş gibi daha nice kalelerin tahrip edildiğini; Venediklilerin Karadeniz'deki gemilerinin çoğunun batırıldığını; Osmanlının Nemçe ile savaşta iken Moskova Kralı'nın Azak Kalesi'ni ele geçirdiğini daha sonra tekrar Osmanlı'nın bu kaleyi onlardan geri aldığını; Kırım Han'ı Selim Giray'ın Azak Kalesi yakasındaki askerlerin sayılarının arttırarak cephanenin takviye yapması için görevlendirildiğini; Dağıstan'ın Osmanlı'ya bağlı bir yer olduğu, Han ile haberleşilip uygun zamanda uygun yerde görüşülebileceği ve askerinin eksiklerinin giderilerek adı geçen kalenin düşmanlardan geri alınıp küfrün yok edilip huzurun geleceği anlatılmaktadır.

Ṭağıstān ve Ḳuymaḳ ḥākimi Şemhāl'e şadr-ı 'ālī-ḳadr tarafından mektüb

[225] Ṭağıstān ve Ḳuymaḳ ḥākimi Şemhāl'e şadr-ı 'ālī-ḳadr tarafından mektüb [226] Devlet-i 'Aliyye-i İslāmiyye lā-zālet maḳrūne bi't-tāyīdātı's-sübḥāniyye ile tarḥ-endāz naḳş-ı mu'ādāt olan Nemçe keferesi ḥuḏ lehüm Allāhü te'ālā ilā yevmi'l-ḥāḳ ve'l-yāḳīn mu'īn-i dīn buṭlān-ḳarīnleri olan milel-i küffār ḍalāletinden istinfār ve istinşār ve envā'-ı tesvīlāt-ı ḥadī'atımdār ile ḥayli zamāndan beru devlet-i Ḳāhire'ye 'arz-ı meskenet ve temelluḳ eyleyen Leh ve Venedik meḥāzilini taḥrīk ve idlāl ve'l-küfr millet-i vāḥidde maẓmūnı üzre ol ḍāl-bed sikālleriyle ile tecemmü' 'ale'd-ḍalāl

idüb her birisi i' dād-ı erāzil ve evgād ve ittifāk ve ittiḥād ile berran ve baḥran memālik-i İslāmiyyeye ṭaraf ṭaraf mestūli olmalarıyla ḥudūd-ı serḥadd-i İslāmiyye'de müddet-i medīdeden beru iltihāb nevāyir-i ḥurūb ve istinşār-ı fiten ü āşub ve tefākum-ı maḥin ve girüb mütemādī ve mütevālī olub melā' īnūñ ve fert ve keşreti ve ehl-i İslāmuñ anlara nisbet-i kılleti cihetinden niçe şedāyid ve alāme muşābere ve müşrikīn ile muḥārebe ve müşācere üzreler iken tevfiķ ve hidāyet-i Yezdān'ı ve 'ināyet-i bī-gāyete şamdānī birle gögüb 'ālī kevkebe-i baḥt-ı İslāmdan ufķ-ı kuvvetden ṭālī' i ve neyyir-i ḥayyız sulṭanat-ı Osmāniyān sipihr-i şevketden sātī' ve lāmi' olub e's-sulṭānū'l-mü'eyyedü'l-mu'azzam ve'l-ḥāḳānū'l-mükerrremü'l-müfahhem nāşiru'd-dīnū'l-metīn ḥāfızū's-şer'u'l-metīn mālīk-i memālikü'l-āfāk vāriş-i serīrū's-salṭanat bil-istiḥkāk muğīsū'l-İslām ve'l-müslimīn kātīlū'l-keferet ve'l-müşrikīn şehir-i yār şehir-i yārān-ı āfitāb-ı mülk ve dīn ḥüsrev-i leşker-şiken şāhinşeh-i rüy-i zemīn şevketlü kerāmetlü [227]mehābetlü şecā'atlü efendim pādīşāh-ı 'ālem-penāh ve şehinşāh-ı felek-i bārgāh ḥüsrev-i rüy-ı zemīn zıllullāh fi'l-arzīn e's-sulṭān ibni's-sulṭānū's-sulṭānū'l-gāzī Sulṭān Muşafā Ḥān bin Sulṭān Mehmed Ḥān lā-zālet rāyet-i devlete manşüret ve a'dā'i ḥazrete maḥḥüret ebeden ḥazretlerinūñ serīr-i sa'ādet temşīr-ı cihān-bānī ve taḥt-ı ferḥ baḥt-ı şāḥib-kırānı üzre cülūs-ı ḥümāyūn-ı meymenet-maḥrūnları vāḳī' olmağıla şeref-baḥş-i evreng-i ḥilāfet oldukları gündən terk-i ārāmiş ve rāḥat ve red'-i āsāyiş veistirāḥat buyurub i'zāz-ı dīn-i mübīn ve tezlīl-i gürūh-ı müşrikīn ve terfīh-i ḥāl-i müslimīn için niyyet-i ḥālīşe ile tertīb-i esbāb-ı cihāda kemāl-i vülū' ile şurū'-ı ḥüsrevānīleri olmağıla men ḳāne'llāhü leh vefķince zamān-ı yesīrde tekmīl-i 'ıddehu ve 'itādla ve i' dād-ı ecnād kevākib-i i' dāda himmet-vālā töhmet-i Ḥudā-dādīleri rehber ve hādī olub deryādan ve ḳaradan iḳtizā iden maḥallere ricāl ve tesrīb-i ḳurūm ve ibṭāl olunduḳdan soñra bi'z-zāt devlet ve iḳbāl ve sa'ādet ve iclāl zafer-i māl ile merkez-i dā'ire-i küfr ve ḳalāl olan Nemçe keferesi üzerine müte'āḳiben iki sene teveccüh-i ḥümāyūn-i nuşret-maḥrūnları olub bi-'avnihi Te'ālā geḳen sene sedd-i sedīd-i süğür-ı İslāmiyye'den olan Ṭemeşvar ḳal'asınıñ cānib-i şarķi-i cenūbiyesinde Luğoš ḳal'ası

ķurbunda ‘asākir-i İslām’a sedd-i rāh-ı cihād olmak mülāhazasıyla müctemi‘ olan
ķabūr-ı maķhūrı berhemzede-i şavlet-i ehl-i İslām ve pā-māl-i istiṣāl [228]ğuzāt-ı
nuṣret-ı irtisām olub bevārık-ı şemşir-i āteş te’şir ile ol melā‘inün cümlesi ħākister-i
nā’ire-i ķahr u tedmır olduğundan ğayrı ol ħavālīde maķarr-ı şeyātın olan Lipoh ve
Şebeş ve Luĝoş bu mişillü niķe ķal‘aları be-ħazāfirhā hedem ve taķrīb ve bu sene-i
‘amīmetü’l-meymenede daķı ‘ināyet-kāri-i tevfiķ-bārī ile teveccüh ve ‘azīmet-i
şehriyārileri ālā-yı fevz u nuṣret ve müşmir-nu‘ mā-yı ferr ü übbehet olub Nemķe’nün
‘umūmen büyük ķabūrı ile muķabele ve ‘azīm muķārebe ve muķātele vuķū‘undan
soñra fermān berdārān fermūde-i ķātılü’l- müşrikın olan ħumāt-ı ħavme-i yakınün
şavlet ü şavet-i merdāne ve dest bürd-i nuṣret süpürd-i mużaffarānelerinden melā‘in-
i bī-dīnün şirāze-i cem‘iyyet ve serrişte-i mukāvemetleri ‘arza-i tefriķa-i inkisār olub
‘arza-i kifāħdan reh-girāy teyh-i idbār ve benātü’n-na‘aş gibi tārmar olmaķıla bī-
şumār-ı kuffār maķall-i ma‘rekede telef-i şemşir-i ibdār ve şāĝir ve kebır vāfir toplan
cebeķāneleri intihāb ve istilāb olunub ħamdülillāhi Te‘ālā şümme ħamden a‘dā-yı
dīn münhezim ve perişān ve ‘asākir-i muvaħħidīn-i mübtehic ve ferĥān oldukları
ħālde şevketlü kerāmetlü meķabetlü pādīşāh-ı sitāre sipāh ve ħüsrev ve cem-cāh
ķilāfet-penāh neşru’llāhi livā-i ‘adele fi’l- aķtār ħazretlerine ‘ūd-ı cemīl müyesser
olub bā-ķuşuş Venedik keferesinün sefāyin-i neķbet ķarāyini daķı donanma-yı
ķümāyun ile merraten ba‘de uķrā rüy-ı baķr-i sefidde muķābele ve muķātele idüb
fazl-ı Ħaķıla her def‘ada münhezemen firār ve niķe gemileri [229]ĝarīķu’l-lücce-i
bevār ve ħarīķ-i āteş-i dimār olub Leh keferesi daķı kezālık şademāt-ı mütevelliyāt
ĝalebe-i İslām ile lekedeñüb ve şavlet-i merdān zafer-iĝtināmdan maĝlüb ve menķüb
olub el-ķāşıl iki seneden beru melā‘in-i ħāsırınun bāzār şekāvetleri fāsīd ve metā‘-ı
mekir ve ħadī‘atleri kāsīd olmaķıla Nemķe Ćāsārı ol bedķār-tebeh rüzĝarlarından
imdad ümmīdinde iken kendüsi anlara i‘ānete muķtāc olub şüret-i me’mülünün
‘aksini ve mizāc-ı mes’elenin neksini müşāhede itmekle bu dā’i-i ‘użzala devā-sāz
ihtiyāl olmak iķün Mosķov ķralına ba‘ş-i sefir-i meķidet-i mesir idüb ol ħavālīde
olan serĥad-i manşüreye teslīķ ve iĝrā ile ilticā ve istişrāķ itmekle bu sene-i

mübârekede ‘ asker-i İslâm ğazâda ve Nemçe keferesiyle cihâda meşğûl iken Moskov kralı olan le’im bed-fa’âl serhadd-i İslâmiyyede olan Azak ħal’asını ‘ale’l-ğafila muhâşara ve ehl-i İslâm’dan intizâ‘ eylemiş bi-‘avnillâhi Te’âlâ ħal’a-i mezbûreniñ yine memâlik-i İslâmiyye’ye ilhâk ve ilşâkı ve Moskov keferesiniñ âsâr-ı mefsedet ve mekîdetleriniñ ol hâvâliden i’ dâm ve izhâkı içün ħâliyâ ‘ırk-ı ħamiyyet pâdişâhi nâbiż ve vufûr-ı himmet şehinşâhi fâyız olub huşûs-ı mezbûr içün bi’l-fî il Kırım Hân’ı sa’adettlü şehâmetlü besâletlü El-Hâc Selîm Girây Hân ħazretleri ħâtt-ı humâyûn şevket-mağrûn ile me’mûr ve şimdiye degin Azak yaqasına tesyîr ve irsâl olunan tavâyif-i ‘askerden mâ’adâ evvel bahârda [230]mühimmât-ı vâfire ve ricâl-i abtâl-ı mütekâşire ile meşhûn donanma-yı humâyûn sefîneleri dağî bi’l-cümle ta’yîn ve irsâl olunmak muşammem olmağıla me’mûldur ki cenâb-ı ni’me’l-me’âbları dağî ğayret-i dîn-i Muhammedî içün muqtezâ-yı levâzım yekâneki icrâ ve “*infînî ħifâfen ve sikkâlen ve küllema sem’i hey’ate tûru ileyhâ*” mefhûmunı metbû‘ ve pîşvâ idûb ve “*kâtîlû’l-müşrikîne kâffeten kemâ yuqâtîlûneküm kâffeh*” naşs-ı kerîmi üzre ħavza-i hükûmetiñizde olan Tağistân şecâ’atlerinden techîz-i ‘asker ve ħân müşârun ileyh ħazretleriyle ħaberleşüb her ne mağalde mülâkâtları ma’kül ve münâsib ise inşâ’allâhu Te’âlâ vakit ve mağallile tesyîr ve ittifâk ve ittiĥâd ile muĥâlîfân-ı dîn ve ezdâd-ı bed-nihâddan ħal’a-i mezbûreniñ intizâ‘ ve istiĥlâşına ve ol hâvâliden zâlâm-ı küfrûn inkişâfına şemşîr-bend-i ictihâd ve iĥrâz-ı fezâ’il-i cihâda bezl ve sa’ ve ħudret buyurulub ba’de’l-yevm bir muqtezâ-yı ittiĥâd-i dînî ve yek-ciheti mürâ’ât-ı ħüsn-i civâr ve i’lâm-ı sevâniĥ ve murâfedet ve i’tizâd ile te’sîs-i kavâ’id-i yegâneĝî ve ħübb ve vedâda i’tinâ ve ihtimâmları me’mûldur Evâĥir Rebî’ü’l-âĥir sene 108 Mekke-i Mükerrreme şerîfi Şerîf Sa’ddâm Sâ’da’ye nâme-i humâyûndur ba’de’l-elħâb ma’lûmları ola ki ħaraf-ı salţanat-ı ‘aliyyemize irsâl olunan mektûb şadâħat-ı maşĥûbuñuzuñ ħulâşâ-i mefhûmı pâye-i serîr-i sa’âdet-i temşîr-i ħüsrevânemize ‘arz olunub esre-i serîret pâkîze tıynetiñizde mûnderic ve mûndemic olan âsâr-ı şadâħat ve aşâlet ve imâret-i emânet ve istiħâmet.

Evâĥir-i Rebî’ü’l-âĥir sene 108

[17-25 Kasım 1696]

Osmanlı padişahının 1696 yılında, Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Saddam Sada'nın gönderdiği mektuba cevabıdır

Osmanlı padişahının 1696 yılında, Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Saddam Sada'nın gönderdiği mektuba cevabıdır. Mektupta Mekke şerifine Kabe'ye ve Mescidi Nebeviye gelen hacıların geliş gidişlerinde, ihtiyaçlarının giderilerek huzur içinde ibadet etmelerinde, bu yerlerde ikamet eden yerli halkın refah içinde yaşamaları için yapılan gayretlerden dolayı iltifat edilmiştir. Kapucubaşı Osman'ın Kabe'nin işleri için tayin edildiğini; hacıların, ziyaretçilerin, özellikle Acem hacılarının, tüccarların mallarının, ırz ve namuslarının korunması hususunda dikkatli olunması gerektiği anlatılmaktadır.

Mekke-i Mükerreme Şerifi Şerif Sa' ddām Sā' da'ye nāme-i hümayundur

[231]muḳteżāsı üzre ḥidmet-i imāret-i Mekke-i Mükerreme'de bezl-i miknet ve şarf ve sa' ve ḳudret eyledigiñizden mā'ada tā'if-i beytullāhü'l-ḥarām ve zā'ir-i ravza-i muṭahhare-i ḥazret-i seyyidü'l-enām olan huccāc-ı zevi'l-ibtihāciñ refāh-ı ḥāl ve ferāğ-ı bāl ile iyāb ve zehāblarında ve eşref-i biḳā'-ı rüy-ı zemīn olan beled'ullāhi el-emīn ahālīsiniñ vesā'ir ḥavza-i ḥükümet ve ḥavme-i imāretüñüzde olan āḳṭār-ı Hicāziyyeniñ intisāk ve intizāmında ḥüsn-i ihtimāmıñız muḥāt-ı 'ilm-i 'ālem-şumūl ḥüsrevānemüz olmağıla iltimāsıñıza müsā'ade-i 'aliyye-i mülūkānemüz erzānī ḳılunub du'ā-yı ḥayr-ı icābet eşer-i ḥüsrevāne ve ḥissiz teveccüh pādişāhānemüze mazḥar olmuşsuzdur. Seciyye-i behiyyeñüzde munṭavī olan 'alāmet-i şerāfet-i mübteğāsı üzre fīmā ba'd daḥī şıdk-ı niyyet ve şafā-yı ṭaviyyet ilesüzdür. Me'sūr-i cemīle melḥūz-ı humāyūnumuz olmağıla ḥaḳḳıñızda metālī'-i mevāhib seniyye-i şāhānemüzdür. Neyyir-i ziyā-efrüz 'aṭūfet-i pādişānemüz sātī' ve lāmi' olub ḥāşşa ḥal'-i fāḥire-i mülūkāne ve kisve-i bāhire-i ḥüsrevānemüzden semmūr-ı fāyizü's-sürūra ḳaplu ber-şevb-i ḥil'at-i mürişü'l-behcet sultānı 'ināyet ve iḥsānımız olmağın

tebliği hıdmetiyle dergāh-ı mu‘allām kapucibaşlarından ‘Osmān dāme mecdehu ta‘yīn ve nāme-i humāyūn-ı mulāṭafet-maḳrūnumuz ısdār ve ırsāl olunmuşdur inşā‘allāhü te‘ālā ledel-vuṣūl bu ḥāndān berru ve ihsān ve bu dūdman-ı mekārīm-i nişāne olan vüfūr-ı şadāḳat ve istiḳāmet muḳtezāsı ve rüsūḥ-ı şıdḳ ve şafā-yı ṭaviyyetüñüz müsted‘āsı üzre ḥil‘at [232] fāhiremüzi istiḳbāl ve iktisā ve kesb-i sürūr ve ibtihāc eyledükden şöñra terfiye aḥvāl-ı sükkān-ı Ḥarameyn ve te‘mīn-i ḳaṭṭān maḳāmīn-i münīfīn ve her fecc-i ‘amīḳden ziyāret Beyt-i ‘Atīḳ için gelen ḥuccāc ve züvvār ve ḥaṣṣaten ‘Acem ḥuccācınıñ bir muḳtezā-yı ‘ahd ü peymān-ı ḥıfz ve ḥarāsetinde ve misāfirin ve tüccāruñ ḥimāyet ve şıyānetinde vesā’ir imāret-i Mekke-i Mükerrema’ye müretteb olan ḥuṣūşlarda dīn ü devlet-i ‘aliyyemüze lāyık ve ‘ırz ve nāmūs salṭanat-ı seniyyemüze muvāfıḳ ḥarekātā icāle kemiyet-i miknet ve himmet eyleyüb āyīn-i eṣrāf ve ḳavānīn-i eslāfa mutāba‘at ve iḳtifā ve naşr ve te’yīd-i ‘asākir-i İslām ve ḳahr ve tedmīr-i a‘dā-yı li‘ām için a‘ḳāb-ı şalavātda müşerriḳīn-i zemzem ve maḳām ve mu‘tefīkīn-i civār ve ravza-i faḥru’l-enāmda isticlāb-ı du‘ā-yı ḥayr icābet-i simāt ile celb-i ḥāṭır-ı sa‘ādet-mezāhir-i pādīşāhānemüze bezl-i iḳtidār eylesüz şöyle bilesüz.

Evāsıt-ı Cemāziye’l-āḥir sene 108

[10-20 Aralık 1696]

İran Şah’ı tarafından 1696 yılında Osmanlıya gönderilen mektubun suretidir.

İran Şah’ı tarafından 1696 yılında Osmanlıya gönderilen mektubun suretidir. Sultan II. Mustafa’nın tahta geçmesinden dolayı cülus tebriki için gönderdiği bir mektuptur. Farsça kelimeler ve tamlamalar, ayetlerle padişah övülerek adaletle ve cömertlikle ülkeyi yönetmesi temenni edilmektedir. Ayrıca Ebu’l-Masum Han Şamlu’nun elçi olarak Osmanlı Devleti’ne tayin olduğu tebliğ edilmiştir.

Taraf-ı salṭanat-ı seniyyeye şāh-ı ‘Acem tarafından gelen nāmenūñ şüretidür

[232] taraf-ı salṭanat-ı seniyyeye şāh-ı ‘Acem tarafından gelen nāmenūñ şüretidür. “*Tebāreke’llezzī lehū mülkü’s-semāvātı ve’l-arḫı vemā beynehümā ve ‘indehū ‘ilmü’sā’ate ve ileyhi türca’ün*” sitāyiş ve numāyiş bilā-intihā güzāriş ḥamd-i bī-ḥad ve iḥşā cihān-dāveri-rā sezāst ki bi-meşīyyet-i subḥānī ve irādet-i şamadānī cihetehu temşiyet-i niḫām-ı cihān-ı cem‘ī ez-nev‘insān-rādur. Her zamān ve mekān mutī‘-i fermān-ı fermānrānı ve bināber-i istiḥkām mebāni-yi aḥkām-ı Yezdānī ve teşyīd-i ḳavā‘id-i dīn-i mübīn-i deyyānī’dür her eyyām-ı şāḥib-i iḥtirāmī-rā mutā‘-ı ḥalk-ı maḳām u zamānı suḥte [233] tā şıfāt-ı kemāl ve hesti-yi ‘adīmi’z-zevāliş ber-hem-kenān-ı zāḥir ve ‘ayān ve bi-imtişāl-i mişāl bī-mişāl ve ḳabūl-ı maḳāl ḥāḳiyyet-i me’āl “*yā eyyetühe’n-nefsü’l-muṭma’inneḥ irci’ī ilā rabbiki rūyizeten marziyyeh*” rızā-yı revende-gān diyār-ı nīstī bi-ḳazā-yı vāhib ve cūz ve hestī-yi nümāyān meygerdide bāşed Te‘ālā’llāh zehī bī-mişāl ve mānend ki ḥānendiş ḥudāvendān-ı ḥudāvend ḡam ve şādī nigār-ı bīm ve ümmīd şeb ve rüz āferīn-i māh ve ḥurşīd tabāyi‘-rā bi-ḳudret-kār-ı fermāy kevākib-rā bi-şan‘at-ı gevher-ārā ve salavāt-ı meşḳ-büy-‘anber-rā ve selām-ı mā-lā kelām ‘ıtr-fezā ki ez-cennātü’n-na‘īm selāmün ḳavlen min raḥīmdür irtiyāḥ-ı āmede bāşed-i hediyye maḥzar-ı enver ve mevḳıf-ı ziyā-küster serīr-ārā-yı taḥt-gāh-ı semāk ser-efrāz-ı firāz-ı ḳibāb-ı eflāk ve āteş-endüz-ı rumūz ma‘rifet-i mā ‘arafnāk edeb-āmūz-ı ḥaḳāyık ve dekāyık ve erselnāke ḳābiż-ı ḳabza-i ḳāb-ı ḳavseyn resūlü’s-şeqaleyn ve seyyidü’l-kevneyn Muḥammed şefī‘-i siyāh ve sefīd kez ü püşt-ber-i kūh dār-ı dāmīd reh-i āvārdān-ı şāh-ı iḳlīm-i cūd nidā-rem-i be-kef tuḥfe-i cüz-i dürūd ve tefḥīmat-ı nā-mā‘dūd ve tekrīmāt-ı ‘abīr-āmūd tuḥfe-i maḳām-ı muṭaḥhar ve mezār-ı mihr-perver velī ferzāne Ḥudā-yı yegāne yegāne e’imme-i düvāz deh-gāne bāb-ı şehristān-ı ma‘ālīm-i cenāb-ı Aḥmedī faşlu’l-ḥuṭṭāb kitāb-ı şerī‘at-ı müsteṭāb-ı Muḥammedī seyfu’llāhi’l-bātirü’s-sālib ve esedu’llāhi’l-ḳāhiru’l-ḡālib şehāb-ı şāḳıb ya‘ni ‘Alī bin Ebi Ṭālib ki izīdiş-i bī-efkenden-i tebān

berdeşt-i ziyā-i ravza-eş ez-şem‘-i maḥfilī bāşed ki nāhl-i vādi-i eyemen fūrūğ-ı ez-
 ān [234] berdeşt ber-āl-i nīgū-gerdār ve evlād-ı aḥfād-ı aḥḥār-ı ebrār ve aḥḥāb-ı
 kibār-ı aḥyār resūl-i muḥtār ki mefād-ı mantūka-i ma‘rifetün āli Muḥammedi
 berā’tün mine’n-nārı muşḍāk-ı masdūkā-i “ellezīne me‘ahū eşiddā’ü ‘ale’l-küffārı”
 end-bād ‘ale’llāhi fī külli’l-umūri tevekkelī ve bi’l-ḥumsi aḥḥābu’l-‘abā’i tevessülī
 ‘alā ervāḥihim taḥuffü’l-hedāyā min’allāhi’l-lezī ḥalaḳa’l-berāyā sipes-i levāzım-ı
 sipās-i İzid-i zū’l-Celāl ve taḳdīm-i şerā’iṭ-i dūrūd-ı ḥātem-i resūl ve āl-i cevāhir-i
 zevāhir-i taḥiyyāt-ı şafā-simātı ki der-ma‘ādin taḥiyyatü min ‘indi’llāhi mübāreketen
 ṭayyibeten tenvīr-peżirafte ta‘vīz-i bāzū-yı iḳbāl-maşūn ez iḥtilāl-rā şāyed ve derer-i
 ğarar-i da‘vāt şıdk-ı āyātı ki der-eşḍāf-ı biḥār “ucību da‘vete’d-dā’i izā de‘āni”
 tele’lü’yāfta ‘uḳūd-ı çehre-i şāhid ḥüsna-yı şadāḳat ‘adīmü’l-mişāl-rā ziynet-efzā
 yed-bā-berid ḥoş-reftār muvāfakat-ı ber-devām ve ḳāfile sālār-kār-ı güzār-ı ülfet ü
 iltiyām müthif-i meclis-i behişt-i istisām ve mühdā-yı maḥfil-i minū-i niẓām a‘lā
 ḥazret-i feridūn fer-i kişver-ġir ḳayşer-i ḥurşid efser-i Cemşid naẓir-i pādīşāh şāhib-i
 iḥtişām Sikender-i bār-gāh ḥüsrev-i Behrām intikām-ı sitāre sipāh-i berāzende-gāh-i
 münir-i Süleymānī ziynet-baḥşāy-ı evreng-i salṭanat maşir-i ‘Oşmānī cihān-bān-i
 memālik-i sitān cālis-i mesnede Nüşirevān-ı şehriyār gerdūn-ı heyūn-ı Muḥammedī
 mezḥeb-i ḥidiv-i müşterī şekven-i Muştafi-yı laḳab dūrre-i fāḥire-i tāk-ı şāhī ve
 fermāndihi zībā-fezāy-ı devāc-ı ferrihi ve şāhinşehi şehinşāh-ı cihān şāh-ı civān-
 baḥt ki ber-ḥürdār[235] bād-ı ez-tāk ve ez-tāḥt cihān-baḥş-ı āfitāb-ı heft-kişver ki
 dīn ve devlet-zevī şedd-i muẓaffer serir-efrūz-ı iḳlīm-i me‘ānī vilāyet-ġir-i
 mülk-zindeġānī cemāl-i mülk-rāni-yı ḥarem-azvey esās-ı zindeġāni-yı muḥkem-
 azvey fermān-ı fermā-yı zemīn ve zamān-ı āyet-i münir mülk-i mennān-ı
 müşeyyed-i erkānū’l- ḥilāfetü’l-kübrā mümehhed-i bünyānū’s-salṭanatü’l-uzmā
 ḥafız-ı şüġürü’l-İslām ve’l-īmān mā ḥayyu āşāru’l-cevr ve’t-ṭuġyān ḳarīn-i Zū’l-
 ḳarneyn-i fi’r-rüşdi ve’r-reşād vāriş-i ḥıdmetü’l-Ḥarameyni’s-Şerīfeyn min’el-ebā’
 ve’l-ecdādi mu‘īnu’l-melhūfīn ve muġişü’l- mazlūmīn e’s-sulṭān bin e’s-sulṭān
 ve’l-ḥākān bin el-ḥākān niẓāmen li’s-salṭanati ve’l-celāleti ve’l-übbēh ve’l-basālete

ve'n-naşfete ve'l-‘adālete ve'l-‘azamete ve’ş-şān ve'l-ḥaşmete ve'l-iḥsān Sulṭān Muṣṭafā Ḥān bin Sulṭān Meḥmed Ḥān e‘āzze’llāh serīrū’l-mülk-i bi-vücūda ve efāza ‘alā ḳāffaten el-enām āṣār-ı ‘adle ve cūda gerdānīde ber-rāy-ı mülk-ārā-yı meveddet-fezā-yı ṣehāne ve zāmīr-i münīr mihr-i tenvīr meṣāliḥāt-ı efzā-yı pādiṣāhāne ki numūne-i cām-ı Cemṣīdī ve āyine-i cihān-numā-yı İskenderī est munṭabı‘-ı mey-dāred ki çün bi-māzmūn “külli men ‘aleyhā fān” her külli neṣāṭi ez-gülben-i inbisāṭ-ı çidenī ve eyn-i bisāt-ı basīṭ ez-zīr ḳubbe-i zer-nigār-ı ḥazar-ı ebr-i çideni menāyā-yı nāzle-i āsumānī ve belāyā-yı menzile-i nāgehānī beher-menzil ve mekāni-yi resīdeni ruḥsāre-i mekrūḥ-ı ecel bi-hezārān-güne ve cell-i der-fenā-yı şehristān-ı fenā ve dāru’l-mülk-i ‘ācil-i bi-ümīd-i vefā bi-ma‘nā-yı tüveffūne ücūrakūm der-serāy-ı ecel-dīdeni est bi-mūcib-i maṣḍuḳa-i [236]“Allāhu yeteveffe’l-enfüse ḥīne mevtiḥā velletī lem-temūt fī menāmiḥā feyümsikū’l-letī ḳazā ‘aleyhe’l-mevte ve yürsilū’l-uḥrā illā ecelin müsemmə” ḳāziyye-i nā-marziyye ve dāhiye-i ḡam-endūz-ı ḡam ḡufrān-ı tev’emān-ı ān ve illā ṣānū’s-sāyir fī bi-cevḥatū’l-cinān ṣubbeti ‘aleyh ṣe‘ābīb-i raḥmetu’r-raḥmān der- terk-i dārā-yı dār-ı hālik pūr-mehālik-dīnī ve taḥyīr-i teşḥīr-i memālik-i meserret mesālik-i ‘uḳbā ve vuḳū-ı yafta her ferīḳ-i eyn-i diyār-rā ḡarīk-i biḥār-ı ‘amīḳ-i ḡumūm ve giriftār-ı aḳsām-ı ālām ü ḥumūm suḥte-būd ki derīn-i eṣnā peyk-i hātıf cān-baḥṣā-yı ḡayb-nevīd ferruḥ-ı intimā-yı ṭırāz efser-i bā-fer-i vālā ve taḥt-fürüz baḥt-ı pūr-zīb ü bahā ez-sa‘ādet-engīz-i ser-ḥuceste iḥtar-ı gerdūn-sā ve güher-rīzi iḳdām- fīrūzi fercām-ı meymenet peymā-yı ān ḥüsrev-i nuṣret-i livā ez-tırdeş-i ‘ālem lā-rayb-ı beṣāret-nümāy “vemā-ce‘aleḥü’llāhü illā büṣrā velitaṭma’inne ḳulūbikūm biḥ” bi-ḳūṣ-i ḥuṣ ve sāmi‘a-i behcet ney-veṣ-i resānīd ve ḡulḡul-i sürūr u cūṣ u ḥurūṣ ḥubūr-ḡuṣ-ı zed müste‘ān-ı mecāmi‘-i ins ü cān ve ez-zebān-ı pīr ü civān mübārek-bād-ı eyn mevhibet-i bī-pāyān ve du‘ā-yı istiḳāmet-i neyyir-i zāt-ı bā-berākāt ān-ı ḥāmi-i ḥūze-i īmān derbentū’ş-şeref-i salṭanat binā-kān-ı cihet-i refāh-ı ‘ālemiyān mesmū‘-ı mesāmī‘-i melekūtiyān-ı gerdīd çün cihān-ı zü-girift-fürüz-ı ferruḥ-ı pādeş-i ez-cihān-ı rūzi heme rūziṣ-i ḥuceste bi-fāl-i pādiṣāhīṣ-rā mebād-ı zevāl cilve-nümā-yı pīṣ-ḡāḥ ḥātır-ı

mihre-gîn-i küşte hâhed-i bûd ki peyveste iktifâ-i aḥkâm-ı dîn-i mübîn ve îfâ-yı bi-
 uḳad-ı ‘ahd u yemîn-i cibillî şîşe-i rażiyye ü fıtrî [237]seciyye-i marziyye-i eslâf-ı
 kibâr ü tebâr ‘âlî miḳdâr-ı ân hülâşa-i netâyic-i evvelîn ü âḫirîn ki müstebşir-i bi-
 emr-i beşâret-i maḳrûn “*ve min evfâ bi-ahdihi fe’stebşirû bi-bey’ikümüllezî*
bāya’tüm bih” end bûde der-‘ahd-i sa’îd-i îşân-ı ḫalel ve noḳşân bi-erkân-ı
 merşûsâtü’l-bünyân ân-râh-ı niyâfte est ve nevvâb-ı humâyûn-ı mâ-ziyâde ber-
 sevâlîf-i eyyâm-ı inzicâr bi-nehiy lâzımü’l-ihtimâm velâ tenḳuzu’l-îmân ba’de
 tevkîdihâ-râ pîş-nihâd-ı nihâd vâlâ dâşte-ḫukkâm ve zemîndârân-ı memâlik-ı ḫâḳânî
 der-iḥtirâz ez-irtikâb-ı menhiyyât-ı Rabbânî maḥkûm-ı ḫikem ḳadr-i âyât-ı ḫüsrevânî
 bûde ve mey bâşend şâyeste-i şânân câlis-i serîr-i ‘arş-naẓîr-i ‘Osmânî ki ḫâris-i
 beyzâ-i İslâm ve ḫâfız-ı ḳavânîn-i şerî‘at seyyidü’l-enâmı ‘aleyh ve ale’s-şalavât
 ve’s-selâm end-cinân mey-nümâ-yed ki der-rüsûḫ-ı esâs-ı âdimü’l-indirâs mişâḳ-ı
 bezl-i himmet ḫurşîd-i iḳtibâs ve merzubânân-ı merzûbûm-râ inzâr-ı bi-fermân-ı
 ḳazâ-rüsûm “*evfû bi-ahdihi üfî bi-ahdikûm ve iyyâye ferhebûn*” fermâyend ki
 tecâvüz-i ez-ḳarâr dâd-ı selâṭîn-i dâd-ı i’tiyâd selef-i ‘aleyhim kirâmü’t-teḫaffûf
 câ’iz-i nidâşte der-‘uzûbet-ı menhel-i vifâḳ ve ittifâḳ mey-gûşide bâ-şend ve çün
 âmed şûd resel resâ’il ve sâ’il-i ittihâd-ı revḫânî ve bâni-yi mebânî dostî-hâ-yı cinânî
 ve ḳıyâm-ı bi-merâsim-i te’âzi ve tehânî-est bâ-sitâni-yi derîn velâ ez-gâyet veddü’l-
 fett ü nihâyet muḫabbet ü şadâḳat-ı eyâlet ve şevket-penâh-ı Ebu’l-Ma’sûm Ḥân
 Şâmlu ki ez-sûfî zâd-kân-ı ḳadîm ibn-i âsitân-ı melâ’ik pâsbānest ezzeyyin-i seniyye-
 i vâlâ ve ‘atabe-i [238]‘aliyye-i simyâ-ber sefâret-i ta’yîn ve bi-ḫidmet-i ser-â-ser-i
 sa’âdet-güzîn felek-i pîş-gâh-ı ‘arş-ı âyîn-i mersûl ve ba’zı suḫtân-ı zebânî-yi bez-
 bân-dânî ev mevkûl-ı gerdîd ki iltisâm-ı zemîn-i celâlet ve encâm-ı umûr-ı risâlet-
 nümûde ruḫşat-ı inşirâf-ı bâ-yed ve bi-şavb-ı mürâca‘at-ı şitâ-bed-i terâkkibân ki
 hem-vâre gül-zâr-ı bî-ḫazân-ı muvâneset ü iltiyâm-râ bi-reşḫât-ı aḳlâm maşâdakât-ı
 irtisâm maḫsûd-ı behiş-i mînâ-fâm-ı sâḫte bi-işâret-i meveddet-i iyât muḫarrik-i
 silsile-i mevâlât-ı mey-bûde bâşend İlâhî tâ-nişân-ı ez-taḫt u tâ-cest zi-taḫt ü ṭac-ı
 ‘âlem-râ revâ-cest

Devlet-i Aliyye tarafından Acem Şahı Şah Hüseyin ibni Şah Süleyman'a gönderilen mektuptur

Devlet-i Aliyye tarafından Acem Şahı Şah Hüseyin ibni Şah Süleyman'a gönderilen mektuptur. Gönderilme tarihi belli olmayan mektupta Sultan II. Mustafa'nın cülus tebriki için gönderilen mektuba cevaben Acem Şahı'na uzunca övgülerle yapılarak teşekkür edilmiştir. Beç Savaşı'ndan sonra Nemçe Kralı değişmiş ve Leh ve Venedik krallıkları olmak üzere yedi krallık birleşerek bir güç oluşturduğundan bahsedilmiştir. II. Mustafa'nın tahta çıkması ile halk rahatlamış, birlik oluşturan bu devletlere karşı deniz ve kara savaşı için gerekli hazırlık yapılmıştır. Nemçe üzerine gidilmiş, Temeşvar Kalesi çevresinde bulunan düşmanlar ortadan kaldırıldığını 5-6 parça kalenin tekrar alındığından bahsedilmiştir. Ayrıca Acem Şahı'na Ebu'l-Masum Han Şamlu'nun elçi olarak tayin edilmesinden ve onunla birlikte gönderilen hediyelerden dolayı duyulan memnuniyet dile getirilmiştir.

Taraf-ı saltanat-ı seniyyeden 'Acem şāhına nāme-i humāyūn

[238] bi-zīr-i pāy-ı taht-ı şāhiş-bād tebārek tāt-ı zillu'llāhiş bād taraf-ı saltanat-ı seniyyeden 'Acem şāhına nāme-i humāyūn ki elḥamdü'lillāhi'llezī izzu'l-İslām ve naşrud'dīn ve faẓlu'l-mucāhidīni 'ale'l-kā'idīn ce'ale'l-cinne tahta zīlālū'l-esinnetü ve's-şavārim ve eyyede'd-dīnū'l-ḥafīyyi bālā sevdü'z-zarā'im en'amu bi'n-naşrate'l-letī tavvekatū'l-a'nākı bi'l-menni feşdaḥat muṭavviḳātū'l-işniyyeti ve şada'at sāci'ātū'l-ed'ıyyetü 'alā finen fe'l-elsin lā-teberruḥ 'ani'l-ibtihācı ve'l-ef'idetü lā-tefettür 'ani'l-intihāc ve's-şalavāt ü ve's-selām 'alā seyyidinā Muḥammed şāhibū'n-nefsū'l-muḳaddesetü bi'l-cihādīn ve's-sā'ī fī iḳāmeti'd-dīni'l-ḳavīmi bi-külletā el-yedeyni fāzen li-suḥubbi şalavātü minke dā'imetü 'ale'n-nebiyyi bi-münhelin ve münescemü ve'l-āl ve's-suḥbi şümme't-tābi'ini lehüm ehli'tteḳā ve'n-neḳā ve'l-ḥilm ve'l-kerem emmā ba'de 'alī-ḥazret-i ferḳad-pāye mu'allā rütbet-i gerdūn-ı

sāye nāhid-i behcet-i āfitāb-ı ifāzāt müşteri-yi sîret ‘aṭā-red-i serîret
[239]tâcidâr-ı ‘ālî güher-i ber-ceyş-i nazar şehriyâr-ı dārâ şükûh-ı feridûn-fer
hurşîd-i manzar vâsıta-i ‘aḳd ve şâh-ı ḥaşmet ü cihân-dârî yetime-i kılâde-i ferr ü
übbehet ü kâmkârî mihr-i sipihr-i nebâhet ü nîk-i aḥterî sipihr-i mihr-i dād ü dād-
küsterî gevher-kân-ı sa‘âdet faşş-ı ḥâtem-i fütüvvet der-deryâ-yı ṭahâret gevher-i
dürc-i siyâdet cār-bâliş-i neşîr-i mesned-i cem şeh-i Īrân ḥıdiv-i mülk-i ‘Acem
gevher-fürüz-ı dumân-ı kiyân şâh-ı zî-şân- sultânat-ı ‘unvân hurşîd-i külâh-ı
memleket-penâh vâlâ cāh-ı naşfet-i destgâh kurretü’l-‘aynû’d-devlete ve’s-saltânate
ve’l-celâlete ve’l-ma‘delete ve’n-naşfe ve’s-sa‘âdete ve’s-siyâdete ve’n-nebâhete
ve’s-şân Şâh Hüseyîn ibni Şâh Süleymân zeyyinü’llâh serîru’s-saltânatü’z-zâhıretü
bi-meyâmin-zâte ve nevver-i ‘uyûnu’d-devletü-l-bâhıretü bi-levâmi‘-i envâr-ı şafâte
meclis-i Şâmî ve maḥfil-i kirâmîlerine ki gülşen-i ḥubb u vefâ ve ravza-i şıdk u şafâ
der-ṭarayif-i leṭâyif-i taḥıyyât ve verdiyyetü’s-şemîm-i muşâdaḳat-ı iyât ve şaḥâyif-i
maşâḥif-i teslîmât ‘ıtrıyyetü’n-nesîm-i muḥâleşat-ı ḡâyât ki fevâyih-i vefâ revâyih-i
‘anberîn-i nûkhetî mu‘aṭṭar-sâz-ı dimâğ-ı ḥıllat ve’l-ḥalḥa-sây-ı şâmme-i uḥuvvetdür
selâmü yefûhu’l-miski min nefḥate ve ye’tî şemîmü’l-insü min nesimâte selâmü
mine’s-selsâlü ve’s-şühedâ-i ‘azb ve min nefehâtü’l-verdi ezkā ve eṭyeb murâ‘at-ı
levâzım-ı tebcîl ve tefḥîm ile ittihâf ve ihdâ kılındıḳdan soñra maṭlâ‘-ı neyyir-i ‘izz
ü iḳbâl ve maşrıḳ-ı hurşîd-i cāh ü celâl olan ṭab‘-ı naḳḳad-ı beyzâ-zıyâ ve zıhn-i
vaḳḳad-ı berk-âsâlarına ki âyine-i kîti-nümâ-yı Īskenderîden [240] mücellâ ve çeşme-
i mesîlü’z-zıyâ-yı hurşîd-i ḥâverîden muşaffâdur ḥayyız-ı ḥafâ ve ma‘raz-ı ḥıbâde
degüldür ki irâdet-i ‘aliyye-i Rabbânî ve meşıyyet-i ḡaybiyye-i Şamadânî birle ribâ‘-
ı dîn ü devlet ve bîḳâ‘-ı fesîḥatü’l-eknâf ‘izz-i şerî‘at-ı lemâ‘ât meḥâzem-i re‘ât-ı dîn
ve iş‘a-i bevârik-ı şavârim ḥumât-ı neberd-i âyîn ile feyzü’l-envâr ve rıyâz-ı millet
beyzâ-ḡamâm ḥüsâm-ı ḡazât ile pür-bahâr olmaḡıla ecdâd-ı ‘izâm ve abâ-i
kirâmımız inâre’llâhü Te‘âlâ berâḥînihüm ḥazretî “ve cāḥidü fî sebîli’llâhi ḥaḳḳa
ciḥâdih” medlûlini naḳş-ı mehçe-i râyet-i ‘azîmet idüb ber-fevḳ ve men ṭalebe’l-
fethü’l-celîlü feinnemâ mefâtîḥa’l-beyzü’l-ḥıfâfü’s-şavârimi naşra dîn ve ḳam‘-i

müşrikîn için müteḳallid-i ḥusām-ı ḥamāset ve mütemessik-ı muḳabbız-ı şamşām-ı
 besālet ve niçe a‘vām ü dühūr e‘inne-i ecille-i himmetleriñ cādiḥ-i cihādiḥ ma‘ṭūf
 ve dā‘imā mūmāreset-i ḥurūb ve muḳāsāt-ı kūrūb ile meşḡul ü meş‘ūf olub mīzmār-ı
 ḡazāda inzā-i riḳā‘ib ve ifnā-i ḥarā‘ib idüb celā‘il-i himmet-i ‘ālī-yi nehmet ve
 vesā‘l-i ‘azīmet-i bāhiru’n-necdetleriyle envār-ı sūnnet ü şerī‘at-i iltimā‘ ve ḡalām-ı
 küfr-i ḡalālet-i inkişāf ve inḳışā‘ bulub ve enḡā ü ercā-yı memālik-i İslāmiyyede olan
 ‘abde-i aṣnām ve ‘ande-i ḡalālet-i fercām bi-ḡazāfīr-i müteferriḳ-i hizāb-ı nikāyet ve
 müte‘aṣṣub-ı şa‘‘āb-ı şı‘āb-ı ḡamūl ve rezāhat olmışlar iken bi-emri’llāhi Te‘ālā
 Beç seferi vuḳū‘undan şoñra Nemçe kralı olan muḡtāl bed-sıḳal envā‘-ı teḡātül ü
 teḡadu‘ ile Venedik ve Leh keferesini vesā‘ir e‘ādī-i dīn mübīnden eṭrāf [241]ve
 ḡavālīsinde olan yedi kralı tesvīlāt-ı şeyṭāniyye ile iḡvā ü idlāl ü isticāse ü istinşār ü
 istiṣrāḡ ü istinfār itmekle anlar daḡī ittiḡād ü i‘tiḡād ve’l-keyd eblīḡ mine’l-eyd-i
 meḡḡūmın pīş-nihād ve tefāḡum-ı ḡalām-ı leyāl gibi tecemmu‘ ‘ale’ḡ-ḡalāl idüb
 “yürīdūne en yutfi’ū nur’allāhi bi-efvāhihim” siyāḡınca niyyet-i kāside-i itḡā-i nūr-ı
 yaḡīn reh-yafta-i edmiḡa-i fāsīde-i pūr-kibr ü kīnleri olmaḡın birbirleriyle dem-serd-i
 vifāḡ ve hem-deḡān-ı ittiḡāḡ-ı mutḡāḡidü’l-hūma ve mütteḡiḡu’l-kelime olub ve fert ü
 keṣret ile berren ü baḡren itāle-i pāy-ı nā-pāydār-ı cesāret ve devāḡil-i serḡad-i
 manşūrede niçe zamāndur ki iltihāb-ı āteş-ı ḡurūb mütemādī ve emti‘a-i miḡn ü
 kūrūb keṣīrū’t-te‘āḡı olub likin ol ḡurūḡ ṣeḡāvet-i fercāmuñ ḡāyet keṣreti ve ehl-i
 İslāmuñ anlara nisbet-i ḡilleti cihedinden ḡaṭ‘-ı mevād-ı meḡidet ve ḡasm-ı ‘urūḡ-ı
 müfsidetlerine imkān olmayub gitdükce ‘utūvv ü üskübārları ve izez-diyād ü fesād-ı
 küfr intiṣārları iṣtidād bulmuşiken cenāb-ı āferid-kār-ı ‘ālem-i nesāḡ-ṣāz-ı kār ve bār-
 ı ümem-i tāc-ı baḡşende-i ḡüsrevān-ı cihān temkīn-i dūhende-i dāverān deverān-ı
 naḡş-bend-i zamān ü zemīn rāfi‘u’s-semāvāt bāsitu’l-araḡīn “elā lehü’l-ḡalḡu ve’l-
 emru tebāreke’llāhü rabbu’l-‘ālemīn” şümme inşānāḡü ḡalḡan āḡar menba‘ından
 füyüzān iden luṭf-ı evfer ve “mā nensāḡ min āyetin ev nunsihā ne’ti bi-ḡayrin minhā
 ev miṣliḡā” maṭla‘ından leme‘an iden meṣiyyet-i bī‘illet-i ‘aṭvet-i eṣer ile nesīc-i
 behīc-i kārgāḡ-ı ḡudret olan ḡil‘at-i ḡilāfet ‘aleyhi bī-zāt-ı bā- sa‘ādetimūze

[242]ilbās ve tevfiķāt-ı mevhibet-i esāsü'l-ilāhiyyesiyle serir-i meymenet-i istinās-ı salţanat-ı Osmāniyye'ye ber-vaķt-i şeref-i mümāsede ve refe'ā anhüm ilbās-ı iclās idüb taķt-fürüz-ı baķt-ı Osmānī ķudüm-ı şeref-i lüzümümüz ile felek-i temķin ü evreng bā-ferhenk-i cihān-bānī cülüs-ı şevket-i me'nūsımız ile mā-sadaķ ve “zeyyennāha li'n-nāẓirīn” olduķda i' zāz-ı me'ālim-i dīn ve aķkām-ı aķkām-ı şer'-i mübīn tensiķ-i umūr ve tevşīķ-i meşālih-i cumhūr-ı bezl-i 'aţā ve keşf-i ğaţā irfād-ı menen ve irķād-ı fiten neşr-i menh ü kāsır-ı tarķ tenfīs-i nüfūs tenkīs-i bu's irāha-i ümmet ve izāha-i bid'at vesā'-ı bevā' iş ve nizām-ı mülk ü milletden olan keyfiyyāta 'alā aķsenü'l-hālāt şarf-ı himem-i mütevāliyāt olduğından ğayr-ı hāşşaten a'dā-yı dīn-i mübīn olan zümre-i müşrikīnün hedem-i bünyān-ı tuğyān ve tams-i vücūh-ı 'add ve anlariķün ecdād-ı vālā nejād-ı cihād-ı i'tiyādımızla zāt-ı behcet ü qarār olduğı vaķitden bahār-ı bedī' u'l-āşāre az müddet ķalmışiken Cenāb-ı Rabb-i Qadīr zamān-ı yesīrde tekmi'l esbāb cihādı teysīr itmekle istincāz-ı va'd-i nuşret ile berren ve bahren taraf taraf tesrīb-i ricāl ve tesyīr-i ķurūm ü ibţal olunduķdan sonra bi'z-zāt cenāb-ı ħilāfet-meābımız daķı li-ğazveti fī sebīli'llāhi ħayrun mine'd-dünyā ve mā fīhā fehvāsiyla müste'īnā bi'llāhi ketā'ibün kevākibü ħişāb ve mevākib-i nuşret-i istişhāb ile maķarr-ı salţanatımızdan nüzhet ve ħareket ve ķātilū e'immetü'l-küfri maşdāķınca ol cerşüme-i[243]erbāb-ı dālāl erūme-i aşhāb-ı keyd ü ihtiyāl olan Nemçe keferesi üzerine ref'-ı rāyāt-ı meh-peyker-i ħüsrevāne ve cerr-i ħacāfil-i deryā-ķurūş-ı mülkāne olunub ekāsi-i şayāsi-i İslāmiyye'den olan Temeşvār kal'ası ħavālisi muħayyem-i bārgāh-ı 'azamet ü iclāl ve mażrab-ı serādikāt-ı ħaşmet ü iķbāl ķılındıķda idĥāl-i zehāyir-i ve'adde ü 'asākir ile içinde olan ehl-i İslām-ı tervīh olunduķdan sonra melā'īnün maţmaĥ-ı nażar-ı i'tibār ve medār-ı ibtihāc ü iftiĥārları olub ķal'a-i mezbūreye qarīb maĥalde müctemi' olan tábūr-ı maķhūrları üzerlerine varılıb bi-'avni'llāhi'l-mülkü'l-'allām ol cemū'-ı dālālet fercām-ı dest-bürd-i nuşret-süpürd ğuzātü's-selām ile bir hemzde inhizām ve bil'l-cümle 'arza-i şamşām-ı intiķām olduğından mā-'adā ol ħavālīde maķarr-ı eşrār olan beş altı kıt'a ħişārları

istinzâ‘ ve to‘b ve cebehâneleri istilâb ü istiṣhâb olunub sedd-i ṣūgūr ve ṣadd-ı sūtūr ile muṣaffer ü manṣūr mesned-i ḥilâfet-i seniyyemüze ric‘at olmuṣıdı bi-hidâyetü’llâhi te‘âlâ ve tevfiḳah inne va‘da’llâhi ḥaḳḳun ve in cündenâ lehümü’l-ğâlibün mazmûn-ı beṣâret-i nümûnuna mazhar olan bu sâl-ı bâhirü’z-zâferde daḥî i‘lâ-i kelime-i ‘ulyâ ve i‘râz-ı şerî‘at-ı ğarrâ için istinâf-ı ‘iddehü ve ‘atâd ü ihtîṣâd-ı cellâd-ı ecnâd olub gürûh-ı ibtâl ü ricâl ü kavâri‘ ü şavâri‘-i ḥarb ü kıtâl ile meṣhûn “*velehü’l-cevârü’l-münşe’âtı fi’l-baḥri ke’l-‘alâm*” mâ-şadaḳı olan süfün ü mevâkib-i gerdûn-ı nümûn-ı tehiyye’i ü tertîb ve baḥrîn-i sepîd ü siyâhe ve niçe miyâh-ı baḥr-i iṣtibâhe tesyîr [244]ü teşbîb ü berren daḥî taraf taraf cünûd nâ-mâ’dûd tesrîb olunduḳdan soñra cenâb-ı ḥilâfet-me’âbımız daḥî müste‘înen bi’llâhi’l-mülkü’l-kaḥhâr-ı muḥârebet ü muṣâvelet-i muḥâzîl-i Nemçe için ref‘-i riyât-ı nuṣret-i nigâr idüb melâne’l-berri ḥattâ zâḳa ‘annâ ve zahru’l-baḥra nemlühü sefinen me‘âlî-nümûv-dâr olmaḳıla bihterîn-i ezminede yümn-i vüṣûl-ı mevâkib-i deryâ-ḥurûṣ nuṣret-i eṣer lâ-zâlet maḳrûnete bi’n-naṣri ve’z-zâfer ile dârü’l-cihâd-ı Belgrad ta‘nezen seb‘-i şidâd olub şîrzime-i ḍalâlet-penâhîñ istihnâh-ı aḥvâl-ı ḥadî‘at maḳrûnları için beṣṣ-i cevâsîs ü ‘uyûn olduḳda Nemçe kralı olan bed-fi‘âl ‘asker-i ḥaybet-i me’âlinüñ sene-i sâbıḳada teza‘zu‘-ı iḳdâm-ı miknet ve tezâ‘zu‘-ı bünyân-ı muḳâvemetlerin müṣâhede itdüḳi gibi ğayret-keṣ-i ḍalâlî olan kralardan tekrâr istiğâṣe ü isticâṣe ve anlar daḥî enfûs ü emvâl ü rehṫ ü ricâl ile mürâfede ve birbirleriyle mu‘âzede ve bî-şümâr-ı erâzîl ü evġâd ile teksîf dehmâ ü sevâd idüb Temaşvar ḳal‘ası intihâ-yı serḥad-i İslâmiyye’de vâki‘ olmaḳıla maḳarr u me’vâ-yı ḥarb-i şeyâtîne ḳurb mesâfesi cihetinden ‘asâkir-i nuṣret-nümûdumuzun ol ṫarafa vürûdundan muḳaddem ol ferîḳ ḍalâlet-i refîḳ ḳal‘a-i mezbûreyi muḥâşara ile ahâlîsini taṣyîḳ eyledikleri vâşıl-ı gûş-ı ḥaḳâyıḳ-ı ney-veş-i ḥüsrevânemüz olduḳi gibi ‘ırḳ-ı ḥamiyyet-dâverî ü dâd-âveri-yi intibâz ve bilâ telebbûṣ-i nehr-i Tuna üzerine memdûd ü meṣdûd olan cîsr-i mevṣûḳu’l-amûd ḳehkeşân-ı nümûvdan esra‘ı mine’s-seylü[245]‘ale’z-zârzâr ḳarşu yakaya intihâz olunub ol cünd-i şeyâtîñün raġm-ı ünûf-i meḳidet ü vefḳi ‘uyûn-ı mazarratları için şihâb-vâr üzerlerine ḳaşd ü

‘azîmet olundukda muhîṭ-i mevkib-i neberdâyîni kemâ saṭḥu’l-biḥa-âri min ‘aşfi tünd-bâd-ı besâlet ile cûş ü hurûşı fi’e-i pür-mekr ü şürûruṅ reside-i sâḥil-i şu’urları olduḡda min ba’d pîrâmen ḥişârda kendülere vesele-i idbâr bilüb ‘âdet-i ḥadî’at bünyânları üzre a’ mâl-i mekr ü ihtiyâle çeşbân ber-şa’b-maḥalle çekilmek za’ mıla ‘ asker-i İslâmı henüz ba’îd yerde mülâḥaza iderken Temeşvar’a qarîb bir maḥalde tarafeyniṅ qaravolları birbirlerine mülâkî olub lâkin mevķi’-i merķûmuṅ tarafeyni mehâriķ ü ‘ıyâz ve mâ-beyni sine-i pür-kîne-i düşmen gibi teng ü mümteni’ü’l-irtikâs olduḡından tertîb-i şafvet ve teşbîb-i erbâb süyûfa müste’ dâ olmaḡıla talâyı’-ı vüfud ve mesâ’ir-i cünud nuşret-i nümud-ı muşâvele ü muvâsebe ü muķâtele ü muḥârebe ile ḥaṭve ḥaṭve ilerü yürüyerek cüyüş-ı pür-baṭş ü hâyic buḥur-ı mevâyic gibi fevâlic-i cihâd ile heyecân ü temevvüc ve düşmeni girü çekdükce yerlerine tevellüc ile ol teng-nây-ı sitizüṅ maḥrec-i fezâ-yı pehnâ olan müntehâsına varıldıḡda muķteżâ-yı vesî’ ü ruḥb maḥalle göre mehmâ emken ta’biye-i şufuf-ı cenk ve a’ mâl-ı ṭob ü tüfenk idüb dilirân-ı meydân-ı kifâḥ zemâr-ı tüfek-i mihre engîḡten zi-berķ-i bâlâ jâle-hâ riḡtend ol gün aḡşama degin şavâ’ıķ-i bî-direng ra’d-ı âhenüṅ ile “*ev-keşayyibin mine’s-semâ’i fîhi zulümâtün ve ra’dun ve berķun yec’alüne eşâbi’ahüm fî âzânihim mine’s- şavâ’ıķi* [246] *ḥazera’l-mevt*” vefķince ismâ’-ı ervâh ve idrâklerine ismâ’-ı şıbâḥı helâk itmeleriyle zümre-i müşrikîn cünud-ı muvaḥḥidînüṅ tetârid ü tecâlid-i pür-be’s ve saṭvetlerine tâb-âver olamayub ceşş-i zengi-yi şâm kıyâm idüb leyle-i leylâ mâbeyne perde-keş- zâlâm-ı siyeh-fâm olduḡı gibi otura kevkeblerüṅ günü ṭoḡub târik-i şebde müdâbere girü çekilüb iki sâ’at mesâfede vâķi’ Begi nâm nehir kenârında gürâz-vâr ber-şa’b ü düşvâr-ı güzâr maḥalle girüb taḥaşşun eyledükleri sepide dem-i müte’ ayyin olduḡı gibi cem’-i şeml ve tertîb-i riel ü ḥayl ve teşbîb-i cüyüş ve ta’biye-i şufuf-ı cünud deryâ-hurüş olunub cibâl-i râsiyât ve biḥâr-ı zâḥirât gibi ol maḥalden ḥareket ve mî’âd-ı ḥarbe varılır gibi ol ḥayyât-ı ‘adât ve ‘aķârib-i guvâtuṅ muķâbillerinden murûr ü ortası üzerlerine varılmak kaşdıyla nehr-i mezbûruṅ üst tarafında bir çok sâ’atlik memelerleri olan maḥalle vaż’-ı ḥıyâm ârâm olundukda ol kec-i endîşân ḥîle-engîz eger tarîk-i sitîr ve eger sebîl-i

gürîz der-mużtar olduklarına binâ'en ze' am-ı fesâdlarınca intihâz-ı fırsat idüb hırşîd-i dirahşân ol eyyâmda tâb-efgen-i burc ser-ţân olub şiddet-i harâretten fezâ-yı zemîne bast-ı besât âteşin itmekle böyle keremiyyet-i hevâda hareketden a'sâb kuvvetlerine fütür-âriz olub bâ-huşûş eşnâ-yı haţ ü nüzûlde tertîb-i esbâb-ı kıtâlden zühûlleri muḳarrer diyü bu mişüllü niçe fikr-i fâsid ve râ'-yı kâsid ile mâbeynde olan âcâm-ı mültefe ve ğıyâz-ı muḳattefe verâsında müretteb-sâz-ı levâzım-ı mekr ü ihtiyâl ve ol çengelistân hilâlinden[247]ğurûbdan iki buçuk sâ'at muḳaddem mürettebü'l-aylarıla def'aten be-dîdâr olub bî-haḳḳ ü bî-şümâr-ı tavb-ı tefennün âteş-bâr ile şerâre-feşân-ı peykâr olarak tenk-i zarfî ki dâr-ı deşîşe der-bâr zindâz-ı eblehî pehlev-i bekke-sâr 'âle'l-ġafle kendülerin ke'l-bâhîşi 'an hatfe bi-zâlfe cünûd-ı hamıyyet-i şî'âr üzerine urub velâkin aḥu'l-hurrimellezî nâzilen bihi'l-haţbu'l-evhû li'l-kaşdi mubaşşar maşdâḳınca 'asâkir-i nuşret-i menḳabet daḥî mütelebbis-i diri'-i nebâhat ve miġfer-pûş-ı hâzm-i başîret ve müteḳallid-i hüsâm-ı taḥaffuz ve mütemekkin-i ektâf ciyâd-ı müteyakḳız bulunmalarıyla yeteserra'üne ile'l-hayâci ke'ennehüm seyli teserru'ı fi'l-vehhâdi mine'r-rabbânî berḳ-i ḥaţîf ve reyḥ-ı 'âşîf ve ve leyûş-i şâ'ile ve süyûl-ı hâ'ile gibi ol ḥass u ḥâşâk-ı küfr ü işrâkuñ üzerine yürüyüb ve'l-ceyşü ḳad meleü'l-melâfekenne yümmün taġî fî mevcihü'l-muteḥaddib ḥumât-ı beyza-i dîn ġuvât-ı zümre-i müşrikîn ile iki baḥr-i mevvâc gibi birbirine emîḥte ve nûr ü zulmet-i şaffet yekdigere peyveste olub ḳavâri'-i ḥarb ü şavâ'îḳ ḳarb-ı ḥurûş-ı icnâd ü şîhe-i şâfinât-ı ciyâd gülbank-ı tekbîr ve velvele-i kôs ü nefîr-i ṭanîn endâz-ı şımâḥ-ı gerdûn ve cûy-ı ḥûn fezâ-yı zeberced-fâm-ı neberdî la'l-gûn eyleyüb fe-küllî ḳarâri bi'l-cemâcimi tel'ate ve külli viḥâdi bi'd-demâ'i tesyil bu vech üzre ġurûbdan üç dört sâ'at mürûrına dek lehbân-ı nîrân peykâr-ı zebâne-keş sipihr-i devvâr olub zâlâm-ı şeb daḥî isti'âb idüb râ'ina's-seyfi mürted yâ bi-seyf ve 'â'ina'l-cevâdi 'ale'l-cevâd ber-sitîz-i reste-ḥîz nümûn-ı nümûv-dâr oldu ki vüfûd beyânı[248]güncâyış-i pezîr ḳ şaḥn-ı imkân degüldür bu nesâḳ üzre iken ve men râ'i zâlâmü'l-leyli esfâr ber-feḥvâ-yı siḥâmü'l-leyli müneccihatü'l-mesâ'î izâ remiyyet bi-evṭârü'l-huşû'-ı te'sîr neşâbe-i da'vât şâ'ibetü'l-icâbe tebâşiri

şabāhe'l-ḥayri menāciḥ ü mefātiḥ-i nümāyān ve nesāyim-i fevz ü nuşret cānib-i
 İslāmiyāndan vezān olub ḳabūl-ı iḳbāl-i teḥfīḳ i' lām-ı İslām-ı ve deyu rād-bā-
 rengūn-sāz rāyet-i şirk ü irtisām olub 'avn-i Yezdān'ı ve te'yīd-i āsumānı ile küffār-ı
 bī-şümār 'urza-i şemşīr-i āteş-bār ve baḳıyyetü's-süyūf olan aşḫāb-ı şūrūr-ı ḥakister
 nār-ı gurūr olub *"vellev 'alā edbārihim nüfūran"* mecrūḥ ü mefzūḥ dāru'l-fücūrlarına
 firār itmeleriyle tavbları ve cebeḥāneleri intihāb olunub ol leyle-i ḥaliketü'l-cilbābda
 āfitāb-ı devlet-i İslām-ı dıraḥşān ü 'ālem-tāb ve şu'le-i iḳbāl aşḫāb-ı 'inādı tünd-bād-
 ı ḡaḏab rabbū'l-'ibād-ı iḥmād eyledi *"fe ḳuṭi'a dābiru'l-ḳavmi'l-lezīne ḡalemū
 elḥamdülillāhi rabbi'l-'ālemīn"* donanma-yı humāyūnumuz daḥī Venedik
 keferesinūñ sefāyin-i nikbet-i ḳarā'ini ile merretü ba'de uḫrā muḳātele ü muḥārebe
 idüb bi-fazlıhi te'ālā ol fırḳa-i le'īmenūñ daḥī müdebbirīn ü maḥzūlīn-i firār
 eyledükleri ḥaberi tevārüd itmekle *"leḳad naşara kūmū'l-lāhi fī mevātını keşīrah"*
 mevhūm-ı şerīfi her taraftan be-dīdār olub elḥamdülillāhi te'ālā fütūḥ-ı sevi-yi
 yemīn ve su'ūd-ı sevi-yi yesār-ı muḡaffer ve kāmḳār-ı maḳarr-ı salṭanat-ı
 'aliyyemūze 'avd-ı cemīl müyesser olduḳda muṭṭalī'-i āfitāb-ı cihān-tāb-ı salṭanat ve
 maṭraḥ-ı envār übbehet-i āşār-ı ḥilāfet olan südde-i sa'ādet 'uddet-i şüreyyā [249]
 rif'atimūze faḥr-i erbābü'l-firāsete zuḫr-ı aşḫābü'l-kiyāsete imāret-me'āb mefāḥiret-
 i nişāb rif'at-i iktisāb el-muḥtaşşu bi-mezīdi 'ināyetü'l-mülkü'l-mennān Şāmlu
 Ebū'l-Ma'şūm Ḥān dāme mecdehu vesāṭetile raḳm-zede-i kilḳ-i müşḳ-bār nigāşte-i
 ḥāme-i münşiyāt-ı bedayi'-i āşār olan nāme-i müşḡīn-i niḳāb ve risāle-i bedī'u'l-
 elḳāb-ı ḥillet-i istişḫābları nuḥbe-i evḳāt maḳrūnete's-sa'ādātta ḳarīn 'izz-i vuşūl ve
 sāce-i ḥilāfet-serā-yı ḥüsrevānemüzde cilve-rīz mişūl olub ol şemmāme-i 'anber-bār-
 ı ḳudsī ve gül-deste-i gül-zār-ı insīnūñ fevāc-ı maḳālāt-ı feşāḥat-āmīzi meşām-ı
 meşā'ir ü ḥavāsı ta'tīr ü ravāyiḥ 'ibārāt-ı belāḡāt-engīz-i müşḳ-bīzi meclis-i ḥāş-ı
 mevāḥāt esās-ı mevālāt-ı istīnāsı tencīr idüb me'āni-yi rengīn muḥāşelet-i
 mebānīsinde resm-i te'āzī ü tehānī ta'biye ü taşḍīr ü terākib-i müsālemet-i esālībi
 serā-pa ḳalem-i şıḏḳ u iḥlāş ile imlā ü teşṭīr olunub mehebb-i feḥvā-yı vefā ihtivā el-
 müteḥabbüne fī'llāhi'den vezān olan nesīm-i rūḥ-efzā-yı ḥüsn-i cār ve mevānist-i

küşāyişde gül-gonce-i yegāne-gi ve muvāfaqat-ı nezāret-bağş riyāz-ı behiştī hayāz-ı yek-ciheti ve mu'ālefet ve 'uḡūd-ı 'uhvedi-yi mü'ekked ü mü'eyyed ḡavā'id-i mihr ü muḡabbet ü mü'esses ü müşeyyed-i mu'āḡad-ı vedd ü ülfet olub 'ale'l-ḡuşūs-ş bi-taḡdīr-i Ḥudā-yı ḡudret-nümāy “*ḡüve'l-lezī ce'ale'ş-şemse ziyāen ve'l-ḡamere nūran*” neyyirīn-i 'izz ü iḡbāl-i ḡarafeynūn ufḡ-ı kāmkarīden müteḡāriben ṡulū'ı ve burc-ı sipihr-i baḡtiyārīden müte'āḡiben suṡū'ı mentec-i şemerāt ve müşmir-i meşübāt olan tevāfuḡ-ı fu'āde vesīle-i istidlāl [250]ve ṡulū'-ı ehille-i ḡabb u vidāde berā'at-i istihlāl vāḡi' olmaḡıla inşāallāḡu te'ālā āfitāb-ı 'ālem-tāb vifāḡ-ı hem-vāre noḡṡa-i i'tidāl-i ḡüsn-i ittifāḡda işrāḡ ü ziyā-baḡş-ı 'ālem-i enfüs ü āfāḡ olmaḡıla 'alāḡa-i ḡarafeyn-i 'ārīza-i inḡişāmdan maşūn ü irtibāt-ı cānibeyn-i vaşme-i inḡişāmdan me'mūn olub meşāri'-i muḡāleşāt-ı küdürēt-i 'avārīzdan muşaffā ve menāhil-i maşādiḡat-ı 'avārīz-ı küdürētden mu'arrā olub ve bi'l-cümle ḡaraf-ı bā-āheri'ş-şereflelerinden āşār-ı meveddet ü dostı şaḡāyif-i iḡlāşda nümūv-dār ve envār-ı muḡabbet ü yek-ciheti nevāş-ı iḡtişāşda be-dīdār olub secencel-i mihr-i incilā-yı vālā reng-i jeng ekdārdan şayḡal-ı ittihād ile tāb-nāk ü mücellā ve ser-çeşme-i āyine-sā-yı şıḡḡ u şafā meşreb-i 'azb-i ehli vefā ve seniyye-i şāf-ı erbāb-ı taḡvā gibi pāk ü muşaffā ṡutulduḡça her-āyine cānib-i vālā cevṡilerinden “*evṡū bi'l-ahdi izā āhedtüm*” emriyle evtād-ı ḡulūde-beste olan 'uḡūd-ı mevāşīk ü 'uhūd enāmīl-i ḡilāf ile küsüste olmaḡ emr-i muḡāl ü 'adīmū'l-iḡtimāl mulāḡāza buyurulub 'ale'd-devām taḡrīk-i silsile-i vidād-ı ḡarār-ı dād ve te'sīs-i mevād-ı mü'ellefet ü ittihāda bezl-i ictihād buyurula ve mumā ileyh resūl-i ferāset-i şümūlleri ḡurb-ı bisāt ḡeşīru'l-inbisāt-'ālem-i menāṡımuza şeref-i vuşūle fā'iz olub me'mūriye oldıḡı ādāb-ı risāletde ecmel-i ṡarīk ve nesāḡ-ı enīḡ üzre sa'-yi meşḡūr ve īrād eyledigi hedāyā-yı behiyye meşmūl-ı nāzar ḡabūl olub ictināb-ı revāyi'-i ḡal' ü kerāmāt ve meziḡ-i nevāziş ve iltifāt-ı şehinşāḡi ile[251] müfteḡir ü mebāḡi ḡılındıḡdan şoñra şavb-ı bā-şavāb-ı ittışāfa cevāb-nāme-i mesālimet-i ḡitām ile me'zūn-ı 'avd-ı inşirāf olmuşdur inşāallāḡu Te'ālā lede şereṡü'l-vuşūl-i ber-feḡvāy inneme'l-mü'minūne iḡvetün 'urve-i vüşḡā-yı ḡüsn-i cār ü yegāne-gī ile murā'at-ı şerā'it revābıt-ı hem-sāyiñi

kılına nıgehbānān-ı süğür ü taḥavvüm ve merzubānān-ı merzubūm olan gümāşte-
gān-ı serḥad-ı manşuremize vein ceneḥu li's-selmi fe'cnaḥ lehā vefḳince dā'imā
minhāc-ı eslem selleme-i terğīb-i intihāc ile sedd-i şeleme-i müvāḥaṣet ü lecāc
olunmaḳdadır cenāb-ı ni'me'l-me'āblarından daḥī tevāfuḳ-ı mūrīşü's-şalāḥ-ı
ṭarafeyn ve ittifāḳ-ı mūcibü'l-felāḥ-ı cānibeyn-i temhīd ü te'kīde maḳrūn buyurulub
izḥār-ı envār-ı imān ve iḥmād-ı nīrān-ı ṭuḡyān içün cünūd-ı adā'iyye ve vüfūd-ı
eşniyye ile murāfedet ü mu'āvenetleri me'mūldur hemīşe neyyir-i cihān-tāb-ı
saltanat ü cihān-dārī ve aḥter-i 'ālem-efrūz-ı devlet ü baḥtiyārī izāfaḳ-ı iḳbāl-i bī-
zevāl ve burc-ı cemcāhī ü übbehet ü iclāl ber-vefk-i me'mūl ve nehec-i mes'ul-i ṭālī'
ü lāmi' ve ez-vaşmet-i muḥāḳ ve āfet-i iḥtirāḳ-ı me'mūn ü maşūn bād bi-rabbi'l-
'ibād.

**Padişah tarafından Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Sa'ad ibni Şerif'e 1696 yılında
gönderilen mektupdur**

Padişah tarafından Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Sa'ad ibni Şerif'e 1696
yılında gönderilen mektuptur. Mektupta Ebu'l-Masum Han'ın Acem Şah'ı tarafından
Osmanlı Devleti'ne elçi olarak atandığının haber verilmesi; Mekke-i Mükerrerem'e
gelen hacıların, ziyaretçilerin, tüccarların rahatı için gereken özenin gösterilmesi;
özellikle Acem hacılarının ve tüccarlarının gözetilip korunması hususunda ayrıca
dikkatli olunması için yazılan bir mektuptur.

Mekke-i Mükerreme şerifine nāme-i humāyūn

[251] Mekke-i Mükerreme şerifine nāme-i humāyūn elḥamdülillāhi'l-lezī refe'a
ḳavā'ide'l-ādli fi'l-bilādi'l-İslāmiyye ve eyyed hāza'd-dīni bi'r-rabṭi ve'l-ḥillü fi's-
şerī'ati'l-Muḥammedü'l-Muştafa'ya ve fī āyetü'z-zulmü'l-müdlehüm bi-şıdḳı

niyyetü'l-ḥulefâ'i ve'l-ḳalbü's-selîm ve ce'alehüm min ḍarrâmi'l-ḥarami'n-nebevî ve maḳâmı İbrâhîm ve ḍayyarhüm emnâ'i 'ale'r-ra'ıyyeti bi-ikrâme ve ce'alehüm ḥulefâ'i fi'l-arzı bi-maḥẓi fazlıhi ve en'âme ve sâḳa ni'mehû zâhirete ve bâṭinete ileyhüm [252] ve etemmü'l-ni'mete bi-ḥurmeti'l-Ḥarameyni 'aleyhim lâ-yaḥullu'l-arza min 'adedihim ve 'udedihim velâ-yezâlü'l-vücûde ḳâ'imen bi-emdâdihim ve müddedihim bi-muḳtaẓî lâ-yezâlu ṭâ'ifetün min ümmetî bi'l-ḥaḳḳı zâhirine lâ-yaḍurruhum min ḥâlifehüm ilâ yevmi'd-dîn ve's-şalavâtü ve's-selâm 'alâ seyyidinâ Muḥammed netice iḳtirânâtü'l-ecrâmü's-sa'îdetü'l-'ulviyye ve ḥulâşatu imtizâcâtü'l-mevâddü't-ṭayyibetü't-ṭayniyyetü's-sefeliyye ḳurratü 'aynu'l-vücûd ve 'izzetü cebhetü's-su'ûd el-kâ'imü bi-vefâ'i'l-'uhûd ve 'alâ âlihi ve şaḥbihi mükremi'l-vüfûdı zevi'l-eydi ve ilâ bi-şârifı külli maḳamı meşhûd ve ba'de fe-hâzâ kitâbuna's-şerifü's-sultânî ve ḥiṭâbuna'l-münîfü'l-ḥâḳânî lâ-zâlü nâfizen fi'l-eṭrâfi muṭâ'an fi'l-eknâf mâ-ḳurretü'l-arzu ḳarâriha ve dâretü'l-eflâkı medârihâ erselnâ ile cānibü'l-emîrü'l-kebirü'l-emcedi'l-efḫami fer'u's-şeceratü'z-zekiyyeh ṭırâzı 'işâbetü'l-'ulviyetü'l-muştafiyye el-murteza'u mine'l-mekârimi aḥlâḳihâ el-müntece'u mine'l-meḥâsini eknâfihâ el-ferîdü fî aşâlethü ve'l-vaḥîdü fî nebâhatahü ellezî min ufûḳı semâ'i'n-nübüvve ṭala'a ve min devḫati'l-mecdi ve'r-risâlete min cem'ati fîhi meḥâsini'l-ḥışâl ve bedî'u's-şiyem ve ḍarebetü 'aleyhi ḳubbetü'l-ma'ârifı ve'l-keremi şaḥibü'l-berâ'ati ve'l-feşâḫatü ve ellesne velâ yedu' izâ kene min evlâdü'l-ḥüsne'l-fer'ul-müntemi ilâ ekremi urûmeti ve efḫaru uşûl e's-şâbitü beyne devḫati 'aleyye ve'l-betûl el-mü'eyyedü bi-şunûfi 'avâṭıfı zı'l-ḳuvvetü ve'l-eyd Şerîf Sa'd ibni Şerîf zîde emîri-i Mekketü'l-Mükerreme[253] şerrefeha'llâhü ve himâhâ ve ḥıfzahâ min külli sū'in ve veḳâhâ lâzâletü'n-ni'am mevḳûfetü 'aleyhi ve'l-ḥüsne maşrûfete ileyhi selâmün 'alâ eknâfı ṭayyibetü'llâhi lî ḡarāmâ bihâ ḳademâ ve leyse yezûlü ve selâmu'llâhi 'aleyküm ve raḥmetühü ve berekâtühü ve minnetahu ve taḥiyyetühü ve innâ naḥmedu'llâhi te'âlâ el-vâsi'u'l-'alîm nes'elühü lenâ velekkümü't-tevfîḳ inneḥü'l-berri'r-raḥîm ve nünhe ve in-ḥafaze'l-'uhûdü mimma itteḥazetehü'l-mülûke li-ecyâdihim ḥalli ve ce'alethü fevḳa 'alâ'ihim 'alâ

ve yekfîhi şerefen ve fazlen ve bülûğa'l-ğāyete'l-kaşvā mā-veredü fi'l-kitābü'l-kerîmi ġayri mensûhı ve len-yezülâ enne'l-ahde kâne mes'ûle ve kâle celle ve 'alâ ve evfû bi-'ahde'llāhi izâ 'āhetüm ve kâle 'izze min kâ'ili ve ekreme bih kâble enne'llezîne yeşterüne bi-'ahde'llāhi ve îmānühüm şemenen kâlilen ve enne'l-mevāşîka'lletî beynenâ ve beyne ħazreti şāhu'l-'Acemi kādîmeh ve'l-muĥabbete'lletî fî mā-beynenâ leysetü bi-vāhiyetü velâ remîme müstaĥkemetü'l-'arî refî'atü'llezî ve kâd bezli le'âmete tüccârî nâ-kenefe ri'âyete ve mehhede lehüm bi-sâtı ħimāyetehü ve şıyānetehü me'a nihāyete'l-emnü ve'l-emānü ve'l-ĥirāsete min kulli eziyyeti ve bühtân ve kâd- teĥarruru zâlike 'indenâ ve ta'ayyünü ve taĥarruru ledeynâ ve-tebeyyenü ve lenâ me'a men ye'tî min ticārete ve ra'yetehü'l-'uhûdü ve'l-mevāşîku mine'l-'uhûdü'l-müteceddidetü ve'l-ahdü'l-'atîk ve kâd i'tāhüm 'ammîne's-sultân Aĥmed Saĥıyyü'llāh kabre şabbebü'l-'ahĥād ĥaĥtan ve 'ahden metinü'l-'arî ve'l-evtād ve naĥnu kâd ekiddenâ me'a-hümü'l-'uhûdi bi-zâlike ve eyyednâ lehümü'l-mevāşîku kezâlike bi-yedi innehü limâ virdi resûli 'āliye'l-mecdi ve'l-kıbâb kerîmü'l-ĥaşşâl ve'l-me'âb e's-şânü ĥadekatü mülûku'l-'Acem [254]ve kûbbetü tâcü'l-meâli'l-muĥteşem dîbâcetü'l-ketbü ve's-siyerü berâ'ate istihlâli kulli kerîm eşeri ĥazreti şāhü'l-'Acem ĥafızahü'llāhü ve ekremü ve en'am el-emîrû'l-kebir zü'l-kadrü'l-ĥatîr Ebu'l-Ma'sûm Ĥân ebedî 'anküm me'âlimü's-şükrân fe-şârü'nâ bi-zâlike ġāyete's-sürür ve-de'â'i lekümü'l-maĥbûlü bi-câhı ĥazretü'r-resûl ve kâd-zammu zâlike ileynâ mā-yü'ekkidü 'uhûdehüm ledeynâ vallāhü'l-mes'ûlü fî enteĥruce fi'l-'uhûdi 'an ahdetü'z-zamân ve tevaĥķî fi'l-kıyâmi bihâ müddetü'z-zamân fe-men virdü ileyküm mine'l-ĥuccâc ve't-tüccârü'l-'Acem yuĥâfızu 'aleyhi ve yükrîmü ve yüşmiru'z-zeylü li-ref'i'l-cevri 'anhüm ve'l-eziyyetü ve'l-muĥâfazatü 'aleyhim fî kulli mühîm ve kâziyyetü ve tevâzzu' 'alâ aĥvâlihim ecniĥatü'r-rî'âyete ve tenşüru 'alâ imâ-lühüm seĥbü'l-ĥimāye ĥattâ lâ-yekûnu igfâlü ba'de te'âhûdü velâ yatlibü minhüm ĥaĥķu's-şerîf velâ kesrü's-şarre velâ-yelĥâķu bihim eziyye velâ-mazarra velâ-tükellîfühüm en-yezzebû min ĥarîķı 'ırâķu'l-'Arab ve ef'alü mā-hüve elillâyîķ biküm ve'l-enseb velâ ted'û emîru'l-ĥaccı velâ ġayre en-

yü'ezẓihim bi-veccih velā-ta' tū fī zālike musāmaḥatū velā rızā' i velā cevviḥ fe' asā en-ye'tī ileynā el-aḥbāru bimā ye' ūdu bi's-sūrūr bi-en-yaḍribū aleyhimū'ş-şerīf i ḥaymete illā men ve beynī 'aleyhūm fī'l-ḥırāseti emīn süveri mā-nenhāye mine'l- 'uḥudū'l-mer' iyye ve's-selām 'ale's-sülāleti't-tāhiratū'l-Muḥammediyye.

fī evāḥır cemāziye'l-āḥır sene 108

[20-30 Aralık 1696]

**Padişah tarafından Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Sa'ad ibni Şerif'e 1696 yılında
gönderilen mektupdur**

Padişah tarafından Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Sa'ad ibni Şerif'e 1696 yılında gönderilen mektuptur. Mektupta Mekke Şerifi'nin yaptığı çalışmalar övülerek padişah tarafından kürkten yapılan bir elbise hediye edildiğini anlatılıyor. Ayrıca Kapıcıbaşlarından birinin Mekke Şerifi'ne yardımcı olması için tayininin yapıldığını; bundan sonra da Kabe'ye, Mescid-i Nebevi'ye ve Kudüs'e gelen hacı, ziyaretçi ve tüccarların aynı ihtimamla ağırlanması hususunda yardımcı olunması istenmektedir.(s.254-256)

Emīr-i Mekke-i Mükerreme Şerīf Sa'addām Sa'ad'eye nāme-i humāyūn

[254] emīr-i Mekke-i Mükerreme Şerīf Sa'addām Sa'ad'eye nāme-i humāyūn ba'de'l-el-kāb ma'lūmları ola ki ṭaraf-ı salṭanat-ı 'aliyyemūze irsāl olunan mektūb şadākat-ı maşḥūbuñuzuñ ḥulāşa-i mefhūmı pāye-i serīr-i sa'ādet-maşīr-i ḥüsrevānemūze [255]'arz olunub esirre serīret-i pākīze ṭıynetinüzde münderic ü mündemic olan āşār-şadākat ü aşālet ü aşālet ü imāret ü istikāmet muḳtezāsı üzerine ḥıdmet-i imāret Mekke-i Mükerreme'de bezl-i miknet ü şarf ü sa' ü ḳudret

eyledigiñizden mādā tātīf-i Beytüllāhi'l-Harām vezāyir-i Ravza-i Muṭaḥḥara-i Ḥazret-i Seyyidü'l-Enām olan ḥuccāc zevi'l-ibtihācuñ refāh-ı hāl ü ferāğ-ı bāl ile iyāb ü zihāblarında ve eşref-i bikā'-ı rüy-ı zemīn olan beledü'llāhi'l-emīn ehālīsınūn vesā'ir ḥavza-i ḥükümet ve ḥavme-i imāretiñüzde olan iktār-ı ḥicāziyyenūñ intisāk ve intizāmında ḥüsn-i ihtimāmıñuz muḥāt-ı 'ilm-i 'ālem-şümül-ı ḥüsrevānemüz olmağıla iltimāsıñuza müsā'ade-i 'aliyye-i mülūkānemüz erzānī kılınub du'ā-yı ḥayr-ı icābet-i eṣer-i ḥüsrevāne ve ḥüsn-i teveccüh-i pādīşāhānemüze mazhar olmuşsuzdur seciyye-i behiyyeñüzde munṭavī olan 'alāmet-i şerāfet-i mübteğāsı üzre fīmā ba' daḥī şıdk-ı niyyet ü şafā-yı ṭaviyyet ile sizden mü'eṣṣir-i cemīle melḥūz-ı humāyūnumuz olmağıla ḥaqqıñuzda meṭālī'-i mevāhib-i seniyye şāhānemüz neyyir-i ziyā-efrūz 'atūfet-i pādīşāhānemüz sātī' u lāmi' olub ḥaṣṣā-i ḥal'-i fāḥire-i mülūkāne ve kisve-i bāhire-i ḥüsrevānemüzden semmūr-ı fā'izü's-sürüre kaplu ber-sevb-i ḥil'at-ı mūrīşü'l-behcet-i sultānī 'ināyet ü iḥsānumuz olmağın teblīği ḥıdmetiyle dergāh-ı mu'allām kapucıbaşılardan dāme mecdihu ta'yīn ve nāme-i humāyūn-ı mülāṭāfet-maḥrūnumuz işdār ü irsāl olunmuşdur inşāallāhu te'ālā ledel-vuşul bu ḥāndān birr ü iḥsān [256] ü būd ü demān mekārīm-i nişāne olan vüfur-ı şadākat ü istikāmet-i muḥtezāsı ü rüsūḥ-ı şıdk ü şafā-yı ṭaviyyetüñüz müsted'āsı üzre ḥil'at-ı fāḥiremüzi istikbāl ü iktisā ü kesb-i sürür ü ibtihāc eyledükden sonra terfīh-i aḥvāl-i sükkān-ı Ḥarameyn ve te'mīn-i kaṭṭān-ı maḥāmīn-i münīfīn ve her fecc-i 'amīkden ziyāret-i Beyt-i 'Atīk için gelen ḥuccāc ü züvvār ve ḥāṣṣaten 'Acem ḥuccācınūñ ber-muḥtezā-yı 'ahd ü peymān-ı ḥıfz ü ḥırāsetinde ve misāfirīn ü tüccāruñ ḥimāyet ü şıyānetinde vesā'ir imāret-i Mekke-i Mükەرreme'ye müretteb olan ḥuşuslarda dīn ü devlet-i 'aliyyemüze lāyık ü 'ırz ü nāmūs salṭanat-ı seniyyemüze muvāfık ḥarekāta icāle kemiyyet-i miknet ü himmet eyleyüb āyīn-i eşrāf ü kavānīn-i eslāfa mütāba'at ü iktifā ü naşr u 'asākīr-i İslām ve ḳahr u tedmīr-i a'dā-yı li'ām için a'ḳāb-ı şalvetde müşrifīn-i zemzem ü maḥām ü mu'tekefīn-i civār-ı ravza-i fāḥru'l-enāmda isticlāb-ı du'ā-yı ḥayr icābet-i simāt ile celb-i ḥāṭır-ı sa'ādet-i mezāhir-i pādīşāhānemüze bezl-i iktidār eyleyesüz şöyle bilesüz.

[10-20 Aralık 1696]

Padişahın vekili tarafından Fas Hâkimi Arapça olarak gönderilen mektuptur

Padişahın vekili tarafından Fas Hâkimi'ne Arapça olarak gönderilen mektuptur. Mektupta Fas'ın birkaç kere Osmanlı'nın elinden çıkmasından dolayı Fas Hâkimi'ne, Osmanlı'ya ve İslam halifesine bağlılıktan ayrılmamalarına dikkat çekilmiştir. Cezayir ile ilişkilerini iyi tutmalarını istenmiştir.(s. 256-262)

Rikâb-ı humâyûn şevket-maqrûndan Fas hâkimine nâme-i humâyûndur

[256] Rikâb-ı humâyûn şevket-maqrûndan Fas hâkimine nâme-i humâyûndur elḥamdülillâhi'l-lezî eyyede'd-dîn bi-naşarahu ve bi'l-mü'minîne'l-mücâhidîn ve e'izzü'l-islâm bi-ḳahre'l-müşrikîn ve'l-mâreḳeynü'l-mulḥidîn müteveli-yi dekâ'ikü's-serâ'irü'l-vâḳıf 'alâ meknûnâtü'z-zamâyir ve's-salavâtü ve's-selâm 'alâ seyyidînâ Muḥammedü'l-meb'ûs min ekremü'l-âşâyir ve 'alâ âlihi ve aşḫâbih mâ-sebbetetü'l-aḳṭâb ve taḥarrüketü'd-devâ'ir [257] ve ba'de felâ yeştebihu 'alâ min nûrillâhi ḳalbihu'-selîm ve refa'a bi't-tevfîḳı dereceteḥu ve hüve'l-hâkimü'l-alîm inne'llâhe 'azze ve celle fî külli zemen 'adüvvü lâ-taḳûmu ledeyneḥu bi'l-ḥıcc ve terkebü fî nuşretiḥi külli birri muḳfir ve baḥrı 'azîm el-becce yenfüne 'an heze'dd-dîni taḥrîfe'l-ḡālîn ve intiḥalü'l-mubṭilîn lâ-yezâlüne bi'l-ḥaḳḳı ḳâ'imîn ve 'alâ a'dâ'i'llâhü zâhirîne beraretü 'udülü bi-şehâdetü ḥaberü'r-râsülü lâ-yeḍurruḥum min ḥâlifihim in-taḥalluḳa aḥada bi-aḥlâḳü'l-enbiyâ'i fehüm lâ-yebraḥûn ḥattâ ye'tiye emrullâhi ḥadîn vel-a'dâ'i'llâhi mücâhidîn ve inne min feẓâliketeḥü hâtike'l-erḳâmi ve min mâlikî zimâmi salṭanatü'l-İslâm ecdādî ve ebâ'i'l-kirâm mine'd-devletü'l-Osmâniyyetü'l-feḥâm bevve'ehümü'llâhü dârü's-selâm ṭâlemâ şeyyed ve akvâ 'ade'l-adlü fî'l-bilâdü'l-İslâmiyye bi-sünneti nebiyyehü'l-Muşṭafâ ve maḥvâ âyete'z-zulmü'l-müdellehimmet fî dâretü'l-felekü'l-arzu bi-seyfi'n-niḳme ve nûru'l-

Hüdâ nesevû evvedehâ ve ibâdü ve emleḥadehâ ve kuṭ'û müfsidihâ şeddü'z-zerî'a ve ḥıfzu'l-'ahdi'l-Muḥammedî ve'l-vedî'ah ve kāmû bi-'izzü'l-millete'l-ḥanîfiyye ve's-şerî'ate ve fe'alû ekmele şanî'ah reddu'z-zulûm ve eḥazû bi'l-ḥaḥkı lilmazlûm ve ezhebû bi-yümni muḥaddemehümü'l-vazru ve's-şûm reddu't-tâyeḥ ilâ şırâṭu'llâhi'l-müstakîm fekânû li-ehli memleketehüm ke-elâbü'rahîm ve ḥunnû 'aleyhim ḥunnu'l-marzi'âtı 'âle'l-'azîm illeti râyâte erâ'ihim ve zahret ve enciletü âyâtü siyâsetühüm febeheret sededü'l-umûr ve 'ammerû'l-merâkibi ve ḥamu's-sügûr ve ekâmû'l-ḥudûdu bi's-seyfi ve's-sinân liküllî min ḥâlîfe emri Rabbehu ve 'aşa ve ḳad ıktifînâ süneni sünenihim ve aḳtedînâ [258] bi-müneccihî ṭarîḳatihim fehâmînâ ḥavzatü'l-İslâm bi-şârimi ğaramna's-şamşâm ḥattâ tu'fırat fî i'tâbinâ cibâhü'l-ferâ'inetü ve'l-kefere iğmadnâ süyûfunâ fî kırâb riḳâbu'l-fecere ḳulnâ vallâhü'l-ḥamdü's-saltânate'l-'azamî ve'l-mecedü'l-bâhıru ezḳadu vereşna'l-ḥilâfete ḳâbiran 'an ḳâbiri şeref tevârüşü ḳâbire ke'r-rumḥu ünbübâ 'alâ ünbûbi fe'llâhü te'âlâ naḥmedü 'alâ in-ce'ale sıvâ 'adedîne bi-eknâfînâ münûṭah ve ḳavâ'idi yakînehü bi-a'tâfînâ merbûṭah ve ihtârinâ bimâ emerah min iclâ'i hâza'd-dîn ve messekinâ min şerî'ati nebiyyehü'l-muṭahharatü bi'l-ḥablü'l-metîn felâ zâlete'd-devleti'l-Osmâniyye muḳalledetü a'nâḳı's-şerî'ate min dereri ḥimâyetihâ bi-bedî'a'n-nizâm velâ berḥatü'l-milletü'l-ḥanîfiyyetü bera'âyetinâ maşrıḳate bi-büdûru'l-ibtisâm hâzâ ve inne'l-lâhe te'âlâ ḳad min 'aleynâ bi-ni'meti'l-iḳbâli ve tecellî 'aleynâ bi-şaffeti'l-başı ve terdî bi-ridâ'i'l-cemâli fe-naşruna'llâhi velehu'l-ḥamdü 'ale'l-keferatü'l-maḥzûlîn a'dâ'i'd-dîn bi-şıdḳı'l-niyeh ve ḥulûşu't-ṭaviyye fe-enseret binuşretine's-şudûru'l-münîre ve inceberet bi-ğalbetine'l-ḳulûbi'l-kesîra fe-ba'de intehâlifetü'l-keferatü ve tecma'û ve lilḳıtâli te'ehhebû ve irtifâ'û nekşü 'ale'l-a'ḳâb ve reca'û ve's-süyûfu fî a'ḳâbihim telmi'a ve'n-nâru min evrâ'ihim bi-medfe'u ba'de medfa' fe-ḥaşlünâ min ḥızlânî'l-âni'l-kefereti 'ale'l-murâdi me'a tamâmü'l-is'âf ve nihâyetel-es'âd ve hiye minnetü mine'llâhi cellet 'azemetehu ṭavveḳatü'l-a'nâḳ ve rahmetü melâ'ibihe'l-ifâḳ ve ba'de femin 'abdi'llâhi'l-mütevekkil 'aleyhü'l-mücâhidi fî sebîlehü'l-mültecî fî umûra ileyhi'l-manşûr bi-'avnihi ve

kuvvetehü'l-mü'eyyed bi-‘izzetehü ve kudrethu hâdimü'l-Harameynü'l-Haramü'n-
 Nebvî [259] ve'l-haramü'l- âtîkü'l-mütemessik min kitâbu'llahî ve senehü
 nebiyyehü bi'l-habli'l-veşîkı eyyedehu'llâhü bi'l-melâ'iketü'l-muḥarrebîn ve
 eyyede hilâfete hu ilâ yemvi'd-dîn ve vefḳahu şalâhu'l-‘ibâd ve rabaṭa hıyâmu
 saltanatü bi-aḳvi'l-evtâdü's-sultânü'-sultân Muştafa eyyede'llâh ve naşarahu ve hüve
 ḥasbuhu ve kefa ile's-seyyidü's-şerîfû'l-müstagnî ‘ani't-tavşîfû'l-Celîl ibnü'l-Celîl
 mevlâ-yı İsmâ'îl ba'de selâmu'llâh el-isnî ve tahiyyetühu'l-mübâreketehu'l-hüsni
 felâ yahfâke inne'l-intisâle'l-emru'llâhü te'âlâ el-‘azîzü'l-‘alîm vâcibu ‘ale külli zî-
 lübbi selîm ve inne'l-‘âkıle min temesseke min taḳva'llâhi bi-habl-i metînü'l-ḳavî
 ve ibteğî ileyhi'l-vesîlete fî muḥâlefete mâ-yed'ü ile'l-hevî ve in mimma yenbağî in
 yezküra'l-insân şabâḥan ve mesâ'an ve ravâḥan ve ğudüvvü *“inne's-şeyṭâne leküm
 ‘adüvvün fettehizühü ‘adüvven”* ve in muḥâlefete emru'llâhi mücebetü lil‘azâbi's-
 sermedî ve'l-ḥızlânü'l-ebedî ve inne min yatşifu bi'l-‘ubüdiyyeti ve yetḥillî bi-
 nûri'l-îmân yekûnü müteşaffâ bimâ fî zımnî ḳavlehu te'âlâ *“ve te'âvenü ‘ale'l-birri
 ve't-taḳvâ velâ te'âvenü ‘ale'l-işmi ve'l-‘udvân”* veleḳad ḳâle şalla'llâhü ‘aleyhi ve
 sellem el-ḳâb cünûdu mücennedetü femâ te'ârifü minhâ etlefü vemâ tenâkeru minhâ
 ihtelefû femine't-tenâkirân yaḥrucu ‘an muḥabbete'l-mücâhidîn fe-yekûnü ḳad
 mezzaḳu şak *“elestü bi-rabbiküm ḳâlû belâ”* fî ittihâdi kelimetü'l-müttakîn fe-el-
 vâcibü't-teveccühü bi'l-ḳalbi ve'l-lisân ve tevette'u meẓannü icâbetehü'd-du‘â'i
 mine'z-zamân ve'l-mekânü's-sultânü ḳalb ve cemî'u'l-‘âlemi cismân fe-izâ ifterâḳat
 ṭâ'ifetü mine'l-muvaḥḥidîn ‘an ḥızbü'l-mücâhidîn kânü mine'l-mâraḳîn bi-şehâdeti
 seyyidü'l-mürselîn[260] ve muḥâlifîn li-emri rabbü'l-‘alemin ve kanü dâḥilîn taḥta
 ḳavle ḥâtemü'l-mürselîn zî'l-maḳâmu'l-esnî min ğaşşinâ feleyse minnâ ve fî zâlike
 taḳviyetü li-şevketi a'dâ'i'd-dîn ‘uşmina'llâhi ve iyyâküm min ğazabı rabbü'l-
 ‘alemin ve innenâ vallâhü'l-ḥamd bi-ezelüne'l-vesi'a ve'l-imkân fî ḥızlânü'l-
 keferatü ve ‘abdetü'l-evşân ve cünûdenâ ‘an ḳıtâlühüm lâ-yefterüne üle'ike ḥızbü's-
 şeyṭanü illâ in ḥızbe's-şeyṭanühümü'l-ḥâsirün mütemessîkine fî ḳıtâlühüm bi-seyfi'l-
 mülûki'l-‘Osmâniyye ellezî ḳabzatehü fî yedi's-sâ'adü'l-Muḥammedî ve satvetühu fî

bürhâni'n-nûri'l-Muştafâyi'l-Ahmedi ve'l-mü'minûne yefrahûne bi-nuşreti'llâhi ve
 dînehü'l-kavîmi ve'l-münâfîkûne bi-'azâbi'llâhi'l-elîm kefâna'llâhü ve iyyâküm
 şûmi ve şırra'n-nifâkı 'ussimnâ ve iyyâküm 'ammâ yücibü'l-ihtilâfi ve's-şikâk velâ
 yuhfî inne ittibâ'u'nefse ve'l-hevâ yücibu'l-vukû' fî mehâvi'r-reddi ve zevâlû'n-
 ni'am ve hülûlü'n-nikâm fe-inne'n-ni'ame izâ kıyyidet bi's-şükri ikâmeti ve kûnet
 ve izâ kâblet bi-zıddihe kâmet ve za'net hâzâ fe-in ehli'l-Cezâyir kad refa'û ileynâ
 rik'ate şekvâhüm ve tazarra'û ledeynâ bi-ref'i izâhüm fe-in mu'ameletküm
 me'ahüm tafzî ile'l-men'i 'ani'l-cihâdi ve't-ta'tîl bi-mücebü's-senetü ve'l-kitâbü'l-
 celîl felâ teşgulu 'aleyhimü'l-mesâlikü fe-tedhulu nefseke fî 'azîmü'l-mehâlik ve in
 düne zâlike üsden lâ-tahûmu 'ani'l-liqâ velâ terci'u'l-kahkari fe-'asâ en teşhede
 ha'tâ'i mâ-eteyte ve yüzhiru leke sū'e'l-hazm fîmâ ceniyet fe-inne'l-vâcibü in-
 teşmere fî i'ânetihimü'l-'azdu ve's-sâ'adu fe'l-mü'min ammâ mücâhide ve mesâ'id
 fe'l-'âkilü men ya'kilü'l-hakku fe-yettühâh ve yeteşavveru'l-bâtil [261]
 fe-yütevvekhâ felâ tekün bahîsü fî hakkuñ lâ-ya'rifu eyyen min eyyü velâ temîze'r-
 rüşdi mine'l-ğayyi ve'l-hâzim men izâ emera taşavvuru ve nûkkira ve kerrare
"fe'rci'u'l-başara hel terâ min fuṭūr" ve iyyâke ve'l-aḥzu bi-miyâdi'l-umûr
 ḥaresena'llâhü ve iyyâküm mimmâ yücibu'l-idâkate ve'l-bağzâ'i ve ikâdü nâru'l-
 fiten ve kıyâmü'l-ğavğâ velekad kâle şalla'llâhü 'aleyhi ve sellem *"el-fitnetü
 nâ'imetü la'ne'llâhü min eyaḳẓihâ"* ve kâle 'aleyhi's-şalavâtü's-selâm *el-
 muteḥabbüne fî'llâhi yeẓillihümü'llâhi tahta zılluhu yevme lâ zılle illâ zıllihu* ve
 nahnu vallâhü'l-ḥamdihi uḫzûn ve bi-mazmûnihi ve 'âlemüne fe'l-vâcibu in tekûnû
 bihi 'âmilîn ve bimâ şıdkahu müteḥillîn fe-inne vukû'u'l-muḥabbetü beyne'l-cârî ve
 civâre 'alâmetü'l-îmân ve ḥilyetü ehle'l-îkân fe-inne'l-muḥabbetü beyne ehli's-şüğûr
 ve'l-cihâd tevaḳḳı'u fî kulûbi a'dâ'ihimü'l-marâzu'l-lezî lâ-yu'âdu fe-keyfe yecüzü
 taḥrîkü'l-fitnetü li-'âkilü fazlen 'an şerîfi fâzîlû min evlâdi ḥazreti'r-resûl 'acnet
 tıynetehu bi-mâ'i'l-vaḥyi ve ğarset neb'atühu fî arzı'l-nübüvveti ve kânet fî
 inmûzici'l-betûl velâ yaḥtâcü ilâ aḳvâ min hâzâ ve asrahu fe'l-ḥasene ḥasetü fî zâtiḥâ
 min beyti'n-nübüvveti aḥsenü ve's-seyyi'etü seyyi'etü fî zâtiḥâ ve hiye min beyti'n-

nübüvvete aķbaķu ve temessekü bi-sünneti ciddeküm ve'l-kitāb ve aķzārū min yevmi lā-ensāb veleķad ķāle şalla'llāhü 'aleyhi ve sellem *"ilā ķüllit-teķā fe-ni' me mine'tteķa ve bi'se min şaķi"* ve ilķā'i'l-'adāvetü māni'a li't-taķvā ve cālibu liküllü mażarratü ve belvā ve dā'i'l-ķased meħlikü li'r-rūķu'l-cesed veleķad ķāle şalla'llāhü 'aleyhi ve sellem *"lā-yeżālū't-tāsü bi-ķayri mālem yeteķāsedū ve izā tüķāsidü ve izāletü'l-ķayrātü min beynihim"* ve naķmedü'llāhi in leysetü hāza's-şifatü fi'd-devleti'l-'Osmāniyyetü'l-mesededetü fi'l-aķvāli [262] ve'l-ef'ālü ve'l-niyetü fe'l-vācibü en ter'ü lilcāri ħaķķu'l-civāri velā tekünü mimmen yesteķıķķu'n-nār ve in ķultüm inneħüm 'aleyküm ya'tedün fe-zālike bühtānū minküm fī ħaķķıķhim ve innemā entümü'l-mesī'un velev ħaşale minhüm fī ħaķķıküm mālā yelıķu mine'l-fu'āl li-eddebnāħüm ve erci'nāħüm bi-'avni'llāh velākinnehā minküm 'uşretü lā-tüķālü felā ta'dāli eziyyetü aħade min re'āyānā ħattā lā-yuķālu lev künte min māzini lem testebih ibilī ve naķnü bi-'avni'llā lā-nağfilü felā ne'ħuzu bi's-şāri felā nef'alü mā-yūcibu ikādü'n-nār ve eđrāmü's-şerār velā teşğulu min ye'ti min ehli'l-Cezāyiri li-lciħādi li-nuşreti ümmetü Muħammed 'aleyhi's-şalāvātü ve's-selām ve'l-ķiyāmu bi-emri Rabbü'l-'ibādü me'a innehu yecibu innehu izā eserüş imra'etü bi'l-maşrıķı in yestenķızuhā ehli'l-mağribi kemā hüve fi'l-kütbü'l-fıķhiyehü maşraķu ve 'anhü ta'ribü ve emna'ı evlādük ve cünüdük 'an ra'ıyyetünā feleyse leke 'aleyħüm min sebīli velā taħavvücünā ile'l-ķāle ve'l-ķile ve a'melü bimā belevnāħü 'aleyke ve esma'ahü bi-şımāķi iznik velā telūminne ba'de zālike'l-enfüsük bi-mūcibu min ħafri bi'rü'l-aķīh veķa'a 'an ķarībü fıhi vallāhü fī 'avni'-'abdi mādāmu'l-'abdu fī 'avni aķīhi ve hüve te'ālā bihi yevme'l-ķiyāmeti yüvā fıhi ve yeķāfīh ve ħasbiya'llāhü ve kefā ve selām 'alā 'ibādih ellezīne eştafi ve's-selām.

Osmanlı padişahının, 1696 yılında Mekke-i Mükerrer'e şerifi Şerif Saddam

Sada'nın gönderdiği mektuba cevaptır

Osmanlı padişahının, 1696 yılında Mekke-i Mükerrer'e şerifi Şerif Saddam Sada'nın gönderdiği mektuba cevaptır. Şerif, Kabe'nin belli yerlerinde çürüyen

aşıapların yenilenmesini ve Mescid-i Aksa'nın bazı yerlerinin yağmur sularından etkilennememesi için Hind sacıyla kaplanmasını istemiştir. Devlet-i Aliyye bu istekleri kabul edip bu işler için harcanacak ücretin padişahın annesi Valide Sultan'ın kendi parasından karşılanacağını belirtmiştir. Cidde Sancağı mutasarrıfı iken Mekke-i Mükerrreme şeyhi olarak tayin olunan Ahmed, bu işleri yürütmek için görevlendirilmiştir. Mekke-i Mükerrreme kadısı, Mekke-i Mükerrreme ayanı ve mühendislerin beraber eksiklerin tespit edilerek yaklaşık bir maliyet çıkarılması istenmiştir. (s. 262-265)

Emîr-i Mekke-i Mükerrreme Şerîf Sa'addâm Sa'ad'aye nâme-i humâyûn

[262] Emîr-i Mekke-i Mükerrreme Şerîf Sa'addâm Sa'ad'aye nâme-i humâyûn ba'de'l-el-kâb ma'lûmları ola ki taraf-ı salţanat 'aliyyemüze irsâl olunan 'arzuñuz gelüb mefhûmı bi'l-cümle muhaţ-ı 'ilm-i 'âlem-şümûl hüsrevânemüz olub mazhar-ı teşrîf ve min deħalehu kâne eminen olan Mekke-i Mükerrreme zâdeha'llâhü şerrafnâ ve ta'zîmânûñ derûn-ı pür-nûr-ı şeref-i meşhûnunda řabaķa-i süflâsınûñ aşıābını ve saţh-ı[263] mu'allâsına şu'ûd idecek derecenûñ daĥî kezâlik aşıābını 'urza ta'bir olunur dūd-ı ekl idüb pûside olduĥundan nâşi şatarât-ı emţâr Beyt-i 'Atîķ'ûñ kisve-i dâhiliyesine sükût ile ĥalel ü zarar ihtimâlindeñ ĥâlî olmaĥıla sâc-ı Hindî ile ta'mîr ü termîmi muķtażî olduĥun i'lâm eylemişsüz ĥuşûs-ı merķûmda ihtimâm-ı ehem-i umûr-ı diniyye ve etemmü şe'âyir-i İslâmiyye'den olmaĥıla seyyidetü'l-muĥadderât eklîletü'l-muĥaşşenât tâcü'l-müstevvirât-ı zâtü'l-'ulâ ve's-se'âdât vâlidem Sultân dâmet 'işmethâ ve zâret 'iffetühâ revnâk-fezâ-yı ĥuţta Yeşrib ü yaţhâ olan ol buķ'a-i rahmet-i ihtivânûñ şeref-i ĥıdmet-i ta'mîrini sermâye-i sa'âdet ü zuĥr-ı âĥirât ittihâz idüb kemâl-i raĥbet ile niyyet itmeleriyle teberrûken ve teyyemnâ zıkr olunan řabaķa ü dereceyi kendü mâllarıyla ta'mîr ü termîm itmek üzre ĥaţţ-ı humâyûn şevket-

maḳrūnumla izz-i şerīf-i rızā-maḳrūnum erzānī kılınub ve kıdvetü'l-ümārā'i'l-kirām ber-vech-i te'yīd Cidde sancağına mutaşarrıf olub Mekke-i Mükerrreme şeyḥu'l-ḥaramı olan Aḥmed dāme 'izzehu ḥuşûs-ı kavm içün nāzır-ı mübāşir ta'yīn olunmağın nāme-i humāyūn-ı mülātefet-maḳrūnumuz işdār ü irsāl olunmuşdur inşā'allāhü Te'ālā lede'l-vuşûl Beyt-i 'Atîk bâhiru't-tevfîküh bi-ğayr-i zarûret bināsına mübāşeret ḥāşā mel'abeteḥu muşābiheti mutaẓammın olmağıla emr-i şer'ide maḥcūr ü maḥtūr olub bu emr-i ḥaṭır lâzımu't-taḥarrī mu'azzamāt-ı umūr-ı diniyyeden olmağıla Mekke-i Mükerrreme kaḍısı ve sādāt ü eşrāf ü benī-şeybe ü e'imme ü ḥuṭabā ü bi'l-cümle a'yān-ı Mekke-i Mükerrreme ve mühendisīn-i şaḥīhü't-taḥmīz ile [264] varılub derūn-ı beyt-i muḥteremde ta'mīri 'arz olunan maḥalleri kemāl-i ādāb ü ta'zīm ü vaḳār ü tafḥīm ile tekrār ü keşf ü ḥüccet olunub fi'l-ḥaḳīka terk ü ihmālī ḥalel-i 'azīmi müteẓammın müsteteba'idügi müteḥaḳḳık ü müte'ayyen olur ise şeyḥu'l-ḥaram olan mīr mumā ileyh bilā te'ḥīr-i ta'mīrine mübāşeret ü iktizā iden maḥallerin ṭavr-ı kaḍīmī tağayyur olunmamaḳ üzre 'alā vechü'l-etemm te'sīsī ü ta'mīr ü cümle maşrūfātına olur ise müşārun ileyhā vālidem sulṭan dāme 'işmethānuñ eṭīb-ı emvāllerinden irsāl olunmaḳ üzre keşf-i ḥücceti ile şıḥḥati üzre dü devlet-medārimde i'lām olunmaḳ bâbında emr-i şerīfüm şeref-yāfte-i şudūr olub ve Beytullāhü'l-Ḥarām'ün nızām ü kıvāmı sā'irlerden ziyāde 'uhde-i imāretünūze terettüb iden umūr-ı mu'azzamadan olmağıla ḥīn-ı keşifde ziyāde teḥarrī ü te'ennī ü 'ayn-ı istibşār ü istiḳān ile tamām müşāhede ü mu'ayene olunub 'ıyāza bi'llāhi Te'ālā adını melābise ile ol Beyt-i Mükerrrem'ün eger cidār-ı nezāfet-i āşār ve eger saṭūḥ-ı bâhirü'l-envārdan ber-maḥalle ta'mīr-i taḳrībini ile mudāḥale ü mümāşelet-i melā'ibe ile tehvīn-i emr-i 'azīme bâ'ış olmaḳdan ziyāde tevaḳḳī olunub vāḳı'ā muḥtāc-ı olub terk ü ta'mīr ihtimālī mutaẓammın-ı ḥalel ü müsteteba'-ı 'ilel ise 'alā vechi'l-etemü'l-ekmel mīr mumā ileyhe şādır olan emr-i şerīfimiz üzre ta'mīr itdirile ve seciyye-i naḳıyye ü serīre-i raẓiyyelerinde merkūz ü mermūz olan āşar-ı necābet ü şif'ār-ı aşālet muḳtezāsı üzre sā'ir 'uhde-i imāretlerine lâzım gelen umūr ü ḥuşûşuñ küllīsinde bâ-ḥuşûş ḥıfz u ḥarāset-i ḥuccāc ü züvvār ve te'min-i mesālik-i

enḥā ü aḳṭār ve terfīh-i aḥvāl-i sükkān-ı [265] Ḥarameyn ve tanzīm-i umūr-ı beledü'llāhü'l-emīn ile ziyāde taḳayyud ve ihtimām eyleyüb isticlāb-ı rızā-yı ḥāṭır-ı şāhānemüze mecd ü sâ'ī olmañuz me'mûldur.

Evā'il Şa' bān sene 108

[01-10 Şubat 1696]

Osmanlı padişahının, 1696 yılında Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Saddam Sada'a gönderdiği mektuptur

Osmanlı padişahının, 1696 yılında Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Saddam Sada'a gönderdiği mektuptur. Mektupta 3 aylık olarak Mekke halkına dağıtılan yardımlardan; 1689'dan 1695 yılına kadar devlet mahsullerinden ve hacılara yemek dağıtmak üzere kurulan vakıfta kalan artan meblağın ulaştırılması için Mescid-i Nebevi Vekili Ahmed Ağa ve Ebu Eyyübe'l Ensari'nin soyundan Mevlana Mehmet görevlendirilmiştir. Daha önce Mısır'da yetiştirilen ürünlerin miktarı ve Mekke'ye ulaştırılması için gönderilen kişilerin görevlerini ivedilikle yapmaları; görevlerini yapmaları için ayrıca oraya da mektup gönderildiği belirtilmiştir. Devlet tarafından yapılan bu yardımların adaletli bir şekilde dağıtılarak deftere geçirilmesi istenmiştir.(s. 265-266)

Emīr-i Mekke-i Mükerreme Şerīf Sa' ad-dām Sa' ad'aye nāme-i humāyūn

[265] Emîr-i Mekke-i Mükerrreme Şerîf Sa‘ad-dâm Sa‘ad’aye nâme-i humâyûn ba‘de’l-el-kâb ma‘lûmuñuz ola ki eşref-i biķā‘ ü îmân-ı bilâd ü ziyâ‘ olan Hameyn-i muhteremeyn ahâlîsinüñ maħrûse-i maşardan mu‘tâdü’l-irsâl olan eger ğalâl-ı mîriyye ve eger evķâf-ı deşâyişüñ bin yüz senesinde yüz yedi senesine gelince kuşûr kalan ğalâllerinüñ istikmâl ü işâli huşûsiçün nâ’ib-i Haram-ı Nebevî pâr neved Ahmed Ağa zîde ‘uluvvih ve Ebû Eyyûb-i Enşârî ‘aleyhi rahmetü’l-Bârî evlâdından Mevlânâ Mehmed zîde taķvâhu ile irsâl olunan ‘arz u maħzarlar gelüb hulâşa-i mefhûmı bi’l-cümle muħât-ı ‘ilm-i ‘âlem-şümûl-i hüsrevânem olub ahâli-i Hameyn’üñ terfîh-i hâl ü tervîh-i bâlleri aķşâ-yı murâd-ı humâyûnumuz olmağıla huşûş-ı mezbûr içün def‘âtiyle mü’ekked ü müşeddedâ ü emr-i şerîfemüzle Mısır tarafına taraf-ı devlet-i ‘aliyyemüzde muķaddem mübaşirler gönderilmişidi ‘avni Hakkıla ğalâl-ı mîriyye kuşûrınınuñ kıymetlerinüñ şimdiye deĝin ol tarafa vuşûli meczûm olub evķâf-ı deşâyişüñ kuşûrlarına daħî kıymetleri henüz varub vâşıl olmamış ise ol daħî der-‘ aķab varmak melhûz olmağıla nâme-i humâyûn-ı mulâtafet-maķrûnumuz işdâr ü irsâl olunmuşdur inşâ‘allâhü te‘âlâ vusûlünde ahâli-i Hameyn’üñ mürâ‘ât-ı şerîta-i şadâķat ile taķsîm-i vazâyifleri zimmet-i imâret ve uhde-i aşâletüñüze lâbûd olan ĥidmet-i [266] bâhiru’l-meymenetden olmağıla irsâl olunan defter-i mûcibince mu‘ayyen ü muvazẓaf olan erbâb-ı erbâb istiħķâka kemâl-i şadâķat ü istiķâmet ile tevzî‘ ü taķsîm ü ĥâricden bir ferde müdâĥaleye ruşşat virilmeyüb müstaħaķķına ĝadr olunmaķ üzre ihtimâm eyleyüb ahâli-i Hameyn’üñ cenâb-ı ĥilâfet-me‘âbumuza isticlâb-ı du‘â-yı ĥayırların müstedî‘i olur ĥarekât-ı marziyyeye mübâderetüñüz vesâ’ir ĥavza-i imâretüñüz devâĥilinde olan umûr-ı huşûsuñ küllisinde bâ-huşûş ĥıfẓ u ĥarâset-i ĥüccâc ü züvvâr ü te’mîn-i enĥâ ü iķtâr ü terfîh-i aĥvâl-i süķķân-ı Hameyn ve tanẓîm-i umûr-ı beledü’llâhü’l-ĥemîne ĥulûş-ı niyyet ü nuķâ-yı tavıyyet ile meşâyeret ü mevâzibetiñüz me’mûldur şöyle bilesüz.

Evâsıt Şevvâl sene 108

[10-20 Nisan 1696]

**Osmanlı padişahı tarafından 1696 yılında Kırım Hanı El-Hac Selim Giray Han'a
gönderilen mektuptur**

Osmanlı padişahı tarafından 1696 yılında Kırım Hanı El-Hac Selim Giray Han'a gönderilen mektuptur. Mektupta Özi sınırını, Kerş Boğazı, Taman ve Temrük Kaleleri ve semtleri civarından sorumlu olduğu hatırlatılarak; biraz asker ve mühimmat gönderildiğinden de bahsedilmiştir. Ayrıca padişah tarafından Han'a kürk kaplı bir elbise ve de hediye olarak gönderildiği; padişahın özel silahşörlerinden birinin tayin edildiği anlatılmaktadır. Özi ve Kerş boğazı taraflarında Tatar askerleri cemiyet kurarak, orada düşman hareket ederse hemen müdahale edilmesini; Moskov Kralı çok askerle Azak ve Tagan Kalelerine gelmezse imkan elverirse, fırsatı kaçırmadan harekete geçmeleri emredilmektedir.(s.266-268)

Kırım hânı El-Hâc Selîm Girây Hân hazretlerine nâme-i humâyun

[266] Kırım hânı El-Hâc Selîm Girây Hân hazretlerine nâme-i humâyun siz ki âsitân-ı muhalledü'l-erkânımız hayır-hâh-ı şâdıku'l-cenâbî ve düd-mân-ı müşeyyedü'l-erkânımız şadîk-ı şadâkat nişanı bi'l-fi' il Kırım Hânı El- Hâc Selîm Girây Hân siz nekâve-i da' vet-i meveddet-i irtisâm-ı şâhâne ve hûlâşâ-i teveccühât-ı mulâtafet-i fercâm-ı pâdişānemüzle hâl ü şāniñuz talîf olunduğdan soñra ma'lûmuñuz ola ki qadîmü'l-eyyāmdan devāhîl-i hamā-yı hānîlerinden olan Özi serhâddi Kerş Boğazı ve Tamân ü Temrük qal'aları vesâ'ir ol havâlinüñ umûr-ı külliye ü cüz'iyesi bundan aqdem 'uhde-i hānîlerine ihâle ü def'âtle hatt-ı humâyūnumuz ile tavşiyeye ve tahrîr ü tafşîle muhtâc bie-r nesne qalmayub ve bi-'avnihi Te'âlâ bu sene eger Özi ve eger Kerş ü Tamân ü Temrük semtlerine berran ü bahran tesyîr [267] ve irsâl olunan mühimmât ve 'asākîr pek ziyâde degül ise de taqlîl olunacak mertebe az dahî degüldür bundan soñra ol tarafuñ kâffe-i umûr

cenāb-ı hamiyyet-hānīlerine vedī'ā kılınub iktizāsına göre her ahvâlde tamām ğayret ü rahmet-hānīleri memūl-i humāyūnumuz olmağıla hāliyā haqqıñuzda elṭāf-ı 'aliyye-i şāhāne ve i'ṭāf ve seniyye-i pādişāhānemüz zuhūra gelüb haşşa-i hil'a-i fāhire-i mülūkānemüzden semmūr-ı fā'izü's-sürüre kaplı bir şevb-i hil'at-i mevreşü'l-behçet sultānı 'inābet ü erzānī kılınub teblīği hıdmetile hāşşa silahşorlarından zīde mecdihi ta'yīn ü irsāl olunmuşdur ledel-vuşūl-i 'ināyet ü ihsānımız olan hil'at-i fāhire-i şāhānemüzi levāzım-ı ta'zīm ü ibticāl ile istikbāl ü iktisā idüb nevāziş ü iltifāt-ı pādişāhānemüzle müftehır ü mübāhī olduğunuzdan inşā'allāhü te'ālā cevher-i zāt-ı besālet sıfatlarında mezkūr u mermüz olan vufūr-ı şadākat ü şehāmet muktezāsı üzre eger Özi ve eger Kerş boğazı taraflarına baş-ı cenāh-ı himāyet ve kendiñüz daḡı 'asākır-i Tatar 'adüv-i şikār ile dernek ü cemiyet ü hāzır ü müheyyā olub a'dā-yı dīnün her ne tarafda her ne vecih üzre hareketi zuhūr iderse def'-i mazarratlarına ve ta'kīs ü tenkīs tedbirlerine iktizāsına göre himmet olunub ve eger Moskov kralı bu sene külliyyetlü 'askerile gelmeyüb Azaḡ kal'ası veyāhūd Tağan kal'alarının intizā'ına şüret-i imkān nümāyān olursa fevt-i fırsat olunmayub ol tarafda olan tavāyif-i 'asker bi'l-cümle re'y-i şivā bedīdiñüz üzre harekete me'mūrlardur[268] ma'kul ü münāsib gördüğünüz vech-i vecih üzre her birini i'māl ve kendiñüz daḡı bi'n-nefsi bu hıdmet cemīle-i dīn-i mübīne bezl-i mechūd eylesiz elhāşıl sizün huffāz-ı hūkūk-ı sābıka ve ri'āyet-i 'uhūd-ı lāhıkā ile dūd-mān-ı Çengīziyān meyānında imtiyāz-ger-i kitābe-i eyvān ü şevḡ ü ikān olub her vecihle size i'timād-ı humāyūnumuz olmağıla ol tarafuñ celā'il ü deḡāyik-i umūrı bi'l-külliyye 'uhde-i hüsn-i himmetiñüze vedī'a der-muktezā-yı vaḡt ü hāle göre eger müdāfa'a ü muḡāfaza iktizā ider ve eger intizā'u istiḡlāşa fırsat bulunur re'-yi zerrīn ü vech-i şavāb üzre icrā-yı levāzım-ı şadākat-kārī ü şecā'at-ı şī'ārī ile hıdmet-pesendide vücūda getürüb isticlāb-ı rızā-yı yümn iktizā-yı mülūkānemüze bezl-i iktidār eylemeñüz me'mūldür.

Evāḡır Ramazān sene 108

[20-30 Mart 1696]

**Osmanlı padişahı tarafından 1696 yılında Kırım Hanı El-Hac Selim Giray Han'a
gönderilen mektuptur**

Osmanlı padişahı tarafından 1696 yılında Kırım Hanı El-Hac Selim Giray Han'a gönderilen mektuptur. Özi sınırı, Kerş Boğazı, Taman ve Temrük Kaleleri ile alakalı bütün küçük ve büyük işleri Kırım Hanlığına verildiğine; bütün bu işleri yaparken gereken hassasiyeti göstereceğine, Devlet-i Aliyye'nin inandıklarını dile getirmiştir. Ayrıca padişahın Han'a kürkten bir elbiseyi hediye olarak gönderdiği; Sekbanlar için 50 bin kuruş, 10 bin kuruş kendilerinin kullanması ve harcaması için para gönderildiği; bir silahşörün de kendilerine tayin olunduğu anlatılmıştır. Cengiz soyundan gelen Tatar askerlerin techizatının tamamlanıp beldelerin muhafazası ve düşman hücumlarının bertaraf edilmesinde kullanılması istenmektedir.(s.268-270)

Kırım Hânı El-Hâc Selîm Girây Hân dâmet-me'âliyeye nâme-i humâyûn

[268] Kırım Hânı El-Hâc Selîm Girây Hân dâmet-me'âliyeye nâme-i humâyûn ba'de'l-el-kâb ma'lûmları ola ki cenâb-ı me'âlî intisâbınız hândân-ı 'aẓîmü's-şânımızuñ hayır-hâh şâdıku'l-fevâdî ve dūd-mân-ı müşeyyedü'l-erkânımızuñ şadîk-i hâlişü'l-cinânî oldığı ecelden kadîmü'l-eyyâmdan devâhîl-i hımâ-yı hânîlerinden olan Özi serhaddi ve Kerş Boğazı ve Tamân ü Temrük kal'aları vesâ'ir ol havâlînüñ umûr-ı cüz'iyye ve külliyyesi vedî'a-i hânîleri kılınub bundan aqdem def'âtiyle hatt-ı humâyûn-ı şevket-maqrûn ve nâme-i 'aţûfet-nümûv mülâtafet-i meşhûnumuz ile 'alâ vechi't-taḫṣîl-i tavşiye ü sipâriş olunmağıla ahvâl-i 'asâkir ü meşâlih ü mehâmm sâ'ire bi'l-cümle ma'lûm-ı hânîleridür inşâ'allâhü te'âlâ şî'âr-ı zât [269] besâlet-i iştihârları olan dâ'ie-i ḥamiyyet muḳtezâsı üzre ol ṭarafuñ kâffe-i umûrunda sa'-yi vâfî ü cedd ü ihtimâm-ı kâfî ile niçe me'ser-i meşkûre vücûda getürmeleri me'mûl-ı humâyûnumuz olmağıla hâliyâ ḥaḳḳıñuzda elṭâf-ı 'aleyye-i şâhâne ve i'tâf-ı seniyye-

i pâdişahanemüz zuhûra gelüb haşşa-i hil'a fâhire-i mülûkânemüzden ber-sevb-i semmûr fâyizü's-sürûre-duhte ve bir dağî sâde hil'at-i mevresü'l-behcet-i sultânî ve elli biñ gürüş ücret sekbânân ve on biñ gürüş hâşşaten kendü mü'netiñüz harzû şarf içün 'a'ıyye ü ihsânımız olmağıla hâşşaten silahşorlarımdan zîde mecdühü ile irsâl olunmuşdur inşâ'allâhü Te'âlâ vuşûlinde cibillet-i şecâ'at-ı âyâtıñuzda merkûz ve zât-ı necâbet-i simâtıñuzda mermûz ü meknûz olan 'inâyet ü ihsânımız olan hil'at-ı fâhire-i mülûkânemüzi ta'zîm ü ibticâl ile iktisâ ü nevâziş ü iltifât mülûkânemüzle müftehîr ü mübâhî olduğıñuzdan soñra cibillet-i şecâ'at-ı âyâtıñuzda merkûz ve zât-ı cebânet-i simâtıñuzda mezmûr ü meknûz olan mâdde-i hamîyyet Hudâ-dâd ve cevher-i gayret-i mâder-zâd vâlâ nejâdıñuz muktezâsı üzre tertîb ü techîz-i 'asâkir-i Tatar ve tevfir ü tekşîr-i eşyâ'ü tebâre bezl-i iktidâr olunub girdâr-ı bâ-hencâr-ı Çengîziyân üzre etrâf ü eknâfa baş-ı cenâh-ı himâyet ve kılub ru'ûnet-ı maşhûb-ı a'dâya ve ehme-figen-i heşt olub bundan aqdem şeref-yâfte-i şudûr olan nâme-i humâyûn ve hatt-ı şerîf-i sa'âdet-maqrûnumuzda tavşîye ü sipâriş olundığı üzre muhâfaza-i [270] bilâd ü muhâceme-i a'dâ-yı bed-nühâd vesâ'ir 'uhde-i hânîlerine havâle kılınan huşûşlarıñ küllisinde bezl-i cell-i himmet ü şarf-ı miknet olunub isticlâb-ı rızâ-yı hâtır-ı sa'âdet mezâhir-i mülûkânemüze bezl-i himmet-hânîleri me'mûldur.

Evâhir Şevval sene 108

[20-30 Nisan 1696]

**Osmanlı padişahı tarafından 1696 yılında Kırım Hanı El-Hac Selim Giray Han'a
gönderilen mektuptur**

Osmanlı padişahı tarafından 1696 yılında Kırım Hanı El-Hac Selim Giray Han'a gönderilen mektuptur. Azak ve civarındaki askerin durumu ile ilgili Kırım'dan daha önce bir mektup alındığını, Kırım askerleriyle Or Boğazı'ndaki düşmanı bırakıp

Azak tarafına gitmelerini Tagan(Doğan) Kalesi ve ona tabi olan kalelerin yeniden alınması için emek sarfedilmesini; Acısı Boğazı'nda yeni yapılan kaleye yeterince asker bırakılmasını; Kerş Boğazı'ndaki kalyonların ve çektirilerin alıkonulmasını; Geri kalan askerler ile Vezir Ali Paşa ile Tagan(Doğan) Kalesi ve ona tabi olan kalelere gitmesini; Özi tarafına Vezir Yusuf Paşa'nın görevlendirilerek Özi'nin korunması için gerekli askerin buraya bırakılıp Vezir Ali Paşa'ya yardıma gidilmesi emri silahşör aracılığıyla ulaştırılmıştır. Bu sene düşman çok askerle ortaya çıkmaz ise gerekli mühimmat ve asker tedarik edilerek yeni yapılan kalenin ve deniz yolunun korunması için gerekli miktar asker bırakıp Tagan(Doğan) Kalesi ve ona tabi olan kaleler üzerine yoğunlaşılması istenmiştir. (s.270-272)

Qırım Hânı El-Hâc Selîm Girây Hân hâzretlerine nâme-i humâyûn

[270] Qırım Hânı El-Hâc Selîm Girây Hân hâzretlerine nâme-i humâyûn ba'de'l-el-
kâb ma'lûmları ola ki Azak vesâ'ir ol tarafda olan serhad-ı manşûrenüñ ahvâlini hâvî
mektûb ü kâ'imeñuz Qırım ehâlîsinüñ muhzar ile maşhûben gelüb vâşıl ü fehvâî ü
mehâvîsine â'ilm-i 'âlem-şümûl-ı hüsrevânemüz şâmil olub hûlâşa-i mefhûmunda
mâdem ki Tagan kal'ası ve tevâbi'i kal'aları idi i'dâda ola Qırım 'askerleriyle
cenâb-hânîleri Or boğazında olan düşmeni bırağub Azak tarafına gitmege imklân
olmağıla külliyyetlü 'asker ile düşmen tabûrı zuhur itmez ise muktezâ-yı hale göre
Tagan ve tevâbi'i kal'aları intizâ'na şarf-ı himmet olunmağ istişvâb ü 'avn-i cenâb-ı
vehhâb ile Acısı Boğazından müceddiden binâ olunan kal'aya kifâyet miqdârı
muhfâfazacı deryâ tarafı içün dahî Kerş Boğazında olan kalyonlar ve iktizâ ider ise
çekdirilerden dahî eli konılub itminân hâşıl olacaq mertebe tedârîki görüldükden
soñra bâkî 'asker ile ol tarafda baş ü bûğ olan vezîrim 'Ali Paşa idâmu'llâhü te'âlâ
iclâlühü Tagan ü tevâbi'i kal'aları üzerine ta'yîn ve Özi tarafına me'mûr vezîrüm
Yusûf Paşa edâmu'llâhü te'âlâ iclâlühü dahî taşrada yanında ve Özi kal'asında olan
[271] tavâyif-i 'askerden Özi muhfâzası içün kifâyet miqdârın eli kodukdan soñra

mā-‘adāsıyla alkub ve cenāb-ı amiyyet me‘ābları daı murāfaat ü mu‘āzadat idüb
bu vecih üzre ma‘iyyet ile Taan al‘ası üzerine aşd ü ‘azīmet olunma üzre işāret
olunmaıla re‘y-i zerrīn ānı ve tedbīr-i sedād-ı İlānīleri üzre müşārün ileyhimā
emr-i şerīf-i cihān-muā‘atımız işdār u avāyif-i ‘asākir-i manşūremize ‘Ali Paa
başbu olub cümlesi re‘y-i şivā bedīdleri üzre arekete me‘mūr ve tedbīr-i umūr-ı
cumhūr ‘uhde-i himmet nüşūr-ānīlerine avāle ü vedī‘a ılınmaıla nāme-i
humāyūn mülāafet-i meşūnumuz daı şeref-yāfte-i şudūr olub āşa
silāşorlarımđan zīde mecdühü ile irsāl olunmışdur ledel-vuşul evvelen ve
āıran ol seradlerüñ kāffe‘i umūrı ‘uhde-i sadāat beste-i ānīlerine avāle olunub
zāt-ı celādet simātlarında merküz olan cevher-i sadāat ü şehāmet mutezāsı üzre
sebīl-i dīn-i mübīn ve uūr-ı humāyūn-ı nuřret-marūnumuzda her vecihle ayret ü
amiyyet me‘mül-i humāyūnumuz olmaıla luf-ı aıla bu sene üllıyyetlü ‘asker
ile düşmen abūrı zuūr itmez ise ol arafa berren ve baren tedārik olunan ‘atād ü
ecnād-ı mücerred muāfaa-i bilād ile izā‘at-ı evāf itmeyüb tervī ılub müslimīn
ve te‘yīd-i emr-i dīnī mü‘eddī olur bir āřār-ı bedīdār olmasına derūni himmet ve
inřā‘allāhü te‘ālā re‘y-i şivā bedīdīñüz ile müceddiden binā olunan al‘anuñ ve
arī-i deryānuñ muāfazasına derūn-ı [272] al‘ada ve rüy-ı deryāda ne midār
muāfazacı ītizā ider ise ıfāyet mertebesi eli onulup itminān tam āřıl olduğan
řoñra vech-i meşrū üzre ittifa ü ittiād ile Taan ü tevābi‘i al‘aları üzerine
‘azīmet ve eydi-yi a‘dādan intizā‘ına şarf-ı himmet olunub isticlāb-ı rızā-yı
humāyūnumuza mübāderete bezl-i himmet-ānīleri me‘mūldur řöyle bilesüz
tarīran.

Fī Evāsı Zil-icce sene 108

[10-20 Haziran 1696]

**Devlet-i Aliyye tarafından Osmanlı'nın emrinde olan Orta Macar tayfasının
kapudanlılarından bazılarına gönderilen mektuptur**

Devlet-i Aliyye tarafından Osmanlı'nın emrinde olan Orta Macar tayfasının kapudanlılarından bazılarına gönderilen mektuptur. Daha önce kendilerinden üç defa mektup aldıklarını gönderdikleri adamların ağzından bizzat bilgi sahibi oldukları belirtilmiştir. Tokay ve Şarabtak Kalelerinden başka Kışmar ve Senkub Kalelerini de Nemçe generaliyle savaşarak büyük bir başarıya imza atmaları ve bu başarıdan dolayı onları tebrik etmeleri anlatılmıştır. Nemçelilerin Orta Macar halkına yaptığı zulümlerin, vilayetlerini nasıl darmadağın ettiklerinin herkes tarafından bilindiğini; Kral Tökeli İmre'nin başkentten kalkıp orduyu komuta ettiğinin daha önceki mektuplarda iletildiği belirtilmiştir. Kendilerinden Osmanlı askerleri gelinceye kadar birleşerek Nemçelileri Macar kalelerinden atmalarını ve elinde bulunan kaleleri korumaları istenmiştir. Nemçelilerin kendilerini kandırabileceğini; kesinlikle onlara inanmamaları gerektiğini; yoksa mal ve canlarının ellerinden alacağı konusunda uyarıda bulunulmuştur.(s.272-274)

**Devlet-i 'Ayye itā'atında olan Orta Macar tã'ifesinũñ kapudānları bellü başlularına
mektüb**

[272] Devlet-i 'Ayye itā'atında olan Orta Macar tã'ifesinũñ kapudānları bellü başlularına mektüb ki ma'lūmuñuz ki üç def'a gönderdigiñüz mektüb ve adamlarıñuz selāmetle vāşıl mektūblarıñuz maẓmūnı ve adamlarıñuzun taķriri bi'l-cümle ma'lūmumuz olmışdur düşmeniñüz elinden alub bundan adem mālİK oldıgıñuz Toķay ve Şarabtak ƣal'alarından mā'adā Kīşmār ve Senkūb ƣal'alarını daħi aħzū içinde olan Nemçe'yi ƣatl ü işlek ceneral ile cenk eyleyüb luţf-ı Haķķıla düşmeniñüzün ekşeri kılıcıñuzdan geķürilüb uğūr-ı humāyūn-ı şehriyārīde vuķū'

bulan yüz aklıklarınız ve cādde-i şadākat ve ‘ubūdiyyetde s̄ābit-adem olub mülk-i mevrūşınız olan Orta Macar memleketinde istiḥlāş olunan ḡal‘aları ba‘de’l-yevm daḡī cān ü başınız ile ḡıfz u ḡrāsetde daḡīka fevt itmeyüb mudāfa‘a-i düşmen ile ḡayret ü ḡamiyyet eylemekde ihtimām üzre oldığınızi i‘lām eylemişsiz ne güzel Nemçe ṭā’ifesinüñ size olan ḡulm ve te‘addīleri ma‘lūm-ı ‘āmmе-i nās olub vilāyetünüze itdükleri ḡasārat [273] ü ḡaḡāretlerini def‘ için cenāb-ı Bārī te‘ālā ’nuñ luṭf ü ‘ināyeti sizünüñle bile olub şevketlü ve ‘āzametlü ve ḡudretlü pādīşāḡ reb‘-i meskūn efendi ḡāzetlerinüñ daḡī ḡimāye ü ‘ināyet-i ‘aliyyeleri ḡaḡḡınızda ezrānī ḡılınub muḡademā ḡralınız olan teveḡkelī ümārānuñ āsitāne-i sa‘ādetünden ḡalkūb ordu-yı ḡumāyūn nuşret-maḡrūne mu‘accelen gelmesiçün fermān-ı ḡumāyūn-ı pādīşāḡhile mektūb ve adamımız Şofya menzilinden gönderildiḡi bundan evvel ṭarafınıza irsāl olunan mektūbumuz ile ḡaber virilmişidi ḡālā Nīş menzilinden daḡī adam ve mektūb gönderilüb bir gün evvel gelüb irişmesiçün te’kīd olunmuşdur inşā’allahü te‘ālā ḡarīben ordu-yı ḡumāyūna mülāḡī olduğda kendü ile her aḡvālınız gereḡi gibi müzākere olunub ve ‘asker ile iḡtizāsı üzre kendüye taḡviyet virilüb belā te’ḡīr ü tevaḡḡuf imdādınıza irsāl olunmaḡ üzredür sizünüñ ḡidemāt-ı ‘aliyyede olan şadākat ü istiḡāmetünüz ve iḡlāş ü iḡtişāsınıza şevketlü ve ḡudretlü pādīşāḡ rüy-ı zemīn efendimiz ḡāzetlerinüñ ‘ilm-i ḡumāyūnları lāḡiḡ olmaḡıla ḡaḡḡınızda ‘ināyet ü meḡārim-i ḡüsrevāneleri muḡarrer ü muḡaḡḡakḡ ve inşā’allahü’r-raḡmān ḡālınız bundan sonra ḡabere mübeddil olub düşmeniünüzden her vecihle aḡz-ı intikām ile vilāyetiniz ḡulm ü te‘addīden ḡalāş bulur sāye-i ḡimāye-i tācidārīde āsūde ḡāl ve müreffehü’l-bāl olursuz Nemçe istilāsından sizi taḡlīş-i ḡaşd ile üzerlerine sefer ü cenge mubāşeret olunub vaḡt-i muḡadderī gelmemekle bir miḡdār zaḡmet [274] çekdiğiniz ḡadīmden ḡaḡḡınızda cārī olan merḡamet ü ‘āṭifet ü şefḡat-i şehriyārilere ile’l-ān fütūr ü ḡalel gelmemekle şāḡib ḡıḡılıb Nemçe düşmeninüñ üzeriünüzden müdāfa‘asına her ne ṭarīḡle imkān olursa inşā’allahü’l-mevlā imdād ü ‘ināyet olunursuz hemān siz daḡī hem cinsleriünüzüñ a‘la ü ednāsıyla ḡaberleşüb ittifāḡ ü ittiḡād-vār ḡuvvetiünüzü bāzūya getürüb Macar ḡal‘alarında Nemçe keferesini

iẖrāc ve eliñüzde olan al‘alaruñ ẖıfz u ahrāseti ve üzeriñüze gelen düşmenüñ müdāfa‘asıyla taayyüd ve ihtimām eyleyüb ralıñuz ve ‘asker-i İslām ol arafa varınca ẖıdmet-i ‘aliyye-i şehinşāhīde bezl-i madūr eylesüz ve afletle içiñüzden ba‘zılarıñuz Neme melā‘inüñ mekr ü ẖilelerine aldanmayub şebāt ü metānet üzere olasuz at at tecrübeñüz olmuşdur Neme düşmeni size ‘afv ü meramet yüzün gösterüb soñra cān ü māl ü ehl ü ‘iyālīñüzi esirgemeyüb anıñuzı dökmekle Macar nāmını aldurmak murād ider el-hāletü hāzā devlet-i ‘aliyye arafından size geregi gibi şāhib ıkılub şevketlü ve ‘azametlü efendimüz pādīşāh-ı İslām hāzretleri ‘asākir-i bī-şümār ile bi’z-zāt Belrad havālīsine sāye-endāz-ı iclāl olub bi-‘avni’llahi te‘ālā seri‘an düşmenüñ ahr ü tedmīrine teveccüh ve ol araflara ‘azīmet buyurmuşlardır siz daı aña göre başīret ü intibāh üzere hareket ve gönül birliği ile gün-be-gün kuvvetde terāı bulmaıla ayret eyleyüb vāki‘ olan avāl ü āşarı i‘lāmdan hālī olmayasuz.

Devlet-i Aliyye tarafından Orta Macar Vilayetinin Kars Tayfasının Liderlerine gönderilen mektuptur

Devlet-i Aliyye tarafından Orta Macar vilayetinin Kars tayfasının liderlerine gönderilen mektuptur. Tokay ve Şaraptak Kalelerinde ve Serş ve Arvaşı yakınlarında bulunan taburdaki Kars tayfasının ayanları, kapudanları ve belli başlı kişilerinin durumu, 2 Osmanlı askeri ile Sofya’da bulunan kralları Tökeli İmre’ye bildirildiı; Neme’nin zulmünden, düşmanlıından, boş vaatlerinden kurtulmak için halkın Tokay ve Şaraptak Kalelerine sığınmalarını; canlarını, yakınlarını, mallarını korumak için bir araya gelmelerini; Krallarının onların bulunduğu yere gitmesi için krala Osmanlı tarafından acilen asker ve mektup gönderildiı belirtilmiştir. Belgrad Ovası’nda kral ile yardıma gelen Osmanlı askerlerinin buluştuı ve istişare yaptıkları; Bosna’da Bihke Kalesi’nin Neme ve Hırvat’ların elinden alındıı; Akdeniz’de Osmanlı askerlerinin Venediklileri yendikleri anlatılmıştır. Bundan sonra

Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmaya devam etmeleri ve üzerlerinde bulunan belaların birlik ve beraberlik içinde def edileceği; düşman saldırısı olursa kralın ve yardımcı olacak Osmanlı askerlerinin hangi yoldan ve onlarda nerede buluşacağını kendilerine bildirilmesi istenmiştir. (s 275-277)

Orta Macar vilâyetinde olan arş t'ifesinüñ başlarına mektûb

[275] Orta Macar vilâyetinde olan arş t'ifesinüñ başlarına mektûb ki Orta Macar vilâyetinde vki Toay ve arapta alalarında ve Ser ü Arvai urbunda cem olub aburda olan arş t'ifesinüñ 'aynı ve apudnları ve bellü başluları siz malûmuñuz ola ki ordu-yı humyûna gönderilen iki nefer-i adamıñuz ofya menzilinde vıl olub ve söyledilüb tarrlerinde ve gerek udûret-i ümeri'l-milletü'l-meshiyye tevekkeli İmire ralıñuza gönderilen kağıdıñuz mefhûmunda her ahvlîñuze ittl hıl olmuştur bir aç seneden beru üzeriñuze müstevl olan Nemçe t'ifesinüñ cevri ü teadd ve teklf-i hm ve evz-ı n-hem-vrlarına tahammül eylemediğiniñuz sebebden mbeyniñuzde vech-i münasebet üzre ittifa ve ittihad eyleyüb ve Toay ü arapta alalarına yürüyüş ile malik olub ve cn ü ehl ü 'iyl ü emvl ü erzıñuzı hfz için bir yere cemiyyet idüb şevketlü ve 'azmetlü ve udretlü pdişh-ı rüy-ı zemn efendimüz hzretlerinüñ 'atebe-i 'aliyyelerine admden olan 'ubüdiyyet ve ihtişıñuza binen bu arafdan 'asker ile size imdd ü 'inyet olunub ralıñuz da ol cnibe gönderilmek için ric ü niyz eylemişsüz bu makûle himmet ü ayretiñuzden hzz olunub ricıñuz da mabûl-i humyûn-ı şehriyrleri olmuştur mum ileyh ralıñuz sıtne-i sa adetden alkub bir gün evvel ordu-yı humyûna gelmesi için fermn-ı 'l ile muaccelen adam ve mektûb gönderilüb şevketlü ve udretlü ve 'azmetlü pdişh-ı 'lem-penh [276]efendimüz hzretleri 'skir-i nuşret-i ş'r ile inş'allhü tel at-ı menzil iderek 'an arb Belğrad şhrsına sye-endz-ı cell eylediklerinde ralıñuz da gelmekle kendü ile meşveret ü mean 'asker tayn ü irsl olunub inş'allhü telr-rahmn geregi gibi imdd ve inet ile ayrılursañuz mazlûm ve b-re olub

sāye-i himāyelerine ilticā iden milele şāhib çıkılıb şer ü ta‘addiden hālāş olmaları devlet-i ‘aliyye-i ‘Osmāniye’nün de‘b-i kadīmesi olub size daḥī Nemçe melā‘ini tarafından gerek emlākınız ve gerek āyīnleriniz huşuşunda haddeden ziyāde olan cevır ü eziyyet ü haḳāret ü hasāretleri ‘amme-i nāse āşikār ü zāhir olmağıla üzerinizden zulm ü istilālarını def‘ü ref‘ olunması lāzime-i himmet ü ğayret-i pādīşāhidür şevketlü ve ‘azametlü ve mehābetlü pādīşāh-ı reb‘-i meskūn efendimiz hāzretleri humāyūnlarına cūlūs buyurulduḡdan berü ecdād-ı ‘izāmılarınun ‘ādet-i mülūkāneleri üzre bi‘z-zāt nehzat buyurub a‘dā-yı dīn ü devletleriyle muḳābele ü muḳātelede ‘asākır-i İslām manşūr ü muzaffer ve düşmenleri maḳhūr ü müdemmir olub kat kat ‘ināyet-i İlāhī’ye mazhar oldukları ma‘lūmuñuzdur Bosna-i mübāreke de daḥī berr ü baḫrde nuşret-i Rabbānī nümāyān olub Aḳdeñiz’de donanma-yı humāyūn ile Venedik donanması muḡārebede münhezem ü menḫūsen firār eyledi ve Bosna serḡadinde olan Bihke ḳal‘ası muḡāşara olunub gerek ḳal‘ada ğazīler ve gerek taşrada olan ‘asākır-i İslāmıñ merdāne hareket ile niçe niçe yüz aḳlıḳları [277] olmağıla muḡāşara iden Nemçe ü Hırvat ‘askeri kırılıb ḡā’iban ü maḳhūre ḳalkub hafıyyeten perākende olmışlardır şevketlü ve ‘azametlü pādīşāh-ı ‘alempenāh hāzretleri a‘dā-yı dīn ü devletden aḡz ü intikām ve sizün daḥī istiḡlāşınız ḳaşdıyla ‘azīmet ü teveccüh-i humāyūnları muḳarrerdür inşā‘allāhü Te‘ālā bu taraftan daḥī zuhūr idecek nuşret ü ‘ināyet-i Hāḳ’dan siz daḥī behre-mend ü kāmyāb olursuz hemān taraf-ı devlet-i ‘aliyyeye toḡrı olan hem-cins ü dindāşınızı ta‘addiden ihtirāz ve düşmenden aḡz-ı intikām içün bundan böyle daḥī mābeynlerinizde ittifāḳ ü ittihād idüb ḳalitelenüb pey-der-pey aḫvālınız bu tarafa ifāde ve düşmenñ keyfiyyet ü hareketi ve her ḡālını vukū‘ı üzre tecessüsden şoñra i‘lām idüb ve ordu-yı humāyūndan ḳralınız ile me‘an imdādınıza gönderilecek ‘asker-i İslām ḳanḳı yoldan gitmek ve ḳanḳı maḡalde sizünle mülāḳī olmaḳ münāsebet görilür ise adamınız ile bildiresüz.

Erdel vilayetinde bulunan Şaz, Sigel ve Macar tayfalarının ayanlarına, belli başlılarına, şehir, kasaba ve köylerin liderlerine Devlet-i Aliyye tarafından gönderilen mektuptur

Erdel vilayetinde bulunan Şaz, Sigel ve Macar tayfalarının ayanlarına, belli başlılarına, şehir, kasaba ve köylerin liderlerine Devlet-i Aliyye tarafından gönderilen mektuptur. Mektupta bu vilayette bulunan Macarlara, Orta Macar halkının birlik olup Osmanlı'nın da yardımı ile Nemçe düşmanına karşı gelip onlara karşı başarılı olduğu; kendilerinin de aynı yöntemle giderlerse Nemçe düşmanının zulmünden kurtulabilecekleri; geçmişte kazandıkları başarılar göz önüne getirilerek anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca başarının kazanılması için gerekli Tatar ve Osmanlı askerlerinin yardımının olacağını ancak kendi askerleri içinde huzursuzluk çıkaranların ortadan kaldırılmadığı sürece bu başarının gelmeyeceği belirtilmiştir. (s. 277-280)

Erdel vilāyetinde olan Şāz ü Sigel ü Macar t̄ā'ifelerinin a'yanı ve bellü başluları ve şehir ü қаşabāt ü қurā zābiṭlerine mektūb

[277] Erdel vilāyetinde olan Şāz ü Sigel ü Macar t̄ā'ifelerinin a'yanı ve bellü başluları ve şehir ü қаşabāt ü қurā zābiṭlerine mektūb ma'lūmuñuz ola ki Erdel vilāyeti şevketlü ve 'azāmetlü ve қudretlü pādişāh-ı rüy-ı zemīn ḥallede'llāhü ḥilafete ilā yevmi'l- қarār efendimüz ḥazretlerinin mülk-i mevrūsları olub ahālileriyle mābeynde қadīmü'l-eyyāmdan ḥüsn-ı mu'āmele ve ülfet-i kāmile ve iḥlās-ı şādika olmağıla ḥaqqıñuzda her bār-ı mekārım ü 'ināyet-i şehriyārī derkār buyurılıb ve siz daḥiṣ şādakat ü istiḳāmet ile 'ubūdiyetde şābit-қadem olub eṣnā-yı fetretde[278] daḥi dedeleriñüz ḡayret idüb ve kılıc қуғанub ve iḳtizāsına göre 'asker-i İslām'a imdād ü i'ānetile тақviyet bulub üzeriñuze bir қаç def'a istilā iden қadīmī

düşmeniñüz Nemçe keferesini velâyetiñüzden ihrâc ü zulm ü ta‘addîlerin bi’l-küllîye def‘ ü ref‘ idüb sâye-i himâye-i pâdişâhîde âsûde hâl ü müreffehü’l-bâl ü niçesinin ve eyyâm-ı âsâyiş ü istirâhat itmişiken hâliyâ zıkr olunan düşmenüñ ta‘addî ü eziyyeti kemikleriñize dayanub ve âyîn ü ‘arz ü emvâl ü emlâkıñuz pâyimâl ü eṭvâr ü evzâ‘-ı şeni‘alarına daḥî taḥammül ile ğaflete ğark olub ve niçe niçe fırsatlar fevt eyleyüb ne ‘aceb Nemçe’nüñ ayağı altında kaldıñuz Orta Macar’da olan bir kaç Karşlar bu mertebe Nemçe’nüñ tasalluṭunu ḥazm itmeyüb derûnlarında olan şadâkat ü istikâmetleri zuhûr idüb Hâk daḥî mu‘âvinleri olmağıla birbirleriyle ittifâk ü ittiḥad ile kal‘alar alub ve cem‘iyyet idüb cân ü mâlların ḥıfz içün devlet-i ‘aliyye tarafından istimdâd ü isti‘âne ve kraların daḥî taleb itmeleriyle rızâ-yı humâyûn-ı şehriyârîye mazhar olub her vecihle kendülere şâhib çıkılıb takviyet ü i‘ânet olunmaḡ üzredür siz daḥî dedeleriñüzüñ izine yürüyüb ve anların eyledikleri himmet ü ğayretin adını derecesiyle hareket ü ‘amel ve birbiriñüz ile gönül birligin eyleyüb düşmeniñüz şerrinden vilâyetiñizi taḥlîşa mübâşeret eylemeñüzde size ‘asker ile mi imdâd olunmaz ve sizüñ niḡâm ü intizâmıñıza lâzım görölüb ittifâk ile ‘arz ü ricâ eylediğiñüz [279] ahvâle mi müsâ‘ade olunmaz yoḡsa şevketlü ve ‘azâmetlü ve kudretlü pâdişâh-ı ‘âlem-penâh efendimüz ḥazretleri ibtidâ-yı cülûs-ı humâyûnlarından beru bi-nefsihi Engürüs tarafına ‘asâkir-i nuşret-şi‘ar ile sefer idüb ‘adû-yı dîn ü devletlerle bir kaç def‘a muḡâvemet ü muḡârebede ne mertebe Nemçe keferesi maḡhûr ü münhezem oldığı ma‘lûmuñuz degül mi şemşîr-i cihângîrlerinden firâr ile ḡalâş bulan bir kaç Nemçe’yi yine memleketüñuze ḡabûl ile eziyyet ü ta‘addîlerine taḥammül eylemeñüz bir vecihle ma‘ḡûl ü lâyıḡ görölmeyüb el-ḡâlete hâzâ kralıñuz Aponi Miḡalik oğlu daḥî mekr ü ḡîle ile Bec kal‘asına götürilüb ve ḡabs olunub ba‘de’l-yevm içleriñüzde üşbe olanlar birer tarîḡile vücûddan ref‘ olunmağıla vilâyetiñüzüñ ahvâli niye müncer olması fehm olunur sizüñ hareket ü cem‘iyyetiñuze ḡâcet olmayub inşâ‘allâhü te‘âlâ bu def‘a daḥî düşmenden ahz-ı intikâm ile memleketiñüz içine Tatar vesâ‘ir ‘asâkir-i İslâm girüb luṭf-ı Hâḡḡıla her iş dil-ḡâh üzre âsân olur ancaḡ ‘asker duḡûlinde başsuz re‘âyâ ü berâyâ ve şâḡıbsız

memleket her ne kadar himāye ve şıyānetine himmet-i pādīshāhī olursa dost memleketi gibi gözedilmesi mümkün olmadığını siz daḥī bilürsiz ammā muḫaddem-i tedārikle kendü aḥvālīñüzi ḳayurub ve niḫāmīñuza her ne şekl-i i‘ānet olması lāzım ise ‘arz ü i‘lām eylemeñüz ile taḥt-ı rızā-yı şehriyārīde bulunmañuz ṭarafīñuza her ne vecihle enfa‘ olmağıla işbu mektübunuz ile cümleñüz ḥabīr ü āgāh olunmañuz murād olunub aña göre ḥayır-ḥāh ü umūr-dīde ü iş [280] ḳādir olanlarıñuz birbiriñüz ile ḥaberleşüb ittifāk ü ittiḥād eyleyüb muḫaddime-i istiḥlāşīñuz ve size lāzım olan her aḥvālīñüz istid‘āsı sizden zuḥur eyledikde inşā‘allāhü Te‘ālā devlet-i pādīshāhīde ḥiç bir dürlü nesne eksik degüldür ‘asker ile her vecihle şāḥib çıkılıb size i‘ānet ü himāyet olunması muḳarrerdür hattā iḳtiḫā iderse sizi düşmenden şaḳlamak için bi’z-zāt şevketlü pādīshāh ḥazretleri vilāyetiñüz ṭarafına teşrīf buyurub her aḥvālīñüze dil-ḥāhīñuz üzre niḫām virilür şöyle ki ke’l-evvel zīr-i himāye-i sāye-i şehriyārīde müsterīḥ ü muṭma’innü’l-ḳalb olasuz hemān ḥālīñüze muvāfiḳ ü münāsib ḥaber-i ḥayr-i incimāmuñ ṭarafīñuzdan zuḥūrı Allāhü te‘ālā muḳadder itmiş ola.

Osmanlı sadrazamı tarafından Acem Şahı’na gönderilen mektuptur

Osmanlı sadrazamı tarafından Acem Şahı’na gönderilen mektuptur. Mektupta Nemçelilerin istila ettiği yerlerin Allah’ın yardımı ile tekrar geri alındığı; Temeşvar Kalesi’nin kuşatıldığını; Tuna nehri üzerine büyük bir köprü yapıldığını anlatmıştır. Sultan II. Mustafa’nın komutasında Osmanlı ordusuyla 1697 yılında Avusturya ordusuyla yapılan Belgrad (Zenat) savaşı hakkında bilgi vermiştir. Acem Şahı’na Osmanlı’nın bu zor döneminde yaptığı yardımlardan dolayı teşekkür edilmiştir. (s. 280-289)

Sadr-ı a‘zam ḥazretleri tarafından şāh-ı ‘Acem’e gönderilen mektüb şüretīdür

[280] şadr-ı a‘zam ḥazretleri tarafından şāh-ı ‘Acem’e gönderilen mektüb şüretīdür mādeme ki çetr-i fīrūze-reng zer-nigār-ı felek bī-feḥvā-yı kerīme-i “ve ce‘alne’s-

semā'e sakfen mahfūzan” basit gabra-yı penhā-yı rüy-yı zemīne sāye-bān ü hüsrev ü müşā‘şa‘ tāt-ı neyyir-i kevākib-ı ferhenk ber-ṭabaḳ-ı celīle “*hüve’l-lezī ce‘ale’s-şemse zıyā’en*” ekālīm-i seb‘a-i ‘ālem-i nāsūte nūr-efşān ola ol mihr-i sipihr-i ‘azamet ü iclāl ü kāmkāri ve sipihr-i mihr-i şevket ü iḳbāl ü baḥtiyārī zī-bende-i dīhīm-sāz erīke-i salṭanat ü dāverī ‘ilm-efrāz-ı ‘arşa-i fermān-rāni-yi ḥuṭṭa-i ḥāverī müstecmi‘-i ḥaşā’il-i ḥamīde-i kerem-küsterī müstetba‘-ı şemā’il-i pesendīde-i serverī bālā nişīn-i mesned-i dārāyı vālā nişān-ı serīr-i memleket-ārāyı bāni-i mebāni-i cihān-bānī vāriş-i tāt ü taḥt-kiyānī[281] ḥidiv-i gerdün-ı vaḳār memālik-i Īrān-ı zemīn-i hüsrev ve ferīdün-ı iḳtiḍar-ı Giv-i temkīn maḳarr-ı’-s-salṭanatü’s-seniyye zuḥru’d-devlehü’l-behiyye ‘ālī ḥazret-i sāmi-yi rütbet-i gerdün bestāt-ı kamer-i ṭala‘at-ı me‘ālī menḳibet-i sipihr-i menzilet sencer-düş-ı Keyḥusrev-münış Sikender-i ferāset-i hüşeng kıyāset-i Cemşīd-i cenāb-ı Nüşirevān-ı ḳıbāb ṭırāz-ı kisve-i fermān-ı revāyī revāc-ı efser-i ḥurşīd-sāyī ‘umde-i evreng-i nişīnān-ı Kisrā Cem-i zīde-i serīr-ārāyān-ı mülk-i ‘Acem revnaḳ-ı efzā-yı dīhīm ve gāh şāh vālā cāh-mu‘allī dest-gāh-ı salṭanat-ı penāh lā-zālet nīrāt-ı devlete şārīḳate min meşārīḳi’l-‘izzī ve’l-iḳbāl ve şümūs-ı sa‘ādete ṭālī‘ate min meṭālī‘u’l-mecdi ve’l-iclāl ḥazretlerinin hem-vāre bārān-ı birr ü iḥsānlarıyla riyāz-ı mehām-ı ādemiyān-ı neẓāret-gīr olmaḳ da‘āvāt-ı müsteṭāba icābet-i simātına müdāvet ü muvāzibet-i lāzime-i devlet-cūy-ı şadāḳāt nişān-ı şāfi-yi ṭaviyet idü ki ‘arz u inhāsından sonra mülemma‘u’l-envār-ı esrār-ı ilhām-ı İlāhī ve mecma‘-ı āşār-ı füyūzāt ve ḥukm-i nāmütenāhi olan tab‘-ı pāk-ı şafa ittīşāf-ı daḳīka-şīnas-i şāhī ve zihn-i derrāk-i müşīkāf dirāyet-i istīnās-ı cihān-penāhiye bu resme taḥḳīḳ-i ḥāl ile enbā-i dā‘i-i şafiyyü’l-bāl oldur ki ‘avn-i ‘ināyet-i Rabbānī ve şavn u hidāyet-i şamadānī ile tāt-ı taḥt-ı salṭanat-ı Süleymānī ve serīr-i şevket-maşīr-i ḥilāfet ü cihān-bānī bā’iş-i nizām-ı umūr-ı müteferriḳa-i ‘ālem ve sebeb-i cem‘iyyet ḳılub müteşettite-i benī-Ādem-i maẓhar-ı āşār “*vallāhü yū’tī mülkehü men yeşāi*” maṭraḥ-ı envār “*yaḥtaşşu bi-rahmetihi men yeşāi*” ğıyāşü’l-İslām [282] ve’l-müslimīn mu‘īnū’l-millete ve’d-dīn rāfi‘-i rāyet-i cihān-dārī cāmī‘-i āyāt-ı naşfet ü diñdārī mü’eyyed-i kavāyim-i

Muhammedî müşeyyed-i de‘âyim-i kânûn-ı müstaķim-i Aḥmedî neķāve-i dūd-mān-ı selāṭin-i ‘Osmānî ḥulāṣā-i ḥān-vāde-i ṣadr-ı nişānān-ı müsned-i kītī-yi sinānî sultānū’l-berrīn ü ḥākānū’l-baḥrīn ḥadimū’l-Ḥarameynū’l-muḥteremeyn gerdūn-ı küşāde çeşm ü zamāne nihāde-güş her ḥük-m-rā ki rāy-ı dī imzā-yı in-kend-i a‘nībe şevketlü ve ‘azametlü ve necdetlü ve ‘ināyetlü efendüm pādişāh-ı İslām-penāh ea‘zz‘allāhü Te‘ālā enşārehü ü a‘vānehü ü ḥalled-i mülkehü ü sultānühü ḥazretlerinüñ melābise-zāt-ı mülkî şıfāt-ı celīletü’l-mekārimleriyle ğıpta-fermā-yı tārīm-i çārim olaldan berü şehbāz-ı me‘ālī şikār-ı ṭab‘-ı celālet-şi‘ār-ları ten‘immāt-ı lezāyız-i bī-tā’il-i dünyaya tevciḥü’l-ḥāz-ı iltifāt itmeyüb himmet ve’l-inhimet-kār şāzlarin *“ellezīne cāhedū finā le-nehdiyennehüm sübülenā”* fehvā-yı sa‘ādet ihtivāsına iktidā ü ihtidāya maşrūf ü ‘inān teveccühü kūh-ı endāzların ve *“cāhidū fi’llāhi ḥaḳḳa cihādih”* emr-i şerīfiyle itimār-ı semtine ma‘tūf buyurub niçe şuhūr u a‘vām-ı ser-cünbān-ı mu‘ādāt ve ḥişām olan Nemçe keferesi ḥazelehümü’llāh ilā yevmi’l-kıyāmüñ muaddemā a‘māl-i mekr ü füsūn ü ihtiyāl ü ḥıd‘ gün-a-gün ile ba‘zı sinīn-i ḥāliyede fırsat-yāb-ı istilā oldığı bilād-ı İslāmiyye’den bi-‘avni’llāni te‘ālā inķılā‘-ı vücūd-ı ḥabāşet-i ittisām ve inķışā‘-ı eşer-i nūḥust-ı irtisāmların taķdīm-i cümle-i merām itmeleriyle i‘lā-i li-kelimetu’llāh ve ibtigā-i li-marażāta iķāmet-i farīza-i[283] ğazāya bir güne ‘azm ü cezm-cihān-ġirāne ile ki ‘azimāte mişlü’l-nücūm-ı şevāķıbalu lem- yekūn lil-şāķıbāt eķul maşdūkā-i ḥāl-i sa‘ādet şumūldür ihtişād-ı ecnād-ı encūm-ı şūmār ü ‘aded ü ‘atād ‘adīmü’l-inḥişār ile sevķ-i maṭiyye-i iclāl buyurub ve ol sāl-ı ferḥunde fālde ki tebāşir-i şabāhe’l-ḥayr fütūḥāt ü meġazī ü dībāce-i menāşir-i menāķıb-ı ḥaşm-ı endāzlarıdır miftāḥ-ı ‘avn-i te’yīd Rabbe’l-‘izzete ile ebvāb-ı fevz ü nuşret rüy-ı teveccüh-i humāyūnlarına meftūḥ ü küşāde olub giriftār-ı pençe-i maḥāzīl-i küffār olan neçe ḥuşūn-ı üstüvār eyd-i tasalluṭ ü istilālarından neden niza‘ ü zālām-ı şenā’et-i ta‘addi-i eşrār-ı sūtū‘ ve levāmi‘-i süyūf ile ol ḥavāliden keşf ü ref‘ olunub bi-‘ināyeti’llāhi’l-mülkü’l-‘allām ol sefer-i ḥayr-ı encāmdan ‘ali-yi vefķa’l-merām iġtinām-ı ḥüsn-i ḥitām ile ‘avdet ü ric‘at müyesser olduğdan şoñra sene-i şāniyede daḥī ki şarşar-ı tünd-i bād-ı ķahr-ı

hüsrevânî ü ‘avâşif-ı gâzab-ı düşmen-güdâz-ı şâhib-ķırânî ile deryâ-yı âteşin-i
 emvâc-ı efvâc-ı cünûd muvaḥḥidîn-i mütelâṭım olub fer-ḥasb-ı fermûde-i “ķātılūhüm
 ḥayşü vecedtümhüm” istişâl-i a‘dâ-yı bed-me’âle yine bi’z-zât saṭvet-i ķāhire-i
 sulṭânî vuşûlet-i bâhire-i cihân-bânî ḥavâle kılındıgın melâ‘în-i ḍalâlet-şî‘âr-ı istiş‘âr
 itmekile el-küfrü milletün vâhidetün perestiş-i aşnâm ü şalībde kendüye şerīk ü
 hemtâ olan sâ‘ir milel-i Naşarâ’dan istinfâr ü istinşâr ve sene-i mâziyeden efzündür
 yüze itdügi eşrâr-ı bed-girdâr ile taḥşîl-i miknet-i muķâtele ü müşâcere ve bu
 ṭarafdan şahrâ-yı Belğrad-ı dâru’l-cihâd-ḥıyâm-ı şüreyyâ [284] nizâm-ı ‘asker-i
 İslâm ile reşk-i âram-ı zâtü’l-‘imâd olduķda ḥuşûn-ı İslâmiyye’den Temeşvâr-nâm
 ķal‘a-i benâm sevdâ-yı ḥâm ķaşd-ı gezend ile kemend-endâz meger muḥâşara olduğı
 cevâşis müte‘ākib olur ved i‘lâmıla müteḥakkıķ olmağın baḥr-i seyyâl-i nehr-i Tuna
 üzerine kehkeşân-nümûd-ı ‘aķd olunan cısr-i memdûdden “ve‘taşımü bi-ḥabli’llâhi
 cemî‘an velâ tefarraķū”‘âmmeyi ‘asâkir-i nuşret-ķarîn ve ķâṭıye-i cünûd-ı
 muvaḥḥidîn ile mesâri‘ata güzâr olunub “ellezîne âmenü yukâtilüne fî sebili’llâh
 ve’l-lezîne keferü yukâtilüne fî sebili’t-ṭâğûti fe-ķatilü evliyâ’ü’s-şeyṭânî ķâne
 za‘îfe” ibṭâl-i meķidet-i a‘dâya isti‘câl ile teķâbül-i şaffîn ve teķârib-i ferikîn vukū‘
 buldukda ve ‘asker-i İslâm ile küffâr-ı li‘âm-ı mânend nûr u zâlâm birbirine âmiḥte
 olduķda meydân-ı kâr-zârde istibḥâr-ı va‘d-i perverdigâr ve teşebbüs-i ezyâl ü
 ıstıbâr ile altı sâ‘at miķdârı muķâvaha-i rest-ḥır-ı nümûv-dâr istimrârından soñra
 muķteżâ-yı “ve ķâne ḥakkân ‘aleynâ naşru’l-mü’mînîn” ķarîn-i ḥâl ḥimâyet-i dîn
 olmağıla a‘dâ-yı bed-fi‘âl üzerlerine zebâne-keş olan âteş-i ceng ü pür-ḥaşdan ber-
 kişte ḥâl olub pây-ı şebât ü aķdâmları tezelzül-i peżîr ü ekşerî ṭu‘ma-i neheng-i
 şemşîr olduğın tefsîde lebân-ı ḥayret ü sergerdânî olan şanâdîd-i müşrikîn şeyâṭîn-i
 istînâs daḥî müşâhede ü iḥsâş idüb dîde-i bed-bîn amâllerinde ṭâ‘ir-i me‘ânî men
 necâ bi-ra’sihi feķad recc-i pervâze ağâz itmekle ķanṭara-i şemşîr-i gâziyândan dehlîz
 ḥâviye-i caḥîme mütesâķıt ü rîzân olandan mâ‘adâsı müḥayyiḥa-i ḥabîşelerin deryâ-
 yı merdümhâ-yı[285] heycâdan endâḥte-i sâḥil-i necaṭ itmek dâ‘iyesine düşüb bu
 eşnâda târîki-i şeb daḥî miyâne-i ḥakk u bâṭıla perde-i imtiyâz ü iftirâkı sâcil

olmağıla el-leyletū cennetū'l-hārib ve re'y-i istār-ı zūlmāniden envā'-ı zūl ü hevān ü esnāf-ı haybet ü hızlān ile eyne'l-maḳarr-gūyān-ı ṭavb ü mühimmāt ü cebeḫāne vesā'ire iḥmāl ü işḳāllerin rīzān iderek dāru'l-fücūrlarına girizān oldılar ḫamdū'llāhū'l-mülkü'l-ekber bu fetḫ-i firūzı eṣer ü ḡazā-yı ḡarrā-yı bāhirü'z-zafer daḫī mevāhib-i celīle-i Rabbāniyye'den ḫāṣṣaten serīr-ārā-yı ser-firāzī pādişāhimuz ebu'l-fütūhāt ve'l-maḡāzī ḫazretlerine bir 'aṭıyye-i 'aliyye ve mevhibe-i seniyye olmağıla dergāh-ı perverdigār lā-yezālühü taḳdīm-i ḫamd ü şükr bī-pāyān olunub ol ḫavālīde vāki'-i şügūr ve serḫaddūn aḫvāl-i umūrına kemā yenbaḡi nīzām virildikten soñra hengām-ı şitā daḫī eyb-i merā'āt-ı mefhūmū'l-'avd-ı Ahmed muḳtezā-yı vaḳt ü ḫāle muvāfiḳ ü münāsib olmağıla şuḡl digere tevcīh-i naẓar olunmayub ferāḡ-ı bāl ü refāḡ-ı ḫāle muḳārin-i 'avdet ile ferr ü şevket der-yemīn ü 'izz ü nuṣret der-yesār-ı devlet-i iḳbāl-i cihāngīrāne ve ferr ü saṭvet-i Sikenderāne ile dāru'n-naṣr ve'l-meymene maḫrūse-i Edirne'ye sāye-endāz-ı ḫaṣmet ü iclāl oldukları eyyām-ı ḫuceste fercāmde ki bihterīn-i evān-ı kāmūrānī ḫūb-terīn-i ezmān-ı şādumānīdür ṭaraf-ı a' lā-yı sāhī ve cānib-i esnā-yı übbehet-i penāhīlerinden bu ḫāndān-ı 'aẓīmü's-şān-ı şehriyāri ve dūḡmān-ı müşeyedü'l-erkān-ı cihān-dāriye abā 'an cedd vāki'olan muḫabbet-i mevrūse-i Ḥudā-dādī ve meveddet-i maḫşūşa-i mader-zādīlerin[286] izḫār ü iş'ār içün firistāde buyurılan nāme-i dil-güşā-yı muḫāleşāt intimālari mu'teberān-ı devlet-i 'aliyyelerinden Ebu'l-Ma'şūm Ḥān ile behcet-efzā-yı vürūd-ı vuşūl olub ve bürūḳat-ı meymenet-ḫarīnde müşārun ileyh yedinden ḫuẓur-ı lāmi' u'n-ñūr-ı pādişāhiye teblīḡ olunub evvelā nāme-i müşekkiyü'l-ḫitāmūn derc-i derūn-ı leṭāfet-i meşḫūnında mevzū' u meknūn olan mer vārid-i me'āni-i mihr ü velā ve rişte-i sūtūr-ı ḫillet-i şudūrda manẓūm ü mersūm olan lāl-i mütelāl-i mezāmīn-i şıdḳ u şafā ki mā-şadaḳ-ı medlūl-ı kelimāt lev inne li'd-dehri sem'an māle min ḫusnihā ile'l-aşfād rebetmā mahā manẓūr-ı naẓar-ı ḫudāvendigārī ve şümūl-ı 'ilm-i 'ālem-ārā-yı şehriyāri olduğda fehvā-yı laṭīf-i muḫādenet ihtivāsından istidlāl olunan vüfur-ı mihr ü muḫabbet ve mezīd-i şafā-yı ṭaviyyetleri ṭaraf-ıeşref ü i'lālarına bā'is-i incizāb-ı ḫāṭır-ı humāyūn ve müheyyic-i dā'iyye-i meveddet rūz-ı efzūn olub ve

muvāfık-ı ma‘nā-yı tehābū ü tühhād ü irsāl ü ihdā buyurılan taḥaf ü hedāyā-yı
 şāhāneleri daḥī ḥüsn-i ḳabūl-ı mülūkāneye teşādūf ü te’kīd-i mebānī-i tevād ü tevālif
 itmekle bünyān-ı marşūş-ı yegānegī ḳaviyyū’l-esās ve ḳaşr-ı bī-ḳuşūr-ı yek-ciheti
 sipihre mümās olmuştur ve elṭāf-ı şāmīle-i ḥüsrevānīlerinden bu devlet-cūy şadāḳat
 nişānlarına olan melṭafa-i kirām-i celīlū’l-‘unvānları daḥī şeref-resān-ı vürūd
 olmağıla ḥiṭāb-ı müsteṭāb-ı iltifāt-ı ‘aliyye-i ḥidīvāneleriyle kām-yāb-ı ibtihāc ve
 sürūr ü ‘aṭiyye-i behiyye-i ḥüsrevānīleriyle bālig-i nişāb-i mebāhāt-ı nā-maḥşūr olub
 devām-ı ‘umr u devlet-i tācidārī ve ḳıyām-ı ferr u ḥaşmet ü kāmḳārīleri[287]
 da‘vetiyle azbū’l-lisān olmuştur çün irādet-i ezeliyye-i ḳādir-i pür-kemāl ü
 müşeyyet-i lem yezeliyye-i ḥudā-yı müte‘al ile ki menşūr-ı ḥayāt-ı ‘āmme-i ‘ālem-i
 tevḳī’ *“küllü men ‘aleyhā fān”* ile muvaḳḳī’ ü münḥātem olub elā inneme’d-dünyā
 kem nüzülü rākibi ināḥi ‘aṣiyye ve hüve fi’ş-şubḥi rāḥili ve kāffetehu müntekātehu
 şāmīl ü mütenāvildür vālid-i mācid-i sa‘d iḥtarlarınıñ sem‘-i rūḥ-ı ḳudūs āşiyānları
 berīd ḳazādan nüvīd *“yā eyyetühe’n-nefsü’l-muṭma’inneḥ ırcı’ī ilā Rabbiki rāziyeten
 marziyyeh”* nidāsın aşgā idüb bu tenginā-yı ‘ālem-i fāniden ḥurāmān-ı fezā-i
 ravzatü’ş-şafā-i cāvidānī olmalarıyla çār-ı bāliş-i müsned fermān-fermā-yı şem-i
 şebistān ḥāndān-ı kisrevī ve nūr-ı çerāğ-ı ḏūḏmān-ı ḥüsrevī olan cenāb-ı ni‘me’l-
 me‘āb-ı sūtūde seyr ü zāt-ı celālet nişāb-ı ferḥunde ferleriyle müsteyzī ü muḳarrer
 olub verd-i muṭarrā-yı salṭanat-ı ḥāverī pertev-i āfiṭāb nev‘-i ṭulū‘-i īḳbālleriyle
 mübtehic ü mübessim ve zimām-ı ḳabz u başt-ı umūr-ı devlet-i Şafavī yed-i
 mü’eyyed-i deryā-nevāllerine müsellemler oldığı iş‘ar buyurulmuş Ḥaḳ subḥānehu ve
 te‘ālā mübārek ü meymūn ü envā‘-ı ḥaber ü sa‘ādete maḳrūn idüb anlar dār-ı
 bekāda muḡtenem raḥmet-i Raḥmānī ve mütelezziz-i ni‘met-i Yezdānī olduğca zāt-ı
 devlet-penāh-ı şevket-ı dest-gāhların muḳārenet-i tevḳīḳ ü te’yīd eyleye erīke-i
 sa‘ādet-maṣīr-i fermān-rānī ve serīr-i sipihr-i naḳīr-i übbehet ü kāmürānīde dā‘im ü
 ber-ḳarār eyleye āmīn muşārun ileyh bendeleri merāsīm-i sefāret ü risāleti ṭarīḳā-i
 ḥüsn-i ādāb üzre kemā yenbağī mü’eddī ḳılıb taḳbīl-i bisāṭ izzet-i inbisāṭ-ı pādīşāhī
 ile kāmḳār ü inṭizār-i iltifāt-ı ‘aliyye-i cihān-bānīden [288] behre-dār olduğdan soñra

şavb-ı sa‘âdet-i evb-i haşmet-füzûnlarına ‘avd ü inşirâfa me’zûn ve murahhâş olmağıla “ve izâ huyyitüm bi-tahıyyetin fe-ḥayyû bi-aḥsene minhâ” yi zâmin-i şadır olan nâme-i humâyûn-ı fâyizâtü’l-meyâmin ile taraf-ı bâhiru’l-‘izz ü ve’ş-şereflerine revâne kılınmışdur inşâ‘allâhü’l-mülkü’l-mennân ber-ḥîn-i meymenet-i iktirânda nâme-i humâyûn-ı hil‘at-nişân ḥayyız-ı vuşûle mevşûl ve manzûr-dide-i meveddet-i şümülleri olduğda ba‘dezin daḥî mabeynde şâbit ü ber-ḳarâr olan şerâ‘it-i mişâḳ ve mevâlât-ı ḳadîme ü cânibinde muḥkem ü üstüvâr olan zâvâbıt-ı vifâḳ ve meşâfât-ı ḳavîme bu cânibden ḥimâyet ü şıyânet oldığı gibi ol şâh-ı ‘âlî-câh-ı felek bârgâh-ı taraf-ı pür-şereflerinden daḥî ecdâd-ı emcâd-ı sâmi ḥuşûşan vâlid-i sa‘îd-i behiştî mu‘âdilleri sâlik oldukları ri‘âyet-i âyîn-i muvâfaḳat ü muḥabbet ve muḥâfezet-i ḳavânîn-i yek-cihetî ve iltifat-ı ḳâ‘ide-i marziyyesi li lâzime-i şemîme-i tâcidârî ve muḳtezâ-yı şîve-i nîk ü kâridür hemîşe naşb-ı ‘ayn-ı revıyyet ve pîş-nihâd-ı himmet buyurıla ki kuvvet-i bâzû-yı ḥüsn-i niyyet ile mâhçe-i livâ-yı vâlâ-yı mevâlât cân-bîz-i hem-ser-i fer-ḳadân ve abyârî-i cûy-bâr-ı şıdk-ı taviyyet ile gül-zar-ı nüzhet-fezâ-yı mevâḥât-ı tarafeyn dâ‘imâ şâdâd-ı der-bân olması ḡaniyyi ‘ani’l-beyândur ve inşâ‘llahü’r-Rahmân bu sene-i meymenede daḥî ki ḳudûm-ı faşl-ı rebî‘ ile cevher-i hevâ mâye-gîr-i i‘tidâl olub fenẓur ilâ âşârı rahmetu’llâhi keyfe yuḥyî’l-arzı ba‘de mevtilhâ her cihet ile feyz-nemâ dü-nümâ ü devâb ü sûtûr ‘asker-i manşur-ı dendân-güzâr ra‘î ü çıra olacak mertebe [289] kiyâh ile ḳâmet-i şahrâ ḥulle-pûş perniyân-ı ḥaḍrâ ola ḥamiyyetü li’l-İslâmi ve’l-müslimîn ve şekahu bi’llâhi Rabbi’l-‘âlemîn tîh-i a‘dâ-yı dîn ve küffâr-ı muḥârebîn ber-muḳtezâ-yı “ûḳtulu’l-müşriḳine kâffeten cihâde” ḳaşd ü niyyet ve taşmîm-i ‘azîmet olmağıla da‘vetü’l-mülkü’l-‘âdil müstecâbete naşr u te’yîd-i cünûd-ı muvaḥḥidîn için ḥadeng-i ‘arş-ı âhenüñ du‘â-yı icâbet-i mevşûlleri şaşt-ı dürüst ḥüsn-i teveccühden pür-tâb buyurılıb memâlik-i vesî‘alarında âsûde ‘ulâmâ-yı ‘izâm ve meşâyîḥ-i kirâm vesâ‘ir şulḥen ve etkıyâ-yı zevi’l-iḥtirâmdan daḥî isticlâb-ı şavâliḥ-i da‘vât ile müşâreket-i meşûbât-ı ḡazâya himem-i bî-hemtâ ḥüsrevânîleri bî-dirîḡ buyurulmaḳ maṭma‘ü der-ḥâstdur bâḳî hemîşe ḥurşîd-i ‘âlem-efrûz-ı devlet ve iḳbâl-i şâhî ez-maṭla‘-ı te’yîd ü tevḫîḳ-i İlâhî

ber-mufāraḳ-ı cihān-bān-ı tābān ve hem-vār-ı zıll-i ḳalīl-ı re'fet ve ifzāl-i hem-cāhī
bā-başt-ı ma'delet-i nā-mütenāhī bā'ış-ı āsāyiş-ı muhān ve kehān-ı bād-ı bi-Rabbī'l-
'ibād ez' afü 'ibāda'llahü'l-ekrem Muḫammedü'l-vezīrū'l-a'zam.

**Sadrazam Mehmet Paşa tarafından 1697 yılında Mekke-i Mükەرreme Şerifi Şerif
Saad ibni Şerif'e gönderilen mektuptur**

Sadrazam Mehmet Paşa tarafından 1697 yılında Mekke-i Mükەرreme Şerifi Şerif Saad ibni Şerif'e gönderilen mektuptur. Mektupta Kabe ahâlisinden bazı vazifeli ve rütbeli kişilerin kendi hisselerine kanaat etmeyip başkalarının hakkına tecavüz edildiğine dair haber dile getirilmiştir. Bundan sonra vazifelerini tam yapmayıp başkalarının hukukuna giren kişilere müsaade edilmeyip; herkesin belli olan görevlerini kendilerine tekrar bildirilerek eskiden olduğu gibi huzur içinde görevlerini yapmaları için Şerif'den bu konuya özen göstermeleri istenmiştir. (s.289-290)

Emîr-i Mekke-i Mükەرreme şerîf Sa'ad ibni Şerîf zide nâme-i humâyûn

[289] emîr-i Mekke-i Mükەرreme şerîf Sa'ad ibni Şerîf zide nâme-i humâyûn ki Hameyni muhteremeyn ahâlisinden eşrafuñ ba'zıları kendülere mu'ayyen ve muvazzaf olan vazîfe-i mu'ayyenelerine ḳanâ'at itmeyüb ḫaşşalarından tecavüz itmeleri sâ'ir müsteḫaḳḳînüñ mezâyıklarına bā'ış olduklarından ḡayrı abâ ü ecdādum enāra'llāhü te'ālā Berāhîmem zamānlarından ila hāze'l-ân ahâli-i Hameyn şerîfinüñ vezâyif ve revâtibleri ḫuşuşı üslub-ı mergûb üzre niẓām tam bulmuşınız ba'zılarınıñ ḫaşşalarında tecavüzi intizām-ı sâbıkûn inḫılâline ve emirlerinñ ihtilâline[290] bādī olub mefâsid-i keşîreyi müstetba' ve bu maḳûle muḫall-i niẓām olan nâ-şavāba ḳaṭ'ā rizā-yı humâyûnumuz olmamaḡıla ol bābda

nāme-i humāyūn mulātefet-i maḳrūnumuz iṣdār ü irsāl olunmuşdur vuṣūlinde ḥuṣūṣ-ı merḳumuñ murā‘āt-ı ḥüsn-i ihtimām ile tesviye ve ta‘dīl ü uhde-i imāretiñüze lâzım olan mehāmdan olmağıla ol maḳūle vezāyif-i maḳrūnlarından tecāvüze taṣaddī idenlere ḳaṭ‘ā ruḥṣat gösterilmeyüb āḥiruñ ḥaṣṣalarına te‘addīlerinden sā’ir müstaḥaḳḳını tevḳıye ve herkesüñ mu‘ayyen ve muvazṣaf olan vazāyif ü revātıbların kendülere īṣāl ile emirlerin ta‘dīl ü tesviye idüb eger eṣrāf necābet-i ittīṣāfda vesā’ir ahāli-i Ḥarameyn’de bir ferdi āḥiruñ ḥaṣṣasına tecāvüz itdirmeyüb ḳadīmden olı geldüğü üzre nizām-ı aḥvāllerine ihtimām-ı tam eyleyesüz.

Evāil Cemāziye’l-āḥir sene 109

[01-10 Aralık 1697]

Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Mekke-i Mükerrerme Şerifi Şerif Saad ibni Şerif’e gönderilen mektuptur

Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Mekke-i Mükerrerme Şerifi Şerif Saad ibni Şerif’e gönderilen mektuptur. Mektupta Mısır’dan Mekke-i Mükerrerme’nin korunması için 7 ocaktan geçen yıl 120 asker gönderildiği; bunların çoğunun Mekke civarında kullandırılıp hazineden boşuna kayıp olduğu dile getirilmiştir. Bundan sonra bu askerlerin görev mahalline gidip yoklamalarının yapılmasını; koruma görevinde olmayanların isim ve resimlerinin ilan edilip ücretlerinin kesilmesi istenmiştir. Ayrıca bu sene Mekke-i Mükerrerme koruması için yedi ocaktan 400 asker gönderildiğini ve bunların Mısır’dan gönderilen defter gereğince yoklamalarının yapıp olmayanların isimlerinin deftere yazılıp Devlet-i Aliyye’ye bildirilmesi istenmiştir. Mısır yetkililerine bir emir gönderilip gelen bu askerlerin Mısır’daki defterden silinip ücretlerinin onların üzerinden kaldırılıp gelecek yıl da bu sistemle çalışılması istenmiştir. (s.290-291)

Emîr-i Mekke-i Mükەرreme Şerîf Sa‘ad ibni zîde nâme-i humâyûn

[290] Emîr-i Mekke-i Mükەرreme Şerîf Sa‘ad ibni zîde nâme-i humâyûn ki Mekke-i Mükەرreme muhâfazası içün mahrûse-i Mısır’dan yedi ocağdan mu‘tâdü’l-irsâl olan muhâfızından sene-i sâbıkada ancak yüz yigirmi nefer varub tavâ-yif-i mezbûrenün ekşeri mücâvirin Mekke’den ba‘zılarına bedel göndermekle ızâ‘at-ı hazînedan gayrı bir işe yaramadıkların ‘arz ü i‘lâm olunmuş bu huşûş mu‘kaddemâ dahî mesmû‘-ı humâyûnumuz olmağıla Mısır tarafından yedi ocağdan Mekke-i Mükەرrem’e muhâfazasına ta‘yîn olunan ‘asâkir-i Mışırıyye’nün ‘ale’l-esâmı defteri getürdilüb ve mahallinde yoklanub bi’n-nefs hıdmet-i muhâfazada mevcûd bulunmayanların ism ü resmleriyle tarafınızdan ‘arz ü i‘lâm ve ol ma‘kûlelerin ‘ulûfe [291] dirlikleri kaç‘ olunmağıla ba‘de’l-yevm bedel göndermek veyâhûd âhîr tarîkile me’mûr oldukları hıdmet muhâfazada tahallûf idemeyüb bu vechile ihtilâlleri intizâma mütehavvil olmağı içün Mısır mîr-hâcile olandan mâ‘ada Mekke-i Mükەرreme muhâfazasında mevcûd bulunmak üzere yedi ocağdan bu sene ta‘yîn olunan dört yüz bir nefer muhâfızının Mısır’dan gelen defteri hâliyâ irsâl olunmağıla ol bâbda nâme-i humâyûn mulâtafet ma‘krûnumuz işdâr olunmuşdur lede’l-vuşûl-i tavâ-yifimiz burayı irsâl olunan defter mücibince mahallinde kemâl-i ihtimâm ile yükleyüb nâ-mevcûdların ‘ale’l-esâmî defter ve der-devlet-medârimuza irsâl eylesesüz ki Mısır muhafızlarına ol minvâl üzere evâmir-i şerfîfemüz gönderilüb ‘ulûfeleri kaç‘ ü esâmîleri defâtir-i Mışırıyye’den ref‘oluna ve bu kâ‘ide düstûru’l-‘amel olub inşâ‘allâhü Te‘âlâ sinîn-i âtiyede dahî her sene tavâ-yif-i mezbûrenün birer kıt‘a defter getirilüb irsâl olunur cenâb-ı ni‘me’l-me‘âbınız dahî muhâfızın-i mezbûrenün ahvâlinde ihtimâm-ı tām idüb kimesneye himâye olunmayub her sene mevcûd nâ-mevcûdların defter idüb keyfiyyet-i ahvâllerin vuķû‘ı üzere der-devlet-medârimuza ‘arz ü i‘lâm eylesesüz şöyle bilesüz.

Evâil Cemâziye’l-âhîr sene 109

[01-10 Aralık 1697]

Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Mekke-i Mükەرreme Şerifi Şerif Saad ibni Şerif'e gönderilen mektuptur

Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Mekke-i Mükەرreme Şerifi Şerif Saad ibni Şerif'e gönderilen mektuptur. Mektupta Hicaz etraflarında bulunan eşkiyaların; hacıların, ziyaretçilerin, misafirlerin, tüccarların geçiş yollarını tutarak onların mallarına el koyduklarına dair şikayet dile getirilmiştir. Devlet-i Aliyye derhal bu işi yapan eşkiyaların cezalandırılıp öldürülmesi konusunda tereddüte düşülmemesi gerektiği; yeniden hacıların, ziyaretçilerin, misafirlerin, tüccarların huzur ve güven içinde yolculuklarının sağlanması istenmektedir.(s.291-292)

Emîr-i Mekke-i Mükەرreme Şerîf Sa'ad ibni Şerîf zîde nâme-i humâyûn

[291] emîr-i Mekke-i Mükەرreme Şerîf Sa'ad ibni Şerîf zîde nâme-i humâyûn ki aqtâr-ı Hicâziyye'de vâkı' tavâ-yif-i 'urbânun zabt ü rabtı ve tarķ ü mesâlikün te'mîni ve huccâc ü züvvâr ü misâfirin ve tüccârün maẓar-ı eşirrâdan emn ü iṭmînân ile zehâb ü iyâbları 'uhde-i imâretiñüze [292] mâ-lâbüdd olan umûrdan iken ğaza ve benî şâhr ve tâife-i benî harbde benî muẓiyyân vesâ'ir beyne'l-Harameyn ba'zı 'irfân tâ'ifesi huccâc ü vüzzâr ü kaṭṭân-ı bika' ü diyâra itâle dest-i ıdrâr ile şekâvete cesâret eyledükleri mesmû'-ı humâyûnumuz olmağıla ol bâbda nâme-i humâyûn-ı mulâṭafet-i maḳrûnumuz işdâr ü irsâl olunmışdur lede'l-vuşûl ol maḳûle fesâd ü şekâveti zuhûr iden eşrârün her ne tarîķ'le olursa def'-i maẓar ve diyâr ü aqtâr-ı Hicâziyye'nün tecâvüz ü ta'addi-i eşkiyâdan tanẓîf ü ihlâsı dünyâda ve 'uḳbâda zimmet-i imâretiñüze terettüb iden umûrdan olmağıla fîmâ ba'd ol maḳûle vâcibü'l-izâle olan eşkiyânun izâhâ ve imâṭasında kaṭ'a muhâvene ü müsâmaḥa eylemeyüb tavâ-yif-i urbândan şekâvete taṣaddî idenleri her kim olursa olsun bilâ tereddüd aḥz ü ele getürüb bi-ḥasbü's-şer' cezâların tertîb ve eger beyne'l-Harameyn ve eger sâ'ir bilâd-

1 Hicāziyye'yi ta'arruż-ı eşkıyādan tenhiye ve huccāc-ı müslimīn ü muķīmīn ve müsāfirīni te'mīn ü tatmīn idüb ba'de'l-yevm ol maķūle eşkıyā tecāvüzile züvvār ü tüccārdan ve kaṭṭan ü sükkāndan bir ferd mütezarrır olmamak üzere cibillet-i necābet eṣeriñüzde munṭavī olan āṣār-ı ğayret ü imāret-i aṣālet zuhūra getürölmek bābında bezl ü sa' ü ķudret eylesüz.

Evāil Cemāziye'l-āḫir sene 109

[01-10 Aralık 1697]

Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Mekke-i Mükەرreme Şerifi Şerif Saad ibni Şerif'e gönderilen mektuptur

Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Mekke-i Mükەرreme Şerifi Şerif Saad ibni Şerif'e gönderilen mektuptur. Mektupta Sultan Selim zamanında Mekke-i Mükەرreme kadılarının ücretinin Cidde Sancağı'nda yetişen mahsülden 5000 sikke olması takdir edilmesine rağmen kaç yıldan beri Cidde Sancağı mutasarrıfları 40 parayı bir altına hesap ederek verdiklerinden dolayı görevlerini eksik yapmaları; kadıları bu konuda mağdur ettikleri anlatılmaktadır. Padişahlık, Cidde Sancağı emiri Ahmed'e emir gönderilerek kadılara kırk paraya bir altın olmak üzere Mekke-i Mükەرreme kadısı Mevlana İsmail ve geçici görevli Şeyh Muhammed'e 5000 sikke verilmesini istemiştir. Ayrıca bundan sonra Cidde Sancağı beyleri ile Mekke-i Mükەرreme kadıları arasında böyle bir durumun tekrar yaşanması istenmemektedir. (s. 292-294)

Mekke-i Mükەرreme şerifine nāme-i humāyūn

[292] Mekke-i Mükەرreme şerîfine nâme-i humâyûn ki eşref-i biķā' u bilād merci'-i 'ibād-ı hidāyet-i nihād olan Mekke-i Mükەرreme şerrefaha'llāhü te'ālā ilā yevmi't-tenādūñ hıdme-i şeref-i intisāb sedene-i meymenet-i iktisābuñ tertīb[293] esbāb-ı ma'āş ü tetmīm-i vücūh-ı inti'āşları bā-ħuşuş ol maķām vālāda icrā-yı şerî'at-ı ğarrā iden ķazāt-ı sūtūde şafāt içün taķdîr-i nafaķāt ve ta'yîn-i cihāt-ı lâzime-i himmet-i cihānbāniden olmağıla ħuld-i āşiyān mağfîret-i nişān cedd-i emcedüm Sultān Selīm Ħān irkadahü'llāhü te'ālā fî ğarķū'l-ciñān ħāzretleri Mekke-i Mükەرreme ķādılarınuñ nafaķa ü mü'enneşleri içün Cidde-i ma'mûre kemer ki maķşûlden beş biñ sikke-i ħasene farz ü taķdîr eylemişler iken kaç seneden beru Cidde sancağı mutaşarrıfları her kırķ pāreyi bir altuna ħesāb idüb vazîfe-i muķarrerelerin noķşān teklîf itmeleriyle ķuzātuñ 'acַz ü ıztırārlarına bā' iş oldukları mesmu'-ı humâyūnum olmağın men ba'd bu vech üzre kırķ pāre bir altuna ve noķşān teklîf olunmayub mu'ayyen ü muvazzaf olan bei biñ sikke-i ħasene bi-iltimām edā olunmaķ üzre ħālā Cidde sancağı bigi olan ķudvetü'l-ümerā'i'l-kirām Aĥmed dāme 'izzeye emr-i şerîfimüz ile tenbîh-i humâyūnumuz olmağıla bu bābda nâme-i humâyūn sa'adet-i maķrūnumuz işdar olunmışdır vuşūlinde gerekdür ki eger ħālā Mekke-i Mükەرreme ķādıısı Mevlānā İsmā'îl ve eger muvaķķatı Şeyĥ Muĥammed zîdet fażā'ilühümānuñ cedd-i emcedüm muşārun ileyh zamānlarından ta'yîn ü şebt-defter olunan vazîfe-i muķarreleri olan beş biñ sikke-i ħasene ķadīmîsi üzre bi't-tamām kendülere edā ü teslîm itdirilüb ķadîme muĥālif her kırķ pāre bir altuna teklîf olunmağıla 'acַz ü ıztırārlarına bā' iş olmağdan taĥarrüz oluna ve fîmā ba'de Cidde sancağı begleriyle Mekke-i Mükەرreme ķādılarınuñ beynlerinden ķadîme muğāyir[294] bu nizā' mürtefi' olub ħaraf-ı humâyūn bir daĥî emr-i şerîfümle tenbîhe muĥtāc olmağıçün bu nâme-i humâyūnumuz maĥkemede ħıfz ü sicile şebt itdirilüb dā'imā mazmūn-ı münîfîni tenfd ü icrā eylesüz şöyle bilesüz.

Evāĥir Cemāziye'l-evvel sene 109

[20-30 Kasım 1697]

**Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Huveyze Hanı Seyyid Ferecallah Han'a
hil'at (elbise giydirmeye) için gönderilen emirdir**

Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Huveyze Hanı Seyyid Ferecallah Han'a hil'at (elbise giydirmeye) için gönderilen emirdir. Mektupta, Huveyze Hanı Seyyid Ferecallah Han, Osmanlı'nın Avusturya ile savaşı sırasında Basra ve civarındaki yerleri alan düşmanlara karşı savaşarak Basra ve civarını geri almıştır. Bundan dolayı Devlet-i Aliyye tarafından hil'at giyme ile ödüllendirildiği Acem elçisi Rüstem Han aracılığıyla bildirilmiştir. Ayrıca mektupta Basra valiliğine Bağdat valisi Vezir İsmail Paşa'nın tayin olduğu da belirtilmiştir. (s.294-295)

Huveyze Hânı'na hil'at-i emri

[294] Huveyze Hânı'na hil'at-i emri-yi cenâb-ı imâret- me'âb iyâlet-i nişâb sa'âdet-i iktisâb üsve-i hânân mülk-i Īrân 'umde-i muhâfezan celâdet-i nişân el-muhtaşsu bi-mezîd 'i' nâyetü'l-mülkü'l-mennân Huveyze hânî Seyyid Fereca'llâh Hân dâme 'ulüvvehu tevîk-i refî'-i humâyûn-ı sultânî ve yerlig-ı belîğ teveccüh-nümün-ı hâkânî vushûlinde ma'lûm ola ki Başra urbânından müfsid-i bed-ıynet muktedâ-yı erbâb-ı şekâvet mâni'-i pür-mekr ü hadî'at Huveyze memleketi hudûdundan dahî âşare-i gubâr-ı müfsidete niyyet idüb lâkin bi-'avni'llâhi te'âlâ vâkî' olan mükâvâhada 'askeri ve kendi bir hemzede-i huzî ü haybet olduğdan sonra Başra ve havâlisi ol şeyâtîn-ı hîle âyînüñ ellerinden nez' olunmağıla a' lî hâzret-i sâmi-yi rütbet me'âlî menkıbet-i serîr-ârâ-yı dârü'l-mülk-i 'Acem şâh-ı Cem-câh-ı sitâre haşm lâ-zâl mü'eyyiden bi-tâyîdâtü'llahü'l-e'izzü'l-ekrem hâzretleriyle beynimüzde olan mevâlât-ı kadîme-i kavüyyü'l-veşâk ve meşâfât-ı müstedîme-i ebediyyü'l-ittisâfa binâ'en taraf-ı humâyûnumuzdan bir vâli ve erince hıfz ü hırâsetine taraf-ı eşref-i şâhîlerinden me'mûr olduğunuz cenâb-ı imâret-me'âb hâniyyet-i nişâb mefâharet-i iktisâb Rüstem Hân dâme 'ulüvvehu vesâţetile münba'ış olan nâme-i

meymenet[295] meveddet-i meşhûnlarında mübeyyen ü meşûr olmağıla Başra'ya vâli ta'yîn ve iktizâsına göre tedârik ile yerine irsâl ü takrîri düstûr-ı mükerrer müşîr-i mufahhâm nizâmü'l-âlem Bağdâd vâlisi vezîrüm İsmâ'îl Paşa âdemu'llâhi te'âlâ iclâleye emr-i şerîfümle havâle olunub ve bu merâm-ı mu ülfet-i encâmuñ menşe-i zuhûrî tarafîñuzdan nümâyân olmağıla taraf-ı humâyûn-ı pâdişâhânemüzden hıdmetiñüz meşkûr olduğına binâ'en dîdene-i kadîme-i devlet-i 'Osmânî üzre hâşşaten hil'at-ı fâhire-i mülûkânemüzden ber-sevb-i hil'at-i mevresü'l-behcet-i sulţânî 'inâyet ü ihsânımız olub ile gönderilmişdür vuşûlinde terfî-i şân-ı celâdet-i nişanıñuz içün irsâl olunan hil'at-ı fâhire ve kisve-i zâhiremüzi pûşîş-düş-ı mefâhîret itdükden şoñra vezîr-i muşârun ileyh ile h-haberleşüb Başra begler begisini yerine takrîr ü şerâ'it-i hem-civârî üzre lâyıķ-ı tevâfuķ-ı ittiḥâd-ı cânibeyn ve münâsib-i tenâsüb-i ittîrâd-ı devleteyn oldığı vech-i vecîh üzre ittifâķ ü ittiḥâd ile ol sitemlerüñ eşķiyâ-yı 'urbândan tenḫiye ve tenķiyesinde ve bi'l-cümle şâh-ı vâlâ-câh ḫâzretleriyle beynimüzde bâ'ış-ı izdiyâd-ı mesâfât olur ḫâlât ü keyfiyyâta 'azm-i şâdık ile sa'y ü himmet eyleyesüz şöyle bilesüz.

Evâsıt Zilķa' de sene 109

[10-20 Mayıs 1697]

Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Mekke-i Mükerreme Şerifi Şerif Saad ibni Şerif'e gönderilen mektuptur

Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Mekke-i Mükerreme Şerifi Şerif Saad ibni Şerif'e gönderilen mektuptur. Mektupta, çok zamandan beri Kabe'nin, Hicaz ve civarının zararlardan defî ve beldelerin korunması hususunda yaptığı çalışmalar

övlümü; bunlara karşılık Ahsa eyaletinin de yönetiminin kendisine verildiği belirtilmiştir. (s.295-296)

Emîr-i Mekke-i Mükerrreme Şerîf Sa‘ad ibni Şerîf zîde nâme-i humâyûn

[295] Emîr-i Mekke-i Mükerrreme Şerîf Sa‘ad ibni Şerîf zîde nâme-i humâyûn ki siz hândân-ı hilâfet-i ‘unvânımuñ hayır-hâh hâlişü’l-cinânî olub cibillet-i pâkîze tıynetüñüzde munṭavî ü muḥteṭvî olan cevher-i aşâlet ü eşer-i necâbet[296] muḳtezâsı üzre terfîh-i hâl-i süḳkân-ı Hameyn ve tanzîm-i aḥvâl-i beled-i emîn ve aḳtâr-ı Hicâziyye’den def‘-i maḳar u hıfz ve ḥarâset-i ḥuccâc ü vüzzâr ü tensîḳ ü tevtîḳ cemîletü’l-âşârıñuz zâhir ü bedîdâr olmağıla sinîn-i keşireden beru taḥmîl-i ketf-i kefâlet itdügüñüz mehâm-ı enâmda vüs‘at-i miknetiñüze medâr olmağıçün mutaşarrıf olduğüñuz Mekke-i Mükerrreme imâretine manzam olmaḳ üzre Aḥsâ eyâleti size tevcîh olunmağıla ol bâbda nâme-i humâyûn-ı mulâṭafet-i maḳrûnumuz işdâr ü irsâl olunmışdur lede’l-vuṣûl eyâlet-i mezbûreye daḡî Mekke-i Mükerrreme imâretüñüñ inzimâmından olmaḳ üzre siz mutaşarrıf olub ‘uhde-i imâretiñüze lâzım gelen umûr u ḥuşûşlarıñ küllisinde kemâ fi’l-evvel bel zîde ve ekmel-i taḳayyüd ü ihtimâm idüb sinîn-i sâbıkadan ziyâde mesâ‘i-i cemîle vücûda getürmege bezl-i himmet eylesüz.

Evâsıt Cemâziye’l-âḫir sene 109

[10-20 Aralık 1697]

Padişah tarafından 1697 yılında yazılan bir mektuptur

Padişah tarafından 1697 yılında yazılan bir mektuptur. Basra, Kavrana ve Cezayir’de düşman istilasını nedeniyle zulme ve haksızlığa uğrayan alimlerin, salihlerin, zahitlerin, Arap şeyhlerinin, vilayet sakinlerinin, fakir halkın mutlu ve huzurlu olmaları için istila zamanında Mani ve askerlerine yardım eden halktan

kişilerin mallarının elinden alınıp canlarının alınması için padişah emir buyurmuştur.
(s.296-297)

Sebeb-i tahrîr-i tevķî‘-ı refî‘-i humâyûn

[296] Sebeb-i tahrîr-i tevķî‘-ı refî‘-i humâyûn oldur ki ber-fehvâ-yı kerîme-i “vaḥfaz cenâḥake limen ittebe‘ake mine’l-mü’mîn” ve dâyi‘-i ḥâliķu’l-berâyâ olan ‘âmme-i re‘âyâ ve ķâffe-i zîr-destân-ı fuķarâ üzerine ḥafz-ı cenâḥ-ı re‘fet ve başt-ı beşât-ı merḥamet lâzime-i zimmet-ı ḥüsrevânî ve ķâ‘ide-i ķadîme-i cihân-bânîden olmağın binâ‘en ‘alâ zâlike Başra ‘urbânından olub bundan aķdem ihtiyâr-ı şekâvet ve ba‘zı mekr ü ḥadî‘at ile Başra’ya müstevlî olan mâni‘-i nâm-ı şaķî ve etbâ‘ u eşyâ‘ımuñ levş-i vücûd-ı fesâd-âlûdlarından Başra ü Kavarna ü Cezâyîr tenḥiye ü taraf [297] devlet-i ‘aliyyemden zabt olunmak üzere emîrû’l-ümerâ’i’l-kirâm Başra begler begisi ḥüsn-i dâme iķbâle ol tarafa irsâl olunub lâkin Başra ü Kavarna ü Cezâyîr’de vâki‘ ‘ulemâ ü şuleḥâ ü zühḥâd ü sâdât ü meşâyîḫ-i urbân ve bi’l-cümle sükkân-ı vilâyet ve fuķarâ-yı ra‘iyyet şaķî-i merķûmuñ istîlâsı sebebi ile ğâret-zede ve sitem-dîde oldukları mesâ‘-i ‘aliyye-i ḥüsrevâneme ilķâ olunmağın bi’l-‘adli ķâmetü’s-semâvâtü ve’l-arażın mefhûm-ı şeref-i mevsûmunca re‘âyâ ü berâyânuñ ve bi’l-cümle zîr-destânüñ zıll-ı zâlîl-i re‘fet ve zîr-cenâḥ ‘adâletümde ḥoş-ḥâl ü müreffehü’l-bâl olmaları aķşâ-yı murâd-ı humâyûnum olmağıla muķteżâ-yı hevâ-yı nefsi beşeriyyet ile şaķî-i mezbûruñ tarafında bulunmuş var ise daḥî ba‘de’l-yevm şilâḥları zâhir olub taraf-ı devlet-i ‘aliyyeme itâ‘at ü inķiyâd ve Başra begler begilerine ḥüsn-i sülûk ü muṭava‘at ile kendü ḥâllarinde ķadîmî yerlrinde ve yurtlarında sâkin olanlarıñ nüfûs ü emvâl ü a‘râzlarına ta‘arruz olunmak üzere şaḥâyîf-i cerâyim ü isâ‘etlerine ķalem-i ‘afv-ı humâyûnum keşîde kılinmışdır mâdem ki şurûṭ-ı mezkûre murâ‘âtıla eyâlet-i merķûme ahâlîsinden kendü ḥâllerinde yerlerinde ve yurtlarında sâkin olanlarıñ nüfûs ü emvâl ü a‘râzlarına min ba’d vülât ü ḥükkâm ve âḫirden bir ferd daḥl ü ta‘arruz eylemeyüb her vecihle ḥimâyet ü şıyânet ü terfiye aḫvâllerıyla taķayyüd ve ihtimâm eyleyeler şöyle bileler.

Acem Şahı tarafından 1697 yılında Devlet-i Aliyye'ye gönderilen mektuptur

Acem Şahı tarafından 1697 yılında Devlet-i Aliyye'ye gönderilen mektuptur. Osmanlı sultanı II. Mustafa'nın uzunca medhinin yapıldığı mektupta Devlet-i Aliyye'nin devamı, İslam dinine katkılarının devamı dilenmiştir. Safevi Şahı'nın kendisinden önceki Süleyman Şah zamanındaki ilişkilerin devamının aynı şekilde devam etmesi istenmiştir. Basra, Bağdat, Kurna, Kerkük ve Cezayir gibi oralardaki sorunlar ve sıkıntılar dile getirilmiştir. (s.297-303)

Rikāb-ı humāyūn-ı şevket-maḳrūna şāh-ı 'Acem'den gelen nāmedür

[297] rikāb-ı humāyūn-ı şevket-maḳrūna şāh-ı 'Acem'den gelen nāmedür [298]
Bismillāhirrahmānirrahīm Sevāṭı'-ı envār-ı eṣniye-i seniyye-i müsteṭāba ez-şārık-ı
istibşār “yübeşşirihüm Rabbühüm bi-rahmetin minhü ve rıdvān” der-intişār-āmede
senā-engīz-i mehāfil-i mīnū-mişāl-i mu'āhede ü vefā bāşed ve ravāyih-i 'abher-i
āşār-ı nesāyim ed'ıyye-i behiyye-i müstecāba ki ez-gül-zār-ı şavāmi'-i ḳuds-i
melekūtiyān 'ālem-i celāl-i ihtizāz-ı peḳrūfte 'abīr-amīz-i mecālis-i āram-hemāl-i
şıdḳ ü şafā gerd-i debedestiyārī kemāl-i ittiḥād ve ihtişāş ez-ser-şāri-yi münhāl-ı ülfet
ü istinās bi-mahzar-ı ḥubūr ve mevḳif-i pūr-ziyā ü nūr a'lı ḥazret-i Sikender-sān
Cemşid-şān Süleymān-nişān der-dıraḥşān-ı iklīl-i nebīl-i 'Oşmānī rif'at-efzā-yı
bārgāh-ı celāl-i ḥüsrevānī cāmi'-i cemī'-i meḥāsin-i aḥlāk ḥā'iz-i meḥāmid ü ṭib-i
a'rāḳ feridūn-ı münşī ki tā ṭiğ-i ḥurşid-fām ez-niyām-ı intikām uḥte ḳalām-ı küfr ü
ḳalām-reng yeter key ez-rüy-ı ḥayr-ı key-bāḥte siyāvuş- revişī ki semend semend-
reviş-i dermiyān-ı āteş-i heycā tāḥte şerār-ı şer ü şūr ez-'arşa-i cihān-ı devr-i sāḥte
'ilm-i ejdehā-nümāyiş der-nümāyiş-i i'cāz-ı bī-kār cevalān-ı 'aşā-yı Musa-nümūde

ve neyyir-i dest-i kudretiş cihet-i zuhûr-ı nûr mezheb-i eseni-yi zulmet-i zulm ez-
fezâ-yı gün ü mekân bi-ṭarîḳ-i yed-i beyzâ zed ü deh ḥidiv-i mülk-i ḥayl-ı encüm-
sipâh cihân-baḥş-ı deryâ-dil-i dîn-penâh behr sü ‘ilm-i râst-sâz-ı dizgîn ş u der est
hem-çün ‘ilm-i püşt-i dîn şehriyâr-ı kişver-i ḥarm ü vaḳâr şehsüvâr-ı ‘arşa-gîr ü dâr
sulṭân-ı selâṭîn-i cihân[299] ḥâḳân-ı havâḳîñ-ı zamân nâşirü’l-İslâm ve’l-müslimîn
ḳâmi‘u’l-küffâr ve’l-müşrikîn ḳahrimânü’l-mâ’i ve’t-ṭîn semiyü resûlü Rabbi’l-
‘âlemîn kâânü’l-berrîn ve’l-bahrîn ḥâdimü’l-Harameynü’ş-Şerîfeyn şânî İskender
Zü’l-ḳarneyn zıll-ı zalîl-i Raḥîm-i Raḥmân el-ḥâḳân bin el-ḥâḳân ve’s-sulṭân bin
e’s-sulṭân bedru’s-semâ’i’s-salṭanatü ve’l-besâlete ve’l-‘azamete ve’l-celâlete ve’n-
necdete ve’l-‘adâlete ve’l-‘izz ü ve’s-şân ve’n-nuşfete ve’l-imtinân Sulṭân Muşṭafâ
Ḥân bin Sulṭân Mehmed Ḥân naşru’llâh inşārahu ve zâ‘if-i iḳtidâre nûr-bîz u iṭr-
rîz-i gerdânide şâhid-i maḳâşid-ı berîn-i ṭırâz ber-zamîr-i münîr-i ḥurşîd-i ñazîr
muḡâyeret-i ihtirâz-cilve-sâzî ağâz-ı mey-i nümâyed ki çün hem-vâre ḳarâr-ı dâd-ı
ḥâtîr-ı ḥatîr-ı ḥaḳḳâniyet bünyâd-ı iḳtifâ bi-sünnet-i seniyye-i abâ ü ecdâd-ı cennet-
muhâd der-teşyîd-i binâ-yı dîr-pây-ı şadâḳat ü ittihâd ü dostî bād ü sitân-ı âñ-ı
pâdişâh-ı muḥabbet-i mu‘tâd ve mu‘âdât-ı bi-a‘dâ-i ḥândân-ı ‘adl ü dâdest sıfârîş-i
sulṭân-ı firdevs-nişîn memâlik-i sitân-ı meḳîn şeref-i gurf-ı cinân Sulṭân Süleymân
Ḥân şabbet ‘alî merḳad-i sicâlü’r-raḥmete ve’l-ḡufrân-râ ki der-ḥîn-i iştigâl-i bi-ḡazâ-
yı küffâr-ḥâhiş ḥıfz-ı şüḡûr ve emânet-i dâri-i vilâyet-i muttaşıla memâlik-i maḥrûse
ez-nevvâb-ı ḥâḳân ṭabu-yı âşiyân-ı havrâ enîs-i ḡilmân-ı celîs-i ḳuds-i mekân şâh-ı
bâ-bam enâral’llâh burhānehu nümûde bûdend manzûr-ı naẓar-ı i‘tibâr dâşte e‘alî
himmet-i ḥurşîd nūrîdân maḳşûr est ki der-ân ḥuşûs bezl-i cehd-i mevfûre bi-
mannaşa zuhûr resed[300] benâberân derîn-i evân-ı sa‘âdet-i iḳtirân ki şaḳi-yi zarr
ḡayr-ı nâfi‘-i mâni‘ ser ez-ribḳa-i iṭâ‘at ve fermân-ı âñ-ı ḥândân refî‘-i bünyân-ı
piçide ve bisât-ı inḳiyâd-râ bedest-i serkeşî ve ḥod râyı berçide ez-mesti-i bâde-i
merd-efgen ḡurûr-ı taşarruf der-memleket-i Başra vesâ’ir nezdîk ve devr-i nümûd
ba‘de ez-istikrâr der-teshîr-i maḥâl âşâr-ı üşbân ev bi-serḥadd-i bilâd-ı eyn ḥâlîşü’l-
vedâd-ı sirâyet nümûvde benâberân ki eyn-i niyâz-mend-i dergâh İlâhî ez-rûzî ki bi-

‘ināyete mülk-i bahş-ı lā-yezāl cülūs-ı ber-evreng-i şehriyārī ve şāhı rüy-ı dāde pīşter
 ez-ğpīşter istiḥkām-ı kavā‘id şulḥ u şalāḥ-ı selāṭin cennet-i āşiyān-ı selef ki bi-murūr-
 ı duḥūr u ḳurūn ez-naẓar-ı ḥalel-i maḥfūẓ ve maşūn-ı mānde guşīde der-tezāyūd-i
 inẓibāt-ı erkān-ı berī ez-iḥtilāl-i ān ki Allāhü’l-ḥamd bi-menzile-i sub‘-i şeddād ve
 her-āyīne bā‘iş-i rızā-yı ḥālīḳ ve refāḥ-ı ḥalāyīḳ ve ‘ibād est sā‘ī būde mībāşed-i
 ḳāmet-i ihtiyār-rā ez-ḥulle-i ihtiyād-ı ārī nūsāḥte derrīn se çehār sāl ki mükerrer ez-
 ān-ı fitne-engīz ‘ara’iz-i ḥilye-āmīz-i meş‘ar ber-ta‘ahhūdāt-ı teslīm-i vilāyet-i Başra
 ve ḥıdemāt-ı diger bā-veled bed-aḥter ḥod bi-der-bār-ı ‘adl-perver firistād manẓūr-ı
 naẓar-ı ḥayr-ı manẓar ve melḥūẓ-ı ‘ayn-ı ‘ināyet küsteren gerdīd ve çün ez-i‘ānet-i
 ḥukkām-ı eyin-ı taraf me’yūs-ı küşt libās-ı mekr ü ḥıl-i mezkūr-rā mübeddel-i bi-
 muḥtel-i saḥten aḥvāl-i Ḥuveyza gerdānide yek dü nefer ez-vālī zād-gān-ı incā-rā
 firifte bā-ḥod müttefik ve şaḳr-ı birāder-ḥiṣṣ-rā ki betar rüy-ı terkeş-i ān-ı ser-keş bed-
 endiş-i būd ḳāyid-i cünūd-ı menḥūs-nümūde bā-cem‘i-yi keşir ez- cūhhāl-ı[301]
 A‘rāb Başra ve ḥavālī Bağdād berser-ālī-cāḥ vālī Ḥuveyza firistād ‘alī-cāḥ-ı mezbūr-
 nīz ezīn-i reh-gūzār ki eger ḥod-dārī der-istişāl-i ‘asker zillet-i eşer ev mey-nümūd-
 bā‘iş ez-diyār-ı cūr’et ü cesāret ü cem‘iyyet-i āşiyān mey-şed ruḥşat-ı furşat ez-
 dergāḥ-ı āsumān-sān niyāfte bi-ceht-ref‘-i şāyıl e def‘ eyin-i emr-i ḥā’il Seyyid
 ‘Abdullāh Veled ḥod-rā bā-gürūḥı ez-şece‘ān bi-muḳātele ü muḳābele-i ān meḥāzīl-i
 ta‘yīn-nümūd ve bi-feḥvā-yı veme’n- illā men ‘indi’llāḥ şaḳar ez-dest Seyyid
 ‘Abdullāh şerbet-i nā-güvār-ı helāk ve bevār-ı çeşīde şalik-i derkāt-ı şaḳar-gerdīd ve
 sipāḥ-ı ān-ı vālī ta‘āḳib-ı ferīk teğālüb-i ḥadī‘at-ı firārī-nümūde çün pāy-ı şebāt ü
 ḳarār-ı māni‘ ez-cābirūn refte būd-ṭab şademāt-ı ān-ı gürūḥ-ı niyāverde evārā-i diyār-
 ı edyār-i gerdīdve şāniyü’l ḥāl vālī mesfūr-ı furşat-ı ḳāden-i evrā der-tedārik-i cünd-i
 cedīd-i muvāfik re’y-i sedīd nidāniste bi-ḳūn māni‘ ü mezāhim-i dāḥil-i Başra şedde
 incā-rā ez-ḥabeş ü cūd-ı menḥūs ev muşaffī ve bā-Ḳarna ve Cezāyir vesā’ir maḥāl
 bi-zābiṭa-i vefā ber-merātib-i şıdk u şafā mazbūṭ u düşmen ān ḥāndān-ı rāsiḥü’l-
 būnyāñ-rāy-ı ān ki sipāḥ-ı manşūr-ı āñ pādīşāḥ-ı ‘ālī-şān taḥaşşum ta‘bī-nümāyend
 menkūb ü maḥzūl ü ḥaḳīḳat-i an-rā nūşte bi-südde-i seniyye-i ve’l-ma‘rūz ü mersūl

nümüd eknün eyn-i dost-şādīku'l-vifāk ez-‘ālem-i yegānegī ve ittifāk-ı lāzım dānist ki ber-pīş-gāh hātır-ı feyz-i mezāhir-i haqīkat vāki‘i muaddemi-e mezbūre-rā hasbü'l-vāki‘ zāhir-i sāhte mekşūf-i zamīr-i münīr-i gird bī- [302] menāzır-ı nümāyed ki encām-ı eyn-i merām ne ez-rāh-ı taşarruf der-memālik-i müte‘alliķa be-ān a‘lī-cenāb-ı keyvān-ı ğulām būde belki mü’net-i zaḥmet ve ta‘ab-ı sipāh-ı ān-ı pādīşāh vālā cāh-rā ez-a‘nāķ-ı ḥıdmet-i güzerān-ı ān taraf-ı ber-dāşte ilkā-i mezbūr kemā-kān-ı nisbet bi-mülāzimān ve kār-ı kinān-ı ān ḥidīv-i bülend-i mekān-dāred der-bān-ı süpürden-i an ki ber-sebīl-i emānet-i der-żabt-ı vālī-yi ‘Arabistān est bi-muşārun ileyh maķarr-ı rişte ki her naḥv ki bi-muķtezā-yı fermān-ı ķadr-i tüvān bā-şed bi-‘amel-i āverd ve çün Süleymān bi-bih maḥzūlū’l-‘āķibe müddetīst-i medīd ki bā-ḥukkām-ı serḥadd ü ķabā’il eger edevā’il ü aḥşām eyn-cānib heme rūze der-maķām-kāviş-i bī-cā ve muḥarrik-i silsile-i fesād ü ‘inād būde ve bi-taşarrufı ba‘zı ez-maḥāl-ı müte‘alliķa bi-ḥukkām-ı eyn-i ḥudūd dest-i tağallüb-güşūde nisbet-i bi-mustaḥfiẓīn ki der-ān serḥad-i ta’yīn ve me’mūr-ı bi-mürā‘at-ı şerā’it-i şulḥ ve mişāķ-ı şedde end ḥarekāt-ı nā-hencār meykend ve çend-īn mertebe a‘māl-i nā-şāyeste ān-ı pīr ü zūlm ü peydā der-ebyā-şāyān Bağdād i‘lām-nümūde end ve her mertebe īşān ü udde-i tenbīh ev ve tedāriķ-i eyn-i emr-gerde binā ber-ṭamī‘ ü ḥayl-ı an-ı tīre rüzgār-ı dağal bu ‘udde vefā-nigerde Kerkūk ve maḥālī-rā ki ez-pāşā ve sancaķ bi-kiyān-girifte būd der-taşarruf ev güzāşte bā’iş-i ziyādeti tuğyān bi-pā-bān gird vādī ḥod serī ve ḥod rāyi küşte end ve ez-rūsūh-ı eyn-i ḥayr endīş ve dost-ı şadāķat-ķiş der-muḥabbet-i ḥoş ke’ş-şemsü fī vasaṭi’s-semāi fūrūğ-ı şıdķ-ḥāhed-i baḥşīd ki anca an re’īsi’ş-şeyāṭīn cihet-i tehyīc-i mevād[303] fesād-ı ma‘rūz dāşte bu nümūd ez-mevc-i serāb ve an mel‘ūn-ı şāyeste-i bāz ḥāst ü itābest ve ezīn cihet ki müteveccih fitne ü fesād ü bi-sebeb-i teğāffül-i bende-gān an şāhinşāh-ı şüreyyā mekān bi-dilīrī mu‘tād küşte tesāhül ü tesāmuḥı ki min ba‘d-nīz der-mādde evşūd umūr-ı cumhūr-ı enām ve ‘āmmeh-i ehl-i İslām ıztırāb ve nā-emīni ḥāhed ger eyīd cinānce ez-cānib-i sa‘ādet-i cālib ḥāķānī fermān lāzımü’l-imtişāl şādır-ı girded ki der-def‘-i an mādde-i vebāl ü nikāl ihtimām-ı tamām nümāyend ki levş-i vücūd-ı ān

fitne-engîz ez-dâmen-devlet ebed müddet şeste ve gird-i hayâtîş ez-âyîne-i şâf
meveddet refte gerd-i dehr-i âyîne mûcib-i teşyîd-i esâs-ı ihtîşâş ve bâ'is-i istiḥkâm-ı
mebânî muḥabbet-i ḥâş ḥâhed bûd ḥâmil-i nâme-i muḥabbet ‘unvân-ı eyâlet ve
şevket-i penâh Rüstem Ḥân bi-‘arz ba‘zî saḥnân dostâne me’mûr est bi-mesâmi‘
îstâd kân kerbâs-ı gerdûn esâs ḥâhed resânîd-i müdâm serîr-i gerdûn-ı naẓîr-i ḳayşerî
ve taḥt-ı fîrûz-ı baḥt-ı dâverî ez-temekkûn-i zât-ı şerîf peẓîr ü dîde-i dostân ez-dîdâr-ı
vuşûl-ı maḳşûrât ḥıyâm-ı ḥâtîr-ı ḥatîr bâ-gûş-ı ḥuşûl ez-‘inâyet-i ḥâlîḳ-ı ḳadîr-i ḳarîr
bûde eyyâm-ı neşât-râ beyzâ-yı tefeẓzûlât-ı cenâb-ı kibriyâ müstenîr-i dârem.

Devlet-i Aliyye tarafından Acem Şahı Şah Hüseyin ibni Şah Süleyman’a (
gönderilen mektuptur

Devlet-i Aliyye tarafından Acem Şahı Şah Hüseyin ibni Şah Süleyman’a (gönderilen mektuptur. Mektupta Acem Şahı övülerek saltanatının daim olması istenmiştir. Acem elçisi Rüstem Paşa aracılığıyla mektubun gönderildiği; Basra halkından Mani dedikleri kişinin hükümdara tabi olmayı reddettiği; bu kişilerin zulmüne devam ettiği; gerekli hazırlıkların yapıp bu kişilerin yaptıklarının son bulması, Huveyze hanı Seyyid Ferecallah’a gerekli tenbihlerin yapıp birlikte hareket etmesi istenmiştir. (s.303-314)

‘Acem şâhına nâme-i humâyûndur

[303] ‘Acem şâhına nâme-i humâyûndur “el-ḥamdülillâhi’l-lezî bi-ismühu testeftiḥu’l-umûri ve yestemḥu’l-cevru’l-melîlü’l-lezî lâ-şerîke fî mülkihi velâ menâzi’ fî mülkihi’l-ḳadîru’l-lezî izâ ḳazâ emran fe-innemâ yeḳûlu lehû kün fe-yekûn fe-sübḥâne’l-lezî bi-yedihi melekü külli şey’in ve ileyhi türca‘ûn” [304]

haḳāyık-ı ḥamd ü niyāyiş ve daḳāyık-ı şükr ü sitāyiş ol mübdi‘-i ḳadīmü’z-zāt ve
 mün‘im-i kerīmü’ş-şifāt temmet na‘māve ve ‘ummet ālāve der-gāh-ı deymūmet-i
 dest-gāhına sezā ü aḥrādur ki ḥikmet-i kāmile-i ezeliyye ve ḳudret-i şāmile-i lem-
 yezeliyyesiyle bu heft-i ḥuşūn-ı menī‘āte’d-dizī ve refī‘ate’l-mürtakī ve bu heft-i
 tūde-i rāsiyetü’l-evtād ve rāsiḥatü’l-aṭvādī serīr-i efrāḥte-i evc-i ebdā‘ ve sāḥte-i
 ‘arşa-gāh-ı inşā ü iḥtirā‘ idüb şuver-i ma‘şer-i beşerī cilā-kāri-i luṭf-ı ‘amīm ve
 rüşen-ger-i feyz-i kerīmī ile mir’at-ı şafvet ü sīm “leḳad ḥalaḳna’l-insāne fī aḥseni
 taḳvīm” de cilve-riz-i tekrīm ve ber-feḥvā-yı kerīm ve “keḳālīke ce‘alnāküm
 ümmeten vesāṭan li-tekünū şühedāi ‘ale’n-nās” efdāl-i ümem olan ‘izzet-i memdūha-
 i Muhammediyye ve ‘uşbe-i Maḥmūde-i Aḥmediyye’nün ḥuşūn kılub bāhire’s-
 se‘ādetlerine ve’llezīne e-āmenū eşeddü ḥubben lillāh mışdākınca ṭarḥ-ı esās-ı
 istinās ü muvāfaḳat ü şedd-i erkān ḥabb ü vedād ü muşādaḳta idüb bā-ḥuşūş esāṭīn-i
 dīn ve selāṭīn-i ‘adl iyyinūñḥā künküre-i bārūy-ı vifāḳların erre-i mefārīḳ-ı aşḥāb-ı şirk
 ü nifāḳ eyledi fe-sübḥān min dāme sultāne bi-mülk-i ḳadīm ve ‘izz-i muḳīm lehü’l-
 mülk ve’l-ḥukm fīmā yeşāi bi-luṭf-i kerīm ve fazlin ‘amimin ve meşābih-i şalāvāt
 sātī‘u’l-envār ve ḳānādīl-i selām bī-ḳıyās ve bī-şümār ol maḳşūd-ı ḥilḳat ābā-i ‘ulvī
 ve netice ülfet ü zülfet-i ümmehāt-ı süflī ber-güzide-i kevneyn reh-nümā-yı şeḳaleyn
 mecma‘-ı ḥaşā’il-i ‘aliyye menba‘-ı fezā’il-i seniyye vesī‘u’ş-şadr[305]“elem
 neşraḥ leke şadrek” refī‘u’l-ḳadr “ve refā‘nā leke zikrak” şāḥib-i mekānet “mā ve
 ‘addeke Rabbūke” maḥfūz serā-perde-i vallāhü ya‘şimuke muḳarreb-i ḥazret-i
 ilāhiyyet maḥrem-i nihān-ḥāne-i esrār-ı rubībiyyet seyyid-i enbiyā ve şadr-ı rüsül-i
 maḳşad-ı heşt ü heft ve penc ü cihār şalla’lāhü te‘ālā ‘aleyhi mā-te‘ākībū’l-leylü
 ve’n-nehār ḥazretlerinün āvīze-i maḳcā‘-ı müşgīn ve āvīḥte mehca‘-ı anber ekinleri
 ḳılınur ki erkānū’l-mü’mīnün ke-ricl-i vāḥid ile teşyīd-i bünyān vifāk-ı mü’mīn ve
 cedrānū’l-mü’mīn lilmü’mīn “ke’l-bünyāni yeşüddü ba‘zuhüm ba‘zan” ile terfī‘-i
 eyvān ittifaḳ-ı muvaḥḥidīn eyledi “yā eyyühe’l-lezīne āmenū şallū ‘aleyhi ve sellimū
 teslimen” resül-i ‘Arab şāh-ı Yeşrib-i Haram ṭufeyl-reḥş hem ‘Arab hem ‘Acem
 berīn-i şafḥa-i lā-cevrdān ki hest bā-rāyiş-i nām ev naḳş-best mücmere-i revāyiḥ-i

midḥat ü dürūd ve minḥare-i fevāyih-i tekerreme ve tarziye-i müterādife'l-vürūd
 'ıtret-i ebrār ve eserreti-i ihtiyār aşḥāb-ı zevi't-takī rıdvānu'llāhi te'ālā 'aleyhim
 ecma'ın ḥazretinün mevḥuf-ı gerdiş müşāhid-i münnüre merākıd-ı mu'aṭṭaraları
 kılunur ki “eşiddā'i 'ale'l-küffāri ruḥāmā'i beynehüm” vaşf-ı kerīmi üzre sebīl-i
 cihādda mu'āzade ve murāfede ile terfī'-i revāk-ı dīn ve tevsī'-i niṭāk yakīn
 eylemişlerdür hümü'n-necebā'i'l-ğurre min āli Aḥmed ve hüm bi-ey'ūhü ṭāyī'ine
 lede's-şeceri 'aleyhim selāmu'llāh mā-nāḥa ṭā'irü ve mālāḥa's-sārīn fi'z-zulmi'l-
 ḳamer ammā ba'd a'lī ḥazret Sikender himmet Keyvān-ı ğulām me'ālī menḳıbet
 ḥurşīd-i rif'at sipihr-i ihtişām Cem-cāh-ı necābet nejād-ı[306] nāhīd intifā'-ı ğitī
 penāh ma'delet-i nihād Bercīs-i irtifā' civān-baḥt-ı salṭanat-ı medār vālā menzilet-
 fīrūz-ı taḥt naşfet-şi'ār sāmi-yi mertebet şu'be-i 'āliye-i devḥa-i Şafaviyye şemere-i
 zākiye-i şecere-i Mustāfiyye nūr-ı mihr-i felek-i ḳadr ü şeref derr-i pāk-i şadeḑ-i
 bahr-ı Necef ğurre-i şādiḥa-i cebhe-i baḥtiyārī dūrre-i fāḥire-i efser-i şehriyārī zī-
 bende-i taḥt-ı pādişāhī maḥfūf-ı 'ināyet-i İlāhī humāyūn-ı zāt-ı ḥuceste şafāt-ı
 ḥurşīd-i evreng Cemşīd-i āhenk mādde-i emn ü emān māye-i intizām-ı cihān 'avnen
 li'd-devleti ve's-salṭanat ve'n-nasfete ve'l-ma'delete ve's-şevkete ve'l-übbehet ve's-
 şān Şāh Hüseyn ibni Şāh Süleymān üssise'l-lāhü te'ālā bünyān-ı salṭanate ve
 şeyyed de'ā'im-i mülke ve ma'dalatehu maḳrūnetehu bi'd-devām ve'l-ḥulūd
 maḥfūzate bi's-su'ūd ilā yevmi'l-mev'ūd bāde muraşşā' ez-ğüher-i aḥterān sa'ad-ı
 çetr-i sipihr rif'at-i ḥurşīd-sā-yı şāh ḥazretlerinün maḳām-ı 'ālī ve maḥfel-i menī' ve
 müte'ālīlerine ki mecma'u'l-baḥreyn mecd ü ḥaşmet ve muṭṭali'u's-sa'deyn-i dīn ü
 devletdür maḥz-ı muḥāleşet ve velā cevi-i mülkāneden mencilb ve farṭ-ı muşādaḳat
 ve yegānegī-i pādişāhāneden münşa'ib-i a'rāk-ı ṭayyibe ve aḥlāk-ı ḥamīdeleri gibi
 eşref ve elṭafü'l-āli-i mütelāl-i da'vet-şevḳ āmin müsālemet-nümā ve ferā'id-i nevā
 der-taḥiyyāt-ı şafā-engīz muḥādenet-i ihtivā ki “ve ce'ale beyneküm meveddeten ve
 raḥmeten” 'ummān-ı bī-girān meveddet feyzānende ve'l-ḳayt 'aleyke meḥabbeten
 minnī ğayş-ı midrār-feyz-bārından rızān ḳaṭarāt-ı ḥullet-i nişān ile velākinne'l-lāhü'l-
 leffe[307] beynehüm şadeḑçe-i bāhiru'l-behcesinde perver-i şiyāfte-i müvālefet-i

cināndur selām-i kürūzü'l-müzn-i ġāzele's-şabā selām ke-ħazzü'l-verd-i cemmeşe's-şüde selām metā yektübü 'ale't-ṭarsi ve'l-yedī kavāfil ü dād-ı nevāfic-feşān-ı 'anber-bār ve revāḥil-i ittiḥād-ı levā'ic-i beyān 'abher-nişār ile ittiḥāf ü ihdā kılınduġdan soñra mezāt-ı zamīr-i münīr zükā zükā ve secencel-i ḥatır-ı 'atır mihr-i incilālarına ki mehbiṭü'l-envār-ārā-yı mülk-ārā-yı cihān-penāhī ve maḥzenü'l-esrār-ı ḥabāyā-yı ḥikmet-pirāy-ı ilāhīdür naqş-ı dil-keş-i şuver müdde'ā bu vechile irā'et olunur ki neyyir ü dād-ı qadīmi “seyec'alü lehümü'r-raḥmānū vüdde” maṭla'ından ṭālī' ü tābān ü āfitāb-ı muvāḥāt ve mevāşīk-i şamīmeın “fe-esbaḥtum bi-ni' metihi ihvāne” maşrıq-ı maşrıġından şarık ü dıraḥşān olub ber-muḳtezā-yı mādde-i ḥürriyet ü ḥüsn-i vefā ve mübteġā-yı cevāhir-i eriḥit ü şıdḳ u şafā temhīd-i kavā'id-i meşāfāt ve te'ķīd-i mi'ā qademü'l-āt içün feşāḥat-zebān ü 'azūbet-i beyān ile ḥacil-sāz-ı revān ibni 'amīd ü ḥisān olan resūl-i raḥiyyü'l-bāl ü sefir memdūḥü'l-ḥişālleri imāret-me'āb ḥāniyyet-i nişāb Rüstem Ḥān a'la'llāhü şāne mā-te'ākibü'l-melvān ü sātātıla münba'ış olan ḥırz-ı bāzū-yı müsālemet temīme-i gerden-i muşādaḳat-ı perinān mülemmā'-ı tār-ı nesīc-gāh-ı yek-cihetī perend-i gül-bend-i 'ālem-pesend kār-gāh-ı dostī çemen-zīb-i riyāz-ı dil-sitānī bahār-ārā-yı bāġ-ı mihribānī ya'ni nāme-i nāmī-i 'anberīn-i niķāb laṭīfū'l-işāre ve risāle-i kirāmi-i rengīn el-ķāb selīsü'l-'ibāreleri ki[308] fevāyid durur 'ibāret-i dil-nişini gerden bend-i ġavāni-i esrār ḳalā-yed-i ġarar-ı isti'ārāt-renginī ve şāḥu's-şadr-ı 'arāyis-i efkār leyletü'l-ķaḍr sevādi-yı leme'āt-ı mevā-nist ile nūr-efşān ve şabīḥatü'l-'īd-i beyāzi maṭla'-ı ins ü ülfetden ḥānde-zenān-ı ḥaṭṭaş çū şeb-i ķaḍr ser-a-ser ma'nīş çū rüz-ı 'īd yek-ser rüşen-i mesāķıt-ı azvā-i yerā'a-i ḥüsn delāleti münevver-dide-i vefā u ihlāş mehābeṭ-i envār berā'a-i luṭf-ı 'ibāreti rüşen-sāz-ı çeşm-i vilā ve ihtişās-ı ḥacle-gāh-ı sūtūr pür-nürende cılve-riz-i tebaḥtur ü ihtizāz olan 'arāyis-i benefşe müyān-ı fūnūn-ı belāġat ve ebkār-ı 'anberīn-i ġisūān esālib-i feşāḥatī ārām-ı rübā-yı üdebā-i müfliķ ve ġarām-efzā-yı muşāķi'-i bülegā-yı muḥaḳḳaḳdur bi-sā'ati ki sa'ādet ezū berd-i aḥter bi-ṭālī'ī ki tevellā bed ü kend taḳvīm-i bihterīn-i eyyām-ı fīrüz ve ḥuceste-terīn-i hengām-ı ġitī-fürüzde şeref-yāb-ı vuşul ve resīde-i ṭāḳçe bālā ḥāne-i meşul olub ol

gonce-i piçide-i riyâz ve dâd-ı nesim-i tekrim ile güşâde kılınıldı da nükheth-i nikât-ı ‘anber-bîzi mu‘athtar-sâz-ı meşâm-ı hılllet şezâ-yı müşg-sâ-yı hulûş-engîzî lahlâha-fersâ-yı dimâğ-ı meveddet olmuştur lâ-siyyemâ meşâfât-ı memâlik fesîhamuzdan olan Başra re‘âyâsundan mâni‘ didükleri nâ-sipâs şekâvet-i istinâs-ı ittibâ‘ huşuvât-ı şeytân ve inhimâl-i temvîhât-ı nefis pür ‘udvânla “el-mer”i mücezzî bimâ ‘amile an hayra fe-hayrun ve in şerran fe-şerrun” medlûlundan te‘abî ü te‘anî idüb delâlet-i tâli‘-i vârun ve vesâţat-ı nühûst-ı âhter-i haybet-maḡrûn ile ‘âdi-i bevâdi-i bağı ve ‘inâd u dūr[309] üftâde-i şeh-râh-ı rüşd ü sedâd olub kâḡıbeten şanâdîd-i küffâr ve şirzime-i a‘dâ-yı millet-i muḡtâr bâ-şiddet-i me‘âdât-ı dînî vahdet-i mevâd-ı muḡâlefet-i dünyevî keşret-i ‘aded ve vefret-i ‘iddet ü meded ile sâḡ-ı vâhid üzre kıyâm ve sevâ‘id-i mütesâ‘ide ile mükâvaḡa ü iḡtiḡâm üzre olmaḡın bu ḡâlişü’t-taviyyetleri sedd-i ebvâb-ı mazarrat ve şedd-i erkân nâmûs-ı şeri‘at ile meşḡûl ü evḡât bâhiretü’l-berakâtımız taraf taraf tertîb-i ‘itâd ü ‘iddehu ve techîz-i ciyâd-ı müştEDE ve bi’l-cümle ‘azâyim-i mühimmât-dîn ve celâ’il-i müsellemt-ı mü‘minîne maşrûf olmaḡıla ber-kâ‘ide’i-l-ehemmü’l-âḡdem fe’l-âḡdem kendûn ḡısm-ı mevâd-ı fesâdı pes mânide-i işḡâl-i cihâd olmasını mülâḡaza idüb ḡurûr u şekâvet ü ḡaflet-i ‘uḡûbet ü hevâsına tâbi‘ aşḡâb-ı nüfûs-ı ḡabîse ve erbâb-ı ḡibâ‘-ı ḡasîse eşrâr-ı ‘urbân-ı meḡidet-i âşâr ve hem eşeddü izen mine’l-küffâr ile ülke-i mezbûreye teveşşüb ü teḡallüb ve ḡâ yine cânib-i sa‘âdet-i câlib velâ cüyiden bir vâlî varınca ber-vech-i emânet-i ḡıfz ü ḡarâset eylemek üzre iḡtirâ‘-ı müzahrefât-ı aḡavîl ve ibtidâ‘-ı ekâzib ü bâḡıl ü ber-mışdâku’l-‘Arâb eşeddü keferü nifâḡan şûret-i iḡâ‘atde izḡâr-ı muḡâva‘at ve iş‘âr-ı mutâba‘at idüb bi-l-iḡtizâ imḡâl-i tenkîl ü istibşâr-ı nevâ’ir-i cebriyyet ve seb‘iyyetini iş‘âl itmegin belde-i mezkûreye mülâḡafet ü meşâḡıbet üzre olan devâḡil-i memâlik-i maḡrûsetü’l-mesâliklerinden ḡuveyze ḡudûdında daḡî ikâ‘-ı fiten ve âşâre-i âşâr-ı miḡen ḡaşdıyla tebâḡi ü tenâyüz[310] ü tebâyün ü temâyüz itmekle biyâri-i te’yîd ni‘amü’n-naşîr-i enşâr ü ‘avânile ḡarib-i kıfâr-ı ḡüsrân ve ḡâ’ib-i feyâfi-i ḡazî ve ḡızlân olduḡı i‘lâm ü inbâ ve ber-feḡvâ-yı muḡabbetü’l-ebâ ḡarâbetü’l-ebnâ abâ-i kirâm ve eslâf-ı meveddet-i

irtisāmdan mütevāriş beynimüzde bünyān-ı erkān sipihr-i devvār gibi muhkem ü üstüvār ü envār-ı hürşid-i tāb-dār gibi bedi' atü'l-āşār olan meşāfāt-ı kādime-i rūz-ı efzūn ve mevālāt-ı müstedīme-i meziyyet-nümūn mūrā'ātiyla ol nevāhīyi deren-i mekr ü fesādlarından tenkīye ü tenhīye ve vesāh-ı bağī ve 'inādlarından taşfiye ü taḥliye idüb ber-şīve-i deydene-i ḥasene-i hem-civārı ḥıdme-i sedene-i maḥlaş-ı meveddet-i şī'ārīye teslīm olunması bābında imāret-me'āb-ı eyālet-i nişāb Ḥuveyye Ḥānı E's-seyyid Feraca'llāh dāme 'uluvveye tenbīh ü sipāriş olunduğı efhām buyurulmuş zamīr-i münīr-i kudsī intibāh ü ḥatır-ı 'atır-ı ilhām-penāh-ı şāhīlerine ḥafī ü ḥabī degüldür ki bu cānibde olan cünūd-ı ḥamiyyet-penāh a'lā-i kelimetu'llāh için mücāhede-i müşrikīn ve mukāra'a-i aḥzāb-ı şeyātīn ile meşgūl iken ol tarafda ref'-i rāyet-i şikāk ve naşb-ı i'lām-ı nifāk idüb şakḳ-ı 'aşā-yı müslimīn ve tefriḳ kılub mü'minīn iden mütevarriṭīn-i mehlike-i cehālet ve muteḥabbeṭīn-i mümevvehāt-ı ḍalāletüñ tār u ḥatmında olan himmet-i pādīşāhāneleri ki 'izzü'l-me'āşir ü zehrü'l-menākīb ve'l-mefāhirdür mücerred-i naşr-ı dīn ve 'avn-i şer'-i mübīn olmağıla len-yebreḥ ḥaze'd-dīn kā'imēn tuḳātil 'aleyhi 'işābete mine'l-müslimīn ḥattā teḳūmu's-sā' ate mefhūmı bedīdār ve etbā'-ı fermān[311] vācibü'l-eşmār cāhidü'l-küffār ve'l-münāfikīn ve aḡluz 'aleyhim ṭarafeynden zāhir ü işkār olub ve dekāyik-i itteḥād ḥaḳāyık-ı i'tizāde-karīn ve bu ülfet ü murāfedet-i sebeb teşettüt-i şeml-i ma'ānidīn olmağıla vesīle-i ibtihāz ḥavāṭır-ı muvaḥḥidīn ve zerī'a-i inbisāt kılub İslāmīn olduğundan ḡayrı ve min ḥalḑi ḡāziyen fī ehlihi feḳad ḡazā maḡzāsınca iktisāb-ı ecr-i cezīl ve zikr-i cemīl buyurulmuşdur ez-şadā-yı saḡn-ı mihr nedīdem-i ḥoş-ter yādigārī ki dirīn-i kūnbed-i divār-ı bi-māned ve ber-feḥvā-yı inne'l-insāne li-yatḡī an rāh-ı istignā ber-muḳtezā-yı ridā'et-i ṭīynet ve ḥasāset-i cibillet-i sūlb ḥuḳūḳ-ı ni'et ve hetk-i istār-ı ḥaşmet idüb tāllibār-ı zāl-ı ekrād ve taḥarrüb-i cūḥḥāl-i evḡādile bir kaç seneden beru imtilāk-ı şüḡūr-ı ṭarafeyn ve ihtikāk-ı ḥudūd-ı cānibeyn ile ol ḥavālīye medd-i ribā'-şen ḡārāt-ı başt yedī münāvāt ü mu'ādāt idüb bağī ü tuḡyān üzre olan Bebe Süleymān merdūd-ı devleteyn ve maḡdūb-ı ḥazreteyn olmağıla tünd bā-dāndīşe-i istiklāl ile ol ḥudūda iş'āl eyledüğü nevā'ir-i mekr ü ihtiyāl ḳaṭarāt-ı mīḡ-i

tîğ istiṣāl ile itfā ü iḥmād olunması a‘zam-ı meṣāliḥ-i dīn ü devletden olub lâkin “ve yūhlikü’l-ḥarṣe ve’n-neslū vallāhū lā-yūḥibbū’l-feṣād” bu taḫrīb ile zīr-i destān ve re‘āyādan nīçe nüfūs bī-günāhān ve ḥūn u emvāl ve zī’-ı müslimān ‘arza-i telef olub ve ṣemātet-i a‘dā-i dīne bā‘iṣ olmasun içün “ud‘u ilā sebīli Rabbike bi’l-ḥikmeti ve’l-mev‘ızatı’l-haseneti” [312] ṭabaḳınca bu vakte dek ṭarīḳa-i enīḳa-i nuṣḥ u pendile bu emrūñ indifā‘ ü irtidā‘ına ve bu nifāḳ ü şikāḳun şālāḥ ü vifāḳa istiḥāle ve istircā‘ına ‘azīmet ve ḳable’l-inzicār-ı terḥīb ve enzār-ı taḳdīm olunmuşıdı velākin çü gūṣ-ı hūṣ nebā ṣed-ḳeh sūd-ı ḥüsn maḳāl-i tahrīk mevād-ı fesād ve tehīc-i nevā’ir-i baḡi ve ‘ināddan dāmen-keṣ-i ferāḡ olmayub gitdükçe ve cināt ḥālinde delā’il-i bī-devleti ve şafaḫāt imālinde maḫā’il-i bed-baḫtī zāhir ü bedīdār olmaḡın o menfūr ü medḫūruñ bi-‘avnihi te‘ālā tedārik-i emri muḫāfiẓin-i süḡūr ve kemā ṣetkān-ı serḫad-i manṣūremūze tenbīḥ ü sipāriṣ olunmuşıdur men zer‘u’l-miḥeni ḫaṣadū’l-iḥen lā-cürmü küṣti-zār-ı nüḫūt muḫāṣenete feṣānde ḳıldıḡı tuḡm-ı muḫalefet ü muṣāveletden ḫāṣıl olan ḡarāmet-ı baḡi ve ‘udvān-ı meṣ‘met-i ‘iteḥ ü tuḡyān ile riṣe-i ‘urūk müfsideti berīde-i dās-ı nikāl ü nikāyet ve cilvetü’l-bāṭıl-ı sā‘ate mefhūmı ‘ayān ve ḫulmu’l-mer’i yuṣra‘a maẓmūnı nümāyān olub çevīk riṣte ṣedd-i ‘aḳd-ı şāhinṣehi şūd ez-fitne bāzār-ı ‘ālem-i tehī te‘ekkūd-i riṣte-i mu‘āḳad-ı mevālāt te‘ehḫud-i sümuṭ-ı te‘ellūf ü meṣāfāt ile ḫudūd u tuḡm ü süḡūr ve merzūbumdan nevā’ib-i fiten-i mündefi‘ ve meṣā’ib-i belvī ve iḫan-ı mürtedi‘olub aḫvāl-i ‘ibād intizām ve raḫne-i umūr-ı biḳā‘ ve bilād-ı ḳarīn-i ilti‘ām olması çeṣm-dāṣt-ı şādiku’l-vedādlarıdır müṣārun ileyh ḳāṣıd-i ḫuceste maḳāṣıdları icrā-yı merāsım-i risālet ve edā-yı levāzım-ı sefāretde bedān-ı kevne gerdiṣ edā-yı faṣīḥ ki aḫsent aḫsent[313] güftiṣ-i meṣīḥ luṭf-ı ‘ibāret ve ḫüsn-i feṣāḫat ü belāḡat ve ṭalāḳat-ı lisān ve zelāḳat-ı zebān ile itmām-ı ḫıdmet ve zāmā’yım-i bi-zāyi‘ ve revāyi‘-i ülfet ve netā’if-i şerā’if-i ḫillet ile ‘arz eylediḡi hediyye-i behiyyeleri tükme-i iklīl-i ḳabūl ve maale-i raḡbet ü i‘tibār ile meṣmūl olub ‘ādet-i ḫasene-i seniyye-i şāḫān serīre-i kerīme-i marziyye-i tācidārān üzre maḫzūz fūnūn-ı ‘ātufet melḫūz-ı naẓar-ı nevāziṣ ü ‘ināyet olub iktisā-i aḳbiye-i fāḫire-i izen-i mu‘āvedet ve ictināb-ı ecbeye-i zāhire-i ruḫṣat-ı

mürâca‘at ile şân-ı kıyâset-i nişânî terfî‘ve menâl-i mefâhiret-i nevâlî tevsi‘ olunmağın teşdîd-i sevâ‘id ve dâd-ı teşyîd-i mu‘âkad-ı ittiḥād için mu‘temedi ‘aleyh ve mevşûku bih olan ḥuddâm-ı devlet-i ‘aliyyemüzden El-Ḥâc Mehmed Pâşâ dâmet ma‘âliyehu ber-sebîl-i sefâret firistâde-i şavb-ı bi-eşvâb vâlâ menkıbetleri kılunub temşîd-i meşâlih-i dîn ve nazm-ı umûr-ı müslimîn ve ḳal‘-ı ḳam‘-ı muḥâlifân def‘ü red‘-ı ezdâd ve mu‘ânedâne müteferri‘lisâna sipâriş olunan aḥvâli ber-dâşte-i pîş-gâh iḳbâl idüm itmâm-ı meṭâlib-i devleteyn ve incâḥ-ı me‘ârib-i ṭarafeyn ile edâ-yı ḥıdmet-i sefâret ve îfâ-yı levâzım risâlet eyledikten sonra şavb-ı dergâh ḥilâfet-i destgâhımuza mu‘âvedet ve mürâca‘ata fâ‘iz-i ḥüsn-i icâret buyurulmâk me‘mûldur dâ‘im ez-berḳ-i gevher-i tâcet ber-ser-i mihr ü mâḥ-ı efser-bâd der-cihân-tâb u diger-ver-i şuhûr nevbet-i kös-ı tû mükerrer-bâd a‘lî ḥazret-i müte‘âlî menzilet-i saltanat-penâh mu‘adelet-i dest-gâḥ ferîdûn-ı fer-i Sikender [314] Der-ḥurşîd-i rif‘at Cemşîd-i zînet şâḥ-ı zî-şân fütüvvet-i ‘unvân ebbeda’llâhü mülkehu ve saltanahu ḥazretlerinüñ şavb-ı bi-eşvâblarına ümerâ-i’l-kirâm kebîru’l-küberâ’i-l-fiḥâm.

Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Acem Şahı’na El-Hac Mehmed Paşa ile gönderilen hediyelerin tutulduğu defterdir.

Devlet-i Aliyye tarafından 1697 yılında Acem Şahı’na El-Hac Mehmed Paşa ile gönderilen hediyelerin tutulduğu defterdir. Defterde: çeşitli elmas, zümrüt vs ile süslenmiş sorguç; sarı, beyaz, mavi çiçekli ipek kumaş; çeşitli mücevherlerle süslenmiş kabza ve kınlar; yine farklı mücevherlerle süslenmiş hançer; üzerinde işlemler yapılmış altın kemer; çeşitli mücevher vs ile süslenmiş bilezik, bileklik, toka, çengel, boy aynası, saat, çeşitli mücevherler ile süslenmiş birkaç Cezayir tüfeği; üzerlerine işlemler yapılmış farklı türde örtüler, yastıklar, kumaşlar gibi daha nice hediyeler deftere kaydedilmiştir. (s.314-322)

El-Ḥâc Mehmed Paşa dâmet ma‘âliyehu ile irsâl olunan hedâyâ-yı dostâne defterîdür

[314] El-Hâc Mehmed Paşa dâmet ma‘âliyeu ile irsâl olunan hedâyâ-yı dostâne defterîdür taşrası zemîni beyâz şarı ve mâ‘î çiçekli firengî dîbâ ve derûnı sâde yeşil kâţife kaplu kuşavvâ zarflı yeşil beyaz minâkâri orta göbeğinde bâdemî bir kebîr-i kemmi zümürüd li etrafında bir kebîr ve yigirmi iki vasaţ ve yigirmi bir şağîr elmas ki bu cümle bir kebîr zümürüd ve kırk dört elmas ile muraşşa‘ balkaçın sergûc bir kıt‘a taşrası zemîni beyâz şarı ve mâ‘î çiçekli firengî dîbâ derûnı yeşil kâţife kaplu muşavvâ zarflı kını ve kabzası bütün altun zemîni kırmızı ve yeşil ve beyâz minâ ile münakkaş kabza depesinde bir kebîr ve sekiz şağîr ve tarafeyninde kırk altı vasaţ ve şağîr elmas ve yigirmi dört tamlâ yâkût ve balçağınınuñ tarafeyni on altı vasaţca elmas ve iki tamlâ ve dört hurde yâkût ve on iki tamlâ zümürüd ve kını ağızlığınınuñ ortasında bir kebîr ve sekiz vasaţ ve on şağîr elmas ve sekiz tamlâ yâkût ve bir şağîr zümürüd ve diligünün ortasında bir kebr ve sekiz vasaţ ve on sekiz şağîr elmas ve on tamlâ yâkût ve bir şağîr zümürüd ve düğmesinde dört ağır elmas ve beş tamlâ zümürüd ki bu mecmû‘ı yüz yigirmi bir elmas ve kırk sekiz yâkût ve on tokuz zümürüd ile muraşşa‘ hancer kıt‘a bir incü ile müzeyyen şarı kulbdan[315] püsküllü beyâz şırma gaytân bendi vardur sâde kırmızı kâţife tarzlı kını ve kabzası bütün çökertme altun kabza depesinde iki vasaţ ve dört şağîr elmas ve ortasında bir tahta yâkût ve tarafeynde üç vasaţ ve kırk altı şağîr elmas ve on dört vasaţ ve otuz bir şağîr yâkût ve kını otuz iki vasaţ elmas ve otuz bir vasaţ yâkût ve düğme depesinde bir tamlâ yâkût ki bu cümle seksen yedi elmas ve yetmiş sekiz yâkût ile muraşşa‘ hancerli bütün altun kemer evvel paftasında on üç vasaţ ve on yedi şağîr elmas ve on yedi şağîr yâkût ve mâ‘âdâ paftalarınınuñ ortalarında bir vasaţ ve etrafında on yedişer şağîr elmas ve on yedişer şağîr tahta yâkût ki bu mecmû‘ı yüz elli altı elmas ve yüz otuz altı yâkût ile müzeyyen sekiz muraşşa‘ paftanınuñ mâbeyni on dört sâde sevâdkârî müşebbek paftalı altun kemer kuşak kıt‘a bir aşrası zemîni beyâz şarı ve mâ‘î çiçekli Firengî dîbâ derûnı kırmızıdur iyi zarflı zemîni şarı şom zer beft yaylığınınuñ orta şemsesininuñ kebîrliginde bir kebîr ve altı kebîrce elmas ve on iki hurde tahta yâkût ve beş ‘aded şağîr güllerininuñ altışar vasaţ elmas ve beş hurde yâkût ve zemîni

yapraklarında yigirmi dört vasaṭ elmas ve iki ḥurde ṭamla yāḳūt ve üç ‘aded vasaṭ şemselerinin orta güllerinde bir kebīr ve altıṣar vasaṭ elmas ve zemīni ve yapraklarında yigirmi altıṣar vasaṭ elmas ve altıṣar ḥurde ṭamla[316] yāḳūt ve bir ‘aded ‘aḳrebinde beş vasaṭ elmas ve eṭrāfında iki ḳat beyāz şırma işleme mücessem şu beyninde olan otuz ‘aded lālelerinde bir vasaṭ ve bir ‘aded dib gülünde bir vasaṭ elmas ve mābeynlerinde dört yüz kırk üç ‘aded incü ile işleme otuz ‘aded lālerinde birer vasaṭ zümüröd dörd yüz elli bir incü ile işleme dört ‘aded dallarında altıṣar vasaṭ zümüröd ve ikişer vasaṭ la‘l ve kırk altı incü ile işleme iki ‘aded şaġīr yıldızları ortasında birer vasaṭ zümüröd ve kezālik oḳluġunda üçer vasaṭ elmaslu beş bilāzik ve iki zincīr başlıklı beş ḳat altun zincīrli iki ‘aded vasaṭ şemselerinin orta güllerinde bir kebīr ve altıṣar vasaṭ ve zemīni ve yapraklarında yigirmi altıṣar vasaṭ elmas ve ikişer ḥurde ṭamla yāḳūt ve iki ‘aded ‘aḳrebinde beş vasaṭ elmas ve eṭrāfında iki ḳat beyāz şırma işleme mücessem su beyninde olan ol altı ‘aded lālerinde bir vasaṭ ve bir ‘aded dib gülünde bir vasaṭ elmas ve mābeynlerinde iki yüz elli sekiz incü ile işleme on altı ‘aded lālelerinde birer vasaṭ zümüröd ve yüz yigirmi bir incü ile işleme bir ‘aded dalının altı vasaṭ zümüröd ve iki vasaṭ la‘l ve seksen beş incü ile işleme dört şaġīr yıldızlarında birer vasaṭ zümüröd ve elli altı incü ile işleme üç ‘aded yapraklarında iki ‘aded zümüröd ki bu cümle kebīr ve vasaṭ üç yüz on elmas ve altmış bir yāḳūt ve seksen dört zümüröd ve on altı la‘l ve biñ dört yüz altmış incü ile müzeyyen tīr-keş ḳıṭ‘a bir yeşil ve kırmızı[317]mīnākāri altun yigirmi beş pafte ve iki çengel ve iki ṭoḳa ve bir şoyalı zemīni kırmızı şarı şom şırma şerīd bendi vardur Firengī göz dībā tū ḥatīlī ḳalem-kāri yeşil ḳamış göcegin yelekli kezkemgi zer-niṣān murādını yıldızlı tīr deste bir Firengī yeşil dībā ḳarflı şışhāne maşırı kemān ḳabza bir şadef-kāri ḳarflı ḳabzası bütün altun ḳalem ve sevād-kāri Necef çevġanı depesinde bir vasaṭ ḥabbe zümüröd ve ṭarafeyni yetmiş şaġīr taḥta yāḳūt ve yigirmi taḥta zümüröd ve gerdāna seng ṭarafını iyi yāḳūt ve iki zümüröd ve Necef gerdāna on taḥta yāḳūt ve beş zümüröd ḳabzası ağızlıġının ṭarafını yigirmi dört şaġīr yāḳūt ve yigirmi zümüröd ve necef depeligi altunda on altı

zümürürd ve on iki yâkût ve necefinde on iki yâkût ve on iki zümürürd ki bu cümle yüz otuz yâkût ve yetmiş altı zümürürd ile muraşşa' çevgân kıt'a bir siyâh şugrâ kaplama incü resmi sîm kaķma zarflı zemîni şarı beyâz naķışlı Firengî dîbâ kîse içinde zarflı yek-pâre altun kırmızı mînâ-kârî kapağı ortasında bir kebîr ve eṭrâfında on sekiz vasat ve on iki şağîr ve zarfı ortasında bir kebîr ve eṭrâfında on sekiz vasat ve on iki şağîr ve dâ'iren mādâr kırmızı mînâ-kârî cenberî üzre altmış beş hurde elmas ki bu cümle yüz yigirmi yedi elmas ile muraşşa' aylı ve günlü kıyûn sâ'atî kıt'a bir şanduk zarflı kebîr necef endâm âyînesi çâlâr kalkan sâ'at kıt'a bir kırmızı çukâ kîse[318] ve şadef-kârî zarflı üç kebîr sırma şemsenûñ imâme şemsesi ortasında yigirmi üç incü ve muttaşıl dört şağîr şemsesinde yigirmi sekiz incü ve iki kebîr şemselerinin ortasında yigirmi ikişer ve muttaşıl üç şağîr şemseleri yigirmi birer ki bu cümle yüz otuz yedi incü ile müzeyyen kebîr mercân tesbîḥ kıt'a bir başka başka âl çukâ zarflı cevher-dâr teymûrî sîm kûf-i mercân ile müzeyyen müşebbek sîm taḥta kaplama üç firûze ve bir seylân ve ṭarafeyni sîm lâle kaķma ceviz kundaķlı yıldızlı sîm urma zincirli çifte igneli Cezâyir tûfengi kıt'a bir cevher-dâr teymûrî altun ve sîm kûfli müşebbek sîm taḥta kebîr ve vasat ve şağîr mercân ile müzeyyen ceviz kundaķlı yıldızlı sîm urma zincirli igneli boylı Cezâyir tûfengi kıt'a bir teymûrî zer-nişânlı müşebbek sîm bilâzikli sîm kaķma mercân ḥabbe ile müzeyyen ceviz kundaķlı yıldızlı sîm urma zincirli çifte igneli çaķmaklı boylı Cezâyir tûfengi kıt'a iki teymûrî kendüden sâde kalem-kârî müşebbek sîm bilâzikli sîm kaķma mercân ile müzeyyen ceviz kundaķlı sâde sîm urma zincirli ṭabancalı boylı Cezâyir tûfengi kıt'a iki teymûrî cevher-dâr sîm kaķma mercân ile müzeyyen ceviz kundaķlı sâde beyâz zincirli çifte igneli ṭabancalı boylı Cezâyir tûfengi kıt'a bir yekûni yedi kıt'a tûfengdür İstanbullı zer-beft zemîni beyâz âl ve yeşil hurde naķışlı zer-beft ṭonluk bir zemîni yeşil mor ve âl ve şarı taḥta[319] Hurde naķışlı zer-beft ṭonluk bir zemîni açık sincâbî âl ve yeşil şükûfe naķışlı zer-beft ṭonluk bir zemîni nebâtî âl ve yeşil şükûfe naķışlı zer-beft ṭonluk bir yekûn zer-beft İstanbul ṭonluk dört İstanbulî şom zer-beft beyâz ve şarı telli gül penbe zer-beft ṭonluk iki om beyâz kulbdan zer-beft ṭonluk bir

şom şarı kulbdan zer-beft tonluk bir yekun şom zer-beft tonluk dört Firengî çiçekli nev-zuhur zer-beft zemini al göz nakışlı zer-beft tonluk bir beyaz zemin üzre şarı zincir beft al ve yeşil nakışlı zer-beft tonluk bir göz zemin üzre yeşil ve ma'i şükufe nakışlı zer-beft tonluk bir yeşil zemin üzre beyaz ve göz şükufe nakışlı zer-beft tonluk bir yekun nev-zuhur zer-beft tonluk dört elvan Firengî dibâlardadur beyaz zemin üzre hurde penbe ve beyaz ve gül-günî ve yeşil ve mülevven kulbdanlıçiçekli yolları yeşil ve al üzre beyaz nakışla munağkaş dibâ tonluk üç al zemin üzre hurde yine al ve beyaz ve yeşil ve mülevven kulbdan çiçekli ve yeşil ve beyaz zemin yolları al ile munağkaş dibâ tonluk iki göz zemin üzre yeşil ve beyaz ve mülevven kulbdan çiçekli ve zemini yeşil beyaz yolları taraf ve hurde nakışlı dibâ tonluk iki gül penbe zemin üzre yine hurde gül penbe ve al ve yeşil ve mülevven kulbdan çiçekli al ve zemin yolları gül penbe nakş ile munağkaş dibâ tonluk bir yeşil zemin üzerine hurde yeşil ve mülevven kulbdan çiçekli [320] zemini al yolları nakş ile munağkaş dibâ tonluk bir mor zemin üzre yine hurde mor ve beyaz ve al ve mülevven kulbdanlı çiçekli turuncu zemin yolları mor nakş ile munağkaş dibâ tonluk bir sade yeşil zemin üzre beyaz ve al ve mülevven kulbdan çiçekli dibâ tonluk bir sade al zemin üzre beyaz ve yeşil ve mülevven kulbdan kebir dal ve hurde çiçekli dibâ tonluk bir yekun on iki tonluk Firengî dibâdur telli İstanbul berencigi beyaz zemin üzre mor tahrir şarı kulbdan çiçekli yeşil tahrir yine şarı kulbdan yollu berencik tonluk bir beyaz zemin üzre beyaz kulbdan şatrancı içinde şarı kulbdan gülli birincik tonluk bir leylaki zemin üzre munağkaş kulbdan şatrancı içinde al ve şarı gülli birincik tonluk iki al zemin üzre yeşil tahrir şarı kulbdan çiçekli beyaz kulbdan yollu birincik tonluk bir yekun tonluk beş telli İstanbul şandalları beyaz zemin üzre yeşil tahrir şarı kulbdan bademi nakş ve yine yeşil tahrir ile şarı kulbdan yollu sandal tonluk bir göz zemin üzre beyaz hurde arı kulbdan çiçekli mor tahrir ile şarılı kulbdan yollu sandal tonluk iki göz zemin üzre beyaz hurde şarı kulbdan bademi nakış mor tahrir ile arı kulbdan yollu sandal tonluk bir al zemin üzre beyaz ve şarı kulbdan bademi nakış mor tahrir ile şarı kulbdan yollu sandal tonluk bir nefi zemin üzre beyaz hurde şarı[321]

ķulbdān naķş kırmızı ve göz beyāz ķulbdān yollı şandal tınluk bir neftī zemīn ūzre beyāz ĥurde şarı ķulbdān naķş ve göz taķrīrleri şarı ķulbdān yollı şandal tınluk bir yeşil zemīn ūzre āl ĥurde şarı ķulbdān naķş ve turuncı taķrīr ile şarı ķulbdān yollı andal tınluk bir miskī zemīn ūzre beyāz ĥurde şarı ķulbdān naķş ve turuncı taķrīr ile şarı ķulbdān yollı şandal tınluk bir sincābī zemīn ūzre beyāz ĥurde şarı ķulbdān naķş ve göz taķrīrli şarı ķulbdān yollı şandal tınluk bir mā'ī zemīn ūzre āl ĥurde şarı ķulbdān naķş ve āl taķrīr ile şarı ķulbdān yollı şandal tınluk bir mor zemīn ūzre āl ve beyāz ĥurde şarı ķulbdān naķş ve fıstıkī taķrīr ile beyāz ķulbdān yollı şandal tınluk bir yekūn telli şandal İstanbul tınluk on iki şalı ma' hūd ĉuķalar beyāz şalı ma' hūd ĉuķa bistū bir yeşil şalı ma' hūd ĉuķa bistū bir pād-zehri şalı ma' hūd ĉuķa bistū iki şalı zeytūnī ma' hūd ĉuķa bistū bir kibritī şalı ma' hūd ĉuķa bistū bir 'aselī şalı ma' hūd bistū bir leylākī şalı ma' hūd ĉuķa bistū benefş şalı ma' hūd ĉuķa bistū bir sincābī şalı ma' hūd ĉuķa bistū bir yekūn ĉuķa bistū on arı telli zemīn ūzre göz ve āl ve fındıkī ve yeşil ve neftī ve mor elvān bahār ile munaķķaş Firenk-pesend yasdıķ ĉift on uğurlı şom Şām'ī şuķķa bendlerdür göz zemīn ūzre ĉeşm-i būlbūl[322] naķışlı şarı ve beyāz ķulbdān yollı şom saĉaķlı şarı merre istārlı şuķķa bend kıt' a bir göz zemīn ūzre beyāz ve şarı ķulbdān yollı şom saĉaķlı şarı merre istārlı şuķķa bend kıt' a bir yine göz zemīn ūzre beyāz ve şarı ķulbdān yollı göz taķrīrleri şom saĉaķlı merre astārlı şuķķa bend kıt' a bir yekūn şom Şāmī şuķķa bend ūĉ kıt' a şom Şāmī zenbūş yeşil zemīn ūzre şaţrancı munaķķaş şarı ķulbdān yollı şom saĉaķlı şarı merre istārlı aĉar zenbūş kıt' a bir göz zemīn ūzre beyāz ķulbdān mūsemmen şarı ķulbdān yollı şom eţrāf ve saĉaķlı merre istārlı aĉar zenbūş kıt' a bir mor zemīn ūzre arı ķulbdān naķışlı beyāz ķulbdān yollı şom ıţrāf ve saĉaķlı merre istārlı aĉar zenbūş kıt' a bir yekūn Şāmī aĉar zenbūş kıt' āt ūĉ şom aĉar Şāmī dīdek zemīni beyāz yollı ūzre şarı şom ķulbdān mūhr-i Sūleymānī naķışlı ve yollı biri şarı biri beyāz şom ķulbdān pūskūlli merre istārlı aĉar dīdek kıt' a bir zemīni göz şarı ve beyāz ķulbdān yollı ūzre gūn taķrīrli şom ķulbdān pūskūlli merre istārlı aĉar dīdek kıt' a bir zemīni

göz bir yollı beyāz ve biri çifte şarı kulbdān yollı göz taḥrīrlı şom kulbdān püsküllü merre iştarlı kıṭ‘a bir yekūn şom aḡar Şāmī didek kıṭ‘āt üç taḥrīran.

Fi 21 Zılka‘ de sene 109

[21 Mayıs 1697]

Sultan II. Mustafa tarafından 1697 yılında Dimitr Askovul Dinaki’nin Divan-ı hümayun başta olmak üzere başka yerlerde tercümanlık hizmetleri yapması için görevlendirildiği ve bu kişi için nişan-ı humayun verildiğine dairdir

Sultan II. Mustafa tarafından 1697 yılında Dimitr Askovul Dinaki’nin Divan-ı hümayun başta olmak üzere başka yerlerde tercümanlık hizmetleri yapması için görevlendirildiği ve bu kişi için nişan-ı humayun verildiğine dairdir. Dimitr Askovul Dinaki ve oğulları ve hizmetkarları için haraçtan, geçici vergilerden, kasabiye akçesinden vs. muaf olduğu; elbiselerinden, ev döşemesinden, yediği ve içtiği şeylere karışılramaması ve eskiden olduğu gibi bunlardan haraç ve gümrük vergisi gibi ücretlerin alınmaması; tercümanın kendi bağından olan şıradan ve içkiden; kendisinin ve evladının emrinde olan cariyelerden her türlü haraç ve vergilerden muaf olduğu belirtilmiştir. Kimin bunlarla bir derdi olursa direkt payitahta iletilmesi başka yerlere gönderilmemesi; bir yere gitmek istediğinde, gelişinde gidişinde, karada denizde; giyinişine, tavırlarına, mallarına ve erzaklarına, yanında olan adamlarına karışılramaması; tehlikeli durumlarda ak sarınıp, kılıç, ok, yay ve mahmuz

kuşanması; başkaları tarafından rencide edilip korkutulmaması; korunup kollanması istenmektedir. (s. 322-324)

Nişân-ı humâyûn oldur ki râfî‘-i tevfi‘u‘ş-şân-i hâkânî Dimitr Aşkovul Dinâki ordu-yu humâyûnuma ‘arz-ı hâl

[322] Nişân-ı humâyûn oldur ki râfî‘-i tevfi‘u‘ş-şân-i hâkânî Dimitr Aşkovul Dinâki[323] ordu-yu humâyûnuma ‘arz-ı hâl idüb mesfûr-ı divân-ı humâyûnum tercümânı yerine tercümanlık hıdmetinde olduğundan mâ‘adâ ba‘zı tercümânlık hıdmetinde dahî istiḥdām olunub her vecihle maḥall-i merhamet olmağıla sebkat iden hıdmeti muḳābelesinde müste‘men elçilerinüñ tercümânlarına ‘ināyet ve iḥsānum olan mu‘āfiyeti mutaẓammın nişân-ı humâyûnum virilmek bâbında ‘ināyet-i ricā itmegin bu nişân-ı humâyûnı virdüm ve buyurdum ki ba‘de‘l-yevm mesfûr Dimitr Aşkovul Dinâki ve oğulları ve hıdmet-kârları ḥarâc u ‘avâriz ve ḳaşabiye aḳçesi veṣa‘ir rüsûm-ı tekālîf-i ‘örfiyye teklîfi ile rencide olunmaya ḳul ve câriye istiḥdām idermişsün diyü kimesne ḥarâc ü rüsûm taleb eylemeye ve melbûsât ü mefrûşât ve me‘kûlât ve meşrûbâtına kimesne daḥl ve ta‘arruẓ eylemeyüb ḳadîmden olıgeldüğü üzre ‘afv olunub ve rüsûm ü gümrük ü bâc aleb olunmaya ve evine ‘askeriden ḳonaḳ ḳonulmaya rencide olunmaya ve kendü bağından ḥaşıll olan şıradan ḥamr emîni olanlar Voyvoda vesâ‘irleri olıgeldüğü feveci aḳçesi taleb olmayub kendüsi ve evlâdı ve taarrufunda olan câriyeleri ḥarâc ve ‘avârizdan ve ḳaşab aḳçesinden ve resm-i maşdariyyeden ve tekālîf-i ‘örfiyyenüñ cümlesinden mu‘āf ve müsellim olub ve mezbûr ile her kimüñ da‘vâsı varise ellerinde olan nişân-ı humâyûn mücebince âsitâne-i sa‘âdetüme ḥavâle olunub ḡayrı yerde istimâ‘ olunmaya ve mezbûr tercümân ba‘zı zamânda bir yere gitmek[324] istedikde gidişde gelişde ḳarada ve deryâda menâzil ü merâḥilde kendüye ve eşvâb ü tavârîne ve emvâl ü erzâḳına ve

yanında olan adamlarına ulağdan ve ulağ aqçesinden ve ğayrı cānibden kimesne dağl ü ta‘ arruż eylemeyüb ve her kande dāğıl olur ise zād ü zevāda vesā’ir zāğiresin narğ-ı rūzī üzre aqçesiyle aldıkda bir ferd ta‘ allül ve nizā‘ eylemeye ve mağūv ü muğāğara olan yirlere başına aq şarınub ve kılıc ve oğ ve yay ve mahmūz vesā’ir ālāt-ı ğarb götürdükde kağılar ve begler begileri ve ğayrıdan bir ferd rencide ve remide eylemeyüb nişān-ı humāyūn ve olıgeldüğü üzre ğimāyet ü şıyānet olunub anuñ gibi ta‘ addī ü tecāvūz üzre olanlar men‘ ü def‘ olunub dā’imā işbu nişān-ı humāyūnuñ mazmūn-ı münīfi ile ‘amel olunub ğilāfına rızā ü cevāz gösterilmeye şöyle belālar.

Evāğır Zılğā‘ de sene 109

[20-30 Mayıs 1697]

Sultan II. Mustafa tarafından 1698 yılında yazılan bir emr-i hümayundur

Sultan II. Mustafa tarafından 1698 yılında yazılan bir emr-i hümayundur. Emirde, Roma İmparatoru ve müttefikleri ile Osmanlı Devleti arasında anlaşma yapılacağı (Karlofça Antlaşması); devletlerin arasını bulmak için İngiltere ve Hollanda’nın arabulucu olacağı Milors Paket ve Sinorya Kumukulir’in arabulucu kişiler olduğu belirtilmiştir. Sulh yapılacak mahal ve civarında, Tuna nehri kenarlarında görev yapacak memur, zabıt vs kişilerin görevlerini eksiksiz yapmaları; bir ferde dahi zarar vermemeleri; taşkınlık yapmak isteyenlere müsaade edilmemesi; emr-i hümayunun herkese duyurularak emre karşı gelenlere karşı gerekli cezanın verilmesi için Belgrad muhafızı Vezir Ali Paşa’ya tenbih edildiği belirtilmiştir. (s.324-326)

Sebeb-i tağrır tevğı‘-ı refi‘-i humāyūn

[324]sebeb-i tahrîr tevķî'-ı refî'-i humâyûn oldur ki mefâhîru'l-umerâ'î'l-izâmü'l-İsüyye merâci'ü'l-küberâ'î'l-fiḥām fî'l-milleti'l-Mesîḥiyye devlet-i 'aliyyemün dostları İngiltere kralı ve Nederland'e istâḫ ceneralleri ḥutimetî 'avākıbhüm bi'l-hayri ve'r-reṣād emr-i şulḥ ü şalāḥ müstevcibü'l-felāḥ içün merâsim-i ḥüsn-i tavassuṭlarını icrâ eylemek üzre taraflarından ta'yîn olunan ḫudveti ümerâ'î'l-milletü'l-Mesîḥiyye Milors̄ Paket ve Sinorya Ḳumukulir ḥutimet 'avākıbihümâ bi'l-hayruñ sa'îleriyle a'zam-ı mülûk-ı Naşarâ Roma imparatori ve müttefikleri taraflarından devlet-i 'aliyyem murahḥaşlarıyla mükaleme-i şulḥ ü şalāḥa ta'yîn olunub bir yere [325] gelen me'zûn ü murahḥaş ve mümtâz elçileri ve bi'l-cümle adamları ve tevâbi'leri ve tıvârları ve emvâl ü erzâḳları ḳarâr-dâde olan maḥall-i mukâlemede her vecihle lâzımü's-şıyâte ve vâcibü'l-ḥimâye olub âsûde ḥâl üzre bu ḫayırlı işe emniyyet-i külliye ile meşḡul ü muḳayyed olmaları muḳtażî olmaḡıla imdi mâdem ki âḫîr maзмûnda emr-i şerîfüm vârid olmaya Ṭuna kenârında vâḳi' oyluḳdan Tovarnik ve Nemçe ve Morvik ve Save kenârında vâḳi' Raçe iskelesine varınca Ṭuna ve Save ve Busot şularınıñ arasında ḳarada ve zıkr olunan şularda bu ḫudûduñ dâḫilinde olan yerler min ḳüllî'l-vücûhı emînü ve selâm olub ḫıdmet-i muḫâfaẓa ile me'mûr olan ḳılâ' ve palanḳa ve varoş aḡaları ve zâbiṭleri vesâ'ir iş erleri ve piyâde ve süvârî neferâtları ve donanma-yı humâyûnum ḳapudânları ve levendâtlarından bir ferde ta'addî ve tecâvüz itdirülmeyüb 'askerî ve re'âyâ ve bi'l-cümle şaḡîr ü kebîr mürûr u 'ubûrlarında me'mûnu'l-ḡâ'ile olub ve işbu emr-i humâyûnuma muḫâlif kimesneden bir dürlü vaz' u ḫâlet-ı şudûrına cevâz gösterilmeyüb ve maзмûn-ı münîfi lâzım gelen maḥallerde nidâ ve cümleye i'ân ü işâ'at itdirilüb ve ba'de'l-yevm muḫâlefet idenler aḫz u ḫabs ve tecâvüzlerine göre tertîb-i cezâ olunmaḳ içün Belgrad muḫâfızı vezîrüm 'Ali Paşa edâmü'llâhi te'âlâ iclâleye fermân-ı 'âlîşānumla tenbîh-i humâyûnum olmaḡın fermân-ı vâcibu'l-ittibâ'ımuñ maзмûn-ı münîfi ile 'amel olunub[326] ḫilâfetden ihtirâz oluna şöyle belâlar 'alâmet-i şerîfe i'timâd ḳılalar bu maзмûnda bir şûret daḡî Belgrad muḫâfızına yazılmışdur.

[10-20 Ekim 1698]

Sadrazam tarafından Acem Şahı'na yazılan bir mektuptur

Sadrazam tarafından Acem Şahı'na yazılan bir mektuptur. Bir sureti Belgrad muhafızına yazılmıştır. Şah'a Basra'nın Huveyze aşireti tarafından işgal edilmesinden sonra şehri onların ellerinden tekrar aldığı için, bağlılıkları için teşekkür edilmiş, Allah'a devlet işlerinde başarılı olması için dua edilmiştir. (s. 326-331)

Sadr-ı a'zam ḥazretlerinden 'Acem şāhına mektüb

[326] Sadr-ı a'zam ḥazretlerinden 'Acem şāhına mektüb ki tā ki şehriyār-ı diyār-ı ḥāver-i zemīn ve tācidār-ı sa'ādet-şī'ār-ı sipihr berīn-i evreng-i fīrūze-reng tārem-i çārmīnde çār-ı bāliş-nişīn-i fūrūt-mekīn olub neşr-i levāmi' -i envār ve izā' a-i eş' a-i tābdār ile kalem-rev-i çarḥ-ı devvār ve şeş-i cihet-i inhā ü aḫtārdan māḥi-i zālām siyeh-fām-ı şām ve revnaḫ-efrūz-ı rūz ferḥunde fercām ola ol mihr-i sipihr-i salṭanat ü tācidāri ve neyyir-i ḥayr-i übbhet ü kām-kārī a'lī ḥazret-i felek-i rütbet ber-ḥabs-i fiṭnat-ı ḥurşīd-i rif'at ve'l-maḫām şüreyyā nizām keyvān-ı ḡulām behrām-ı intikām sencer-cāh Sikender-külāh dārā-sipāh Cemşīd-i intibāh İsfendiyār-ı diyār-ı ser-bülendī şehir-i yār-ı kavüyyü'l-iḫtidār dārü'l-mülk-i ercümendī serīr-ārā-yı taḫt-gāh-ı ḥusrevī şeref-baḫşā-yı dīhīm ve gāh-ı Kisrevī tīrāz-ı rāyet-i kişver-küşā-yı nigīn ḥatem-i fermān-ı revāyī nūr-ı ḥadeḫa-i silsile-i Şafaviyye nevr-i ḥadīḫa-i enīḫa-i Muştāfaviyye ḥulāşa-i dūdmān-ı salṭanat-ı 'unvān-ı ḫiyānī vāriş-i taḫt-ı fīrūz baḫt-ı

Süleymānī tā bende aḥter-i burc-ı şeref-i zî-bende gevher-i dürc-i necef-ferḥunde fāl-ı ḥuceste ḥıṣāl-mālik-i kişver-i kemāl celāl-i dāver-i dād-āver-i mülk-i ‘Acem dürr-e-i dürrü-yi fer-i iklîl-i Cem kehfü’l-ümem-i medār-ı intizām-ı ‘ālem ḥidiv-i mu‘aẓẓam-ı ḥüsrev ḥurşid-i ‘ilm-i sitāre ḥaşm-ı cihān-penāh-ı gerdün bārgāh-ı şāh ‘ālî-cāh-ı me‘ālî [327] dest-gāh lâ-zālet āyāt-ı ḥasenāta mektûbeten â ‘alî şahâyifü’l-eyyām ve mâ berahtü eşi‘ätü ‘māyete sātî‘aten ‘ale mefāriḳa’l-enām ḥazretlerinñ izā‘et-i müşteri ifāzet-i āşār-ı ‘adāletleriyle erkān-ı memālik-i Īrān-ı mestiz ü tabān ve ifāzat-ı āfitāb izā‘et-i bahār ‘ināyetleriyle ravzāt-ı āmāl-i ‘ālemiyān ṭarāvet-i peẓir ve ḥandān olmaḳ da‘vāt-ı şālihāt-ı icābet-i nişān teslīmāt-ı sāmiyāt-ı şadāḳat ‘unvānına bi-ḥulūşu’l-bāl-i iştigāl olunduḡı ‘arz olunduḡdan soñra maḥall-i in‘ikās füyūzāt-ı İlāhî ve cāy-ı iktibās fütūḥāt-ı nā-mütenāhî olan zamîr-i münir ilhām-peẓir-i şāhî ve ṭab‘-ı ḥaṭîr-ı ḥikmet semîr-i cem-cāhilerine ḥulāşā-i aḳvāl ve neḳāve-i mā-fi’l-bāl maḥlaş-ı şadāḳat-ı māl bu vecihle enbā ve bu nehc ile ber-dāşte ve inhā olunur ki cānib-i sa‘ādet-i cālib-i kāmkarî ve ṭaraf-ı devlet mesāḳıb-i tācidārlarından bu ḥandān-ı āsumān-sān-ı şehriyārî ve düdmān-ı ḥilāfet ‘unvān-ı cihān-dāriye tevārūş-i abā ü ecdād-ı behiştî ma‘ād ü tetābu‘-ı delā‘il-i müstelzimü’l-vedād ve müstetebu‘u’l-ittihād ile esās-ı mümteni‘u’l-enderāsı ṭa‘ne-zen-i ḥışānet seb‘a şedād ve ilā yevmi’t-tenādi müşeyyed ve raşinü’l-bünyād olan mu‘āḳad-ı mesāfāt ḳadîme-i Ḥudā-dādî tervîc ü tecdîd ve maḳāşid-ı mevālāt müstedîme-i ḳaviyyü’l-i‘tizādî te’kîd ü teşyîd için firistāde buyurılan nāme-i nāmî nāfe-ğüşā ve risāle-i kirāmi-i ḡāliye-sālārı bihterîn-i eyyām ve ezmānde key suṭu‘-ı envār-ı fîrûzî ve lumû‘-ı azva-i cihān-efrûzî ve şafā-endûzîsinden [328] fûrûzān olan āşār-ı meyāmin nur-efşān-ı kitābe-i zer-nigār eyvān-ı āsumān olmaḡa şāyān idi mu‘temedān-ı devlet-i ‘aliyye ve mu‘teberān-ı dergāh-ı simyālarından cenāb-ı imāret-me‘āb ḥaniyyet-i nişāb sa‘ādet-i iktisāb Rüstem Ḥān dāme maḳarr ü tā bi-‘ināyete’l-mülkü’l-mennān-ı vasāṭatıla şeref-i vuşûle mevşûl olub ḥamil olduḡı ḥamā’il-i şıḍḳ u şafā ki fi’l-ḥaḳîḳa nüşḥa-i cāmi‘a-i āyāt-ı mihr ü şafā der-a‘zam-ı selāṭîn-i ‘izām ve ekrem-i ḥavāḳîn-ı kirām a‘del-i ḳayāşıra-i deverān eşref-i fermān-ı revāyān cihān-fermān-ı berdār

fermüde-i “inna’llähe ye’muru bi’l-‘adli ve’l-ihsân” sultânü’l-berrîn hâkânü’l-baḥrîn ḥādīmü’l-Ḥarameynü’l-şerifeyn muḡiṣü’l-İslâm ve’l-müslimîn mu‘înü’l-milleti ve’d-dîn nāsıru’l-ḡuzāt ve’l-mücāhidîn manẓar-ı inẓār-ı perverdigār maẓhar-ı āṣār ve Rabbüke yaḥluḡu mā yeṣā’ü ve yaḥtār ‘azametlü ve şevketlü ve ‘ināyetlü ve ḡudretlü efendüm yā pādişāh-ı İslām-penāh ve zıll-i ẓalīl ilāhü e‘azza’llāhü enşārahu ve a‘vānühü ile yevmi’l-intibāh ḥāzretlerinüñ ḥuzūr-ı humāyūn-ı übbehet-i meşḥunlarına müşārun ileyh nāme ber-nāmūrları yedinden teblīḡ olunub ol nāme-i ‘anberîn-i ḥitāme kemāl-i teveccüh ü raḡbet ü istiṭābet ḡılub ve incizāb-ı ṭabī‘at ile manẓūr-ı naẓar-ı manẓar-ı Ḥudāvendigārī ve meşmūl-ı ‘ilm-i ḥaḡīḡat muḡbir-i cihān-dārī olub sibāk ü siyā şafıyyü’l-mesāk ü murāşad ve maḡāşıd-ı vifāk-ı ittisākī zāt-ı mülküyyü’ş-şıfātlarınuñ şafā-yı bāl-i ferḡünde fāllarına dāl ü envār-ı ḥurşid-i tābende[329] mişāl-i vuzūḡ şıdk-ı maḡāl ḡillet-i māllarına ba‘iş-i istidlāl olub ve ber-feḡvā-yı taḡād ve ittiḡāb ü irsāl buyurılan hediyye-i seniyye-i şāhāneleri ḡüsn-i ḡabūl-i mülūkāneye mevşūl olmaḡıla mevād-ı tevād-ı ṭarafeyn-i mütezāyid ü rüz-ı efzūn ve ḡışn-ı ḡaşın ittiḡād cānibeyn-i muvāzī ḡubbe-i ḡerdūn olub ḡuşūşan ittibā‘-i rīv diyü nefsi-ḡ Hannās ve meyelān-ı müsta‘ḡibü’l-ḡızlān Sivās-ı şer-i istinās ile ḡerdūn-ı pīç-i ribḡa-i iṭā‘at ü kāmürān küreyve-i fesād ü şeḡāvet olan mānī‘-i bed-ṭıynet-i kāfir ni‘met-i eṭrāf-ı memālik-i İslāmiyye’den ber-muḡteżā-yı mu‘ādāt-ı diniyye ‘ale’s-seviyye sāk-ı vāḡid üzre ḡıyām iden ‘umūm-ı küffār-ı li’ām ve cümū‘-ı a‘dā-yı dīn-i İslām ile bu devlet-i ‘aliyye-i ‘Oşmāniyye lā-zālet mü‘eyyiden bi’t-tāyidātü’s-subḡāniyyenüñ ṭaraf ṭaraf emr-i cihāda iştiḡālını kendüye medār-ı revāc-ı keyd ü iḡtiyāl ḡayāl itmekle eşḡāb-ı zeyl-i istibdād ve irḡā-i ‘inād bāre-i baḡī ü fesād idüb hevāsına tābi‘ eşrār-ı ‘urbān ile tecemmu‘ü te’ellüb ve muzāfāt-ı memālik fesāḡa-i şehriyārīden Başra ol ki sene istilā ü taḡallüb eyledükde ber-mışdāk-ı kerīme yeḡūlüne bi-elsinetühüm mā-leyse fī ḡulūbihim muḡter‘āt-ı ekāzīb pür-mekr ü firīb ile yine ṭaraf-ı devlet-i ‘aliyyeye müracā‘at ve ḡüyā bir vālī vārunca ber-vech-i emānet-i ḡıfẓ ve ḡarāset eylemek üzre izḡār-ı şüret-i muṭāva‘at idüb fi’l-ḡaḡīka şuḡl-ı ḡazā ve teşbīb-i şeml-i a‘dā ile i‘lā-yı kelime-i ‘aliyye aḡdem ve ulı olduḡına binā’ en

bi-ḥasbū'l-iktizā ol şaķī-i bed-nihāduñ tedārik-i def'-i fesādı[330] pes mā'ide işğāl-i cihād olub qalmışdı benāberīn bu muķteziyāt-ı imhāl ve te'aḥḥur-ı mevbiķāt-ı enkālden nefsi muḥtāl-i bed-sikālī şürūr-endüz-ı ğurūr olmağıla devāḥil-i memālik-i maḥrūselerine belde-i mezbūreye kırb mesāfesi olan Huveyze memleketi ḥudūdundan daḥī ba'zı 'ilm-i meşḥūnū'l-ḥayl ile eşāre-i gird-i ḥalel mulāḥazasına düşdükde bi-'ināyetü'llāhi'l-mülkü'l-müte'āl 'arşa-i mekr ü ihtiyālde tarḥ-endāz-ı cidāl olan 'asker ḥaybet eşeri münhezimen reh-girā-yı idbār kendüsi kıfār-ı ḥüsrāne firār idüb berāre-i ḥızlānde mütevārī olmağıla ol nesnās-ı ḥaķķ-ı nā-şināsıların ednās-ı vücdılarından Başra ve nevāḥisi teyefṭūḥ ü taḥḥir-i vedīdene-i ḥasene-i hem-civārī ve 'ādet-i müstaḥsene-i vefādārī ve muḥādenet-i şī'ārī üzre yine tarf-ı eşref-i Ḥudāvendigārīye i'āde ve teslīmi bābında cenāb-ı imāret-me'āb eyālet-i nişāb Huveyza Ḥānı Seyyid Ferecallāh dāme 'uluvveye tenbīh-i nebīh-i şāḥileri şudūrını nāme-i nāmilerinde nevk-i ḥāme-i meveddet ile taşvīr ü taḥrīr ve bu şīve-i dil-peżīr ile kışver-i ḥüsn-i ülfet teşḥīr olunduğundan mā'adā bu ma'nā-yı şavāb-ı intimā ḥaķıkinde 'avn-ı mücāhidīn ve naşr-ı dīn-i mübīni mutaḥammın olmağıla iktisāb-ı icrā vefā ve istişḥāb-ı meşūbāt-ı ğazā buyuruldığı daḥī rūşen ü hüveydā der-ḥaķķ-ı subḥānehu ve te'ālā ārayende-i evreng-i ḥüsrevī ve birāzende-i taḥt ü tāk-ı Kisrevī olan cenāb-ı ni'amü'l-me'āb-ı sūtūde seyr ve zāt-ı celālet-i āyāt-ı ferḥūnde eşerlerine devām 'ömr ü devlet ve kavām-ı ferr ü şevket ü nizām umūr-ı salanat ile mükāfāt ve bā'ış-ı rızā-yı ḥālīķū'l-'ibād ve mücib[331] asāyiş ü ārāmiş-i ahālī-i bilād olan tevāfuķ-ı ittiḥād-ı devleteyn ve tenāsuk u ittīrād tarafeyni sālīmü 'anī'l-āfāt eyleye ve müşārun ileyh sefir-iserī' u'l-beyān ve bedī' u'l-bünyānları ki mālīk-i mülke-iḥtirā' ü iḥtitāndur merāsīm-i sefāret ve levāzım-ı risāleti ekmel-i vech ve ebleğ-i nehc üzre edā ü tekmīl idüb bisāt-būs-ı sa'ādet me'nūs-ı şehriyārī ile şerefyāfte ve fark-ı ḥāl mefāḥaret-i me'āline eşī'āt-ı iltifāt-ı pādīşāḥī-tāfte oldudan sonra şavb-ı saltanat evb-i ḥaşmet-efzūnlarına 'avd ü insişirāfa murahḥaş ü me'zūn ve neçe düḥūr u kırūndan beru iki devlet-i 'aliyyenūñ beyninde taḥruf-ı ḥalelden maşūn olan meşāfāt-ı kadīme-i

rûz-i efrûzunı te'kîd ü te'yîd ü şedd ü şâķ-ı ekîd ile teşyîd ü tâbîd çün mu'temed ü mevşûķ bih.

**Acem Şahı'ndan Devlet-i Aliyye'den El-Hac Mehmet Paşa'ya cevaben yazılan
mektuptur**

Acem Şahı'ndan Devlet-i Aliyye'den El-Hac Mehmet Paşa'ya cevaben yazılan mektuptur. Mektupta, Basra için yapılan çalışmalardan, Basra'nın anahtarlarının elçi Rüstem paşa ile gönderilmesinden; kendilerine gönderilen hediyelerin ellerine ulaşip duyulan memnuniyetten bahsedilmiştir. Ayrıca İran'ın bazı yerlerini ele geçiren Bebe Süleyman'ı mağlup ettiği içinde şükranlarını sunmuşlardır. (s.331-336)

**Devlet-i 'aliyye hıdāmından El-Hāc Mehmed Paşa dāmet ma' ālahū cevāb-
nāme-i humāyūn**

[331] devlet-i 'aliyye hıdāmından El-Hāc Mehmed Paşa dāmet ma' ālahū cevāb-nāme-i humāyūn meveddet-i meşhūn ile huzūr-ı lāmi' u'n-nūr-ı saltanat-penāhiye hıdmet-i sefāret ile mersūl ve birkaç seneden beru 'udvān üzre olub menfūr-ı devleteyn ve mebgūz-ı hāzreteyn olan Bebe Süleymān ahvālını ve dahī ba'zı huşūşı lisānen 'arz u inhāya mevkūl kılınmağın inşā'allāhū'l-e'izzū'l-ekrem ber-vaķt-i hurrem ü avān-ı sa'ādet-i tev'emde meşul-i bisāt sa'ādet-i inbisāt-ı şāhīleriyle mübtehic ü besīm ve nāme-i humāyūn hıllat-ı reh-nümāyı dahī teslim idüb manzūr-ı nazar-ı şāhī ve murahhāş olduğu ahvāl dahī resīde-i mesāmi'-i hıddām 'ālī-maķām-ı Cem-cāhi olduğda bā-yekdigere-i şevend-çü dü pādīşāh-ı dost ez-düşmenān-künend-bi-tiğ ü vifāķ-ı büst medlūlī üzre[332] def'-i ref'-i ızrār-ı me'āndan ve red'-ı ķam'-ı

eşrār ü muhālifān ve başt-ı bisāt-ı emn ü emān ü irāhe ve içmīnān-ı hālk-ı cihāne müretteb olan meṭālib ü me'ārib-i lāyik-ı devleteyn ve münāsib-i cānibeyn olduğu vech üzere cilve-ger-i meneşsa-i zuhūr olmak mütevaḳḳı'-i devlet-hāh-i iştibāhlardır ve sefir mumā ileyh edā-yı hıdmet-i risālet eyledükden sonra meḳs itdürülmeyüb yine südde-i seniyye-i cihān-dāriye mu'āvedete izn ü ruḥṣat cihānbānīleri erzānī kılınmak mes'üldür bāḳī hemişe āfitāb-ı baht ü iḳbāl-i şāhī ez-ufḳ-ı te'yidāt-ı İlähī tāli' ü tābān ve sehāb-ı rāfet ü efdāl-ı Cem-cāhī ber-mefāriḳ-ı enām ez-tāb-ı nevā'ī-i eyyām sāyebān-ı bād-ı bi-Rabbi'l-'ibād hān-ı hānāne mektüb-ı cenāb-ı me'ālī-me'āb devlet-i nişāb sa'ādet-i iktisāb vezārat-ı penāh celālet-i dest-gāh mu'allā pīş-gāh erest ü intibāh-ı a'zam düstūr-ı efdāl ü a'lam-ı müdebbir-i meşālih ve umūr-ı melāz ve melce-i ṭavā'if-i cumhūr nāzım-ı umūr-ı mülk-i Īrān nāsıḳ-ı mehām-ı taht-gāh-ı kiyān mü'teminü's-salṭanatü'l-behiyye mu'temedü'd-devletü'l-celiyyetü's-Şafaviyye revnaḳ-efrūz mesned-i vekālet şeref-endūz-ı şadr ü alāy-ı şadāret vāsiṭa-i emniyyet-i cihān rābiṭa-i şalāḥ-ı 'ālemyān 'ālī-şān-ı āşāf-ı nişān hān-ı hānān-ı şāh-ı Cem-i 'unvān lā-zālet āşār-ı mesā'iyel-cemīletü meşhūdetü 'alā şaḥāyifü'l-ekvānū ve'l-ezmān semt-i şafā simāt-ı müzet-i nişānlarına şerā'if-i da'vāt-ı şāfi-yi şafāḥāt ki nesīm şimāl-ikemālī bā'ış-i şiküftegi-i ezhār havāṭur u letāyif teslimāt-ı cevāmī'ü'l-kelimāt ki fevāyih-i me'āl-i şafā iştimālī vesīle-i ṭarāvet-i yāftegi-i çār-bāğ-ı 'anāşır ola kavāfil[333]ve düvelā ile ithāf ü ihdā olunduktan sonra şūret-nümā-yı ḥayāyik-ı eşyā olan re'y-i sedād-ārālarına muḥlişāne ve inhā olunan oldur ki zamāyir-i ḥurşid-i nazāyir evveli'n-nihāye rūşen ü hüveydā ve şā'ibe-i ḥafādan muşaffā ü müberrādur ki güzide-kān benī nev'-i insān ve medār-ı intizām kār ü bār cihān olan pādīşāhān mu'adelet 'unvānınuñ birbirleriyle ittırād u ittihād ü tehāb ü tevād-ı meymenet mu'ādleri miftāḥ-ı ebvāb-ı necāḥ ve misbāḥ-ı envār-ı fevz ü felāḥ olmağıla cenāb-ı ḥālīḳü'l-leyli fālīḳu'l-eşbāḥ-ı şabāḥ te'ellūf-i ervāḥide bu dūdmān-ı 'āzü's-şān-ı 'Oşmāniyye ile ol hāndān-ı mu'alla-yı nişān-ı Şafaviyye beynlerinde fuḫalā 'an eṭrāfi'l-ciheti'l-İslāmiyye tevāfuḳ u tenāsuk nūrāniyye-i rūḥāniyye ile şedd-i vişāḳ ü vifāḳ itmekle ḥāliyā ol feyz-i cihān-efrūzuñ eşer-firūz-ı meymenet-

endūzı rûz-be-rûz ‘âlem-i günde berûz idüb tevârûş-i abâ vü ecdād ile maşûn u mü’ekked ü müddet-i medîdeden beru müstemir ü müşeyyed olan muşâfât-ı kâdîme ve mevâlât-ı müstedîmeyi tecdîd ü te’yîd içün serîr-ârâ-yı kişver-i cihân-dârî fermân-ı revâ-yı dârü’l-mülk-i şehriyârî salţanat-penâh şevket-i dest-gâh dârâ-yı dîn perver-i hidîv naşfet-i küster-i sāye-i râfet yezdân-ı mādde-i ni‘ met emn ü emân şâh-ı Cem-câh sitâre-sipâh hazretlerinüñ taraf şereflerinden münba‘iş olan nâme-i nâmi-i ‘anberîn niķâb ü kitâb-ı müsteţâb bedî‘u’l-elķablardı cenâb-ı imâret-yâb hâniyyet-i nişâb mefâheret-i iktisâb Rüstem Hân dâme sâ‘iyen li-meşâlihu’l-emnü ve’l-emân bi-hulûşî’l-cinân vesâţatıla vâsıţü’l-‘aķd-i evķât ü ezmân[334] olan ber-vaķt-i sa‘d-ı iķtirânda şeref-i vuşûle mevşûl olub a‘zam-ı pâdişâhân felek-i temķîn a‘del-i şehriyârân-ı ma‘delet âyîn-i muġîşü’l-İslâm ve’l-müslimîn zıllu’llâhi fi’l-arażîn şevketlü kerâmetlü necdetlü efendüm pâdişâh-ı rûy-ı zemîn e‘azze’llâh ensârahû ilâ yevmi’d-dîn hazretlerinüñ huzûr-ı humâyûn-ı şevket-maķrûnlarına mûmâ ileyh nâme-resân-ı kârdânları yedinden teblîġ olunub kemâl-i teveccüh ü iķbâl ile ar-ı ferħunde fâl-ı şehriyâr ferişte hışâle mevşûl ve hediye-i şâhâneleri daķı dâhil-i derc-i hûsn-i ķabûl olunub ol nâme-i ülfet-i ‘alâmenüñ netice-i muķaddemât-ı maķâşid ve mebâni-i ma‘ânî muşâdaķat-ı murâsadî istikrâr-ı ķavâ‘id-i muķabbetî meş‘ar ü istimrâr-ı mevâiid vedd ü ülfetî muķbir olduğundan mâ’adâ meşâyih-i ‘urbân Başra’dan şeyh-i dâlelet-nümâ-yı erbâb-ı şakâ mâni‘-i ķannâs-ı vesvâs-ı iķdidâ devâhil-i memâlik-i şâhîden Huveyzâ hüdûdundan vâki‘ olan mâcerâdan soñra feyfâ-yı hızlânda ihtifâ itmekle Başra ve havâlîsi ednâs-ı vücûd-ı fesâd istinâslarından ahlâ ber-muķtezâ-yı levâzım-ı hem-civâri yine cânib-i Hudâvendigârîye i‘âde ve teslîmi bâbında imâret-me‘âb eyâlet-nişâb Huveyza Hân’ın Seyyid Ferecallâh dâme ‘uluvveyehu tenbîh-i nebîh şâhîleri şâdır oldıġı ifâde ve inbâ olunmaġıla bu şîve-i sûtûde âşâr ile esâs hûsn-i vifâķı üstüvâr ve künküre-i ķaşr-ı ittifâķî mevâzî ķarķ-ı devvâr buyurulmuşlar ittifâķ her de‘â-yi gird ķudret-i tâc ü taķt ittişâl-i herd ü rûşen-i gerd ķeşm-i mülk ü dîn hazret-i perverdigârbu iki pâdişâh-ı gerdûn vakârûñ ‘âlem-i[335] enfûs ü âfâķda âşâr-ı ferħunde ittiķâd ü ittifâķların dâ‘imâ esâs-ı âsâyîş-

i enām ü medār ārāmiş-i hāş ve ‘ām eyleyüb tarafeyden bu ülfet-i hüceste encāmī mede’l-eyyām ber-devām ü müstedām eyleye ve sefir-i hikmet semirleri ki mālīk-i nişāb hüsn-i ta‘bīr ve fāris-i meydān lutf-ı takrīr der-edā-yı dil-pezir ile me’murun bih oldığı hıdmet-i risāleti vecd-i mergūb ve üslūb-ı maḥbūb üzre beyne’t-taḥḥīl ve’l-icmāl-i tetmīm ü kemāl idüb naẓar-ı iltifāt-ı pādīşāhī ve ictiyāb-ı teşrīfāt-ı şehinşāhī ile müfteḥir ü mübāhī olduğdan sonra şavb-ı bi-asvāb-ı şāhīye ‘avd ü inşirāfa murahḥaş ve me’zūn ve cevāb-nāme-i humāyūn meveddet-i meşḥūn ile mu‘temed ü mevşūkun bih olan huddām-ı devlet-i ‘aliyyeden El-Hāc Meḥmet Paşa dāmet ma‘aliyehū muşārun ileyh resūl-i kiyāset şümūlleriyle murāfaḳat ber-sebīl-i sefāret dergāh-ı salṭanat-penāhīye ta‘yīn ü irsāl olunub ve birkaç seneden beru tābī‘-i hevā-yı ḥod-rāyī reh-girā-yı beydā-yı fitne-zāyī olub ḥā’in-i cānibeyn ü mebgūz kilā’l-ḥazreteyn olan Süleymān bed-nihāduñ ḥasm-ı mevād-ı fesādı için Bağdād vālisi fi’l-cümle ol semte ḳurb mesāfesi olan ba‘zı ‘asākīr nuşret-i mü’eşşer ile taraf-ı şehriyārīden me’mūr olmalarıyla şaḳī-i mezbūre vesā’ir ba‘zı aḥvālūñ ifādesi sefir mumā ileyhūñ ‘uhde-i takrīrine müfevvez kılınmışdur inşā’allāhü Te‘ālā varub delālet-i hüsn-i himmetleriyle ber-vaḳt-i sa‘ādet-zāy-i meymenet-efzāde āsitān-ı devlet-i āşiyān-ı Cem-cāhīde şeref-müşul ile neyl-i maḳşūda mevşul olub murā‘at-ı ādāb-ı risāleti [336] kemā yenbaḡī tetmīm ile nāme-i humāyūnı teslim eyledükde edā-ḳārī-i zebān ile i‘lāmına ilzām olunan ba‘zı tetimmāt-ı merām-ı sūtūde-encām daḡī sem‘-i rızā ile asḡā ve sencīde-i re’y-i işābet-pīrālari kılındıḡdan sonra lāyīḳ-ı tevāfuḳ-ı tarafeyn ve münāsib-i tenāsuḳ-ı cānibeyn olan vech-i vecīḥ ve nech-i tenbīḥ üzre def‘-i maẓār-ı müfsidān ve izāḥa-i eşrār bed-ḥūyān-ı fitne-cūyān ile ahālī-yi ziyā‘ ü büldāne başt-ı bisāt emn ü emān ü emān ve taḥḥīl-i rızā-yı mülk-i mennān için levāz-ı sa‘y ve himmet-i icrā buyurılıb“fese-yü’tiḥi ecran ‘aẓīme” mefhūmundan fā’iz-i ḳaşt üfī olmaları mutevaḳḳī‘dür ve sefir mumā ileyh Meḥmed Paşa dāmet ma‘āliyehū edā-yı hıdmet-i risālet ü itmām ü tekmīl maşlaḥatdan ibrā-yı zimmet itdükden sonra meḳş itdürülmeyüb südde-i seniyye-i şehriyārīye ruḡḡat-ı

mu‘āvedetinden daḥī lutfı bī-dirīḡ buyurıla bākī hemīşe eyyām-ı sa‘ādet ü kāmūrānī mütemādī ve müstedām bād bi-Rabbi’l-‘ibād.

Devlet-i Aliyye’nin, 1698 yılında Mekke-i Mükerrerem’e şerifi Şerif Saddam Sada’a gönderdiği mektuptur

Devlet-i Aliyye’nin, 1698 yılında Mekke-i Mükerrerem’e şerifi Şerif Saddam Sada’a gönderdiği mektuptur. Mektupta Mekke Şerifi’nin gerek Beytulllah’a gerek Medine-i Münevver’e gerek Mescid-i Aksa’ya gelen hacıların, ziyaretçilerin, tüccarların ağırlanması, huzuru, refahı için yapılan çalışmalar övülerek padişah tarafından kürkten yapılan bir elbise hediye edilmiştir. Ayrıca Mekke-i Mükerreme’ye Muhammed Ağa’nın tayin olduğu belirtilmiştir. (s. 336-338)

Emîr-i Mekke-i Mükerreme şerîfî Şerîf Sa‘ad’e nâme-i humâyundur

[336] emîr-i Mekke-i Mükerreme şerîfî Şerîf Sa‘ad’e nâme-i humâyundur ba‘de’l-elkâb ma‘lûmları ola ki eserret-i serîret-i pākize tıynetinüzde mûnderic ü mûndemic olan âşâr-ı şadâkat u aşâlet ü imâret ü istikâmet muḡtezâsı üzre ḡidmet-i imâret-i Mekke-i Mükerreme’dew bezl-i miknet ü arf ü sen‘ ü ḡudret eyledigünüzden mâ‘adâ t̃â’if-i Beytullâhü’l-Ḥarâm ve zâ’ir-i Ravza-i Muṭahhara-i Ḥazret-i Seyyidü’l-Enâm olan ḡuccâc-ı zevi’l-ibtihâcuñ refâh-ı ḡâl ve ferâḡ-ı bâl ile iyâb ü zehâblarında ve eşref-i biḡâ‘-ı rûy-ı zemîn olan Beledullâhü’l-emîn ahâlîsinün vesâ’ir ḡavza-i[337] ḡükûmet ve ḡavme-i imâretinüzde olan aḡtâr-ı Ḥicâziyye’nün intisâḡ ü intizâmında ḡüsn-i ihtimâmiñuz muḡât-ı ‘ilm-i ‘âlem-şümûl-ı ḡüsrevânemüz olmaḡıla du‘â-yı ḡayr-ı icâbet-i eşer-i ḡüsrevâne ve ḡüsn-i teveccüh-i pâdişâhânemüze mazḡhar olmışsûzdur seciyye-i behiyyeñüze munṭavî olan ‘alâmet-i şerâfet-i mübteḡâsı üzre fîmâ ba‘d daḡī şıdk-ı niyyet ve şafâ-yı taviyyet ile sizden mü’eşşir-i cemîle melḡûz-ı

humâyūnumuz olmağıla haqqıñuzda metālī‘-i mevāhib seniyye-i şāhānemüzden neyyir-i ziyā-efrūz ‘aṭūfet-i pādīşānemüz sātī‘ü lāmi‘olub hāşşa ḥil‘a fācire-i mülūkāne ve kisve-i bāhire-i ḥusrevānemüzden semmūr-ı fāyizü’s-sürüre kaplı bir şevb-i ḥil‘at mevresü’l-behcet-i sulṭānī ‘ināyet ü iḥsānımız olmağın teblīği ḥıdmetiyle hāşşa meşāhiblerümden ḳudvetü’l-ḥavāş ve’l-muḳarrabīn Muḥammed Ağa zide ‘uluvvehu ta‘yīn ve nāme-i humāyūn mülāṭavet-i maḳrūnumuz işdār ve irsāl olınmışdur inşā‘allāhü te‘ālā lede’l-vuşūl bu ḥāndān-ı berr ü iḥsān ve dūdman-ı mekārīm-i nişāne olan vūfūr-ı şadāḳat ü istiḳāmet muḳtezāsı ve rūsūḥ-ı şıdk ü şafā-yı ṭaviyyetiñüz müsted‘āsı üzre ḥil‘at-i fāciremüzi istiḳbāl ü iktisā ü kesb-i server ve ibtihāc eyledükden soñra terfīh-i aḥvāl-ı sükkān-ı Ḥarameyn ve te’mīn-i ḳaṭṭan-ı maḳāmin-i münīfīn ve her fecc-i ‘amīḳden ziyāret-i Beyt-i Ātik için gelen ḥuccāc ü züvvār ve hāşşaten ‘Acem ḥuccācınıñ ber-muḳtezā-yı ‘ahd ü peymān-ı ḥıfz ü ḥarāsetinde ve müsāfirīn ü tüccāruñ ḥimāyetinde vesā’ir imāret-i Mekke-i mūkerreme’ye müterettib olan ḥuşuşlarda dīn ü devlet-i ‘aliyyemüze lāyık ve ‘ırz-ı nāmūs-ı sulṭanımuza[338] muvāfıḳ ḥarekete icāle-i kemiyyet-i miknet ü himmet eyleyüb āyīn-i eşrāf ve ḳavānīn-i eslāfa mutāba‘at ü iktidā u a‘ḳāb-ı şalāvetde müşerrefīn-i Zemzem ü maḳām ü mu‘tefekīn civār-ı ravza-i faḥru’l-enāmda isticlāb-ı du‘ā-yı ḥayr-ı icābet-i simāt ile celb-i ḥāṭır-ı sa’ādet mezāhir-i pādīşāhānemüze bezl-i iḳtidār eylesüz.

Evāsıṭ cemāziye’l-āḥir sene 110

[10-20 Aralık 1698]

Devlet-i Aliyye’nin, 1698 yılında Mekke-i Mūkerrem’e şerifi Şerif Saddam Sada’a gönderdiği mektuptur

Devlet-i Aliyye’nin, 1698 yılında Mekke-i Mūkerrem’e şerifi Şerif Saddam Sada’a gönderdiği mektuptur. Mektupta Medine-i Münevvere’de Mescid-i

Nebevi'nin şeyhi Şahin Ahmet Ağa'nın daha önce arz ettiği konuya binaen Hz Ali, Hz Hamza, Kubbetü'l- İslam ve Halife mescidlerinin tamir ve tadilatı için 9850 altın gerektiği Medine-i Münevvere Vekili Mevlana Mustafa tarafından iletilmiştir. Bu tamir ve tadilat için 1100 gönderilen malın en iyi ve güzel şekilde kullanılması istenmiştir. Eski ustalardan Hacı Süleyman bu işleri yapmak için görevlendirilmiş; ayrıca su yollarının temiz tutulması hususunda Medine-i Münevvere kadısı ve Haram şeyhi hatt-ı humayın ile görevlendirilmiştir. (s 338-339)

Mekke-i Mükerreme şerîfi Şerîf Sa'ad nâme-i humâyûn

[338] Mekke-i Mükerreme şerîfi Şerîf Sa'ad nâme-i humâyûn ki iftiḥârü'l-havâş ve'l-muḳarrebîn Medīne-i Münevvere'de bi'l-fi' il Şeyḥu'l-Haram olan Şāḥin Ahmet Ağa dāme 'uluvvehu dergāh-ı mu'allāme 'arz gönderüb meṭāf-ı ḳudsiyān olan mescid-i şerîf ḥāzret-i seyyidü'l-enām 'aleyhi efdālü's-şalavātü ve's-selām ve bâbu'-raḥme ve mu'allā-yı raḥmet-i ihtivā ve leysü'llāhü'l-ḡālib 'Alī ibni Ebī Tālib ve seyyidü's-şühedā Ḥāzreti Ḥamza raḍiya'llāhü Te'alā 'anhümā ve ḳubbetü'l-İslām ve zū'l-ḫalīfe mesācid-i şerīfelerinüñ ba'zı mevāzı'-ı müteberrikeleri ta'mīr ü termīme ve 'ayn-ı zer-ḳādīmünle ma'rūf maşārif için toḳuz biñ sekiz yüz elli şerīfi altun iḳtizā eyledügin Medīne-i Münevvere nā'ibi Mevlānā Mustafā zīde 'ilmihunuñ imzāsıyla olan beş ḳıṭ'a keşf ḥucetleriyle i'lām itmegin eslāf-ı sa'adet-i ittişāf 'ālī nejād ve abā ü ecdād-ı behiştī raḳādem enāra'llāhü mezāci' ahüm ol āsitān-ı melā'ik-i pāsban ve dergāh-ı raḥmet-i bünyānuñ meyāmin-i şeref ḥıdmetiyle ḥā'iz-i mecd ü 'alā ve fā'iz-i istiḳrār ü isti'lā olıgelmeleriyle şīme-i kerīme-i eslāf-ı emcād ve ḳā'ide-i mustāḥsene-i ecdād-ı cennet-ı ma'ādum üzre o dergāh-ı şefā'at-ı[339] destgāhuñ iḥrāz-ı şeref-i ḥıdmetin mūcib-i sa'adet-i dünyā ve 'uḳbā bilüb keşf-i ḥucetleri mūcibince lāzım gelen maşārifī ḥāzīne-i maşruñ biñ yüz on irsāliyyesi mālınıñ atıyeb u aşfāsından virilmek fermānum olub ve ḥuşūs-ı merkūm için serā-yı 'atīḳ-dārlarından Hacı Süleymān zīde mecdühü mübāşir ta'yīn ve keşf ḥucetleri

mücibince ol buḳ'a-i raḥmet-i esāda ta'mīr ve termīme muḥtāc olan mevāzī' müteberrikenün vaż'-ı kādīmī hey'āt-ı dīrīnleri üzre ta'mīr ü termīmīnde ve şu yollarınuñ tanzīf ü taḥhīrīnde taḳayyūd ü ihtimām eylemeleri için Medīne-i Münevvere şerrefaha'llāhü te'ālā tanzīmīn ve tekrīmīn kādīsına ve şeyḥu'l-Ḥaram mūmā ileyh ḥaṭṭ-ı humāyūn şevket-maḳrūnumuz ile emr-i şerīfīmüz şeref-yāfte-i şudūr olub bu ḥıdmet-i 'aliyye aḳdem-i umūr-ı dīniyye ve ehemmi-ı şa'ā'ir-i İslāmiyye'den olmağın cenāb-ı şerāfet-me'ābuñuz daḥī bu emr-i sa'ādet-i ḥātimetün itmām ü temşītinde mu'āvenet ü muḳāheret eylemeñüz için nāme-i humāyūn-ı mulāṭāfet-maḳrūnumuz işdār ü irsāl olunmuşdur inşā'allāhü Te'ālā vuşūlīnde ol mevāzī'-ı müteberrike-i müteyyemīnenün 'ale vecḥi'l-etem ve'l-ekmel ta'mīr ü termīmī için iḳtizā iden levāzımuñ ücretleri mübāşir mūmā ileyhüñ yedinde olan aḳçeden virilmek üzre tedārik ü cem'inde bezl-i himmet ve teşmīr-i sāk-ı musā'adet eylemeñüz me'mūldur.

Evā'il Receb sene 110

[01-10 Ocak 1698]

Devlet-i Aliyye'nin, 1698 yılında Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Saddam Sada'a gönderdiği mektuptur

Devlet-i Aliyye'nin, 1698 yılında Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Saddam Sada'a gönderdiği mektuptur. Mektupta Cidde limanında bulunan Hint gemilerinden her yıl öşür vergisi alınması; öşürlerin yarısının Mekke-i Mükerreme emirine, yarısının Cidde Sancağında mutasarrıf olanlar tarafından alınması istenmiştir. Şerif Said'in maaşı için her yıl Hint gemilerinin öşründen her yıl 5000 kuruş verilmesi Cidde Sancağı'nda mutasarrıf olan Muhammed'e bildirilmiştir. (s. 339-340)

Mekke-i Mükerreme şerifi Şerif Sa'ad'e nāme-i humāyūn

[339] Mekke-i Mükerrreme şerîfî Şerîf Sa‘ad’e nâme-i humâyûn bender-i Cidde’ye vârid olan sefâyîn-i Hindî-yi i‘şârînüñ nişfî tarafîñuzdan ve nişf-ı âhîri Cidde ma‘mûre sancağına mu‘taşarrıf olanlar tarafından alınmak resm-i kâdîm olub[340] cenâb-ı sa‘âdet-me‘âb siyâdet-i nişâb şerâfet-i intisâb ferzend-i ercümend sa‘âdet-mendiñüz Şerîf Sa‘îd dâme şerefehünüñ ta‘allükâtı keşîr ve duhuli kâlîl olduğun cenâb-ı me‘âlî intisâbîñuz ‘arz ü i‘lâm eylediğîñüz ecelden tertîb-i esbâb-ı ma‘âş ve tevsî‘-i dâ‘ire-i inti‘âşları lâzime-i himmet-i cihân-bânimüzden olmağıla veled-i dil-bendleri mûmâ ileyh Şerîf Sa‘îd dâme şerefehünüñ ma‘âşına medâr olmağıçün bender-i merkûmeye vârid olan sefâyîn-i Hindî’nüñ tarafına ‘â‘id olan i‘şârından beher sene beş biñ ğurûş virilmek üzere adına begler begiligi pâyesiyle Cidde sancağına mutaşarrıf olan rahtvân Muhammed dâme ikbâlehuya emr-i şerîfimiz şeref-yâfte-i şudûr olmağıla ol bâbda nâme-i humâyûn-ı mulâtafet-mağrunumuz işdâr ü irsâl olunmuşdurinşâ‘allâhü Te‘âlâ vuşûlinde ferzend-i dil-bendiñüz mûmâ ileyh Şerîf Sa‘îd dâme şerefehünüñ ma‘âşına medâr olmağıçün bender-i mezbûreye vârid olan sefâyîn-i Hindî’nüñ tarafına ‘â‘id olan i‘şârından beher sene beş biñ ğurûş virilmek üzere tarafîñuzdan dağî tenbîh eyleyesüz şöyle bilesüz.

Evâ‘ıl Receb sene 110

[01-10 Ocak 1698]

Devlet-i Aliyye’nin, 1698 yılında Mekke-i Mükerrrem’e şerifi Şerif Saddam Sada’a gönderdiği mektuptur

Devlet-i Aliyye’nin, 1698 yılında Mekke-i Mükerrrem’e şerifi Şerif Saddam Sada’a gönderdiği mektuptur. Mektupta Sultan Mehmed Han’ın merhum vâlidisi Vâlide Sultan vakfından karşılanmak üzere hacıların yolu üzerinde Yeni Kuyu

denilen yerde hafız olan şeyhe surre için 75 kuruş, kuyuyu temiz tutması için ayrıca 75 kuruş sakabaşılar tarafından para veriliyorken; bu şeyh kendisine verilen bu ücreti az bularak 200'şer kuruş almaya başlamış ayrıca kuyuyu tamir etmeyerek hacıların mağduriyetine sebep olmuştur. Bu kişinin görevden uzaklaştırılarak yerine aynı ücrette çalışmak üzere bir kişinin görevlendirilmesi istenmiştir.(s. 340-341)

Şerîf Sa'ad'e nâme-i humâyûn

[340] Şerîf Sa'ad'e nâme-i humâyûn merhûm ü mağfûr lehâ vâlide sultân vâlide-i sultân Mehmed Hân tâbet-i şerâhâ evkâfından tarîk-i hacc-ı şerîfde vâki' berr-i bi'r-i cedîd dimekle ma'rûf-ı bi'rûn hâlâ hâfîzî olan nâm-ı şeyhe senevî yetmiş gurûş surre ve bi'rimüz biverûn tahtîr için dahî senevî yetmiş beş gurûş vakf ü şart ve bi'rimüz biver ta'mîr olundığı günden[341] ilâ hâza'l-ân ber-mûcib-i şart-ı vâkıf şeyh-i mezbûre sakabaşılar yediyle beher sene yüz ellîşer gurûş teslim olunur iken kanâ'at itmeyüb şurreme kifâyet itmez diyü birkaç seneden beru sakabaşılardan ikişer yüz gurûş almışiken yine bi'rimüz biveri ta'mîr itmeyüb huccâc ü züvvârûn zarûret ü mazâyıkâlarına bâ' iş olduğu i' lām olunmağın şeyh-i mezbûr-ı 'azl ü beher sene taraf-ı vakfdan şart ü ta'yîn olunan yüz elli gurûşun nısfı surre için ve nısfı bi'r-i mezbûrûn tahtîr ü tanzîfiçün şarf olunan ziyâde metâlîbe olunmamağ üzere yerine bir müstaķim ve mütedeyyin kimesne şeyh-i naşb ü ta'yîn ve her fecc-i 'amîkden tavâf-ı Beytullâhü'l-Harâm için şedd-i zâmile-i 'azîmet iden huccâc ü vüzzâr ü misâfirîn ü tüccârûn terfîh-i hâl ü tahtîm-i bâllarıyla taķayyüd ü ihtimâm lâzime-i zimmet-i himmet-i cihân-bânîmüzden olmağıla ol bâbda nâme-i humâyûn mulâtafet-maķrûnumuz işdâr ü irsâl olunmuşdur inşâ'allâhü te'âlâ vuşûlinde huccâc ü vüzzârûn ü misâfirîn ü tüccârûn emn ü itminân ile iyâb ü zehâbları 'uhde-i imâretiñüze mâlâ-bed olan mehâmdan olmağıla beher sene taraf-ı vakfdan ta'yîn olunan yüz elli gurûşdan ziyâde metâlîbe olunmağ üzere şeyh-i mezbûrûn yerine ber-

müstaķīm ü müteḍeyyin şeyḥ-i naşb ü meblağ-ı mezbûruñ nişfı şurre olub ve nişf-ı âhirile beher sene bi'r-i mezbûrı taḥîr ü tanzîf itdirilmege bezl-i himmet eylesüz.

Evâ'il Receb sene 110

[01-10 Ocak 1698]

Devlet-i Aliyye'nin, 1698 yılında Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Saddam Sada'a gönderdiği mektuptur

Devlet-i Aliyye'nin, 1698 yılında Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Saddam Sada'a gönderdiği mektuptur. Mektupta daha önce Şam hacılarının komutanı iken öldürülen Ahmet Paşa'nın eskiden Mısır'dan Süveyş'e, Süveyş'den Cidde'ye gönderdiği hububatın Cidde, Yenbu ve Mekke-i Mükerreme'de kullanıldığı belirtilmiş olup; geçen seneden kalan miktarın Beyrut Beylerbeyi iken Şam hacılarının komutanı olan Kaplan Muhammed'e teslim edilip deftere kaydolması istenmiştir. Bu kalan miktarın da Cidde Sancağı'nda mutasarrıf olan Muhammed ile Devlet-i Aliyye'ye gönderilmesi istenmiştir. (s.341-342)

Emîr-i Mekke-i Mükerreme'ye nâme-i humâyûn

[341] emîr-i Mekke-i Mükerreme'ye nâme-i humâyûn sâbıķan Şâm mîr-i ḥacı olub ḳatlı olunan Aḥmed Paşa'nuñ [342] muḳaddemâ tedârik ü Mısır'dan Süveys ve Süveys'den Cidde'ye irsâl eylediği zāḥâyirden Cidde ve yenbû' ve Mekke-i Mükerreme'de geçen seneden bâkî ḳalan zāḥiresi ne mikdar ise müfredât defterî mücebince emîru'l-kirām-ı şaydâ Beyrut begler begisi olub ḥâliyâ Şâm-ı mîr-i ḥacı olan Kaplan Muḥammed dâme iḳbâlehu teslîm ü ḥuccet itdirilüb miḳdârı ma'lûm humâyûnumuz olmaḳ içün der-devlet-medârimuza irsâl olunmaḳ üzre adına begler begiligi pâyesiyle Cidde sancağına mutaşarrıf olan raḥt-vân Muḥammed dâme iḳbâlehüye daḥî emr-i şerefimüz şeref-yâfte-i şudûr olmağıla ol bâbda nâme-i

humāyūn mülāṭāfet-i maḳrūnumuz işdār ü irsāl olunmışdur inşā'allāhü te'ālā
vuşūlinde vech-i meşrūḥ üzre maḳtūlümüz bevrūñ Cidde ü yenbū' u Mekke-i
Mükerreme'de geçen seneden bâḳī ḳalan zaḥḳīresi ne miḳdār ise müfredāt defteri
mücibince ḥāliyā Şām-ı mīr-i ḥacı olan mīr-i mīrān mūmā ileyhe tesli m ü ḥucceṭ
itdirilüb defteri ḥucceṭiyle me'an der-devlet-i medārımuza irsāl olunmasına bezl-i
himmet eylemeñüz me'mūldur.

Evā'il Şa'bān sene 110

[01-10 Şubat 1698]

**Acem Şahı'nın vekili tarafından Bağdat valisi Vezir İsmail Paşa'ya gelen mektubun
suretidir**

Acem Şahı'nın vekili tarafından Bağdat valisi Vezir İsmail Paşa'ya gelen
mektubun suretidir. Mektupta, Basra'ya Huveyze'den azgın bir aşiret tarafından
yapılan istila ve bu istilanın üzerinden nasıl gelindiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca bu
olay sonrasında Osmanlı ile Safevi arasındaki sevgi, dostluk ve birlik olmak
konularına değinilmiştir. Bu olaydan sonra oluşan yeni sınırlar konusuna
değinilmiştir. (s.342-345)

**Şāhūñ vekīl-i muṭlaḳı olan 'imādū'd-devlesinden Bağdād vālisi Vezīr İsmā'īl Paşa
gelen mektūbuñ şūretidür**

[342] şāhūñ vekīl-i muṭlaḳı olan 'imādū'd-devlesinden Bağdād vālisi Vezīr İsmā'īl
Paşa gelen mektūbuñ şūretidür nevbāve-i bostān ü velā ü gül-deste-i gül-zār şıdḳ u
şafā a'nī raḳıme bedī'a vü nemīḳa münī'ā-i 'ālī-cenāb nasfet-i ḳıḳāb ḥaṣmet-i

intisāb-ı vezāret ve eyālet-penāh-ı übbehet ve celādet-i destgāh-ı basālet ve şehāmet-i intibāh ‘ālī-cāh-ı Āşāf bülend-i rütbet-i ‘adālet-şi‘ār vezīr-i müte‘ālī mertebet-i ālī-mikdār[343] emīru’l-ümerā’i-l-‘izām kebīru’l-küberā’i’-l-fiḥām nizāmen lileyālete ve’l-celālete ve’l-celālete ve’l-ma‘delete ve’l-besālete ve’l-‘izz ü ve’l-iḳbāl İsmā‘īl Paşa resīde meşām-ı ḥayr-ı istişmām-ı dostī ü şadākat ü dimāğ muḥabbet-i sürāğ-ı yekcihetī ve ‘atūfet-ra mu‘atṭar u mu‘anber-i sāht ü şerḥi ki müştemil ber-serkeşī ve ṭuğyān-ı A‘rāb-ı fużül ü bādī ve ta‘yīn-i ser-gerde cihete tenbīh ü te’dīb ān gürūh-ı şeqāvet-pejūh ve vukū‘-ı muḥārebe ü mücādele ve inhizām-ı an ṭā’ife bi-‘āḳıbet ü tefriḳa işān bi-semtü’l-Kā’iliristān ve ma‘āzir begler begisi cellū’ş-şān incā semt-i nigāriş-yāfte būd-ı bi-‘arż-ı nevvāb kāmyāb-ı sipihr-i rikāb eşref-i aḳdes erfa‘-ı ‘adl ecl-i ekrem emna‘-ı humāyūn-ı a‘lī ki cānum fedā-yı nām ü cihān bi-kāmiş-i bād-ı resīde bināber ri‘āyet-i dostī vü vedād ve mulāḥaza-i ḳavānīn-i yek-cihetī ü ittiḥād ki fīmā beyn-i eyn dü pādişāh vālā cāh-ı encüm-i sipāh ḥurşīd-i külāh-ı mümeḥhed ü müteḥaḳḳıḳ est ve hem-vāre murā‘āt-ı şulḥ u şalāḥ der-umūr-ı külliye ü cüz’iyye ber-vech-i lāyık-ı manzūr u melḥūz evliyā-yı devlet-i kāhire bū-deh-i erḳām muṭā‘a-i vācibü’l-iṭā‘a bi-ism-i ümerā ü ḥukkām ān ḥudūd-ı şeref-şudūr-ı yāfte ki her-gāh A‘rāb-ı mezkūre dāḥil ḥudūd-ı memālik-i maḥrūse şüde bā-şend ḥimāyet-nümūde ḥiḳīl ez-ışān-ra nezd-i ḥod-nigāh nidā-rend ü her-bāb ādāb-ı dostī ü vifāḳ ü şulḥ ü ittiḳāḳ nā-meslūk-i dārend çünānçe bürrān ü iyāfte-i rumūz-ı künūz-ı ḥükümet ve mülk-i dāri-yi zāhir ve müberhen şüde müddet-hāst ki A‘rāb-ı ḥudūd Başra ü Bağdād pā ez-dā’ire-i iṭā‘at ü inkıyād a‘lī-ḥazret felek-i rif‘at[344] gerdūn-ı bestāt-ı ḥurşīd ḥāşiyet-i sultānū’l-ğuzāt ve’l-mücāhidīn ḳahramānu’l-mā’i ve’ṭ-ṭin ḥaḳānū’l-berrīn ve’l-baḥrīn ḥādīmū’l-Ḥarameynū’ş-Şerifeyn şāni-i İskender-i Zü’l-ḳarneyn-i şāḥi zıllullāhī pādişāh-ı İslām-penāh-ı zıll-i İlāh bīrūn-güzāşte sālīk-i ṭarīk-i muḥālefet ü ḥod-rāyī ü sālī der-levāzım-ı şeyṭānat ü hengāme-ārāyī mū-bāşend ü cem‘ī ki der-‘arż-ı eyn çend sāl-i gūşmāl-muḥārebe ve cidāl-i sipāh-ı manşūrīn ḥandān-ı ‘azimet ü iḳbāl-i ḥürde nā-çār pā bi-dāmen-i ‘aciz ü inkisār-i pīçīde end bi-muḳteżā-yı ḥāhiş ṭıynet-i ḥabīse ḥod der-maḳām-ı şeyṭānat ki ser-rişte-i zāt ü ḥamīre-i şıfāt-ı işānest

hâhend-i bûd ü ez-incâ ki bi-i' tibâr-ı muvâfaqat-ı levn ü zebân ü libâs ü nişân fîmâ beyne muṭî' ü 'âşî-i îşân mâ bihü'l-imtiyâzî çendân nîst vâkir-i sipâh-ı ân refî' u'ş-şân bâ-fevc ü nişân ü keşret-i leşker ü a'vân ez-me'âbir-i vesî'a-i memâlik-i müte'allîka bi-îrân-ı behîşt-i nişân irâde-i vürûd-ı Başra-nümâyend ihtimâl-i qarîb-i ân ki ân-ı girde şekâvet-i perde hûd-râ bi-libâs-ı dost-ârâste düşmeni ve nev'î nümâyend ki vuḫû'-ı cyn-i emr mülebbis-i bi-libâs-ı hûd'a ü mekr mücib-i nifâr-ı hâtır-ı tarafeyn ve mekrûh-ı ṭab'-ı cânibeyn şüde îşân-râ fîrşat-ı izhâr mâ fi'z-zamîr-i bedest-i efend ve çünânçe bâ-mâ'dûd ez-şevâri' ve mesâlik-i memâlik maḥrûse-i 'azîmet-i duḫûl Başra-nümâyend bâ-ân ki maẓanne-i mezbûre dirîn-i şüret-nîz-i ihtimâl vuḫû'-ı dâred çün ba'd ez-vürûd-ı ân refî'-i mekân sipâh-ı manşûr ki[345] müddethâ bi-zaḥmât-ı muḳâtele ü muḫârebe ve hıfz-ı süḡûr ez-A' râb-ı pür-şer ü şûr teceşşüm-nümûde end tevaḫḫuf-ı naḥvâ hind-nümûd ve cünûdân-ı 'âlî-şân-râ kuvvet-i muḫâfazat-ı Başra ü kılâ' ü ḫuşûn tâbi'a-i ân bi-ṭariḳ-i Ḥalîl Paşa naḥvâ hind bûd-ı renc çend sâle-i Qızılbaş-ı nuşret şelâsü ki bâ-âlâf-ı ülûf-ı mevâcib ve in'âm-ı cünûd-ı mes'ûd ve bezl-i emvâl ve mehc-i ğayr-i maḫşûr u ma'dûd der-râh-ı ri'âyet-i dostî vü vedâd ü yegâneġî ve ittihâd-ı maşrûf şüde zâyî' ü nâ-bûd-ı ḫâhed bûd-ı dirîn-i şüret münâsib-i şîve-i kârdânî ü âġahî ân ki ân-ı 'âlî-mîḳdâr evvelen bi-def ü ref ü tenbîh ve te'dîb-i hûd-serân ü eşrâr-ı ân diyâr-ı pür-dâḫte îşân-râ bi-ḫavî ki diger-yârâ-yı muḫâlefet ve menâzi'at-ı binâ şûd ü hâtır ez-ḫadî'at ü mekâyid-i îşân bi'l-küllîyye muṭma'in ü âsûde bâşed pür-dâḫte ba'd ez-ḫuşûl-i iṭmînân ez-cânib-i îşân bâ-fevc ü leşker-i bi-seyyâr ez-ma'âbir ü mesâlik ân diyâr-ı bi-nev'î ki ḫasbü'l-vâḳi' muḫâfazat-ı kılâ' ü ḫuşûn ve def'-ı şurûr-ı eşrâr tüvânend-nümûd-ı dâḫil-sevend ki müstaḫfîzînü'l-kâ'i mezbûr-ı nazar-ı bi-murâ'at ḫavâ'id-i ḫadîme-i dostî üyegâneġî bî-şâyibe mezâyıka ü ikrâh be-ân-ı 'âlî-câh-ı süpürde be-der-bâr-ı iḳbâl-i mu'âvedet-nümâyend eyyâm-ı şevket ü celâlet-i muḫalled ü pâyende-bâd.

Huveyza Hanı'ndan Vezir İsmail Paşa'ya gelen mektuptur

Huveyza Hanı'ndan Vezir İsmail Paşa'ya gelen mektuptur. Mektupta Huveyze'den azgın bir grubun Basra'ya saldırması ve ondan sonra bu kişilerin hakkından nasıl gelindiği konu edinilerek bundan sonra birlik ve beraberlik içinde olunup bu türlü hareketlere izin verilmeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca Bağdat Basra arasındaki sınır konusuna değinilmiştir.(s.345-347)

Huveyza Hanı'ndan vezir İsmâ'îl Paşa'ya gelen mektûbdur

[345] Huveyza Hanı'ndan vezir İsmâ'îl Paşa'ya gelen mektûbdur ba'de ihdâ-i cezîlû'd-du'â ve's-selâm ve eblâğ-ı cemîlû't-taḥiyyetü ve'l-ikrâm e'n-nâşi min maḥzi'l- vedâd vaşfiḳu'l-ʿitikâd ilâ ḥazretü'l-kerîmü'n-nebîl ve'l-ḥalîlû'l-celîl-i ḥazret-i İsmâ'îl Paşa [346] vefḥaknâ ve iyyâhu li-neylû'l-merâm ve ilâ mâ fihi şalâhu'l-enâm bi'n-nebiyyi ve'l-hidâyetü'l-kirâmü'l-e'immetü'l-a'lâm fe'l-münhî ilâ cenâbikümü'l-ḥaşîb ve fenâ'ikümü'r-raḥîb innehu ḳudûredet min cânibü veliyye ne'amnâ ve mâlikü riḳâbenâ ce'alena'llâhü feẓâhü'l-aḥbârü's-şahîḥate inne muaddimetü'l-Başrate fehiye kemâ ṭaraḳat tilke'l-esmâ'i's-şerîfete min iḳtişaru'n-naẓara'l-Kisrevi'l-ḥaṭîr illâ kesîrû't-te'şîrû't-tekrâmü ve't-telaṭṭuf ve't-te'aṭṭuf ve'l-iḥsân fî i'ṭâ'ihâ li's-sultânî'l-ʿazîmü's-şân kemâ hüve'l-ma'rûf min keramihi ve't-ṭâfe el-melûfû min berrâhu ve is'âfe ri'âyetü li'l-uhûd min ülâ'ike'l-ecdâdû'l-leẓîne ce'alehümü'llâhü mülûkü'l-ibâd lâkin limâ el-temestüm minnâ keşfi umûr hindü'l-beldete ve mâcerâlehâ min maẓmûn aṭvârihâ ve aḥvâlihâ fe-lil-lâzîmi 'aleynâ li-ecli's-şadaḳate ve'l-ittihâd aḥbâriküm bi-ḥaḳîḳate'l-evzâ'i ve i'lâmiküm bimâ yezîdû'l-ittîlâ'ı ve hüve enne'l-âne kemâ kâne maddetü'l-fesâdû'l-aşliyyetü mevcûdetü ve bihâ cemî'u'l-mesâlikü'lletî hiye min ḥudûdiküm ilâ ḥudûdû'l-Başrate mesdûdetü velem teḥul eṭrâfinâ ve eṭrâfiküm bi'l-merrete min aḥzâbi ebî mürre ve in kâne'l-Başrate ve tevâbi'hâ ḳaḍ uḥlînâhâ 'anhüm ve ṭahhîrnâ hâ minhüm ve limâ kâne 'abûru 'asâkirküm ḥîne meciyyü'l-Başrate min beyni hâze't-ṭavâyifü'l-bâğıyyetü müte'ammeru ve min memâlikü velî ni'metünâ müte'azziru fetammelküm

fî hâze'l-maḫami kâne eşlahû ve't-tevkîfû bi-mevzu'ikûm hâzâ eḫûtu ve encaḫu ḫattâ yeteḫaḫḫakûn min enfûsikûm ve tetebeyyenûne min vesî'akûmû'l-iḫtidârû't-tâmme 'alâ istiṣâli aşluhum ve temziḫu cem'uhûm fe-izâ 'allemtûm hâze't-tasallut[347] ve'l-iḫtidâr ve def'atûhûmû'l-cemâ'atû'l-eşrâr fesîrû ba'de zâlike ile'l-Başrate bi-ihtimâm ve edḫilûhâ bi-selâm ve ammâ ḫable zevâlû hâze'l-eşḫiyâ bi'l-merrati fi'lî taḫdîri vuşûlikûmû'l-Başrate ve teslîmen eyyâhâ lekûm li-ecli'r-ri'âyete beyne'd-devleteynû'l-'azîmeteyn felâ şekkû in hâze'l-biḡâtû yenetezze'ûnehâ minkûm velâ tebḫî ba'dehâ ḡayri eşerû'n-nedâmete fînâ ve fîkûm ve me'a hâzâ yaḫdişû meşelû hâze'l-umûru ḫallen fî küllete'd-devleteyni ve yûrişû feşlen fî şavlete's-sultâneyn hâzâ ve ḫaysû aḫsentûm binâ'z-zunûn ve efzaytûm ileynâ besserakûmû'l-meknûn vecebetû 'aleyne'n-naşîḫate ve'l-işârete bimâ na'taḫiduhû mine'r-râyi'l-ḫüsni faḫad ḫîle inne'l-müsteşârû mü'temin hedâna'llâhû ve iyyâkûm ṭaraḫû'r-reşâd ve seleke binâ seblû's-sedât ve's-selâm 'aleykûm ve raḫmetu'llâhi ve berakâtühû.

Devlet-i Aliyye tarafından Orta Macar taifesine 1697 yılında verilen ahitname-i humayundur

Devlet-i Aliyye tarafından Orta Macar taifesine 1697 yılında verilen ahitname-i humayundur. Ahitname başında Orta Macar taifesinin Osmanlı'ya tabi olmaya devam ettiğini; 14 maddelik bir ahitname yapıldığı bildirilmiştir. O maddeler kısaca şu şekildedir:

1. Teylen Gabor'un neslinden olan Tökeli İmre nice zamandır binbir sıkıntı, meşakkate rağmen Osmanlı'ya bağlılığından vazgeçmemiş bundan dolayı Orta Macar Kralı tayin edilmiştir. Ayrıca Osmanlı'ya sadakatı uğruna canını veren Zarin oğlunun kızı Elena'nın kralın eşi olarak bütün mallarının korunacağı,

2. Tökeli İmre olursa Orta Macar krallığına istedikleri kişiyi kral seçebileceklerini; ancak Papeşterlerden bir kişi kral olacak olursa Devlet-i Aliyye tarafından kabul edilmeyip def edileceği,
3. Macar taifesinin ve onlara tabi olan Hırvat grubuna memleketlerinde ayin ve adetlerinde karışılmayacağına; Kalunişte ve Lotran eyaletlerine zarar getirilmeyip oradaki halkın eskiden olduğu gibi himaye edilmesine; Devlet-i Aliyye'ye gönderilen hediyelerin arttırılmasına izin verilmeyip Macar taifesine karşı ortaya çıkacak düşmandan korunup kollanmasına,
4. Macar memleketine ve ona tabi olan yerlere savaş bahanesiyle zarar verilmeyip kişilere hakaret edilmemesi ve halkın esir alınmamasına,
5. Devlet-i Aliyye gerekirse asker takviyesi yapılmasına; Orta Macar taifesi kendi imkanlarıyla Nemçe'den kale, şehir, köy alırsa geri teslim edilmesine, düşmanın şerrinden korunmasına,
6. Vilayetlerini şenlendirmek, eğlenmek isterlerse engel olunmayıp gerekirse düşmanları def etmek yardım ile,
7. Nemçe ile anlaşma gereği Orta Macar taifesine zarar ve ziyan vermek kasdıyla sözleşme yapılmayıp itaat üzere olan Orta Macar taifesinin korunmasına,
8. İtaat üzere olan Orta Macar taifesinin içine düştüğü halleri gereği bir düzen gelinceye kadar Nemçe'den alması gereken şeylerinin Devlet-i Aliyye tarafından karşılanması,
9. Daha önce 1665 yılında Nemçe ile yapılan anlaşmada Orta Macar memleketi için ahitnamede bulunan şartlardan uygun olanların hala devam ettiğini; şartlar gereği yerleri, köyleri, mansıpları vs. eski hal üzere devam ettiği,

10. Orta Macar Kralı ile Macar taifesinin eskiden beri düşman olduğu; ayinlere engel olup onlara zarar veren Pazuya'ları aralarından çıkarmalarını; Erşek ve Paşık taifesini değiştirerek Kalunişte ve Lotran'dan olanları yerlerine yerleştirmelerini; Devlet-i Aliyye'ye şikayete gelirlerse sözlerinin dinlenilmeyeceği gerekirse yardımları ile def edileceği,

11. Eskiden beri iki tarafa da vergi veren köylülerin vergilerinin vaktinde alınmasına, vergilerin arttırılmasına; eskiden olduğu gibi vergisini veremediği zaman zulüm edilmemesine,

12. Orta Macar'a tabi olan bezirganlarının getirip götürdüğü mallardan eskiden olduğu üzere devlete harç vermesini; Osmanlı memleketine emin bir şekilde gelip gitmesine engel olunmayacağına;

13. Her sene vergileri getiren, memleket işleri için gelen elçilerin, kapu kethudalarına aynı şekilde muamele yapılmasına;

14. Her yıl 40 bin kara kuruş vergi vermeleri ve verginin arttırılmaması istenmiştir. (s. 347-352)

Orta macar tâ'ifesine virilen 'ahid-nâme-i humâyûndur

[347] taraf-ı şehriyârîden Orta macar tâ'ifesine virilen 'ahid-nâme-i humâyûndur elḥamdü'lillâhi'l-mülkü'l-mete'âl cenâb-ı Hakk ü Feyyâz muṭlaḳ-ı âsitân refî'ü'l-bünyân ve 'atabe-i 'aliyye-i sa'âdet âşiyânımı mercî-i selâṭîn-i cihân ü melâz ve melce'i aña sürre-i deverân eyleyüb zıll-i memdûd ve 'inâyet-i 'âliyye-i şâhib-kırânımızdan müstaẓil ve südde-i seniyye-i cihân-penâhımuza müstenid olanlar dâ'imâ muntazamü'l-ḥâl olıgelmişdür binâ'en 'aleyh zâlik ḥâlâ Orta Macar tâ'ifesi 'atabe-i 'aliyyemüze tab'ıyyet ü itâ'ati kendülere sermâye-i sa'âdet ve vesîle-i râḥat ve refâhiyyet bilüb devlet-i 'aliyyemüze ilticâ ve âsitâne-i sa'âdet 'unvânımı melâz ü melce'i idinüb izhâr-ı 'ubûdiyyet ü ihtîşâş ile itâ'at ü inḳıyâd ve 'atabe-i 'aliyye-i

cihân-penâhımuza istinâd idüb hıvşul-i murâd[348] ve emniyyet ü nizâm-ı bilâd için istid'â-yı 'inâyet ve on dört mādde üzerine ahvâl-i serhadd-i memleket ü kılâ'ı ü kara-yı himâyet ü nizâmı mutazammın 'ahid-nâme-i humâyûnum iltimâs eyledükleri pây-e-i serîr-i sa'âdet-maşîr-i hüsrevânemüze 'arz ü telhîş olunduğda cümlesine 'ilm-i 'âlem-şümûl-i pâdişâhânemüz muhît ü şâmil olmağıla bu dūdmân muhalledü'l-erkân ve hândân-ı sa'âdet-i bünyânımuza itâ'at ü inkıyâd idenlere dâ'imâ bâb-ı sa'âdetimüz küşâde olub ihsân-ı emân ile ıslâh-ı umûr-ı mülk ü millet gayret-i hasene cihân-dârî ve kâ'ide-i müstaḥsene-i tâcidârî olmağıla iltimâsları 'izz-i huzûr fâyizü'n-nûr-ı hüsrevâne medde karîn-i kabûl ve ḥayyiz-i vuşûle mevşûl olduğun meş'ar u müştemil ḥatt-ı humâyûn-ı sa'âdet-maḥrûnumla fermân-ı 'âlî-şânımız şâdir olmağın işbu on dört maddedür ki zıkr olunur bundan aḳdem Erdel ḥâkimi olub Teylen Ğabor'un neslinden olan Garof Tököli İmre Dekir Zemaḳ devlet-i 'aliyyemde niçe zaḥmet ü meşakḳat taḥammülü ile dâ'imâ şadâḳat ü istiḳâmet üzre olduğ ecilden zir-himâye-i şehriyârümde kabûl kılınub muḳaddemâ Orta Macar tâ'ifesi ḥüsn-i ihtiyârları ve iltimâsları üzre bi-luḫfu'llâhi te'âlâ Orta Macar memleketinüñ kralluğına naşb olunub ve fevtinden soñra devlet-i 'aliyyemüñ şadâḳatı uğûrına cânını bezl iden Zarin oğlunuñ Elena nâmında kıızı zevcesi olmağıla ḳadîmden taşarrufunda olan emvâl ü emlâk devlet-i 'aliyyem cânibinden hıfz ü himâye oluna ikinci [349] mādde Garof Tököli İmre vefât itdükden soñra Orta Macar kralluğına kimi dilerler ise Macar tâ'ifesi ḥüsn-i ihtiyârlarıyla intihâb idüb âsitâne-i sa'âdetimüze 'arz ü telhîş ideler velâkin Papaştelerden bir kimesne Macar kralluğına kabûl olunmaya ve bir kimesne Papaşte olub Macar kralluğına talib olur ise devlet-i 'aliyyem himâyesiyle men' ü def' oluna üçüncü mādde Macar tâ'ifesi ve anlara tâbi' olan Hırvat künh kendü memleketlerinde ve âyîn ü 'âdetlerinde ve mu'âfiyetlerinde hıfz olunalar şöyle ki Kalunişte ve Lotran eyâletlerine zarar ü ziyân işâbet itdürülmeye ve mezbûrlar memleketlerinde ḳadîmî ḳâ'ideleri üzre şıyânet olunub devlet-i 'aliyyeme 'arz olunan hediye bir vecihle artırılmasına cevâz gösterilmeye fîmâ ba'd devlet-i 'aliyyem tarafından memleketleri Macar tâ'ifesi

cümle zühür iden düşmenden hıfz ü himāye oluna dördüncü mādde Macar memleketine ve aña tābi‘olub itā‘at ü inkıyād üzre olan yerlere bu sefer bahānesiyle ve ba‘de‘l-yevm min ba‘d hasāret ü haķāret itdirülmeyüb re‘āyā ve berāyāsı esir olunmaya beşinci mādde devlet-i ‘aliyyem arafından iktizāsı üzre ta‘yīn-i ‘asker ve Orta Macar tā‘ifesi kendü hıdmetleriyle memleketi hudūdı dāhilinde Nemçe‘den her ne kadar ķal‘a ü ķastel ü şehir ü varoş ü planga alunur ise kendülere teslīm oluna ve düşmen şerrinden hıfz oluna altıncı mādde kendü vilāyetlerini şenletmek ve ķondurmağıla ma‘mūrolunur ise māni‘ olmayub[350] iktizā iderse düşmenleri def için imdād daħi virile yedinci mādde Nemçe ile ‘aķd şulhunda Orta Macar tā‘ifesine zarar ü ziyān ķaşdıyla söz bağlanmayub itā‘at üzre olan Orta Macar tā‘ifesi himāyet oluna sekizinci mādde itā‘at üzre olan Orta Macar tā‘ifesinüñ aħvāllerine geregi gibi niżām virilüb kendülere lāzım olan şeyleri Nemçe‘den alıvirilinceye degin devlet-i ‘aliyyem tarafından kendülere imdād ü i‘ānet oluna toķuzuncı mādde yetmiş beş senesinde Nemçe ile mun‘aķad olan şulhde Orta Macar memleketi için ‘ahd-nāme-i humāyūnumda derc olunan şürūtuñ bu mevādda muvāfıķ olanı mer‘i ü maħfūz olunub ol şürūt üzre yerleri ve köyleri ve manşıbları intizām-ı memleket vesā‘ir umūrlarında eski ķā‘ideleri üzre āsūde hāl olalar onuncı mādde Orta Macar kralı ve Macar tā‘ifesi şimdiye degin Orta Macar düşmeni olub āyınlarına māni‘ ve zarar üzre olan Pazuya‘ları aralarından iħrāc idüb gerek Erşek ve gerek Paşık’dür bu tā‘ifesi tebdīl idüb Kalunişte ve Loķran’dan olanları yerlerine naşb ideler ol māķūlelerden devlet-medārımuza şikāyete gelürler ise sözleri degilünmeyüb iktizā iderse imdādımız ile def oluna on birinci mādde ķadīmü‘l-eyyāmdan беру iki ķılıç arasında olub tarafeyne vergü viren ķureyyelerine üslüb-ı sābıķ üzre ve vergüleri iki tarafdan vaķt ü zamānile virüb ve vergüleri artırılmaya ve bu bābda mu‘tād-ı ķadīme muħālif vaż‘ü hāreket ile Orta Macar tā‘ifesine ta‘addi ü ğadr olunmaya on ikinci mādde Orta Macar[351] tābi‘ bezirgānlar getürdükleri ve alub götürdükleri emti‘adan mu‘tād üzre düşeni virdiklerinden soñra emīn ü sālīm memālik-i maħrūseme gelüb gideler kimesne māni‘ olmaya on üçüncü mādde beher sene

vergülerin getüren ve umûr-ı memleket için gelen elçileri ve kapu kethüdaları mu‘tâd üzre ri‘âyet oluna on dördünci mādde beher sene kırk biñ kara ğurûş vergüleri virile ve bir eyyââmdan artırılmaya ve cenâb-ı hilâfet-me‘âbumdan soñra evlâd-ı emcâd ‘âlî nijâdumdan taht-nişîn-i ‘Osmânî ve şadr-nişîn-i evreng-i Süleymânî ve şâhib-kırânî olanlar zıkr oluna vergünün miqdârını artırmaya imdi fîmâ ba‘d bu mevâd-ı merķûm üzre taht-ir ü temhîd olunan ‘ahid-nâme-i humâyûnum muķarrer ü mu‘teber tutilub yerleri ve gökleri yokdan var iden hâzreti Allâh celle şânuhunû ism-i şerîfin yâd ve peygamberimiz hâtemi’n-nebiyyîn ve fahru’l-mürselîn Muhammedü’l-Muştâfâ şalla’llahü te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem hâzretlerinû mu‘cizetü’l-berakâtlarını îrâd idüb şîme-i kerîme-i hüsrevân-ı sadâķat-ı mu‘tâd ve kâ‘ide-i marziyye-i tâcidârân-ı vefâ i‘tiyâd üzre ‘ahd ü mişâķ iderüm ki zıkr olunan mevâdûñ şürûd u kuyûd u mevâşîķ ü ‘uhûdına kemâl-i mertebe ri‘âyet olunub mâdem ki ol cânibden hilâfına vaz‘ u hareket şudûr eylemeye taraf-ı humâyûn-ı pâdişâhânemüzden ve vûkelâ-yı ‘âlî-maķâm vesâ’ir mîr-i mîrân şâhibü’l-ihtîşâm ve ümerâ-i zevi’l-ihtirâm ve ‘umûmen ‘asâķir-i nuşret encâm-ı zafer mü’eşşerümde ve cümle ‘ubûdiyetümüz ile şeref-yâb olan tavâ’if-i huddâmdan bir ferd hilâfına müte‘allik vaz‘ ve hareket eylemeye[352] şöyle belâlar ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kıllalar.

Evâ’il Şa‘bân sene 109

[01-10 Şubat 1697]

**Moskov Çarı Petros Aleksiyeviç tarafından 7207 (onların kullandığı takvime göre)
yılında Devlet-i Aliyye’ye gelen mektubun tercümesidir**

Moskov Çarı Petros Aleksiyeviç tarafından 7207 (onların kullandığı takvime göre) yılında Devlet-i Aliyye’ye gelen mektubun tercümesidir. İki devletin iki seneye yakın savaş yapmayıp barış içinde yaşadıklarını; Karlofça’da elçilerin bir araya

gelerek konuştukları kayda alınmış; bundan sonra da barışın devam etmesi için gizli müşavirci ve Kargayulda vekili Emilyanus Agnatiyoviç Ukranyevicikov namındaki orta elçilerini Devlet-i Aliyye'ye gönderdiklerini haber vermek için bu mektubu göndermişlerdir.(s. 352-353)

Rikāb-1 humāyūn-1 şehriyārīye Moskov Çarı'ndan gelen nāmenūñ tercemesidür

[352] rikāb-1 humāyūn-1 şehriyārīye Moskov Çarı'ndan gelen nāmenūñ tercemesidür Koştantīniyye ve Akdeñiz ve Karadeñiz ve Anaṭolı ve Rumeli ve Mekke-i Mükerrreme ve Medīne ve Kudus-i Şerīf ve Mısır ve Habeş ve Bağdād ve Şām ve Tataristān ve Kırım ve neçe neçe vilāyet ve memleketlerūñ ve şehirlerūñ ve cezāirlerūñ pādīşāhı şehinşāh mu'azzam şevketlü kudretlü sultān ibni sultān Sultān Muştāfā Hān ibni Sultān Mehmed Hān hāzretlerine büyük ve küçük ve Ak Rus devletlerinin ve Moskov ve Kiveviye ve Viladimisrye ve Novigradya ve Kazğan ve Ejderhān ve Sir ve Palskopa ve Esmolensko ve Orba ve bunlara tābī' neçe yerlerūñ bi-'ināyetü'llāhi te'ālā ulu çarı Petros Aleksiyeviç tarafından i'zāz ü ikrām ü tevķīr ü ihtirām birle 'arz olunan oldur ki tāriḥ-i ḥalk-ı 'ālemde yedi biñ iki yüz yedi senesinūñ kānūn-ı evvelinñ yigirmi beşinci gününde iki sene tamāmına degin devlet-i 'aliyyeleriyle çarlığımızūñ beyninde terk-i cidāl ve bu müddet içinde eski dostluk tecdīd ü şulḥ-ı mü'ebbed veyāḥūd kifāyet ider sene müddetiyle şulḥ-ı mevāda 'aqd oluna diyü bundan aqdem Karloyça nām maḥalde muraḥḥaş elçilerimiz bir yere gelüb mukāleme eyledüklerinde alub virdikleri temessüklerde kayd olunmağıla bizüm daḥī niyyetimiz bunuñ üzerine olmağın şulḥ-ı mü'ebbed veyāḥūd kifāyet miqdārı müddet ile mevā'ideyi mükāleme eylemek içün maḥrem müşāvircimiz ve Kargayulda[353] vekilimiz Emilyanus Agnatiyoviç Ukranyevicikov nām muntāhib orta elçimizi taraf-ı devlet-i 'aliyyelerine gönderdigimiz aḥbār ü i'lām içün işbu nāmımız maḥşūs nāme-i risāletile irsāl olunmuşdur Allāhü te'ālā hāzretleri saltanat-ı 'aliyyelerine sa'adet ü imtidād-ı şihḥat ü selāmet iḥsān ile büyük Moskov

şehrimüzde vāḳi‘ ḥükümet-ḥānemüzde tāriḥ-ḥalk-ı ‘ālemde yedi biñ iki yüz yedinci senesinüñ mäh-ı nisanda ve çarlığımızuñ on yedinci senesinde taḥrīr olunmışdur.

Sadrazam hazretlerine Yuvan Mazepa namındaki Abaş hetmanından gelen mektubun tercümesidir

Sadrazam hazretlerine Yuvan Mazepa namındaki Abaş hetmanından gelen mektubun tercümesidir. Mektupta Çar tarafından gönderilen gizli müşavereci ve Kargayulda vekili Emilyanus Agnatiyoviç Ukranyuviçkov’in payitahta varmak üzere oldukları haberi Bolhomir ve Kazak bölüğünden Grigor Zarotni ismindeki ulakla gönderildiği; mektubu karadan İstanbul’a veya Edirne’ye ulaştırması için tenbih olunduğu; Çar’ın mektubunu tebliğ ederek mektuba verilecek cevabı alarak geri dönmesi anlatılmaktadır. Mektubun 1699 yılının Mayısının 25. Gününde yazıldığı belirtilmiştir.(s. 353-354)

şadr-ı a‘zam ḥazretlerine Yuvan Mazepa nām abaş ḥut-ṭamānından gelen mektūbūñ tercemesidür

[353] şadr-ı a‘zam ḥazretlerine Yuvan Mazepa nām abaş ḥut-ṭamānından gelen mektūbūñ tercemesidür tanẓīm ü tekrīm birle dostāne inhā olunan oldur ki devlet-i ‘aliyye ile Moskov çarlığı beyninde ‘aḳd-ı maşlahat içün şevketlü ve kudretlü İslām pādişāhı şehinşāh mu‘azzam ḥazretlerine Moskov memleketlerinüñ ve küçük ve Aḳ Rus vilāyetlerinüñ ve anlara tābi‘ neçe yerlerüñ ulu çarı efendüm tarafından mahrem müşāverecisi ve Kargayulda vekilimiz olan Emilyanus Agnatiyoviç Ukranyuviçkov nām elçisi der-devlet-i-medāra varmak üzere ta‘yīn ve irsāl olunduğunu meş‘ar ü muḥbir nāmesi gönderilmekle fermānı üzere bu Bolhomir ve Kazak bölüğünden sūdiye olan Grigor Zarotni nām maḥşūs nāme resān ile işāl olunmak üzere ihtimām

olunub mesārī' at üzre qaradan İstanbul'a veyāhūd Edirne'ye varmak için kendüye tenbīh olunmuşdur vuşūlünde ricā olunur ki mezbūr nāme resān-ı huzūr-ı şehriyāriye götürilüb çarımızuñ[354] nāmesini teblīğ ve muvāfık cevāb ile yine 'avdet itdirilmek için luṭf ü kerem buyurıla memnūn oluruz ve imtidād-ı şihhat ve selāmet ve devām-ı sa'ādetlerine du'ā iderüz Patorin nām şehirde tārīh-i vilādet-i hāzret-i 'İsānuñ bin altı yüz toḳsan toḳuz senesinuñ māh-ı mayısuñ yigirmi beşinci gününde taḥrīr olunduğı.

Devlet-i Aliyye'nin, 1699 yılında Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Sa'ad ibni Zeyd'e gönderdiği surre mektubudur

Devlet-i Aliyye'nin, 1699 yılında Mekke-i Mükerrerem'e şerifi Şerif Sa'ad ibni Zeyd'e gönderdiği surre mektubudur. Mektupta her yıl olduğu gibi hac mevsiminde hacca gitmek isteyenlerle beraber para dışında pek çok kıymetli eşyalar kutsal mekānlara gönderildiğı; surre alayının Haremeyn'e giderek ahaliye, zahitlere, Mekke emirlerine, Hicaz bölgesinde yaşayan ihtiyaç sahiplerine emanetlerin defterde yazıldığı şekilde ulaştırılacağı; padişahın gönderdiği mektubun Mekke Emiri tarafından okunacağı yazmaktadır. (s.354-357)

Mekke-i Mükerreme şerīfi Şerīf Sa'ad ibni Zeyd'e mu'tād üzre surre nāmesidür

[354] Mekke-i Mükerreme şerīfi Şerīf Sa'ad ibni Zeyd'e mu'tād üzre surre nāmesidür elḥamdülillāhi'l-lezī ce'ale'l-Beytü'l-Harām kıyāmen li'n-nāsi ye'tne ileyh min külli feccin āmīk li-yevfū nüzūrahüm ve'lyettāvvefu bi'l-Beytü'l-'Atik

ve bevven el-İbrāhīm ‘aleyhi’s-selām mekânü’l-beyt ve’tteḥāzehü ḥalīlen vallāhü ‘ale’n-nāsi ḥıccü’l-beyte min istiṭāi ileyhi sebīle fe-ṭūbā limen deḥalehu mülebbiyen bi-ḳalbin selīm fīhi āyāti beyyināti maḳāmı İbrāhīm şümme inne efzale şalavātü ve ezkā selāmün ‘alā seyyidinā Muḥammed ḥayru’l-enām ve ‘alā ālihi ve aşḫābihi’d-dāḥilīne’l-mescidü’l-Ḥarām āmīn “muḥallifne ru’ūsehüm ve muḳaşşırın” ve ba‘de fe-hāzā kitābünā’s-şerīfū’s-sultāni ve ḥitābüne’l-münīfū’l-ḥākānī ve emrüne’l-lezī izḫat bihi ‘uḳūdū’l-emānete muntazıme ve umürü’l-ḥılāfe mülte’ime ve rāyātü’l-baġī ve’l-‘udvānū müntekise ve āyātü’l-ġayyü ve’t-ṭuġyān munderise lā-zālet nāfizā fi’l-eṭrāfi muṭā‘an fi’l-eknāf mā-ḳarreretü’l-arzu ḳarārihā ve dāretü’l-eflāku medārihā ersenāhu ilā cānibü’l-emīru’l-kebīru’l-ekremü’l-emcediyyü’l-ifḥāmiyyü fer‘u’s-şeceratü’z-zekiyye ṭırāzü’l-‘ışābetehü’l-‘ulviyyetehü’l-Muṣṭafıyyü’l-müntesib ilā eşrefi neseb ‘alā ‘unşuri[355] ve aḥsab ḥasbü ğalā cevhere zebedetü sülālete’-zehrā’i’l-betül ve ‘ameddehu āl-i beytü’r-resülü’l-maḥfuf bi-şunūfi ‘avāṭıf zi’l-ḳuvvete ve’l-eydü’s-şerīf Sa‘ad bin Şerīf zıde e mīr-i Mekketü’l-Mükerremetü şerrefa’llāhü ve ḥimāhā ve ḥıfzuhā min külli sū‘in ve vakāhā lā-zāletü’l-‘ināyete’l-İlāhiyyetü ve’l-kilā’etü’s-secāniyyehu ḥāfızahu tenhā ileyhi inna’llāhe subḥānehu ve te‘ālā şerefnā bi-ḥıdmetü’l-Beytü’l-Ḥarām ve ravzatü seyyidü’l-enām ‘aleyhi efḍalü ve’s-selām felā cürme ‘aṭfunā e’inne ‘aẓīmetünā ilā minhā mā-vecebe ‘aleynā min şükri tilke’n-ni‘amü’l-celile ve’l-mevāhibü’l-cezīle ve nehzunā bi-aḳdāmü’l-aḳdām ve’l-ceddü’t-tām ve’l-ihtimām li-tenfīzü’l-umūru’s-şer‘iyyetü’l-letī veccebe ‘aleynā ecrāühā ve’n-nażara fi’l-mühimmātü’l-letī teḥattüm ‘aleynā edā’ühā lā-siyyemā meşāliḥü’l-evḳāfü’l-meşrūṭa li-fukarā’i’l-Ḥarameynü’s-Şerīfeyn ve’l-erzāḳu’l-mu‘ayyinetü li’s-şerefa’i şerrefehümü’llāhü te‘ālā fi’d-dāreyn ve li’l-‘abbādü’l-‘ākifīn fi’l-maḳāmi ve civāri Resūlullāh ‘aleyhi efḍalü’t-taḥiyye ve’s-selāmü’d-dā‘īn li-devāmi devletünā fī ‘Arafāt ve’l-Müzdelifete ve’l-maḳam ve ba’şünā ‘alā cāri’l-‘ādeti’l-Oşmāniyye ve’l-ḳā‘idetü’l-müstedīmeḥü’l-ḥākāniyyehü fī sene aḫadi ‘aşarete ve mi‘eh ve elfü mine’l-hicreti’n-nebeviyye ‘alā muḥācirihā efḍalü’s-şalavātü ve ezki’t-taḥiyyeh mā-efrazünāhā min atyibi emvālünā ve kâne

haķıķan in yektübe fî fî şahâ'ıfı a' mālınā ve zālīke küllehü mine'z-zehebi'l-aķmer ve
 kadderahu muķarrerān kemā hüve'l-mezkürü fî cerīdetü's-şarar ve sellimnā tilke's-
 şarar me'a'd-defter ilā hādīmü 'atebetünā iftiķāru'l-emācid emīnū's-şurre ve ķudvetü
 erbābü't-taķrīr kātībū'd-defter dāme mecedehümā[356] ba'demā ķallednā hümā
 tilke'l-hıdmete'l-celile ve fevveznā ileyhima hātīkü'l-maşlahate'l-cemīletü'l-letī hiye
 iblāġu's-şarar ve rebī'u'l-evķāf me'a'd-defter ve vüzi'at tilke's-şarar fî'l-ekyās
 'ale'r-resmī'l-ķadīmü's-sultānī ve ķatmünāhā bi-ķātemine's-Süleymānī lā-zālet
 mazrūben 'alā vücūh menāşīru'l-emāniyyü felā bedde'inde vuşūlihā mine'l-ihtimām
 fî şarfihā ilā erbābihā ve müsteķaķķihā mine'l-'ulemā'i ve'l-mesākīn ve'z-za'ifā'i
 min sükkān tilke'l-emākinü's-şerīfete ve'l-müşāhidü'l-muķahharatü'l-münīfete min
 ġayrı tebzīri velā taķtīr velā taġyīrū 'amelen bi-ķavlihi te'ālā “inne'llāhe
 ye'murukūm in tü'zū li-emānāti ilā ehlihā” velā yaķuşşu'l-emīr ķatemü'l-ekyās velā
 yüvezzi'u's-şararü'l-mezkūretü li'n-nāsi illā bi-ķuzūri şeyhi'l-Harameynü'l-
 muķteremeyn ve'l-ķāziyīnū'l-muķīmīn bi'l-maķāmeynū's-şerīfeyn ve 'aleyke bi'n-
 nezāreti't-tāmmeti 'ale'l-ķāşşati ve'l-'āmmeti fî edā'i'l-emānete-i ilā ehlihā ve
 işālū'l-ķuķūķ 'alā mā 'ayyeni ilā aşķābihā ve meķālihā fe-in ġābe şaķşun ev feķad
 feliya'lem 'aleyhi fî'd-defteri ve li-taķfuzi ķāşşatehu velā tehmlü ķāziyyetühu hezā
 ve ķad ithafnā ilā cenābikümü'l-'ālī muġrasu şemerātü'l-me'ālī nec'le'ate seniyyetü
 min ķāl'inā's-sultāniyye felā bedde in telbise bi-envā'i't-ta'zīm ve'l-ikrām ve
 esnāfü't-tekrīm ve'l-iķtirām ve in tebezzülü'l-ķudretü'l-kāmiletü fî ri'āyeti'r-
 ra'ıyyeti ve ķıfzuhum ve şıyānetühüm min ehli's-şekāvete ve'l-ġavāyete ve ifāzate'l-
 emnü bi-ķareseti tilke'l-memāliki 'ale'z-züvār ve'l-mücāvirīn ve ifādetü'r-rāķate
 ve'r-raķāhiyyetü li'l-ķuccāci ve'l-müsāfirīn ve'l-me'mül minke ve mine'l-'ulemā'i'l-
 'āmilīn ve'l-ķurā'i ve's-sādāt[357] ilhādīnū'l-mühtedīn in ted'ü mütezarri'īn ilā
 'ālīmī's-serri ve'n-necvā ve ķāşifü'z-zarra ve'l-belvā bi-devāmi devletünā'l-'aliyyete
 ve ķıyāmü erkānū salţānetenā's-seniyyetütü ve teysīrū'l-ferec ve'l-ibtihācü bi'l-
 fetħi'l-mübīn ve'l-'izzü ve'n-naşru ve't-temkīn ve yerġabūne ileyhi sübhānehu fî in
 yaķurru bi nuşretinā 'uyüne'l-İslām ve yessiru li-sa'īdi eyyāmünā'l-ķāş ve'l-'ām fe-

innehu suhānehu ve te‘ālā hayru mes’ul ve ekramü me’mül kâffu li-men beḥāba lâ-züfâf li-men ileyhi’t-tecāvebe isti‘āzū ve’ş-şalavâtü ve’s-selām ‘alā seyyidinā Muḥammedü’l-lezî nasara bi’r-ra‘bi ‘ale’l-a‘dâ’i ve ‘alā âlihi ve ashâbihi nücümü’l-ihtidâ ve ‘ale’t-tâbi‘în ve tâbi‘îhim ilâ yevmi’d-dîn rıdvānu’llâhi te‘ālâ ‘aleyhim ecma‘în.

Evâḥir Cemâziye’l-âḥir sene 111

[20-30 Aralık 1699]

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Kırım Hanı Devlet Giray Han’a yazılan mektuptur

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Kırım Hanı Devlet Giray Han’a yazılan mektuptur. Mektupta Nemçe Çasarı ve cumhurları, Moskov Çarı, Venedik Doji ve cumhurları arasında bir barış anlaşması (Karlofça Antlaşması) yapıldığı; anlaşmanın bazı maddelerine değinilerek bütün Macaristan ve Erdel Prenslığı’nin Avusturya’ya, Ukrayna ve Podolya’nın Lehistan’a bırakıldığı; Ruslarla 2 yıl ateşkes üzerinde anlaşıldığı belirtilmiştir. Mektupla Kırım Hanı bilgilendirilip bu anlaşmadan dolayı ne yapıp ne yapmayacakları; hangi konulara dikkat etmeleri gerektiği ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.(s.357-364)

Kırım Hânı Devlet Giray Hân dâmet ma‘âliyeḥu nâme-i humâyûn

[357] Kırım Hânı Devlet Giray Hân dâmet ma‘âliyeḥu nâme-i humâyûn bi-meşiiyyeti’llâhi te‘ālâ ittifâk-ı ‘ulemâ ve hayır-ḥâhân devlet-i ‘aliyyem ile Nemçe Çasarı velehu kralı ve cumhurları ve Moskov Çarı Venedük Doji ve cumhuru beynlerinde muşammım olan meşâliḥa ve mevâdiye şüret-i taḥaḫḫuk ve ḥüsn-i ḥitām

bulmağıla mäh-ı recebün yigirmi dördünci günü tarafeynden temessük olunub virilüb şulh ü şalāh ve emn ü emān hāşıl olub tarafeynden alınub virilen temessükâtıda devlet-i ‘aliyye-i edeb-peyvendümle mābeynde bu kadar zamāndan beru vākı‘ olan huşūmet bi-‘avni’llāhi te‘ālā ve tevḫīkahu bi’l-küllīyye mürtefi‘ ü muḥabbete mübeddel olub ḥüsn-i cāre muvāfiq-ı ḥulūş üzre olan qadīmī dostluq yine hāşıl olmağın tarafeynden ta‘addiyāt-ı mündefi‘ ü re‘āyā ü berāyā evvelki gibi emn ü emān[358] ve asāyiş ü istirāḥat ile müreffehü’l-hāl olmaları için bu iki cenkden evvel mābeynde mer‘ī tutilan eski ḥudūd ibkā ve gerek Boğdan vilāyeti ve gerek gayri memālik-i maḥrūse muzāfātından olan yerler ile Leh vilāyetinün sınırı eski ḥudūd ile maḥdūd olalar ve min ba‘d öteye berüye tecāvüz olunmayub işbu qadīmī ḥudūd kemāl-i ḥurmet ile bilā tebdil velā tağir merā‘āt oluna bu cenkden evvel Boğdan vilāyetinün sınırı qadimesi dāḥilinde olub ḥālā içinde Leh ‘askeri olan büyük ve küçük cümle qal‘a ve yerlerden Leh ‘askeri iḥrāc ve taḥliye ve Boğdan memleketi bi’l-küllīye taḥḫir olunub bu cenkden evvel olduğu gibi āsūde ḥāl ola ve iki cenkden evvel Leh vilāyetinün sınır-ı qadimesi dāḥilinde olan Kamanice qal‘ası içinde olan ‘askeri iḥrāc ve taḥliye olunmağıla bütün qala ve ba‘de’l-yevm Podolye ve Ukranya vilāyetlerinde devlet-i ‘aliyyem tarafından bir dürlü ‘alāka olmaya ve sonra naşb olunub Boğdan içinde oturan Ukranya Kazağı Ḥatmānı ref‘ oluna ve Leh ve Boğdan vilāyetlerinin ḥudūd-ı qadimesi mu‘ayyen olmağıla havā müsā‘id olur ise işbu gelecek mart ibtidāsından taḥliye mübāşeret olunub ne kadar muḥaddemce mümkün olur ise birgün evvel Boğdan’dan Leh ‘askeri iḥrāc ve cümle qal‘a ve yerleri taḥliye ve Boğdan vilāyeti taḥḫir oluna Kamanice qal‘asının taḥliyesine bile mart ibtidāsından şürū‘ oluna ve taḥliye emri kanḫı taraftan evvel olmak mümkün ise bilā tereddüd ve bilā tesāmuh-ı humāyūn icrā oluna [359] Kamanice taḥliyesi eñ çok mayısuñ on beşinci gününe degin tamam ola ve qal‘a-i mezbūrenün āsānlığıla boşadılmasıçün yük taḥmīl ve naḫline Leh tarafından daḫī mümkün mertebe ‘araba ve tavarlar ile imdād oluna ve her yerde taḥliye huşūşi emniyyet ve selāmet ile icrā oluna tarafeynden taḥliye olunan qal‘alar vesā’ir

mevāzi'-i maḥrūsedde sākin olan re'āyādan ḥüsn-i rizālarıyla çıkmak murād idenler emvāl ü erzāklarıla emniyyet ü selāmetile çıkub kalmak isteyenler daḥī sālīmen kälalar tarafeynden ber-vechile cebr ü ta'arruz olunmaya ve Kamanıçe kal'asınun taḥliyesi Mart ibtidāsından mübāşeret olunmak üzere karar- dade olmağıla Kamanıçe kal'asında evvelden içinde bulunan kendü toplarından top alıkonmasına müte'allik iltimāslarını der-ākāb āsitāne-i sa'ādetüme gönderilecek küçük Leh elçisi 'atabe-i 'aliyye-i ḥüsrevāniyyeye 'arz eyleye ve devlet-i 'aliyyeme tābi' olan eşnāf-ı 'asker bā-ḥuşuş tavā'if-i Tatar ve bir dürlü 'illet ü bahāne ve meṭālibe ile Leh re'āyāsına ta'addi ve sınırlarına tecāvüz eylemek ve esir ve tavar sürmek ve āḥir vecihle zarar eylemege kâdir olmaya ve vüzerā ü begler begilere ve cenāb-ı imāret-me'āb Kırım Hānı ve Kalgay ve Nüre'ddīn vesā'ir sultānlara ve Boğdan Voyvodasına şarāhate-i evāmir-i şerife ile tenbīh ve te'kid oluna ki sınırlarun nizamı ve bu barışıklık levāzımını kemāl-i ihtimām ile ri'āyet ve şıyānet eyleyeler esir almağıla ve ḥayvānāt sürmekle ve ğayrı vecihle Leh re'āyāsına zarar eyleyüb şulḥ u şalāḥun [360]şerā'itine muḥālefet ile iḥtilāle bā'is olanları teftiş ve tefahḥuş idüb zāhir olduḡda āḥire mūcib 'ibret için ḥaḡklarından geleler ve ġaşb olunan eşyā daḥi her ne ise buldurılıb şāḥiblerine red oluna ve bu ḥuşuşda ihmāl ve müsāmaḡa idenlerun 'azl ile mi yohsa katl ile mi şer'an sezāları olan cezāları virile ve bu şurūṭ-ı muşalaḡa bi'l-cümle Lehlü tarafından daḥī kezālik kemāl-i taḡıyyed ü ihtimām ile ri'āyet olunub bir ferd ḥilāfete cesāret eylemeye ve Leh vilāyeti qadīminden müstāḡil devlet olmağıla devlet-i 'aliyye ve tābi' olan tā'ifeleri tarafından teklif olunan her ne ise meṭālibesini bahānesiyle bir dürlü ta'addi ile incilmeyüb bu şulḥ ve şalāḥun şerā'iti muḡtezāsınca bu maḡüle tekālif taraflarına mültezem olmaya ve eşnā-yı cenkde bucaḡlu ve ğayrı Tatar qadīmī meskenlerinden çıkub ve Boğdan arāzīsine girüb bu vechile eyledükleri daḡl ü tecāvüzleri muḡaddemā Leh qralı ve cumḡurına iḡsān olunan 'ahd nāme-i ḡumāyūn şarā'itine muḡālif olub bi'l-cümle def' olunmak iḡtizā itmekle Tatar tā'ifesi Boğdan içinde teḡallüben zabı ü iḡdāş eyledükleri cümle yer ve çiftlik ve kışlaḡlardan iḡrāc ve qadīmī miskinliklerine iskān itdürilüb ve kendi

hallerinde olub kimesneyi rencide eylemeyeler deyü tafsîl-i meşrûh üzre meşûr olub ve Moskov Çarı ile mun'akad olan meşâliha şürûtı dahî devlet-i 'aliyye-i edeb-
peyvendümle Moskov Çarı beyninde olan müşkilât[361] ref' ü dostluk ve koñşılığa
muvâfık olan umûr bi-cümle kemâ yenbağî hüsni nizâma konulmak az zamânda
âsân olmağıla yine bu hayırlı maşlahat-ı munkatı' olmayub sevilişilub itmâmâ
irişdirilmek kaçdıyla tarafeyden ittifak ile biñ yüz on senesinde vâki' kânûn-ı
evvelüñ yigirmi beşinci milâd hazret-i 'İsâ gününden iki sene müddet ta'yîn
olunmuşdur ki bu müddet içinde bu maşlahat bir hayırlı şürete efrâğ olunub devlet-i
'aliyye ile Moskov çarlığı beyninde bi-tevfîki'llâhi te'âlâ yâ mevâdi'a veyâ şulh-ı
mü'ebbed i'kdâ olunmağıla kadîmî dostluk yine tecdîd oluna imdi ittifak ile karar-
dâde olan müddet içinde içinde cümle cenk ü cidâl ü harb ü kıtâl terk olunub
ta'addiyât-ı tarafeynden def' ü ref' oluna ve Moskov Çarına tâbi' Moskov ve Kazak
ve gayrîden serhad-i manşüreme ve Kırım vesâ'ir devlet-i 'aliyyeme tâbi' yerlere ve
re'âyâ ü berâyâya gizlü ve âşikâre bir dürlü tecâvüz ü ta'addî ü gadr-i kaçd olunmaya
ve kezâlik taraf-ı devlet-i 'aliyyemden âdahî eşnâf-ı 'asker bâ-huşuş Kırım Hânı ve
cümle tavâ'if-i Tatar ve orduları Moskov çarınıñ şehirleri ve kirmânları ve bi'l-
cümle re'âyâ ü berâyası üzerine gizlü ve âşikâre bir dürlü hareket ve işâl-i mazarrat
eylemeyeler ve mütenebbih olmayub mabeynde mun'akad olan bu kavlı ü şartı
muğâyir gizlü ve âşikâre vaz' u hâlet ile ta'addî ve tecâvüz idenler her anki taraftan
ise ahz u habs olunub belâ emân cezâları virile ve vech-i meşrûh üzre mer'î ve
muhterem olan terk-i cidâl[362] arasında harb ü kıtâl külliyyet ile def' ü ref' ü aqd ü
şalâha tarafeynden meyl ve rağbet küllî oluna ve Kırım Hânı dahî devlet-i 'aliyyeme
olan i'tikâdı itâ'at ve inkiyâdı hasebiyle muşalahaya ilhâk oluna deyü mezkûr ve
Nemçe çasarıyla olan mevâd muşalahadan Kırım cânibine müteferri' olan maddede
Kırım Hânı vesâ'ir tavâ'if-i Tatar dahî bu şulh ve şalâh ve dostluk ve barışıklık
hukûkını geregi gibi ri'âyet ü şıyânet eyleyüb çasar müşarun ileyhe tâbi' olan
memleket ve re'âyâ bir vechile ta'addî ve tecâvüz eylemeyeler gerek eşnâf-ı 'asker
ve gerek tavâ'if-i Tatar'dan bir ferd hilâf 'ahd-nâme-i humâyûn ve muğâyir 'ahd u

mîşāk-ı ta‘addīye cesāret iderse cezāsı tertīb oluna ve temessükler imzā olunub mührürlendiği günden tarafeynden huşūmet ve ta‘addī külliyyet ile ref‘ olunub re‘āyā tarafeyn emn ü emān ü istirāhat ü itminān üzre olalar ve yevmimiz burada ta‘addiyāt kemāl-i taqayyüd ve ihtimām ile men‘ ü def‘ olunmak için sınırlarda olan hukkām ve zābıtlara tenbih ü te‘kid oluna lākin ba‘id yerlerde olan hukkāma bu şulhuñ mesāri‘at üzre haberi irişdirilmek için yigirmi gün müddet ta‘yīn olunub andan sonra tarafeynden her kim muhālefet ile bir dürlü tecāvüze ictirā iderse bālāda taşrih olundığı üzre haqqından geline deyü baş-ı şart ve ‘ağd-ı ‘ahd olunmağıla bermişdāk-ı kerīme-i “velā tenküzü’l-eymāne ba‘de tevkīdihā ve evfū bi’l‘ahdāni’l-‘ahdi kāne mes‘ūle” nağz-ı ‘ahde mü‘eddī olur hālātdan ictināb ve ifā-yı ‘ahdī[363] ve ibkā-yı va‘di isti‘kāb ider keyfiyyāt-i ihtiyāfī istiḥşāb ile ‘ağd olunan ‘ahd ü peymāne vefā ve levāzım-ı şerā’i-i şulhī kemā yenbağı edā ü istifā lāzime-i kavīme-i dīn ü devlet ve mühimme-i ‘azīme-i ‘ırz ü nāmūs saltanatundan olmağıla nuşuş-ı kātī‘a ve berāhīn-i sātī‘a ile muḥāfazat ü murā‘atı lāzım olan şulh u şalāhuñ tafşıl olunan zavābıt u şerā’i-i kemā yenbağı tarafıñuzdan daḥī ri‘āyet olunmak üzre nāme-i humāyūn-ı sa‘ādet-maḥrūnumuz şeref-yāfte-i şudūr olub gönderilmişdir vuşulinde bu şulh u şalāhuñ Kırım cānibine ve ḥavālīsine müteferri‘ olan şerā’i-i ‘uhde-i ḥānīlerine vābeste olan umūrdan olmağıla bu huşūda musāmaḥa ve musāheleden tevakkī ü taqayyüd-i tām ile ihtimām idüb evvelā cümleden aḳdem Bucak cānibine varub ol cānibde olan Ġazī Giray Sultān in‘ikād-ı şulhden sonra zamān-ı emn ü emānda kendüsiyle me‘an me’mūr olan Bucaklı ve ğayri ṭavā’if-i Tatar ile Leh memleketi içine bilā-izin kendü ḥod-rālığı ile çapula gidüb ve vāfir-i esārā ve eşyā ile gelüb şerā’i-i şulh ü şalāḥ ü ırz ü nāmūs saltanatuma muḡāyir böyle bir faḫīhat itmekle bu çapulda Leh memleketinden alınan esārā ve eşyā her ne ise eger Bucaklı ve eger sār ṭavā’if-i Tatar elinde dāru’l-betde ellerinden iz‘āc ve bir yere cem‘ ve mu‘temed ‘aleyh mīrzālar ve muḳaddimā bu huşūş için mübāşir ta‘yīn olunan dāme mecdühü mübāşeretiyle emākin ü aşḫāblarına irsāl ü teslīm ve berā’et-i zimmetlerine temessük getürüb dāmen-i saltanat-ı ‘aliyyemi mecdühü[364]nağz-ı

‘ahd şâyibesinden tanzîfe ziyâdesiyle ihtimâm ve tarafeynüñ temessükâtına mestûr olduğı üzre Ukranya Kazağı Haţmânını ref‘ ü şulh u şalâha hâlel vermeyecek bir münâsib maħalde iskân ve ĩvâ eyleyüb boğdan memleketinde hâlâ Lehlü elinde olan yerleri anlardan istinzâ‘ ve Boğdan Voyvodasına zabt itdirüb vesâ’ir eger Nemçe ve eger Leh ve Moskov müte‘allik ve ol câniblere ve ‘uhde-i hânîlerine müteferri‘ ve müterettib olan şerâ’it-i şulh u şalâhuñ baş u tafşîl olunan vech üzre murâ‘atında ve eger ‘âcilen ve eger icâlen ihtiyât ü ihtimâm ve iktizâ iden keyfiyyât ve hâlâtınuñ muhâfezet ve meħâresetinde ‘ale!d-devâm taķayyüd-i tām eyleyüb gerek Bucâķ ve vilâyet-i Kırım’uñ ve etrâf-ı havâlîsinüñ tanzîm-i kâffe-i umûr ve tensik-i ahvâl-i cumhûrunda bezl-i meysûr ve şarf-ı maķdûr eyleyüb müsteclib-i rızâ-yı yümn iktizâ-yı şâhânemüz olur hıdemât-ı meşķure ve me’âşir-i mebrûre vücûda getürmege ziyâdesiyle iķdām ve ihtimâm eylesesüz şöyle bilesüz.

Evâsıt Rebi‘ u’l-âķir sene 110

[10-20 Ekim1698]

Devlet-i Aliyye tarafından Mekke-i Mükەرreme şerifine yazılan mektuptur

Devlet-i Aliyye tarafından Mekke-i Mükەرreme şerifine yazılan mektuptur. Mektupta daha önce Hicaz ve etrafından, Şam’dan ve başka yerlerden gelen hacıların, misafirlerin, tüccarların emin şekilde Mekke’ye gelip ibadetlerini vs yapabilecekleri taahhüt edildiğini ancak bu konuda hala sıkıntıların olduğı belirtilmiştir. Yine hac yollarında eşkiyaların hacılara, ziyaretçilere vs saldırdıkları; bu sene hacca gidip gelecek kişilerin yol güvenliğinin tam sağlanması için kendilerinden gerekli çalışmayı yapmaları istenmiştir. (s.364-365)

Mekke-i Mükەرreme şerîfine nâme-i humâyûndur

[364]Mekke-i Mükerreme şerîfine nâme-i humâyûndur siz hândân-ı hilâfet-i ‘unvânımuzañ hayır-hâh-ı hâlisü’l-cinânî olub cibillet-i pâkize ıynetinüzde munṭavî olan cevher-i aşâlet ve eşer-i necâbet muḳtezâsı üzre aḳṭâr-ı Hicâziyye’den def‘-i mazâr-i eşrâr ü hıfz ü ḫarâset ḫuccâc-ı vüzzâr ü ḫimâyet ü şıyânet-i misâfirin ü tüccâr bi’l-cümle ‘uhde-i imâret-i dişârınûza mâ lâbüd olan umûrdan olmağıla muḳaddemâ müte‘ahhid olduğıñuz üzre beher sâl ḫuccâc-ı Şâm’uñ[365] ‘alâ menzilden medâyin-i şâliḫa dek teşyi‘ ve istikbâli güft-i kefâletünûze taḫmîl olumışdı ḫâlâ ba‘zı ‘Urbân tâ’ifesi ḫuccâc ü züvvâra ta‘arruz ve fesâd ḫaşdında oldukları istimâ‘ olunmağıla inşâ’allahü te‘âlâ bu sene-i mübârekede ve fert-i ricâl ile ḫuccâc-ı müslimîni berke-i mu‘azzamaya degin teşyi‘ ve istikbâl ü hıfz u ḫarâsetlerinde sizden me’âşir-i cemiletü’l-âşâr me’mûl-ı ṭab‘-ı şafâ-maḫrûnumuz olmağıla ol bâbda nâme-i humâyûn-ı mulâṭafet-maḫrûnumuz işdâr ü irsâl olunmuşdur inşâ’allahü te‘âlâ vuşûlünde bu sene-i mübârekede ḫuccâc-ı müslimîni iyâb ü zehâblarında berke-i mu‘azzamaya degin ve fert-i ricâl ile teşyi‘ ü istikbâl ve ‘Urbân eşkiyâsından kemâ yenbağı hıfz u ḫarâsetlerinde diḳkat ü ihtimâm ve ol maḫûle eşkiyâ tecâvüzüyle ḫuccâc ü züvvâr ü misâfirin ü tüccârdan bir ferd-i mutaḫarrir olmaḳ üzre cibillet-i necâbet-i eşerñüzde muḫammer olan âşâr-ı ğayret ü imâret-i aşâlet zuhûra getürmege bezl-i vaż‘ u ḳudret eyleyesüz şöyle bilesüz bi’f-fi’ il.

**Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Kırım Hanı Devlet Giray Han’a yazılan
mektuptur**

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Kırım Hanı Devlet Giray Han’a yazılan mektuptur. Mektupta Karlofça Antlaşması gereğı Devlet-i Aliyye’ye tabi olan askerlerin ve Tatar taifesinin türlü bahane ile Leh ve Boğdan Voyvodası sınırlarını geçip onlara zarar verilmemesini, davarlarını o tarafa geçirmemeleri hususunda Kırım Hanı’na, Kalgay ve Nureddin sultanlara tenbihte bulunulmuştur. Bu emre uymayıp barışı bozmaya çalışanlara gerekli cezanın verileceğı söylenmiştir.

Bucak tarafına memur tayin edilen Gazi Giray Sultan Nogaylularla Leh içine girip çapulculuk yaptığı; oranın halkını esir alıp, malını ve eşyalarını aldıkları; bu esirlerin serbest bırakılıp mallarının tekrar iadesi için Kapucubaşı Ahmet'in mübaşir olarak tayin edildiği bildirilmiştir. (s 365-369)

Qırım Hānı Devlet Giray Hān'a nāme-i humāyūn

[365] Qırım Hānı Devlet Giray Hān'a nāme-i humāyūn-ı şevket-maqrūndur işbu sene-i mübāreke de devlet-i 'aliyye-i ebed-peyvendümle Nemçe Çasarı ve Leh kralı ve cumhūrları ve Moskov Çarı ve Venedik Doji ve cumhūrları beynlerinde vāki' olan şulh u şalāhda Lehlü ile 'ağd olunan meşālihanuñ mevād-ı şürūṭunda devlet-i 'aliyyeme tābi' olan eşnāf-ı 'asker bā-ḥuşuş tavā'if-i Tatar bir dürlü 'illet ü bahāne ü meṭālibe ile re'āyāsına ta'addi ve sınırlarına tecāvüze ve esir ve tavar sürmege ve āḥir vechile[366] zarar eylemege kādir olmaya ve vüzerā vü begler begilere ve Qırım Hānı ve Qalgay ve Nūreddin vesā'ir sultānlara ve Boğdan Voyvodası sınırlaruñ nizāmını ve bu barışıklık levāzımını kemāl-i ihtimām ile ri'āyet ü şıyānet eyleyeler esir olmağıla ve ḥayvānāt sürmekle ve ğayrı vecihle re'āyāya zarar eylemeyüb şulh ü şalāhuñ şerā'iṭine muḥālefet ile iḥtilāle bā' iş olanları teftiş ve tefahḥuş idüb zāhir olduḡda āḥire mūcib-i 'ibret için ḥaḳlarından geline ve ğaşb olunan eşyā daḡi her ne ise buldurılıb şāḥibine redd oluna ve bu ḥuşuşda ihmāl ve müsāhele idenlerüñ 'azl ile mi yohsa ḳatl ile mi şer'an sezāları olan cezāları virile ve bu şürūṭ-ı meşāliḥa bi'l-cümle Lehlü tarafından daḡi kemāl-i taḳayyüd ü ihtimām ile ri'āyet olunub bir ferd ḫilāfına cesāret eylemeyüb şulh u şalāhuñ şerā'iṭine muḡālif ḥareket ile iḥtilāle bā' iş olur ḥāletden be-ġāyet iḥtirāz oluna deyü şarāḥaten ṭarafeynüñ temessüklerinde mezkūr ü meştūr ve bu şulh şalāhūñ şerā'iṭini ri'āyet-i lāzime-i 'ırz u nāmūs saltanatundan iken Bucak tarafına me'mūr olan Ġazī Giray Sultān Nogaylu ile yekdil olub bilā fermān kendi rāy-ı saḡıffine ittibā' ile Leh memleketi içine çapul idüb re'āyāsını esr ü istirkāḳ ü eşyalarını nehb ü ğaret idüb ḫilāf-ı 'ahd ü peymān bu şekl-i

harekete cesâret eyledügi bundan aqdem mesmu‘-ı humâyûnumuz olduğda ol
çapulda alınan esârâ ve eşyâ her ne ise buldurılıb bir yere cem‘ ve üzerlerine
mu‘temed ‘aleyh mirzâlar ta‘yîn ve aşhâb[367]ve evtânlarına gönderilüb maḥallinde
temessükler alınmaḥ üzre dergâh-ı mu‘allâmuz kapucı başlarından iftiḥârü’l-emâcid
ve’l-ekârim Aḥmed dâme mecedehü mübâşir ta‘yîn ve bu mâddenüñ murâd-ı
humâyûnumuz üzre ‘alâ vechi’l-kemâl-i ihtimâm ve ikmâli ‘uḥde-i himmet-
ḥânîlerine daḥî ilcâm ü ve’z-zâm olunmuşdur ḥâliyâ ol isârâ ve eşyânüñ henüz
maḥalline gönderilmedügi müḥâṭ-ı ‘ilm-i şümûl-i ḥüsravânemüz olmağıla te’kîd ü
tevkîdi içün nâme-i humâyûn-ı sa‘âdet-maḥrûnumuz şeref-yâfte-i şudûr olub
gönderilmişdür vuşûlünde bundan aqdem bi’z-zât size tenbîh-i humâyûnumuz olduğu
üzre bu ḥuşûş ḥândân-ı muḥalledü’l-erkân saltanat-ı seniyyemüzüñ ve kıye-i ‘ırz ü
nâmûs devâm-ı me’nûsına müte‘allik olub el-ḥâlete hâzâ devlet-i ‘aliyyemüzüñ
bundan aqdem ve a‘zam işi olmağıla inşâ‘allâhu te‘âlâ Bucağa varduğumuz gibi her
kimde ve her kıanda ise bu çapul nâ-qabûlde Lehlü’nüñ giriftâr tavâ’if-i tatar olan
isârâ ve menḥûb-i dest-i ğâret maşḥûbları olan eşyâları her ne ise buldurılıb bir yere
cem‘ ve üzerlerine sultân-ı mumâ ileyhi ta‘yîn ve aşhâb ve evtânlarına îzâl itdürüb
hâlik oldı veyâḥûd bulunmadı diyü bir dürlü ta‘allül itdürmeyüb ve teslim
olunduklarına maḥallinde mu‘teber temessükler getürdüb tavâ’if-i Tatar’uñ bu
hareket-i feẓîḥat-ı âşârlarınüñ kabâyih-ı mütekâşiresin bu tarîkîle istâre beẓl-i iktidâr
eyleyesüz bu kıadar ezmân ü a‘şardan beru dâmen-i devlet-i nezâfet-medârum şî‘âr-ı
‘ârdan müberrâ ü mu‘arrâ iken bu şulḥ müstevcibü’ş-şalâḥuñ ‘aḳabinde
sultân[368]müşârun ileyhüñ re’y-i saḥîf ü fıkır ‘anîfinden nâşî ḥilâf-ı ‘ahd ü mîsâḳ
Bucaḳlunuñ Leh memleketine tâḥt-ı mübâyinü’l-veşâḳlarından îrâş iden ğabâr-ı
nifâruñ taḥîrî ne mertebe lâzime-i nâmûs-ı saltanatdan idügi mülâḥaza olunub aña
göre bu ḥuşûşda kemâl-i ihtimâm ve dikkât ve neylerseñüz eyleyüb ‘alâ eyyü ḥâl
murâd-ı humâyûnumuz üzre mu‘teber-i temessükât ile ḥaberîn göndermege himmet
eyleyesüz aḥz olunan isârâ içün atalarımız ğazâdan gelmekle zebûndur Boğdan
memleketinde yaşa deĝin gönderelüm andan ötesine daḥî Boğdan voyvodası

göndersün deyü Bucaqlunuñ bir tahmînleri dañı var imiş Boğdan Voyvodası aḥzda anlar ile şerîk degül idi ki redd ve teslîmi dañı mezbûruñ vesâţatıyla iktizâ eyleye bâ-ḥuşuş ba‘zı isârâ ve eşyâ için voyvoda-i mezbûr yedinde zâyî‘ oldı deyü sülûk-ı bahâneye vesîle itmek isterler bu maḳûle ḥareket tâbircâlarına ḳaţ‘â rızâ-yı humâyûnumuz yoğiken ḥilâf-ı fermân ve muğâyir ‘ahd u peymân bu maḳûle ihtilâl ve ḥalecâni-yi müsta‘ḳib olur ḥareketde sûtûr u devâbların tâziyâne-i şitâb ile ḥaddeden efzûn-ı it‘âb iktizâ iderken aña taḥammüli olur da ḥarekât-ı me‘lûfe ile esîr götürmege tâb ü tüvâni olmamak nece ḳarîn ḳabûl ola bilür bu güne cevâb nâ-şavâbların ḳaţ‘â işgâ itmeyüb lehlü’nüñ esîr ve eşyâların bi’l-cümle buldurub bir ferd ve bir şeyi geru ḳal mamak üzre üzerlerine sulţân mumâ ileyhi ta‘yîn ve Noğay mirzâlarıyla me‘an irsâl ve maḥalline[369] teslîm itdürdüb ve temessük getürdüb bir gün evvel der-devlet-medârumuza i‘lâm ve murâd-ı humâyûnumuz üzre bu emru’l-lâzimu’l-ihtimâmuñ itmâmuna diḳkat-i tâm eylemeñüz me’mûldur.

Evâ’ıl Şevvâl sene 110

[01-10 Nisan1698]

**Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Mekke-i Mûkerreme şerifine yazılan
mektuptur**

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Mekke-i Mûkerreme şerifine yazılan mektuptur. Mektupta hacılara yolculukları sırasında çöl eşkiyasından korumak için yine bazı Bedevilere surrenden para verilip hacıların güvenliğini sağlanması için 25 bin kuruş verildiği; bu paranın belli kısmının Mısır Kahire, Habeş Beylerbeyi’nden tedarik edildiği; bu işlerin takip edilmesi için Mekke-i Mûkerreme Şeyhu’l-Haram’ı Süleyman’ın görevlendirildiği bildirilmiştir. (s.369-370)

Mekke-i Mükەرreme şerîfine nâme-i humâyûn

[369] Mekke-i Mükەرreme şerîfine nâme-i humâyûn eşref-i emâkin ve maķâmü'l-ân tavâ'if-i Beytu'llâhi'l-Harâm'a niyyet “ve ezzin li'n-nâsi bi'l-hacci ye'tûke ricâlen ve 'alâ külli dâmirin ye'tîne min külli feccin 'amîķ” maẓmûn-ı hidâyet taṭbîķı üzre her fecc-i 'amîķden şedd-i zâmile-i 'azîmet iden ḥuccâc tevḥîk ü refîķuñ emn ü iṭminân ile iyâb ü zehâbları ve tavâ'if-i 'Urbân'dan ḥıfz ve ḥarâsetleri ehemmi meḥâm ve 'uhde-i himmetüñüze ilzâm olunan emr-i müstelzimü'l-ihtimâmdan olmağıla 'Urbân surresi tekmîl içün iķtizâ iden yigirmi biñ ğuruşuñ on beş biñ ğuruşunu ķadîmü'l-eyyâmdan Cidde sancağı mutaşarrıflarınuñ devlet-i 'aliyyem ve Mışır Kâhire tarafına vire geldükleri 'avâ'id ü küşüfiyye muķâbelesinde kendü 'avâ'idlerinden virmek üzre Cidde sancağı mutaşarrıflarından ve beş bin ğurüş dağî Habeş begler begilerinden ḥavâle olunub lâkin Habeş eyâleti maḥşûlune tedennî tarı olub meblağ-ı merķûm eyâlet-i merķûmeden ḥâsıl olmadığ bundan aķdem i' lâm ce Cidde küşüfiyyesinüñ taḥammüli olmağıla zıkr olunan beş biñ ğurüş dağî Cidde beglerinüñ zimmetlerine ilzâm ve tamâmen yigirmi biñ ğurüş her sene cenâb-ı ni'amü'l-me'âblarına edâ ü teslim eylemek üzre ḥâlâ bir vech arpalıķ Cidde sancağına mutaşarrıf olub Mekke-i Mükەرreme şeyḥu'l-Haram'ı olan Süleymân dâme iķbâlehüya dağî emr-i şerîfimiz ile tenbîh[370] olunmağıla nâme-i humâyûn-ı mulâtafet-maķrûnumuz işdâr ü irsâl olunmışdur ledel-vuşûl muķaddemâ Habeş begler begilerinden ḥavâle olunasn beş biñ ğurüş ref' ü şurre-i mezbûre tekmîli içün sene başına yigirmi biñ ğurüş tamâmen Cidde sancağı mutaşarrıflarınuñ zimmetlerine ilzâm olunmağıla inşâ'allâhü te'alâ meblağ-ı merķûmı her sene Cidde sancağı mutaşarrıflarından alub Habeş begler begilerinden taleb eylemeyesüz şöyle bilesüz.

Evâsıt Şevvâl sene 110

[10-20 Nisan1698]

**Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Fas Hakimi Şerif İsmail El-Hüseyni'ye
şerifine yazılan mektuptur**

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Fas Hakimi Şerif İsmail El-Hüseyni'ye şerifine yazılan mektuptur. Mektupta daha önce kendileri tarafından Devlet-i Aliyye'ye iki parça mektup gönderildiği; bu mektuplardan dolayı gayet memnun olduklarını; Cezayir ahalisinin Devlet-i Aliyye'ye itimadlarının kalmayıp kötü hareketlerde bulunup aşar vergisi vermeye uzak durdukları haberini aldıkları belirtilmiştir. Osmanlı Devleti'nin uzun yıllar diğer devletlerle savaş içinde olduğundan buraya gereken ilginin gösterilemediğinden bu başkaldırmanın ortaya çıktığı dile getirilmiştir. Mektupta Fas Hakimi, Cezayir'e saldırmak istediklerini bunun gerekçesini ayetlerle dile getirdiğini; ancak Devlet-i Aliyye tarafından böyle bir hareketin doğru olmayacağı; düşmanla savaşırken iki müslüman devletin birbirleriyle savaşmasının kimseye hiçbir fayda sağlamayacağı; böyle bir harekete kesinlikle kalkışmamaları istenmiştir. Nemçe Çasarı ve diğer krallıklarla barış anlaşması yapıldığı; bundan sonra Devlet-i Aliyye'nin Cezayir ve çevresindeki sorunlarla daha yakından ilgileneceği belirtilmiştir. (s.370-375)

Fas hâkimi olan Şerîf İsmâ'îl El-Hüseynî'ye nâme-i humâyûn

[370] Fas hâkimi olan Şerîf İsmâ'îl El-Hüseynî'ye nâme-i humâyûn cenâb-ı imâret-me'âb eyâlet-i nişâb melekü'l-fi'âl melekü'l-hışâl zü'n-nisbü't-tâhir ve'l-hasbü'z-zâhir cemâlü's-sülâlete'l-Hâşimiyye fer' u'ş-şecerate'z-zekiyyetü'n-nebeviye'l-muhtaş bi-me'âşiri'l- 'izzi ve't-temkîn hâkim-i memâlik-i Fâs olan el-mevâli's-Şerîf İsmâ'îl El-Hüseynî edâmu'llâhü te'âlâ zâtehu ve ibkâh-ı şavb-ı şerâfet evbine letâ'if-

i taḥiyyāt şāfiyetü'l-meşāri' ve şerā'if-i teslīmāt vāfiyetü'l-medāri' ki maḥz-i meşāfātın mütereşşih ola muṭāla'a kılınıkdan soñra ḥatır-ı ḥatır beyzā-ziyā ve ṭab'-ı ḥikmet ḥabır-i sedād iktifālarına ḥayyız-ı ḥafā ve māverā-i şekk ü imtirāda olmaya ki āsitān-ı muḥalledü'l-erkān ve dūdmān-ı müşeyyedü'l-bünyānumuza iki kıt'a mektūb muḥāleşat-ı maşḥūbuñuz es'ad-i sâ'ât ve eşref-i evkātta ḥayyız-ı vuşūle mevşūl u ḥuzūr lāmi'-i'n-nūr ḥilāfet-şümülümüze meşūl idüb telaḳḳı bi'l-ḳabūl olunub ol nāme-i şafvet-i 'alāmenüñ maṭviyyāt-ı derūn ve münevviyāt-ı mazmūnunda derc ü telvīh ü tevzīh ü taşfīh olunan me'āni-i aḥlāş-ı beyānī vesā'ir fehvā-i zātü'l-efnānī[371] fevātiḥ-i şafā fevāyihinden muḳāṭa'-ı nifā metābi'ine varunca meşmūl-ı 'ilm-i 'ālem-şümūlumuz olmışdur el-ḥabbu yetevārişü maşdāḳunca ḥubb-ı mevrūs-ı ḳadīmi “ve'l-mü'müne iḥvetün” mi'zāsınca ittihad dīnī ve ittihad-ı şamīmī beyānında baş olunan muḳaddemāt-ı iḥlāş netice-baḥş ve dādü'l-ḥāşü'l-ḥāş olduğundan mā'adā neseb velā ḥasblerinüñ şecer-i zekiyye-i nebeviyye ve 'atre-i tāhire-i Muştafiyye'ye şıḥḥat-ı ittisāl müstelzimü'l-kemāli şebāt-ı mevālāt-ı zarūriyye ve cilve-i teveccühāt-ı derūniyyeye menāş-ı iḥtişāş idügi itān-ı burhāndan ḡanī ve ber-medlūl “inne ekramekūm 'inda'llāhi etḳākūm” ittisāl-i neseb ile olan şerefiñüzüñ aḥlāḳ-ı marziyye-i nebeviyyeye muḳāreneti yevmen fe-yevmen mūcib-i ezdiyād-ı ḥubb u velā olması beyāndan müstaḡndür lā-siyyemā muzāfāt-ı memālik-i maḥrūsetü'l-mesālikümüzden Cezāyir ahālisinüñ ba'zı sū'-i fi'āl ile mü'temerāt-ı devlet-i 'aliyyemūze 'adem-i itimādların taḥrīr ve ol ḥıttadan müteḥāşıl olan emvāl-i mevfüre iş'ār ve ba'zı maḳāşid-ı ba'idedü'l-merāşid irād ü taşṭir olunmuş 'ilm-i şerīflerine ḥafī degüldür ki emvāl-i merḳūme ol dāru'l-cihādda müteḳallid-i süyūf-ı ictihād olan ḡuzāt-ı vegā i'tiyāduñ mu'āzadat-ı aḥvāl ve murāfedet-i menāhic-ı amāllerinüñ 'aşere būnayyād ve 'avn-i ecnād ve cihet-i 'addet ü 'itād olmaḳ üzre ta'yīn ü taḥşīş olunub ol merzūbum mücāhedet-i rūsūmuñ eger sükkān ve ahālī ve eger ḥukkām ü askerisi daḡī abā u ecdād-ı behiştī ruḳādumuz zamānlarından ile'l-ān itā'at ü inḳiyād ve'n-necā ü istinādı piş-i nihād[372]idüb bu ḳadr-i ḳurūn ü duḥūrdan bir 'asker-i manşūremüzle niçe ḥıdemāt-ı cezile ve sebīl-i

dīn-i mübīnde envā‘-ı ğazāvāt-ı cemīlede bulundukları mütevâtir ü meşhūr ü müttefik-i ‘aleyh-i cumhūr der-donanma-yı humāyūnumuza irsāl ide geldikleri sefāyin-i nuşret-maḳrūnlarının bir iki sene ğazve-i bahriyyeden taḥallüflerine yine ṭarafıñuzdan hūbūb iden reyāh-ı muḥālefet ü münāfeset sebep olmuştur ḥuṣūşan beyān-ı meşūbāt-ı ğazā ihlālinde “yā eyyühe’l-lezīne amenū ḳātilū’l-lezīne yelūnekūm mine’l-kuffāri” naẓm-ı kerīmi bi-ṭarīḳu’l-istidlāl imlā buyurulmuş bu şūretde civārıñuzda ve ḳurb-ı dār ü diyārıñuza vāki‘-i melīle ü berīḥa vābeste ve būnyūn mişüllü ḥuṣūn idi a‘dā-yı dīnde iken anlara cihād ile ictihād olunmayub ‘imāleñüzden ba‘īd ve Cezāyir ḳurbunda Tilimsān ḥudūdunda olan ve her ānı burhān-ı nā-bercā ile zerī‘a-i mādde-i münāferet ve ol taḳrīb ile Cezāyirlünün üzerlerine gelüb anları daḥī sebīl-i cihāddan şadā eylemeñüz delīl-i sebīl-i maḳşad itdügünüz āyet-i kerīmenün maẓmūn-ı münīfine muġāyir olduğundan mā‘adā bu ḥuṣūşda şāri‘-i inşāfdan inhīrāf ve küreyve-i i‘tisāfa inşirāfıñuz ḳatī zāhir ve āşikāre der-ḥāşılı Cezāyürlüye vesīle-i ta‘arrūz olmaḳ üzre derc-i cerīde-i beyān itdügünüz ve her anuñ bilād-ı ve evṭānuñuza taarrub ve ta‘alluḳı yoġiken maḳşūduñuz mücerred bu taḳrīb ile mezbūrlara itāle-i dest-i teṭāvül içün bu maḳūle ve sâ’il-i vāhibeye tevessül oldığı ġışāve-i ḥafā ile ihtifādan mu‘arrādur böyle olıcaḳ şān-ı şerāfet nişānuñuza lāzım belki[373]vācib ü müteḥattem olan budur ki bu maḳūle i‘rāz-ı nef sāniyye ile memālik-i İslāmiyye ḥudūdunda ĩḳāz-fiten ü ĩḳā‘-i minh şaḳḳ-ı ‘asā-yı müslimīn ve teşettüt-i şeml-i mü‘minīn belki şemātet-i a‘dā-yı dīne bādī olurdevā‘iden olmaġıla kef-i nefis ve red‘-i niyyet olunub mevālifet ü mesālimet ü ri‘āyet ḥaḳḳ-ı mücāveret ü muḥāfezet nāmūs-ı şerī‘at gibi te‘āzūd-i muvaḥḥidīn ve te‘ellūf-i ḳulūb-i mücāhidīni müstelzim olur ḥāletlere ve riżā-yı ḥazret-i Rabbū’l-‘ibād ve ḥoşnūdı-i şefī‘ yevmü’t-tenādī müsteclib olur keyfiyyetlere şarf-ı esbāb-ı ‘āzimet ile beyt-i nübüvvete şihḥat-i ittişāl ve ol şerāfet-i tāmmenün muḳteżā-yı kemālını itmām ü ikmāle ḥulūş-ı bāl ile iştiġāl eylesüz bilād ü evṭānuñuzda def‘-i fitneye sizi ehil iden Allāh bilād ü ra‘iyyetümüz içinde ĩḳā‘-ı fitneye sebep olmaḳdan ve maḥzūru’l-‘avāḳib olan meṭālib ü me‘āribden sizleri viḳāye eyleye selb-i Ḥaḳ

civār ü eşāre-i ğabār nifār-ı mebgūz ḥazret-i perverdigār iken ol mişüllü ḥareket ü ḥālet ṭarafıñuzdan kirāren vāķi‘ olub ammā Cezāyirlü’den üzerlerinden def‘-i zarar ve imāṭa-i vezardan ğayri memleketüñüze ve ra‘iyyetüñüze ber-vaz‘-ı nādir-i şādır olmaduğı daḥī zāhirdür bu şuretden mezbūrlar ile beynüñüzde vifāķı şāmil olur ber- kelām-ı kāfil baştı temhīd ve ṭarafeynden muḥālefet olunmayub murā‘atına muvāzebet olunmaķ üzre ṭarḥ-ı esās-ı te’kīd olunmaķ için kitāb-ı muḥāleşāt-ı nişābuñuzda taḥrīr ü taştīr olunan tekellüfāta ḥācet olmaduğı daḥī müstağni ‘ani’t- te‘abīrdür zīrā Cezāyirlü ile beyniñüzde eger emr-i dīne ve ger mülk-i[374] memlekete müte‘allik ‘adāvet ü ba‘zan iktizā ider bir şey yokdur ki mādde-i burūdet ve sebep-i kudūret olur bevā‘ işüñ indifā‘ ü irtifā‘ için tertīb-i müstelzimāt-ı muşāfāt iktizā eyleye ḥāşıl-ı merām sevālif-i eyyāmdan bu āna gelince Cezāyirlüden bir dürlü tecāvüz ve mūcib-i tenāfür olur ber-vaz‘ u ḥālet-i zuḥūr itmemişdür ve bundan soñra daḥī zuḥūr itmek ihtimālī yokdur ve tenbīhe ḥācet yoğiken ihtiyāṭ-ı eṭraf-ı humāyunumuzdan tenbīh daḥī olunmuşdur beyniñüzde burūdetüñ indifā‘ına ve envār u tüvār ü tahābüñ iltimā‘ına mücerredānlara bī-vech bu maķūle ta‘arruż ve tecāvüzden kefi yed eylemeñüz kāfī bā-ḥuşūs ittihād-ı dīnī sebep-i vāfidür ‘ale’l- ḥuşūş müddet-i medīdeden berū devlet-i Kāhire’müzle mücādele ü meşācire üzre olan Nemçe Çasarı ve müttefikleri olan milel-i Naşarā ralları muşālaḥa ricāsına bi’l- vāşiṭa ilticā idüb ve “in ceneḥū li’s-selmi fecnaḥ lehā” feḥvāsı üzre isti‘mār-ı bilād ve istirvāḥ-ı ecnād için mevādī‘ aya müsā‘ade-i humāyunumuz olub ḥāliyā ‘ale’s- seviyye cümlesiyle ‘aķd-ı muşālaḥa olunmağıla el-ḥālete hāza kalem-rev-i salṭanat-ı seniyyemüzde olan memālik ü mesālikde ta‘mīr-i bilād ü terfīh-i ḥāl ‘ibād ü icrā-yı aḥkām-ı şerī‘at infāz-ı evāmīr-i ma‘delet vesā’ir tanzīm-i umūr-ı mülk ü milletden ğayrı bir şuğl-ı şāğil ü ḥāciz ü ḥā’il qalmayub vilāyet-i Cezāyir devāḥil-i memālik fesīḥate’l-eknāf ve ahālīsiniñ tanzīm-i aḥvālleri devlet-i ‘aliyyemüzüñ ḥāl ü ‘aķd ü nizām naķdine vābeste olan umūr-ı inḥā ü eṭrāfdan olmağıla inşā’allāhü te‘ālā[375]el-mülkü kādīru ahālī-i Cezāyir’üñ daḥī nizām-ı aḥvāllariyle ihtimām olunub vele’in-i sellem içlerinde te’dīb ü tehdīd iden bī-edebleri varısa daḥī sezā-yı

sū-i if'ālleri olan cezā ile muktezā-yı şer' -i kadīm üzre mucāzāt olunurlar vüch-i ta'arruzdan bir vechile mezbûrlar tarafıñuzdan it'āb olunmayub eyyām-ı sālifeden berū mābeynde sālīm 'ani'l-āfāt olan rüki rükīn-i mesāfātuñ tezelzüline bā'ış olur hāletden tevaqqī eylemeñüz me'mûldur.

22 Şevvāl sene 110

[22 Nisan1698]

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Kırım Hanı Devlet Giray Han'a yazılan mektuptur

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Kırım Hanı Devlet Giray Han'a yazılan mektuptur. Mektupta Kırım Hanı tarafından gönderilen mektubun alınıp değerlendirildiği; Karlofça Antlaşması'ndan sonra anlaşma maddelerinin uyulmasında; Bucak ve tarafının eksiklerinin giderilerek büyük ve küçük işlerin yapımında gösterdikleri gayretlerden dolayı kürk kaplı bir elbiseyi ve kılıç kabzasını Han'a ulaştırmak için emekdarlardan Ahmet ile gönderildiği belirtilmiştir.(s. 375-377)

Kırım Hân Devlet Giray Hân'a nâme-i humâyûndur

[375] Kırım Hân Devlet Giray Hân'a nâme-i humâyûndur ba'de'l-elkāb ma'lûmları ola ki irsāl olunan mektûbuñuz gelüb hulāsa-i mefhûmı bi'l-cümle muḥāt-ı 'ilm-i 'ālem-şümûl-ı hüsrevānemüz olmışdur Kırım tarafına 'inān-rîz-i 'azîmet olmışiken nehr-i Torlı kenarına vuşûliñüzde devlet-i 'aliyye-i ebed-peyvendimüzle iftiḥārü'l-ümerā'i'l-'izāmü'l-'İseviyye muḥtārü'l-küberā'i'l-fiḥām fī milleti'l-Mesîḥiyye maşlah-ı meşāliḥ-i cemāhîrü't-tā'ifetü'n-Naşrāniyye Moskov çarı Petrus Aleksioviç

hütimet ‘avākibehu bi’l-ḥayr ve’r-reṣād ve ilāhüm sebīl-i’ş-şavāb ve’s-sedād beyninde ‘aḳd olunan şerā’iṭ-i mütāreke ve zāvābıṭ-ı mevādī‘a muḳarrer ü muḥaḳḳaḳ olduğun i‘lām eylemişsüz bu şüretde cenāb-ı şecā‘at-me’ābuñuz cānib-i Kırım’a mesāri‘ata tevciḥ-i semend-i ‘azīmetini müstelzim-i aḥvāl olmağıla vedī‘a-i himmet-ḥānīleri kılınan Bucak tarafı aḥvālınüñ ‘alā vechi’l-etemm-i tetmīm ve temşitinde ol tarafda meḳş ü āramıñuz istiṣvāb olunub melḥūz-ı zamīr-i feyz-pezīrüm olduğu üzre bu bābda ve eger sâ’ir zimmet-i himmet ilḥānīlerine vābeste olunan umūr-ı külliyye cüz’iyyenüñ tanzīm ve tensiḳinde [376]sizden sa’y-i vāfī ü cidd ü ihtimām-ı kāfī ile niçe me’şer-i meşküre me’mül-ı ṭab‘-ı humāyūnumuz olmağıla ḥāliyā ḥaḳḳıñuzda neyyir-i ‘ināyet-i ‘aliyye-i şāhānemüz tū-riz-i ḳulzüm ‘avārif-i seniyye-i pādīşāhānemüz mevc-engiz olub ḥāşşaten ḥil‘a-i fāḥire-i mülūkānemüzde semmūr-ı fāyizü’s-servere dūḥte ber-şevb-i ḥil‘at bāhirü’l-behcet-i sulṭānī ve esyāf-ı fātīḥatü’l-eknāf-ı ḥüsrevānemüzden bir ḳabza-i şemşir ‘aduvv-i tedmīr-i şāḥib-ḳırānī ‘ināyet āu iḥsānumuz olmağıla emekdārlardan Aḥmed zīde ile irsāl olunmuşdur inşā’allāhü te‘ālā vuşulinde ‘ināyet ü iḥsānumuz olan ḥil‘at-i fāḥire-i mülūkānemüzi ta‘zīm ve ibtiḥal ile istiḳbāl ü iktisā ve şemşir-i zafer-i te’şirümüzi ta’līḳ-i meyān-ı celādet idüb nüvāziş ü iltifāt-ı pādīşāhānemüz ile müfteḥir ve mübāḥī olduğunuzdan sonra cibillet-i şecā‘at-iyātuñuzda merküz ve zāt-ı necābet-i simātuñuzda mermüz ve meknüz olan mādde-i ḥamiyyet-i Ḥudā-dād ve cevher-i ḡayret-i māder-zād vālā nejādıñuz muḳtezāsı üzre vedī‘ai ‘uhde-i himmet-ḥānīleri kılınan Bucak tarafı aḥvālınüñ vech-i iḥsān üzre tetmīm ü temşitinde ve Leh ḳralı ve cumhūrı ve Mosḳov çarı ile mābeynde mün‘aḳad olan şerā’iṭ-i şulḥ u şalāḥuñ murā‘atında ve bi’l-cümle ‘uhde-i himmet-ḥānīlerine müretteb olan umūr-ı külliyye ü cüz’iyyenüñ tanzīm ü tensiḳinde müsteclib rızā-yı ḥāṭır-ı şafā mezāḥir-i mülūkānemüz olurḥıdemāt-ı celīle ve me’şir-i cemīle vücūda getürmege bezl-i cell-i himmet idüb ve i‘lāmı lāzım olan aḥvāl ü āşārı ‘arz u i‘lāmdan ḥālī olmayub bundan böyle taraf-ı [377]humāyūnumuzdan ruḥşat-yāfte-i inşirāf olunca ol ḥavālīde meḳş ü ārām ü tanzīm aḥvāllerine taḳayyüd ü ihtimām eylesüz.

[20-30 Ekim 1698]

Devlet-i Aliyye tarafından 1700 yılında Leh vilayetinin Başpiskoposu Sinyor Mikail Kardinal Raci Yüveski'ye yazılan mektubun suretidir

Devlet-i Aliyye tarafından 1700 yılında Leh vilayetinin Başpiskoposu Sinyor Mikail Kardinal Raci Yüveski'ye yazılan mektubun suretidir. Mektupta onlar tarafında yazılan mektubun Küçük elçi İstan İslos Devicki tarafından ellerine ulaştırıldığı; tekidname ve barış mektubu olarak gönderilen iki mektubun tercümesinin yapıldığı belirtilmiştir. Karlofça'da mutabakata varılan maddelere uyulmasından, kendileri arasında barışın devam etmesinden dolayı duyulan memnuniyet dile getirilmiştir. Antlaşmada mühür ve yazılan yazıların hattı konusunda bir eksiklik olup daha sonradan bunların telafi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Kamanice'nin tahliyesi konusu üzerinde durulmuştur. (s.377-380)

Devletlü 'ināyetlü şāhib-i devlet efendimüzün taraf-ı 'ālilerinden Leh vilāyetinün başpiskoposuna yazılan mektūbuñ şūretidür

[377]devletlü 'ināyetlü şāhib-i devlet efendimüzün taraf-ı 'ālilerinden Leh vilāyetinün başpiskoposuna yazılan mektūbuñ şūretidür kudvet-i ümerā'i'l-milletü'l-Mesīhiyye 'amedetü küberā'i't-ṭā'ifetü'l-İseviyye Leh vilāyetünün başpiskoposı Sinyor Miḳā'il Kārdinal Rācī Yüveski dostumuz hutimet 'avākıbehu bi'l-ḥayri ḳabline hulāṣa-i peyām meveddet-i encām ve neḳāve-i kelām muhabbet-i fercām-ı iblāğile inhā ü i' lām olunur ki şevketlü ve ḳudretlü ve mehābetlü efendüm pādīşāh-ı 'ālem-penāh ve şehriyār-i bülend-i dest-gāh e' azzellāh ensāre ü a' vāne ḥāzretlerinün merci'-i selāṭin-i 'izām ve melce-i ḥavākīn-i kirām olan südde-i seniyye-i ve'l-emḳām ve 'atebe-i 'aliyye-i sipihr-i ihtişāmlarına şāhib-i mecd ü iftiḥarla

vilāyetünün kralı ve anā tābī‘ memleketlerūn hükümdarı hürmetlü ve rif‘atlı ulu dostumuz tarafından küçük elçilik hıdmetile gönderilen kudvet-i a‘yānū’l-milletü’l-Mesīhiyye İstān İslos Devicki hutimet ‘avākibehu bi’l-hayr gelüb āsitān-ı mekārim-i āşiyān-ı hüsrevāniye getürdüğü mektüb meveddet-i maşhūb ve te’kīd nāme-i meveddet-i hitām ve tarafumuza olan mektüb muhāleşat-ı uslūbı işāl idüb mu’tād üzre zemīn-būsi-i dergāh i‘lā ile müşerref ve mazhar-ı şerīfāt-ı mülūkāne kılındıktan sonra te’kīd-nāme’i ve maşhūben gönderilen nāme-i müsālemet-i hitāma ber-vech-i mu’tād-ı terceme ve pāye-i serīr-i i‘lāya ‘arz ü telhīş olunub mefhūmı muhāt-ı ‘ilm [378]‘ālem-şümūl-ı hüsrevānī olub ve tarafimuza olan mektüb-ı meveddet-nümünün mazmūnı ve elçi-i mūmā ileyhe sipāriş olunan taqdīr dahī bu hayr-ı endīşlerinūn ma‘lūmı olmuştur tecdīd-i şulh ü şalāh için bundan aqdem devlet-i ‘aliyye murahhaslarıyla Leh kralı ve cumhūrı cānibinden me’zūn ve murahhas olan postāniye palatınışı Kōnte Melākoşki İstanlavoş nām beg-zāde ile Qarloyça nām mahalde mün‘akid olan cemiyet-i küberāda mukāleme olunub bi-‘avni te‘ālā tarafından hūsn-i rızā ile qarār-dāde olub temessük virilen mevād üzerine te’bīden mün‘akid olan şulh ü şalāhuñ ol tarafdan geregi gibi sābit ve ber-qarār oldığı iş‘ār olunmağıla vedī‘a-i hālīkū’l-berāyā olan re‘āyā-yı tarafeynūn āsāyiş üistirāhat ü ārāmiş ü refāhiyyetleri için şevketlü kerāmetlü ve kudretlü ve ‘āzametlü efendüm şehinşāh-ı İskender-serīr hazretlerinūn dahī maqbūl-i humāyūnları olub bi-fazli’llāh bu hayırlı maşlahat tarafeynden kemā yenbağı istikrār bulmuştur cenāb-ı Bārī ‘izz-isme hāşıl olan hubb u vedād ü i’tilāf ü ittiḥādi dā’im ve ber-qarār eyleyüb hūsn-i civāra lāyık ve mesāfāt ü mevālāta muvāfık āşār-ı ḥamīde zuhūrile yevmen fe-yevmen bu dostluğu efzūn eyleye inşā’allāhü te‘ālā taraf-ı bāhirü’ş-şeref-i şehriyārīden dahī gelen te’kīd-nāme mücebince ‘ahd-nāme-i humāyūn virülüb şerā’it-ı şulh u şalāhdan olan tahliye ve kat‘-ı ḥudūd mādde-i dahī emniyyet ü muḥabbet ile icrā ve itmām-ı maşlahata mesāri‘at olunmak üzre der-bi-meşiiyyetu’llāhi te‘ālā [379]Devlet-i ‘aliyye ile Leh kralı ve cumhūrı beyinde olan dostluk ber-qarār ve esās-ı şulh ü şalāh-ı muhkem ve üstüvār oldığı gün gibi zāhir ü

āşikār olub k̄at'ā iki tarafdan dahī şekk ü şāyibe k̄almamışdur ve gelen te'k̄id-nāme cumhūruñ büyük mihriyle memhūr u ma' mülün bih olub ve taraf-ı devlet-i 'aliyyeden dahī maqbūl ve mu'teber tutulmuşdur ancak te'k̄id-nāme-i muşādaķat-ı hitāmenūñ dībāce ve hātimesinde şarāhaten cumhūr-ı kaydī ve kral u cumhūruñ tenbīhi üzre kendü haṭṭıla başkancalaruñ imzāsı olmayub devlet-i 'aliyyenūñ bu maķūle umūr-ı mu'azzamada merāsım-i k̄adīme-i muķarrereye ri'āyet ü ihtiyāt-ı mu'tedī olduğundan mā'adā bu def'a hāşıl olan şulḥ u şalāḥ ber-vaķte beñzemeyüb tarafeynden esbāb-ı muḥabbetden ğayrı bir şey k̄almayub te'bīde mün'aķad olan dostluķ tarafeynden aķvā ü evfā ü şā'ik ü temessūkātıle rabṭ-ı iķtizā idüb elçinüz ile mutāvassıṭ elçiler beyninde müzākereye ta'līķ olunmağın bu şulḥ u şalāḥda cumhūriniñuzuñ dahī re'y ü rızāları munzam oldığı meş'ar-ı mektüb-ı meveddet üslūbuñuz taḥrīr ve bu tarafa irsāl olunub ve Kamanice muḥāfızı vezīr-i mūkerrem Kāhramān Paşa ḥazretlerine dahī minvāl-i meşrūḥ üzre muḥarrer mektūbuñuz vāşıl olduğda tekrār bu tarafdan emr ü fermān vurūdına müterākķib olmayub hemān iki tarafdan 'ale's-seviyye taḥliye umūruna mübāşeret ile havā müsā'id olursa iki ay içinde ve mümkün ise dahī muķaddemce Kamanice taḥliyesini itmāma irişdürilmek üzre sa'y ü diķkat [380]şeylemesi bābında fermān-ı 'ālī şadır olduğu ma'lūmuñuz olub aña göre elçilerinüz ile bir tarafda müzākere ü tarḥ olunan muķaddemāt üzre tarafiniñuzdan dahī bu umūr-ı mu'azzama-i mühimmeye muvāfaķat olunub müte'ahhidiñüz olan taḥliyelere ihtimām oluna ve takvıyet-i mevād-ı şulḥ u şalāḥa ile tekmīl-ı masāfāt ve tetmīm-i mevālāt ve tanzīm-i umūr-ı sā'ire içün de'b-i ḥasene-i k̄adīme üzre büyükelçiniñizüñ mayıs ayında çıkması mevād-ı mesālihāda k̄arār-dāde olub lākin şimdiye deġin çıķmadıysa bu resm-i k̄adīm dahī kayd olundığı üzre murā'āt olunub inşā'allāḥu te'ālā aķd olunan dostluķ gerek icrā-yı mevādda ve gerek tekmīl-i ḥüsn-i mu'āmelede hitām bulmağıla eḥibbā u a'dā beyninde maḥsūd olur baṭṭāl İstanbul kağıdına yazılıub kenār imzāsı yazılmışdur ve kırmızı atlas keseye konulub balıķ dışı k̄ozalak vaż olunmuşdur ve İngiltere elçisinūñ kethūdāsıyla gönderilmişdür.

**Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında İngiltere Kralı 3. William’a yazılan
mektuptur**

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında İngiltere Kralı 3. William’a yazılan mektuptur. Mektupta Karlofça’daki arabuluculuk ile barışa yapacakları katkılardan dolayı teşekkür edilmiştir. Baron Diba Dizard Golilmus Paket’in Devlet-i Aliyye’de büyükelçi iken Karlofça’da arabulucu olarak atanması; Vezir-i azam Hüseyin Paşa’nın Devlet-i Aliyye’yi temsilen bu antlaşma için görevlendirildiği; büyükelçinin taraf tutmadan her iki taraf için güzel bir duruş sergilediği belirtilmiştir. (s.380-382)

İngiltere kralına nâme-i humâyûn-ı şevket-mağrûndur

[380] İngiltere kralına nâme-i humâyûn-ı şevket-mağrûndur iftiḥârü’l-ümerâ’i’l-‘izâmü’l-‘İseviyye muḥtârü’l-kibriyâ’i’l-fiḥâm fi’l-milletü’l-Mesîhiyye maşlah-ı umûr-ı cumḥûru’t-ṭâ’ifeḥü’n-Naşrâniyye sāhib-i ziyâlü’l-ḥaşmete ve’l-vaḳâr sāhib-i delâ’ilü’n-necdet ve’l-iftihâr İngiltere ve İskoçya ve İrlanda’ya ve aña tâbi vilâyetlerüñ kralı olan Willimus-ı Şâliş ḥutimet ‘avâkıbeḥü bi’l-ḥayr ve’r-reşâd ve ilâhum sebîli’ş-şavâb ve’s-sedâd tevḳî’ u refî’-i humâyûn vâsıl olıcaḳ ma’lûm ola ki devlet-i ‘aliyye-i ebed-peyvendimüz bundan aḳdem nâme-i muḥâlaşat-ı ḥitâmeñüz gelüb[381]mazmûnunda birkaç seneden berû Roma İmparatorı ile mâbeynde zebâne-keş işti’âl olan ateş-i ḥarb ü kıtâl-i mantıḳî ve müddet-i medîde ile iştîdâd ve ezdiyâd bulan ḥuşûmet ü ‘adâvet-i müntefî olmak için vedâyi’-i ḥālîḳü’l-berâyâ olan re’âyâ ü ‘aceze ü fuḳarâya merḥameten mâbeynde dostluḳ ve ülfet-i temhîd ü teddîd olunmasını teşvîḳ ü tergîb ve istirzâ-yı cānibeyn için ḥüsn-i sa’y ile bu ḥayırlı işe

tavassuṭuñuz ‘arz olunmağıla bu kadar senedeb berū eslāf-ı nıṣfet ittiṣāfımız ile meṣāfāt üzre ṣadākat ü ihtisāṣıñuz cārī ü mütevālī olub ṣıdḳ ü ihlāṣıñuza i‘timād-ı mülūkānemüz olduğundan mā‘adā āsitāne sa‘ādet-i āṣiyānımızda muḳīm münteḥib ü mu‘temed ü mümtāz ü mu‘teber elçinüz ḳudvet-i ‘uzmā’i’l-Mesihīyye Baron Diba Dizard Golilmus Paket daḥī der-devlet-medārımuza gelüb mābeynde meṣāliḥa-i ḳüllīyye emrini tekrār ilḳā ü ilḥāḥ ve bu ḥuṣūṣda düstūr-ı ekrem müṣṣir-i efḥām nizāmü’l-‘ālem nāzım-ı munāzımü’l-ümem müdebbiru’l-cumhūr bi’l-fikri’ş-ṣāḳıb mütemmim-i meḥāmü’l-enām bi’r-rāyi’ş-ṣā‘ib mümeḥhed-i bünyān e’d-devletü ve’l-iḳbāl müṣeyyed-i erkān esse‘ādetü ve’l-iclāl-mükemmel nāmūs-ı saltānatü’l-‘uzmā müretteb-i merātib ḥilāfetü’l-kübrā el-maḥfūf bi-ṣunūf-ı ‘avāṭıfu’l-mülkü’l-a‘lā vezīr-i a‘zam Āṣaf-ı ṣiyem ve vekīl-i muṭlaḳ ṣadākat-ı ‘ilm Hüseyin Paṣa edāmu’llāhü te‘ālā iclāle vd zā‘if-i iḳtidāreye gelen mektüb-ı meveddet-i üslūbuñuz terceme ve müṣārun ileyhüñ vesāṭatile pāye-i serīr-i i‘lāmuza ‘arz ü telḥiṣ ve bu emirde müsā‘ade-i ‘aleyye-i ṣāḥānemüzi[382]celb ü taḥṣil idüb izn ü ruḥṣat mülūkānemüz ile ṭarafeynüñ muraḥḥaṣ vekilleri sınır başında bir yere geldiklerinde mūmā ileyh elçinüz merḡūb olan ḥıdmet-i tavassuṭuñuzı ṣıdḳ-ı derūn ile ‘alā vechi’l-cemīl edā ü tekmiḻ ve ṭarafeyne olan ṣafvet-i ḳadīme ve meveddet-i müstedīmeñüz muḳtezāsınca dostluḳ ve ḥayır-ḥāḥlıḳ merāsimini icrā ile bi-tevfīḳi’llāhi te‘ālā mābeynden sefk-i demā ü ‘adāvet ü baḡzā munḳaṭı‘ u ihtilāl-i bilād ve ‘ibād-ı mürtefi‘ ü mündefi‘ ve kemā fi’l-evvel-i i’tilāf ü mesāfāt ḥāṣıl olub sizün ṭarafeyne olan ṣıdḳ ü ḥulūṣıñuz āṣārī zāḥir ü hüveydā ü mūmā ileyh elçinüzün daḥī aḳvāl ü if‘ālī ve ḥüsn-i sa‘y-ı ṣadākat māli-yi müstaḥsen ü pesendide olub ‘aḳd olunan mevād ü ṣerā‘ it-i ṣulḥ u ṣalāḥā südde-i seniyye-i ‘aliyyemüze vezīr-i a‘zam ve vekīl-i muṭlaḳımız müṣārun ileyh vesāṭatlarıyla ‘arz ü i‘lām olunduḳda maḳbūl ü mu‘teber ü mü’ekked ü muḳarrer olmağıla işbu nāme-i humāyūn-ı müsālemet-maḳrūnımız işdār ü irsāl olunmuşdur lede’l-vuṣūl bu emr-i münteci’ş-ṣalāḥ mütemmeru’l-felāḥda vuḳū‘ bulan ihtimām-ı ṣadākat-ı encāmıñuz ḳarīn-i rızā-yı humāyūnumuz olub mābeynde olan ḳadīmī dostluḳ mü’ekked ü müṣeyyed ü

memālîk-i maḥrûsemüzde olan tüccâr ü züvvârîñuz her vecihle maḥmî ü mer'î olmaları muḳarrer ve bundan böyle daḥî merâsim-i meşâfât ve levâzım-ı ḥüsn mevâlât-ı murâ'ât olunması melḥûzîñuz ola “ve's-selâmu ‘alâ menittebe‘a'l-hüdâ”

Evâ'il Muḥarrem sene 111

[01-10 Temmuz1699]

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Moskova Çarı Petrus Aleksiyeviç'e yazılan mektuptur

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Moskova Çarı Petrus Aleksiyeviç'e yazılan mektuptur. Bir sureti de Hollanda İstatı Generallerine gönderilmiştir. Mektupta, Moskova'dan gelen mektubun ellerine ulaşip tercüme edildiğini; Karlofça'da Moskov Çarı ile Devlet-i Aliyye arasında 2 yıl boyunca savaş yapmayacaklarına dair anlaşmadan sonra antlaşmada müşavereci olan orta elçi İgnatoviç Ukranyevickov Devlet-i Aliyye'ye tayin olduğu haberinin duyurulduğu belirtilmiştir.(s 382-385)

Bir şüreti Nederland'a İstatı cenerallerine yazılmışdur Moskov çarına nâme-i humâyündür

[382] bir şüreti Nederland'a İstatı cenerallerine yazılmışdur Moskov çarına nâme-i humâyündür iftiḥârü'l-ümerâ'i'l-‘izâmü'l-‘İseviyye[383]muḥtârü'l-küberâ'i'l-fiḥâmü'l-Mesiḥiyye maşlah-ı meşâlih-i cemâhiri'n-Naşrâniyye sâhib-i ezdiyâlü'l-

haşmete ve'l-vaķār şāhib-i delā'ilü'l-mecdü ve'l-ic'ibār Moskov vilāyetlerinin çarı ve cümle Rus'ın ve aña tābi' niçe yerlerin hükümdarı Petrus Aleksiyeviç hutime'llāhü 'avākıbehu bi'l-hayr ve'r-reşād tevkî'-i refî'-i humāyün vāsıl olıcak ma'lûm ola ki merci'-i selātin-i 'izām ve melce-i havākîn-ı kirām olan dergāh-ı me'ālî-penah bülend-eyvân ve bârgāh-ı sipihr-i iştibāh sa'âdet bünyânımuza ibķā-i meşāfât-ı kadîme ve ihyâ-i mevālât-ı müstedîme için nâme-i muhāleşat-ı hitāmühünüz gelüb mazmûn-ı muhabbet-i meşhûnı terceme ve kı'ide-i kadîme-i 'Osmānî üzre düstûr-ı ekrem müşîr-i efham nizâmü'l-'âlem nâzım-ı münâzımü'l-ümem müdebbir-i umûru'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâķıb mütemmim-i mehâmü'l-enâm bi'r-râyi's-sâ'ib mümhed-i bünyânü'd-devlete ve'l-iķbāl müşeyyed-i erkânü's-sa'âdet ve'l-iclâl-i mükemmel nāmûs-ı saltanatü'l-'uzmâ müretteb-i merâtib hilâfete'l-kübrâ el-mahfûf-ı bi-şunûf 'avâtıfu'l-mülkü'l-'alâ vezîr-i a'zam-ı Aşaf-ı şiyem ve vekîl-i muṭlaķ şadâķat-ı 'ilmüm Hüseyin Paşa edāmu'llāhü te'âlâ iclālûhu ve zâ'if-i iķtidârenün tarafından pāye-serîr-i sa'âdet-maşîr-i hüsrevānemüze 'arz ve telhîz ve mefhûmunı 'ilm-i 'âlem-şümûl-ı mülûkânemüz muḥîṭ ü şâmil olmuşdur bi-müşeyyedetu'llāhi te'âlâ Karloyça nām maḥalde mun'âķid olan meclis-i mukālemede ṭarafeynün murahḥaş vekîlleri beyninde mukāleme ü müzâkere olunduķda biñ yüz senesinde vâķî' kânûn-ı evvelün yigirmi beşinci gününden iki sene tamāmına deġin devlet-i 'aliyyemüz ile çarlığıñuz beyninde terk-i cidāl[384] bu müddet içinde eski dostluķ tecdîd ve şulḥ-ı mü'ebbed veyāḥûd müddet ile şulḥ-ı mevā'ade oluna deyü bi't-terāzî olub virdikleri temessüklerde muķayyed ü meşṭûr olub sizün daḥî meyl ü raġbet ve ḥüsn-i niyyetiñüz bunuñ üzerine olmaġıla vech-i meşrûḥ üzre mābeynde şulḥ u şalāḥuñ mukālemesiçün maḥrem müşāreciñüz ḳudvet-i a'yānü'l-Mesīḥiyye İgnatoviç Ukranyeviçkov nām-ı munteḥab orta elçiñüz der-devlet-medārımuza ta'yîn ve irsāl olunduġı aḥbār ü i'lām olunmuş âsāyiş-i bilād ve 'ibād-ı ṭarafeyn ve ârāmiş-i sükkân ve ḳaṭṭān-ı cānibeyn için maşlahat-ı mezkûreye ṭaraf-ı devlet-i 'aliyyemüzden daḥî şıdķ-ı niyyet ve şafā-yı ṭaviyyet ile meyl ü raġbet olunub cenāb-ı imāret-me'āb eyālet-i nişāb sa'âdet-i iktisāb devlet-i intisāb zevi'l-

ḳadru'l-etem ve'l-faḫru'l-eşem ' ilm-i efrān ḫıttā-i şehāmet-i yekke-tāz ' arsa-i celādet
sülāle-i ḫāndān-ḫānī neḳāve-i dūdman-ı ilḫānī bi'l-fi' il Kırım Ḥānı olan Devlet Giray
Ḥān dāmet ma'āliyeḫūya elçi-i mūmā ileyhi refāh-ı ḫāl ve şafā-yı bāl ile der-devlet-
medārumuza irsāl eylemek üzre tavşiye ve sipāriş olunmağın nāme-i müsālemet-
maḳrūnımız şeref-yāfte-i şudūr olub ṭarafıñuza irsal olunmışdur orta elçiñüz gelüb
şeref-i bisāt-pūsi-i sa'ādet-me'nūsumuz ile müstes'ad olduḳda her ḫuşuş dostlu ile
müzākere ve mükāleme ve ṭarafeyne elyāk ü enfa' görilen vech üzre 'aḳd-ı şulḫ ü
şalāḫ ve tekmīl-i meşāfāt ve tetmīm-i mevālāt ile evvel ki vedāyi'-i ḫālḫū'l-berāyā
olan re'āyā cānibeyne ḫayırlu ve menfa'atlüdür[385] müyesser ü muḳadder ola
ve's-selāmu 'alā menittebe'a'l-hüdā Evā'il Şafer sene aḫade 'aşara ve mi'eh ve
elfün.

Padişah tarafından 1699 yılında yazılan Nişan-ı humayundur

Padişah tarafından 1699 yılında yazılan Nişan-ı humayundur. Temeşvar ve Belgrad ve havalisinde görevli iken Niğbolu'ya gelen Erdel ve Macar Kursluları'ndan 712 piyade asker, 526 atlı asker sadakatle Devlet-i Aliyye'ye hizmette geri durmadıkları; bu askerler daha sonraları aileleriyle birlikte Paşa Sancağı'nda ikamet ederken köyleri harap olduğu; bunlara aynı yerde kendilerine, evlat ve iyallerine yeniden ikamet imkanı verildiği; aralarına başka bir halkın girmesine izin verilmeyip burada oturan askerlerin kapudanlar yardımıyla deftere kaydolması istenmiştir. Bu askerlere aralarında anlaşarak yer taksim edilerek çiftçilik yapmak için kendilerine yetecek kadar arazi tahsis edildiği ve her yıl öşürlerinin alınacağı; başka halktan isyan ile başka yerden buraya gelen halk da 5 yıllığına onlara da arazi verilmesi ve deftere isimlerinin kaydedileceği belirtilmiştir. Bu halkın kendi aralarında anlaşmazlık olursa kendi aralarında çözme imkanı verilmesini; mümkün değilse en yakın kadıların ve voyvodaların çözmesini; tüccarların serbestçe ticaret yapıp senede bir kere Devlet-i Aliyye'ye vergi vermesi; ayrıca gümrük vergisi gibi başka vergi istenip rencide edilmemesi istenmiştir. Bu yerlerde hiçbir sorun

çıkarmadan, Devlet-i Aliyye aleyhine bir hareket içinde olmayanların padişahın himayesi altında olduğu belirtilmiştir.(s.385-389)

Nişân-ı humâyûn

[385] Nişân-ı humâyûn oldur ki bundan aqdem Temeşvar ve Belğrad ve ol havâlîde hıdmetde olub hâlâ me'mûran Nigbolı'ya gelen râfî' u tevķî'-i refî' u'ş-şân-i hâkânî Erdellü ve Macar kurluları yedi yüz on iki nefer piyâde ve beş yüz yigirmi altı nefer süvârî olub mezbûrlar birkaç seneden muqaddem vaţanların terk ve devlet-i 'aliyyemûn sâye-i himâyesine istinâd idüb eşnâ-yı cenkde şadâkat ü istikâmet üzre hıdmetde olmalarıyla mekârim-i seniyye-i mülûkânemden ba'de'l-yevm dahî zîr-i himâye-i pâdişâhânemde olmak üzre ehl ü iyâllariyle ikâmet idecek bir maħal gösterilüb îvâ ü iskân olunmak lâzime-i şîme-i husrevânemden olmağın Paşa sancağında senede üç yüz seksen bin akçe mâlî olan Çetrofça haşı re'âyâları biñ yüz senesinde nebz-i 'ahd itmeleriyle bi'l-cümle kurdurılıb ol vakîtden bu zamâna gelince kuraları ħarâb ve birkaç def a tebah tecessüs olunduğda re'âyâ bir müteneffis bulunmağıla el-yevm hâlî ü ħarâb olmağın tã'ife-i mezbûre maħall-i mezkûrda ikâmet itmek üzre kendülere ve evlâd ü evlâdlarına ta'yîn ü taħşîs olunub ve tã'ife-i mezbûre kaç nefer ise ba'de'l-yevm sâ'ir re'âyâdan içlerine re'âyâ karışmamak için 'ale'l-esâmî kapudânları ma'rifetleriyle tahrîr ü defter ü hâş-ı mezbûrda olan kûradan kaç karyeye iskân olunmak [386] iktizâ ider ise hâllerine göre mâbeynlerinde ħusn-i ittifâk ile yerleri taķsîm ve cümlesi yerleşdirilüb ve zirâ'at ve ħarâşetler için kendülere kadr-i kifâye gösterilen arazîlerine ħudûd ve sınır vaz' olunduğdan sonra hâş-ı mezbûr toprağında hâlî ne miqdar arazî kalur ise anı dâĥî başka tahrîr ü zabt ü hâş-ı mezbûr toprağında farazâ şimdiye degin eger âĥir maħallerûn re'âyâsından ve eger 'işyânları vakîtinde firâr itmekle şoñradan gelmiş kadî mî re'âyâsından kimesne bulunur ise yâĥûd bundan şoñra gelmek ihtimâli olur ise ol maķûleler dahî fermân-ı humâyûnumla ism ü resimleri ve muqaddemâ

ra'yyet-i kayd olundukları mahalleriyle ma'rifet-i şer' ile tahrîr ü defter ve bir münāsib-i mahalle iskân olunub tâ'ife-i mezbûrenün içlerine karışdırulmayub ve tâ'ife-i mezbûreden beş seneye degin haqq-ı arāzî taleb olunmayub kendülere in'âm ve inşâ'allāhü te'âlâ beş seneden şoñra 'öşre mu'âdil maqtû' kayd olunub vech-i meşrûh üzre maqtû'ların virdiklerinden şoñra cizye ve sâ'ir tekālîf-i 'örfiyye ve şâkkadan mu'âf ve müsellim olalar ammâ sa'ir re'âyâdan içlerine ba'de'l-yevm bir dürlü bahâne ile bir ferd karışdırulmayub mu'âfiyetleri re'âyâdan bir nefere sârî olmaya kendüler dahî gayrı yerde sâkin olmak isterler ise men'olunmaya ancak mahall-i mezbûrdan kalkub sâkin oldukları âhîr mahalde mu'âf ve müsellimüz deyu iddi'âda olmayub sâkin olmak murâd eyledikleri yerlerde sâ'ir re'âyâ gibi tekliflerin edâ eyleyeler [387] ve sâkin oldukları kıyelerde olan kadîmî kiliseler yedlerinde ibkâ olunub sâ'ir ehl-i zimmet re'âyâsı âyînlerin icrâ idüb hırâbe müşerref olduğda emr-i şerîfüm virülür ise mesâğ-ı şer'î olduğ mertebe mümāna'at olunmaya min ba'd müceddiden kilise binâ ve ihdâsı eylemeyeler ve ruhbanları dahî mu'âf olub merd olanlarını kaldırmakda ve tezvîc eylemekde ve gayrı âyînlerin mâbeynlerinde icrâ idüb âhîrden akçe metâlîbe ve bir gayri vechile dahl olunmaya ve hâş-ı mezbûr toprağında hallerine göre takşîm olunan arāzide herkes kendü malıyla yapdukları mülk-i menzile ve arāziye mutaşarrıf olub hayatında mâlik ola merd olduğdan şoñra vârişlerine meccānen intikāl eyleyüb tapu ve resm teklîfi ile dahl ü ta'arruz olunmaya ve aralarında zuhûr iden da'vâ ve nizâ'ları rızâlarıyla beynlerinde tevfiķ mümkün olmazsa civârlarında olan kudât-ı şer'-i şerîf muktezâsı üzre faşl eyleyüb kağılar ve mütesellimler ve voyvodalar bir dürlü bahâne ile içlerine girüb dūr eylemeyeler ve eṭrâf-ı civârlarında yollarda ve kıyelerde bir dürlü fesâd eylemeyüb fesâdları zuhûr iderse muktezâ-yı şer'-i şerîf üzre sezâlarına göre cezâ tertîb oluna lâkin bu bâbda teftîş ve tafahhuş olunub hilâf-ı inhâ ile kimesneye gâdr olunmaya ve memâlik-i mahrûsemde sâ'ir tüccâr gibi emniyyet ve selâmetle ticâret idüb kânûn üzre gümrüklerin bir def'a edâ idüb tezkilerin alduğdan şoñra tekrar gümrük ve hilâf-ı emr ve defter-i bâc ve gayrı tekālîf talebiyle rencide olunmaya [388] ve mâdem ki

yedlerinde emr-i şerîfüm olmaya müste'min vilâyetlerine varub gelmeyeler ve aralarında kimi dilerler ise ahvâllerin ihtiyârları ma'rifetleriyle görmek için kendü rızâlarıyla naşb olunub kendüden nesne teklîf olunmaya ve mâdem ki şadâkat ü istikâmet üzre kendü hâllerinde olub bir dürlü hıyânetleri zuhûr eylemeye zıkr olunan arâzide bu şürûṭ ve kıyûd üzre şıyânet ü himâyet olunub bilâ mücib hılâf-ı emr-i humâyûn-ı ahardan rencide olunmaya 'öşre mu'âdil maḳṭû'ları taraflarından hazîne-i 'âmirime teslîm oluna ve bu şürûṭ üzre arâzi-i mezkûrda sâkin olduklarından şoñra sefer-i humâyûnum vâki' olduğça taraf-ı mîriden yalnız ta'yînâtı virilmek üzre beş neferden bir nefer tüfenk-endâz ḳapûdânları ve bayraḳdârlarıyla sefer virüb hıdemât-ı humâyûnumda mevcûd bulunmak şartıyla arâzi-i mezkûrda olan ḳarye cümlesi iskân olunub ve maḥalline ḳayd olunmaḳ için 'ale'l-esâmî defteri ve iskân oldukları ḳurânuñ taḥrîr olunan ḥudûd ve sınırı defteri der-devlet-medârıma irsâl olunmaḳ üzre iskânlarına me'mûr olan mübâşiruñ yedine virilmek üzre rikâb-ı humâyûnuma 'arz ü telḥîş olunduḳda şürûṭ-ı merḳûme üzre arâzi-i mezkûrede iḳâmetlerine ḥaṭṭ-ı humâyûn-ı şevket-maḳrûnum ile ızn-i humâyûnum erzânî ḳılınub şâdir olan ḥaṭṭ-ı humâyûn-ı şevket-maḳrûnum mücibince bu nişân-ı humâyûn-ı meymenet-maḳrûnı virdüm ve buyurdum ki ba'de'l-yevm mesfûrlar varub şürûṭ-ı mezkûre üzre arâzi-i merḳûmede sâkin [389] sâkin olub mâdem ki hılâfına vaz' u ḥareketleri olmayub istikâmet ile kendü hâllerinde olalar ahlâf-ı sa'âdet-ı ittişâf ve evlâd-ı emcâd-ı 'âlî-nejâdumdan ve vüzerâ-yı 'izâm ve vükelâ-yı fiḥâm vesâ'irlerinden bir ferd hılâfına cevâz göstermeyüb kendüleri ve ehl ü 'iyâl ü evlâdları ile inḳirâzü'd-deverân bu ḥândân birr ü iḥsânüñ sâye-i himâyesinde âsûde ḥâl olalar şöyle bileler.

Evâşıt Muḥarrem sene 111

[10-20 Temmuz1699]

**Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Kırım Hanı Devlet Giray Han'a yazılan
mektuptur**

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Kırım Hanı Devlet Giray Han'a yazılan mektuptur. Mektupta Karlofça Antlaşmasında Leh Kralı ve cumhurları arasında yapılan anlaşmaya göre şartlara uyulması konusunda her iki tarafın dikkatli davrandığı; Leh tarafından bir kişi zorla getirilip esir getirilirse salıverilmesini; Nogay taifesinden biri Leh tarafında çapulculuk yaparken esir düştüyse belli miktar orada tutulup iade edilmemesi istenmiştir. (s.389-390)

Kırım Hânı Devlet Giray Hân'a nâme-i humâyûn

[389] Kırım Hânı Devlet Giray Hân'a nâme-i humâyûn-ı şevket-maqrûndur bir kıt'ası toğrı bir kıt'asınun şüreti der-devlet-medârda oaln Leh elçisi ve anuñ yediyle Leh komserlerine ve anlardan dağî yine adamlarıyla hân-ı 'alışân hâzretlerine işâl olunmak üzere müşârun ileyhe hıfâben nâme-i humâyûn ki bi-meşîyyetü'llâhi te'âlâ devlet-i 'aliyye-i ebed-peyvendümle iftihâru'l-ümerâ'i'l-'izâmü'l-'İsîviyye Leh kralı ve cumhûrı beyninde mun'âkid olan şulh u şalâhuñ şürûṭ ü kuyûdı bi'l-cümle mer'î ve mühterem tutulub geregi gibi icrâsıyla tarafeynün re'âyâ ü berâyâsı müreffehü'l-hâl ve muṭma'inne'l-bâl olmaları lâzım ve mühim ve 'aḳd-i şulh u şalâhdan soñra Leh vilâyetinden bir tarîķile esîr-i iḥrâc olunmak olur ise bilâ-bahâ şalivirile ve memâlik-i maḥrûsemde ve Tatar aralarında Lehlü isârâ taḥlîşına giden kimesneler kendü hâllerinde iken siz esîr kırtarmağa geldiñüz deyü bir dürlü zarar kaşdında olmayub zarar olanlaruñ ḥaḳḳından gelene deyü mevâd-ı şulh u şalâḥda munderic iken eşnâ-yı mukâleme-i şulḥda Nogay tâ'ifesi bilâ-iznile vilâyetine çapul idüb aḥz[390] eyledükleri isârânun zamân-ı şulḥde alınan esîrler gibi bilâ-bahâ ıtlâḳ ü istirdâdları fermânu m olmağıla binâ'en 'aleyh ḥâliyâ der-devlet-medârumda olan

Leh elçisi ‘atabe-i ‘aliyye-i hüsrevâneme ref‘-i rik‘a idüb bundan aqdem Noğay ta’ifesinden istirdâdı fermānum olunan esīrlerden bir miqdār girü redd olunmayub alıkoymağıla ol vecihle alıkonulan Leh esīrleri aranub ve bāyy-ı hāl bulundurılıb girü redd ü teslīm olunmak üzere müşārun ileyh Leh kralı ve cumhūrı tarafından iltimās itmegın ol bābda nāme-i humāyūn-ı sa‘ādet-maqrūnumuz işdār ü irsāl olunmışdur lede’l-vuşul vech-i meşrūh üzere alınan esīrlerden girü aşhāb ve evtānına redd olunmayub fermān-ı humāyūnuma muğāyir alıkonılan esīrleri geregi gibi takayyüd ile buldurub ve girü redd itdürüb muqaddemā ve hālā şeref-yāfte-i şudūr olan nāme-i humāyūn-ı şevket-maqrūnumuza ve şerā’it-ı ‘ahd ü mişāk ve zavābıt-ı hūsn-i i’tilāf ü ittifāka muğāyir bir ferde bir dürlü vaz‘-ı hareket itdürmeyüb muhālefet şadedinde olanlaruñ bilā-tereddüd cezāların tertīb idüb mābeynde hāşıl olan muhabbet ü ittihāduñ gün-be-gün ezdiyādına bā’ iş olur hāletlere sa’y ü ihtimām ile isticlāb-ı rızā-yı humāyūnumuza diqat-i tām eylesüz şöyle bilesüz.

Evāsı Şafer sene 111

[10-20 Ağustos 1699]

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Nemçe Çasarına yazılan mektubun suretidir.

Devlet-i Aliyye tarafından 1699 yılında Nemçe Çasarına yazılan mektubun suretidir. Mektupta Roma İmparatoru ve müttefikleri ile Osmanlı Devleti arasında 26 Ocak 1699 yılında Karlofça’da anlaşma yapıldığı; devletlerin arasını bulmak için İngiltere elçisi Baron Dibu Dizard Willimus Lord Paket ve Hollanda elçisi Yakuposkolir’in arabulucu olduğu; 20 madde ile antlaşmanın sağlandığı ve 25 yıl

geçerliliğinin olduğu belirtilmiştir. Üzerinde anlaşmaya varılan maddeler şu şekildedir:

1. Erdel Vilayetinin hala mevcut bulunan çasarın idaresi altında olduğu; Podolye tarafından Eflak Vilayetinin sonuna varıncaya kadar sınırı Eflak ve Boğdan arasında gerçekleşen savaştan evvel eski sınırı olan dağlarla ve Eflak sonundan Mureş suyuna varıncaya kadar eski sınırı olan dağlarla sınırlı iki taraftan eski sınıra uyulup ne ileriye ne geriye asla tecavüz olunmamasına,

2. Temeşvar Kalesi'ne tabi olan Temeşvar eyaletinin nahiyeleri ve nehirleriyle Devlet-i Aliyye idaresinde olduğu; Erdel tarafında olan sınırı Eflak vilayetinin sonundan Mureş suyuna varınca Erdel'in yukarıda belirtilen eski sınırı ile Mureş tarafında olan sınırı Tisa'ya varınca Mureş nehrinin beri kıyılarıyla ve Tise tarafında olan sınırı Tuna'ya varınca Tisa'nın beri kıyılarıyla sınırlanmış olup bahsi geçen sınır içinde Sebeş, Lugoş, Lepoh, Çenad, Kanije, Begi, Beçkerk, Jabık ve bu savaştan evvel olan Erdel sınırından beri Mureş ve Tisa sularının beri kıyılarıyla sınırlanmış olan Temeşvar toprağında her ne var ise yapılmamak üzere yıkılan adı geçen eyalet temizlenmesine; bundan sonra ne zikr olunan yerlerde ve ne Mureş ve Tisa yalıları yakınında büyük ve küçük yerler kale suretine konulup bina edilmemesine; arada meydana gelen Mureş ve Tisa sularında su taşıyan bineklerin (kayık, tekne vs) ve balık avcılarının vs çok lazım olan kazançlarda iki tarafın halkı tarafından eşit seviyede kullanmasına; Zikr olunan suların yukarısında çasara tabi olan yerlerde gerek Nemçe gerek başka halkın yük gemilerinin Mureş suyuyla Tisa ile Tuna nehri arasında gelip gitmesine, inip çıkmasına, gelip geçmesine engel olunmayıp zarar vermeden varıp gelmelerine izin verilmesine; Temeşvar halkının dahi balıkçı gemileri vs kayıkları dostluğa binaen engel olunmadan işlemesine; değirmen gemilerinin sınırlarda görevli zabıtların bilgisiyle ve ittifakıyla tüccar gemilerinin gelip geçmesine engel olunmayıp çok yerlere gidebilmesine; Mureş suyu büyük nehir olduğu için değirmen çarklarının başka yerlere taşınmayıp çasara tabi gemilerin

gelip geçmesine mani olmaları; Adı geçen nehirlerin çasar idaresinde olduğu için iki tarafının birbirleriyle muhabbet içinde olup birbirlerine saldırı içinde olmayup barışa aykırı işlerden uzak olmaları,

3. Başka Yakası'nın halen çasar idaresinde olduğu; yine Titel'e şimdiki halinde daha fazla kuvvet verilmeye

4. Tisa nehrinin Tuna'ya karıştığı yerde Titel karşısında Tisa'nın beri yakasında olan ucundan karşı Srem tarafına tamam karşılığında Morvik'e doğru Bosut suyunun beri yakasına doğru bir hat çizildiği farz olunup bundan sonra Bosut suyunun eski yeriyle Sava nehrine döküldüğü yere dek beri tarafının ayrıca Devlet-i Aliyye'ye ait olduğu; öte tarafının çasar idaresinde olduğu; sınırların belli olması için taş toprak dökülüp kazık çakılmasına; Morvik'te yıkılan kale ve semtte iki tarafında açık varoşları olmasına; her iki tarafın idaresinde olan yerlerde olan suların da zikredilen sınır ile korunmasına;

5. Bosut suyunun Sava nehrine karıştığı yerde Una suyunun Sava'ya döküldüğü yere dek Sava nehrinin beri yakası Devlet-i Aliyye'nin bir yakası da çasar idaresinde olduğu; arada olan Sava nehri ve bu arada olan adaların ortak olduğu; gerek gemilerin gelip geçmesi ve gerek başka faydada iki tarafın halkı aynı seviyede istifade edip birbirleriyle iyi geçinleri; Una suyunun beri tarafında olan Bosna'ya tabi olan vilayet bir taraftan Sava nehri ve diğer taraftan Una suyunun kıyılarıyla çevrilmiş olup adı geçen sınır içinde olan Novi, Dobiçe, Yesanufça, Doboy, Birot ve o civarda bunun gibi her ne varsa içlerinde olan Nemçe askerinin ihraç ve tahliye olmasına; Una suyunun içinde olan Kostaniçe vs adaların Una suyunun öte kıyılarının çasarın idaresinde olduğu; zikredilen sınır ile iki tarafın sınırının tayin ve ayrılmasına; Una suyunun ötesinde Sava suyundan açık deniz korumacıları ile zabt olunup iki tarafın ellerinde olan ile yine ellerinde yerler ile bu savaştan önce olan arazi sınır hattına tayin olunan iki tarafın vekilleri karışıklığı def edip Hırvatlık yönünde iki tarafın elinde kalacak yerlerin sonuna varınca nahiye ve arazilerin başka

başka sınır ile ayrılıp hendek, taş ve kazık ile nişan konulup sınırların belli olmasına; zikir olan nişanlardan birisini bozup değiştirirse, söküp kaldırma ile iki taraftan her kim cesaret edip yaparsa mutlaka ibretlik için hakkından gelinmesine; bu tarafın sınır hatırına görevlendirilecek vekillerin acele ile tayin olunup tembih ile sağlamlaştırıp pekiştirilmesine; iki tarafın halkının tahat ve emniyetine mümkün mertebe özen gösterilip kavgasız, kinsiz tarafların arazilerini en iyi şekilde ayırt etmelerine; bu sene Sava kenarında olan Birot'un yeniden yapılan siperlerinde olan Nemçe askerlerinin kaldırılmasına; tüccar tayfasının herkesin gelip geçtiği yerlere yerleştirilmesine, etrafı çevrilmiş kale yüksekliğinde yerlere verilmemesine,

6. Gerek barış görüşmeleri zamanında işbu maddeler ile iki taraftan tayin olunan ve gerek bundan sonra zamanla iki tarafın vekillerin bilgileriyle her yerde karar verilip ayrılacak olan sınır ve hat bundan sonra olgunluk içinde korunmasına; bir sebep ve bahane ile değiştirilip bozulmamasına; iki taraftan da birbirlerinin sınırına tecavüzde bulunulup saldırılmamasına; gerek bundan sonra gerekse geçmişte istenilen şeylerin hatıra getirip rencide edilip kınanmamasına; cümle kavgaların doğruluk üzerine def olunmasına,

7. Beldelerde bundan sonra yapılmamak ve mevzi verilmemek üzere isimleri yazılmış olan yerlerden başka sınırların emniyeti için işbu barış maddelerinin gereğince iki tarafın idaresinde kalıp hala vaki olan kale ve hisarların güzel bir şekilde tamir edilip siper olarak kullanılmasının uygun olduğuna; tarafların sınır boylarında olan arazilerde halka faydalı olacak bütün yerlerde istisnasız ve engelsiz açık varoşlar yapılmasının uygun olacağına ve bu sebepten yeniden kale yapılmamasına,

8. Bundan sonra tarafların gizlice gafilce çeteler kurarak halkın zorla hakkına girerek yağmacılıktan, talandan men edilmesine; uslanmayıp anlaşmaya aykırı hareket edenlerin bulundukları yerlerde alınıp haps edilmesine; bulundukları yerlerdeki mahkemelerde işlediği suça göre ceza verilip aman verilmemesine; gasp ettikleri eşya her ne ise ihtimam ile buldurulup hak ve adalet üzere sahiplerine geri

verilmesine; zabıt ve liderlere tembih edilerek işleri için tembihte bulunarak bu türlü hareketlere musamaha göstermeyip bağlılıktan ve yoldan ayrılmayıp hakkı yerine getirmelerine; uslanmayıp aklını başına toplamayanların azli gerekenlerin azl olmasına; öldürülmesi gerekenlerin öldürölüp haklarından gelinmesine;

9. Tarafların halkından ifsatçı, asi, kötölük isteyenlerin iki tarafın da kabul etmeyip korumamasına; bu çeşit bozguncu, çeteci, yağmacı her kimin halkı olursa olsun hangi toprakta bulunursa bulunsun hak ettikleri cezaların verilmesine; saklanırlarsa haberleri alınıp korumalar uyanık davranarak haklarından gelinmesine; zabıt ve lider olanların bunun gibi eşkiyaların haklarından gelinmesinde ihmalkar davranıp tembellik yaparlarsa sorguya çekilip azarlanıp hakkından gelinmesine; paralı, dirlikli ve kendi halinde olmayıp böyle şikayet edenlerin saldırıları çoğunlukla savuşturulmak için mutlaka hırsızlıkla geçinen haydutların, yol kesicilerin saklanılmayıp, beslenilmeyip gerek kendilerinin gerek saklayanları haklarından gelinmesine; bu çeşit bozgunculuğu adet edinenlere sonradan barışçı görünseler de güvenilmeyip sınırlarda yakın yerlere yerleştirilmeyip başka yerlere sürölmesine;

10. Bu savaş sırasında Macar ve Erdelli nice kimsenin çasara itaat etmekten yüz çevirip Osmanlı sınırına gelmiş olup arada bir süre kalan işbu barışın bu konuda dahi layık olduğu üzere bundan sonra sebatına ve emniyetine özen gösterilmesi gerektiği; bu yazılanlara bağlı olarak halleri karara konulmuş ki halkın rahat ve huzuruna zarar gelmemek için iskan olunacak yerlerin sınırın yakınlarından uzak olmak üzere Osmanlı sınırları içinde güvenli bir semtinde istenildiği gibi rahat ettirilmesine ve kocalarına da izin verilerek eşlerinin yanına gelip belirtilen yerde birlikte oturmalarına; bundan sonra Devlet-i Aliyye halkından olduğu için itaatten ayrılmamalarına; içlerinden bazılarının eski vilayetlerine gitmek isterlerse kötölük isteyenlerin zümresinden sayılacağı, çasara tabi olanlar tarafından himaye edilmemesine; barışın emniyetine uyularaktan bu çeşit kişilerin Devlet-i Aliyye'nin hakimlerine teslim olmalarına,

11. Bu barışın maddelerine bağılı olarak bundan sonra dava ve kavga çıkarsa çözümü için taraflardan hemen arkasından hırssız, kinsiz, akil, deneyimli, barışı isteyen adamlar tayin edilerek asker olmadan tabi olan kişilerle uygun bir yerde toplanıp hak ve adalete uyarak görüşmeler yapıp tarafların halkını mutlu edip barışın ve huzurun gereğı gibi gözetilmesi için düzen kurulmasına; fakat tarafların vekillleri çözemedikleri işler ortaya çıkarsa çözülmesi için başkentlere gönderilmesine; bu çeşit kavgaların mümkün olduğunca az bir zamanda görülüp çözümünün ihmal ve ertelenmemesine, birbirlerine meydan okuyarak döğüşmelerine önceki sözleşmelerde yasaklandığı gibi bundan sonra da yasaklandığı; meydan okuyanların bozgunculuk konu olduğu için haklarından gelinmesine,

12. Bu savaş sırasında tarafların zindanlarda haps olunan esirlerin bu değerli barışın ve huzurun hürmeti için kurtulma ümidinde oldukları; bundan sonra hapiste kalmalarının doğru olacağı; ancak bedel verilirse salıverileceğine; ancak bir tarafta çok yada değerli esirlerden kalırsa kalanların dahi salıverilmesi için büyükelçilerin kayırmayıcılığına uygun olarak hükümdarların merhametine layık olan izin esirgenmemesine; Naside ve Tatar taifesinde bulunan esirler uygun tarzla, makul bir bedel ile salıverilmesinin uygun olduğuna; esir sahibi ile uzlaşmayıp kavga ettikleri vakit orada olan hak sahibi ile aralarında anlaşmaları; bedelde ikram olmazsa esirin aldıkları ispat edilip sahiplerine yemin ettirilip ortaya çıkarılıp öyle salıverilmesine; sahipleri çok akçe kazanmak hırsıyla esirlerin kurtuluşuna engel olmamalarına; ancak esir aramak ve salıverilmeleri için Devlet-i Aliyye tarafından özel kişiler tayin olunmadığı takdirde bile çasarın tarafındaki yetkili kişilerin fakir esirlere sahip çıkıp uygun bir bedel söyleyip müslüman esirlerin kurtulmaları için çalışıp özen göstermelerine; bunun üzerine esirlerin kurtulmaları için tarafların merhamet gösterip esirlerin salıverilme vaktine kadar bu arada iyi hal üzerinde olmaları için tarafların seçilmiş elçilerinin gayret göstermelerine;

13. Hazret-i İsa dininden olup Roma Papa'sına mensub olan rahiplerin hakkında denk olan padişah önünde, mutluluk zamanı törenlerinde verilir ahitnamelerde yazılmış olan maddelerde, özellikle ihsan ve yardım olunan yüce nişanlarda ve padişah emirlerinde bundan sonra geçerli olmak üzere eskiden olduğu gibi kiliselerin tamir ve onarımına, yapılacak ayinlere engel olunmaması için padişah tarafından emir buyurulduğu; İslam şeriatına ve ahitnameye aykırı akçe isteme ve başka bahanelerle zikredilen rahiplerin sınıfı ne olursa olsun rencide edilmeyip padişah korumasında mutlu olmalarına; Roma İmparatorunun büyükelçisi başkente geldiğinde yapacakları ayine ve Kudüs-i Şerif'e yapacakları ziyaretleri önceden haber verilip duyurulmasına,

14. Tüccar taifesinin tarafların mülklerinde önceden verilen ahitnameler gereğince önceden olduğu gibi sağ salım kendi hallerinde ticaretlerini yapmalarına; alışverişlerinde hile ve karışıklıktan uzak olarak büyükelçiliklerin çalışmasıyla tüccarların durumlarını bilen ehil kişilerce düzen verilmesine; ecnebi taifelerine verilen izin gibi çasara tabi olan milletlerin de Devlet-i Aliyye'ye gelerek emniyet ve rahatlık içinde ticaret yapabileceklerine,

15. Önceden verilen ahitnamelerde yazılı ve kayıtlı olup şimdiki anlaşma ile anlaşmalara ve kayıtlara aykırı olmayıp iki devletin süregelen vergilerine ters ve zararlı olmayan maddeler bundan böyle yürürlükte tutulup aykırı olanların fesh edilmesine,

16. İşbu barışın, dostluğun, sevginin aralarında sağlamlaşması ve istikrar için taraflardan büyükelçilerin tayin edilip gönderilmesine; vardıklarında ve geldiklerinde alışılmış üzere eşit şekilde izzet ve ikram ile karşılanıp uğurlanmasına; dostluk göstergesi olarak güzel bir seçim ile her tarafın şanına layık hediyelerle büyükelçiler hareket günü aralarında haberleşip işbu gelecek yaz mevsimi başlangıcının haziran ayında çıkıp Srem'de bulunan sınır kapısında alışılmış üzere hediyeleşilip faydalı ve

dostluğa uygun olan halleri amaca uygun olarak başkentlere arz ve duyurmalarının uygun olduğuna;

17. Elçiler gelip gidip bir yerde kaldıklarında eski günlerden süregeldiği gibi törende uyulması gereken rütbelerine göre tarafların eşit seviyede davranılmasına; törenlerde istedikleri elbiseleri giyip kimsenin engel olmamasına; kapu kethudaları, maslahatgüzarları başka Devlet-i Aliyye'nin dostları, kralların elçileri ve maslahatgüzarları gibi ayrı tutularak serbest ve rahat olmaları; çasarın rütbesine göre kralın güzel adetleri olan tertibi üzere hareket etmelerine; tercümanlar görevlendirip habercileri ve başka adamların içinden payitahta, payitahttan Bec yönüne varıp geldiklerinde kanun üzere yol emirleri verilip sağ salım varıp gelmelerine ve gerekirse kendilerine yardımcı olunmalarına,

18. Barış, gerçi işbu tarafların ittifakıyla ve kendi rızalarıyla karar kılınarak şartlar üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Fakat bütün sınırlarda açık açık söylenmek üzere kabul edilen ahitler ve şartlar lazım geldiği gibi gerçekleştirilecek olup sınırların belirlenmesi sonucunda yıkılma ve tahliye durumu tamam olduktan sonra bütün şartlar oluştuğunda işlerin hızlıca yapılması için sınır bitiminde iki taraftan gelen vekillerin 1699 senesinin nevrüzünde aralarında mantıklı ve uygun gördükleri yerde sıkıntısı olmayan tabileriyle bir yere gelip mümkün olursa iki ay içerisinde imkan olan yerlerde önceden taraflarca yukarıda söz verildiği üzere belli olacak izlerle araziye seçip ayırarak sınır tayin edilerek aralarında karar kılınarak maddeleri büyük bir özenle hızlıca yerine getirmelerine,

19. İşbu şartlar ve kayıtlara karar verildiği suret üzere Devlet-i Aliyye ve çasar tarafından karar verilip sağlamlaştırılmış olup imza gününden sonra 30 gün içinde belki daha önce kabullerini işaret eden mektuplar getirilip İngiltere Kralı ve Hollanda İstati generallerinin aracılığıyla görevli olan seçkin elçilerin eliyle değiş tokuş yapılmak üzere aralarında olan sözleşmenin gecikme ihtimali olmaya,

20. Anlaşmanın geçerlilik süresinin savaş bitip anlaşma yapıldığı tarihten itibaren 25 yıl sene geçerli olduğu; bu zaman zarfında tekrar uzama isteğiyle taraflardan kendi rızalarıyla karar verilmiş olan maddelerin Devlet-i Aliyye ve çasar arasında varisçilerinin arasında saklanmış ve korunmuş olduğuna; bu maddelerin devletlerimiz, mülklerimiz, karadaki vilayetlerimiz, şehirlerimiz ve varoşlarımızda ve halk arasında değişmeden geçerli ve saygıdeğer olmasına; tarafların hakimlerine, zabitlerine, asker komutanlarına, savaşçılarına, halklarına ve diğerlerine tembih olunarak pekiştirilmesine; onlar dahi açıklanan şartları ve kayıtları ve anlaşma maddelerinin gereğince hareket ederek barışa aykırı bir sebep ve bahane ile birbirlerini rencide etmekten çekinmelerine; bundan sonra saldırmayıp komşuluğu gereği gibi gözetmelerine; uslanmayıp muhalefet edenlere en şiddetli şekilde karşılık verilip hakkından gelineceğini bilmelerine; Kırım Hanı ve Tatar taifelerinin dostluk ve barışıklık hukukunu gereği gibi yerine getirmelerine; çasara bağlı olan memleket ve halka saldırı yapıp onların haklarını çiğnemeyeler; gerek asker sınıfları ve gerek Tatar taifesinden bir kişi anlaşmaya aykırı davranır anlaşmayı çiğnemeye cesaret ederse cezasının verilmesine; belgelerin imzalanıp mühürlendikten sonra tarafların düşmanlık ve saldırıları bütünüyle ortadan kaldırılıp iki tarafın halkları emn ü eman ve rahatlık üzerinde olmalarına; zikredilen günden saldırıdan en iyi şekilde kurtulmak özenle hareket edip bunlara engel olup kaldırmak için sınırlarda olan hakimler ve zabitlere tembih ederek ve uyarılmalarına; fakat uzak yerlerde olan hakim ve bu barışın haberinin aceleyle ulaştırılması için 20 gün müddet verildiği; ondan sonra taraflar karşı gelirse yukarıda açıklandığı üzere haklarından gelinmesine; bu barış maddelerini sağlam ve yürürlükte tutacağına; bu maddelerin hilafına hareket edilmeyeceğine dair Allah ve Resul'ine söz verilip padişah başta olmak üzere bütün devlet adamlarının ve üst düzey yetkililerin ve bütün halkın bu barışa uyacakları belirtilmiştir.(s.390-408)

**Biñ yüz on senesinde vâki‘-i mevâdi‘ a ü muşâlahada devlet-i ‘aliyye-i
muraḥḥaşlarınuñ virdükleri mehmûr-ı temessük kabûlini meş‘ar-ı taraf-ı
humâyûnumdan Nemçe Çasarına gönderilen nâmenüñ şûretidür**

[390] Biñ yüz on senesinde vâki‘-i mevâdi‘ a ü muşâlahada devlet-i ‘aliyye-i muraḥḥaşlarınuñ virdükleri mehmûr-ı temessük kabûlini meş‘ar-ı taraf-ı humâyûnumdan Nemçe Çasarına gönderilen nâmenüñ şûretidür[391] ḥamd ü şenâ-yı bî-gâye şükr ü sipâs ve sitâyiş-i mâ lâ nihâye ol mâlikü’l-mülk lâ-yezâl ü Hudâ-vend-i keşîrû’l-alâ-i vâhibü’l-mâl teḳaddeset zâtehu ‘ani’ş-şebîh ve’l-mişâl ve tenezzehet şifâte ‘an vaşmeti’l-intikâl-i ḥazretine olsun ki ifâzâ-i ber ve i‘ṭâf-ı şâmîle ve ifâde-i cûd ve eltâf-ı kâmile siyle def‘-i teẓâlümḳaṭ‘-ı tenâzi‘ ve teḥâşum-ı ref‘-i ḥavâdiş ü fiten ve ḥısm-ı muḥavvef ve miḥen-i taḳrîr-i ḳavâ‘id-i millet ve tetmîm-i meşâliḥ-i ümmet ḳavâm-ı nizâm aḥvâl-i ‘ibâd ve devâm-ı intizâm-ı umûr-ı bilâd için cenâb-ı salṭanat-me‘âb naşfet-i nişâbum a‘zam-ı selâṭîn-i rûy-ı zemîn ve bâb-ı devlet-me‘âb sa‘adet-i iktisâbum merci‘-i ḥavâḳîn-i evreng-nişîn eyledi ve ulûf-ı şalavât ve sunûf-ı taḥiyyât-ı ṭayyibât cemî‘-i enbiyâ-i ‘izâm ve ‘ale’l-ḥuşuş ol faḥr-i enâm ve seyyid-i rusûl-i kirâm şefî‘ rûz-ı ḳıyâm Muḥammedü’l-Muşṭafâ şalla’llâhü ‘aleyh ve sellem ḥazretine olsun ki aḥkâm-ı aḥkâm-ı şerî‘at-ı seniyye ve icrâ-yı ḳavânîn-i sünnet-i nebeviyye için zât-ı sûtûde şıfâtumı serîr-ârâ-yı ḥilâfet ü cihân-bânî ve ziynet-efzâ-yı taḥt-ı Süleymânî kılub bi-‘avni’llâhi te‘âlâ ve ḥüsn-i te’yîde eşrefü’l-buldân ve’l-emâkin ve ebrek-i medâyin ü mesâkin ḳabele-i cümle-i ‘âlem ve miḥrâb-ı teveccüh ‘âmme-i ümemolan Mekke-i Mûkerreme ve Medîne-i Münevvere ve Ḳudüs-i Şerîf-i mübâreküñ ḥâdim ü ḥâkimi ve ḥasretü’l-mülûk olan bilâd-ı şelâşce-i mu‘azzama ki İstanbul ve Edirne ve Bursa’dur ve Şâm-ı cennet-meşâm ve Bağdâd-ı dâru’s-selâm ve Mısır-nâdiretü’l-‘aşr bî-hemtâ ve külliyyen ‘Arabistân ve Haleb-i şehbâ ve ‘Irâḳ-ı[392] ‘Arab ve ‘Acem ve Başra ve Laḥsa ve Dilam ve Raḳḳa ve Muşul ve Şehrizor ve Van ve Diyârbekir ve Zülḳadiriyye ve Kürdistân ve Gürcistân ve vilâyet-i arz-ı Rûm ve Sivâs ve Adana ve Ḳaraman ve Mağrib ve Ḥabeş ve Tunus ve Cezâyir ve Trablus ve cezîre-i Ḳıbrıs ve Rodos ve Girid ve Aḳdeñiz ve Ḳaradeñiz

ve Cezâyir sevâhili ve diyâr-ı Anaṭolı ve memâlik-i Rumeli ve ḥuṣûṣan memâlik-i Tatar ve deşt-i Kıpçak ve vilâyeti Kûfe ve ol ḥavâlîde olan cümle oymak ve diyâr bu sene ve Temeşvâr ve Belğrad ve ana tâbi‘ kılâ‘ u ḥuṣûn ve memâlik-i Eflâk ve Boğdan ve ta‘rif ü tavşîfdan müstağnî niçe bikâ‘ u buldânun pâdişâh-ı kişver-küşası ve şehinşâh-ı memleket-ârâsı e’s-sultân ibnü’s-sultân ve’l|hākān ibnü’l-hākān Ġazî Sultân Muṣṭafâ Hân ibni Mehmed Hân ibni İbrâhîm Hânım ki menşûr saltanatı tevķî‘-i vaķî‘ sultânü’l-berrîn ve mişâl-i bî-mişâl hilâfetüm ‘unvân-ı refî‘-i hākānü’l-baḥrîn ile mu‘aven ve müzeyyendür felâ cürm şükran ‘alâ hâza’n-ni‘am ta‘zîmü’l-emru’llâh ve şefķati ‘alâ ḥalkı’llâh zât-ı kirâmı şîfâtuma lâzime-i zimmet olmuştur benâberîn iftiḥâr-ı ümerâ’i’l-‘izâmü’l-‘İsîviyye muḥtârü’l-küberâ’i’l-fiḥâmü’l-Mesîḥiyye maşlah-ı meşâliḥ-i cemâhirü’t-tâ’ifetü’n-Naşrâniyye sâhib-i ezyâlü’l-ḥaşmete ve’l-vaķâr şâhib-i delâ’ilü’l-meced ve’l-i‘tibâr vilâyetü’l-Uman ve Çeh ve Macar ve Nemçe diyârının ḥâkim ḳaviyyü’l-iḳtidârî ve mülûk-ı Nasârâ’nuñ ulusu ve ḥürmetlusi ve Roma İmparatorı Leh Apaldus ḥutime’llâhü ‘avâķıbehu bi’l-ḥayr ve’r-reşâd ve aḥsen ileyhi sebîlü’s-şavâb[393] ve’s-sedât ile on altı seneden berü mâbeyne taḥallül iden şikâk-ı tarafeynün re‘âyâ vaz‘ ifesine vesîle-i ıztırâb olmağıla terfîḥ-i aḥvâl re‘âyâ-yı tarafeyn ve tanzîm-i umûr-ı bilâd-ı cânibeyn için mefâḥir-i ümerâ’i’l-‘izâmü’l-‘İsîviyye merâci‘u’l-küberâ’i’l-fiḥâmü’l-Mesîḥiyye maşlah u meşâliḥ-i cemâhirü’t-tâ’ifetü’n-Naşrâniyye sâhibü ezyâlü’l-ḥaşmetehu ve’l-vaķâr aşḥâb-ı delâ’ilü’l-mecde ve’l-i‘tibâr İngiltere ve İsķoçya ve İberine ḳralı Willimus şâliṣ ve Niderlanda İstatı cenarelleri ḥutimet ‘avâķıbehüm bi’l-ḥayr ve’r-reşâd ıslâḥ-ı zâtü’l-beyn ve tevķîḳ-ı ḳulûb-i cânibeyn için şıdķ-ı niyyet ve şafâ-yı tavıyyet ile tavassuṭ ü istirzâ eyledüklerin düstûr-ı ekrem-i müşîr efḥam-ı nizâmü’l-‘âlem nâzım-ı munâzîmü’l-ümem müdebbir-i umûru’l-cumhûr bi’l-fikri’s-şâķıb mütemmim-i meḥâmü’l-enâm bi’r-râyi’s-şâ’ib mümeḥhed-i bünyânü’d-devlete ve’l-iḳbâl müşeyyed-i erkân e’s-se‘adetü ve’l-iclâl-i mükemmel nâmûs-ı saltanatü’l-‘uzmâ müretteb-i merâtib hilâfetü’l-kübrâ el-maḥfûf-ı bi-şunûf ‘avâtıfu’l-mülkü’l-a‘lâ vezîr-i a‘zam-ı Āşaf-ı şiyem ve vekîl-i muṭlaḳ şadâķķat-ı ‘ilm-i serdâr ekremüm

Hüseyin Paşa edāmu'llāhü te'ālā iclālūhu vezā'if-i iktidāra 'izz-i huzūr fā'izü'l-hubūr-ı hüsrevāneme 'arz ü telhîş itmeleriyle müşârun ileyhün terğib ü vesâatlarıyla mevādî'a ü meşâlihaya tarafeynden meyl ü rağbet olunmağın Srem yakasında sınır başına qarîb Qarloyça nām maħalde mekâleme-i mevād-ı şulh ve 'ağd-ı maşlahat içün ruşşat-ı kāmile ile murahhaş tarafeynün vekîlleri ve münteħab elçileri bir yere geldüklerinde[394] kudveti 'uzmā'i'l-milletü'l-Mesîhiyye İngiltere elçisi Baron Dibu Dizard Willimus Lord Paket ve Lederlande elçisi Yakuposkolir hüsni sa'yile mabeynde hıdmet-i tavassuţ merâsimini kemâ yenbağî icrâ idüb ve bi'd-defa'ât-i mukâleme ve muzâkereden soñra yigirmi mādde üzerine vükelâ-yı tarafeyn hüsni rızâ ile işbu sene 'aşara ve mi'eh ve elf recebün yigirmi dördünci gününde mütevâliyeten yigirmi beş seneye degin mevâ'dî'a ve meşâliha içün müddet-i ta'yîn ve 'ağd-ı şulh ve şalâh olunub cânibeynden ma'mülün bih olmak üzre temessükler virilüb ve kemâl-i ihtimâm ile mabeynde karar-dâde olan cümle mevâduñ der-'ağab icrâsiçün tarafeynden maqbûl ve mu'teber ve mer'î ve muhterem oldukların müş'ir ü muhbir mu'tâd-ı kadîm üzre lâzımu'l-irsâl olan nâmeler sınır başında münâsib maħalde mûmâ ileyhâ mutavassıf elçiler yediyle mübâdele ve teslim olunması qavl ü karar ve tarafeyn-i vükelâsınun temessüklerinde meştûr ü meşrû olan umûr-ı şulh u şalâh her ne ise müşârun ileyh vezîr-i a'zam ve vekîl-i muṭlaqum bâr-gâh-ı sipihr iştiyâhuma telhîş idüb 'alâ vechi'l-kâmil 'ilm-i 'âlem-şümûl-ı hüsrevānem muhîṭ ü şâmil olduğda refâhiyyet-i fuqarâ-yı tarafeyn ve râhat-ı 'aceze-i cânibeyn içün taraf-ı humâyûnumdan dahî müsâ'ade-i 'aliyyem erzânî kılınmağın hatt-ı şevket-maḡrûnumuzla fermân-ı 'âlîşânımız şadır olmağın işbu tuğrâ-yı garrâ-yı cihân-ârâmuzla müşerref-nâme-i humâyûn-ı sa'âdet-maḡrûnumuz şeref-yâfte-i şudûr olub lafz-be-lafz maqbûl-ı humâyûnum olub yerlü yerinde[395] ri'âyet ü şıyânet olunmak içün işbu yigirmi maddedür ki 'ayniyle zıkr olunur evvelki mādde Erdel vilâyeti hâlâ müşârun ileyh çasar zabtında olunmağıla yine zabt ve taşarrufunda qalub Podolye tarafından Eflâk vilâyetinün intihâsına varınca sınırı Eflâk ve Boğdan vilâyetleriyle mabeynde vâki' bu cenkden evvel olan kadîmî hudûdı olan tağlarla ve Eflâk

intihāsından Mureş şuyına varınca kezālik yine qadīmī hūdūdı olan tağlarla maḥdūd olub ṭarafeynden hūdūd-ı qadīmīye ri‘āyet olunub ne öte ne berū qat‘ā tecāvüz olunmaya ikinci mādde Temeşvar qal‘asına tābi‘ Temeşvar eyāleti cümle nevāhī ve enhāriyle devlet-i ‘aliyye-i ebed-peyvendimūn zabtında olub Erdel ṭarafında olan sınırı Eflāk vilāyetinūn intihāsından Mureş şuyına varınca Erdel’ūn bālāda ta‘yīn olan hūdūd-ı qadīmesiyle ve Mureş ṭarafında olan sınırı Tisa’ye varınca nehr-i Mureş’ūn berū kıyılarıyla ve Tisa ṭarafında olan sınırı Tuna’ya varınca Tisa’nūn berū kıyılarıyla maḥdūd olub hūdūd-ı mezkūre dāhiline olan Sebeş ve Luğoš ve Lepoh ve Çenad ve Qaniye ve Begi ve Beçkerk ve Jabık ve bu cenkden evvel olan Erdel hūdūdundan berū vech-i meşrūḥ üzre Mureş ve Tisa şularının berū kıyılarıyla maḥdūd olan Temeşvar toprağında vāki‘ bu mişüllü her ne varısa ba‘de’l-yevm yapılmamak üzre çasar müşārun ileyh ṭarafından Hedem ve eyālet-i merkūme külliyyet ile[396] taḥīr oluna ba‘de’l-yevm ne zikr olunan mevāzī‘ ve ne Mureş ve Tisa yalıları kırbunda şağır ü kebīr ğayri yerler qal‘a şüretine qonulub binā olunmaya ve mābeynde vāki‘ Mureş ve Tisa şularından saqī devāb ü şayd-ı māhī vesā’ir elzem olan fevā’idde ṭarafeynūn re‘āyāsı ‘ale’s-seviyye intifā‘ ideler zikr olunan şuların yukarısında müşārun ileyh çasara tābi‘ yerlerden gerek Nemçe ve gerek sā’ir re‘āyālarının yük sefineleri Mureş şuyuyla Tisa ile nehr-i Tuna’ya kendü ḥāllerinde gelüb gidüb ve inüb çıkub mürūr u ‘ubūrlarına mümāna‘at ve bir dürlü zarar olunmaya āsānlık ile varalar geleler ve Temeşvar re‘āyāsının daḥī balıkçı sefineleri vesā’ir kayıkları dostluğa binā’en bilā-māni‘ eşleyeler ve degirmen sefinelerini sınırlarda zābiṭ olanların ma‘rifet ve ittifākıyla tüccār sefinelerinin mürūr u ‘ubūrlarına māni‘ olmaya çok münāsib maḥallere vaz‘ eyleyeler ve Mureş şuyı nehr-i kebīr olmağıla degirmen ḥarqları ve ğayri bahāne-i ile āḥir yerlere icrā ile taqlīl olunmayub vech-i meşrūḥ üzre müşārun ileyh çasara tābi‘ sefinelerün mürūrına bir dürlü mümāna‘at olunmaya ve zikr olunan nehirlerde vāki‘ aṭalar ḥāliyə müşārun ileyh çasar zabtında olmağıla yine ḥālī üzre zabtlarında ola ve ṭarafeynūn re‘āyāsı birbirlerine muḥabbet āsūde ḥāl olub ta‘addī ve tecāvüzden ve mevādd-ı şulḥa

muḥālif olan işlerden mü'ekked fermānlarıyla māni' olunalar üçüncü mādde Başka yakası ḥāliyā müstaḳillen müşārun ileyh çasar[397] zabtında olmağıla yine zabtında ola ve Titel'e şimdiki ḥalinden ziyāde istiḥkām virilmeye dördüncü mādde nehr-i Tisa'nūn Tuna'ya qarışdığı maḥalde Titel qarşusunda Tisa'nūn berū yakasında olan ucundan qarşu Srem tarafına tamām muḳābilinden Morvik'e toḡru Bosut şuyınınu beru yakasına bir ḥaṭṭ-ı müstaḳīm farz olunub andan daḥī Bosut şuyınınu mecrā-yı ḳadimesiyle nehr-i Sava'ya munşab olduğu maḥalle dek beru tarafı müstaḳilen devlet-i 'aliyyemūn ve öte tarafı müstaḳilen müşārun ileyh çasar zabtında olmak üzere ḥandaḳ-ı ḥafri ve taş ve ḳazık 'alāyimi vaż'ıla ḳaṭ'-i ḥudūd oluna ve Morvik mahdūmen 'alā ḥāle ḳāle ve ol semtde tarafeynden açık varoşlar ola ve tarafeynūn zabtında ḳalan yerlerde olan şular daḥī ḥudūd-ı mezkūre ile zabt oluna beşinci mādde Bosut şuyınınu nehr-i Sava'ya qarıştığı maḥalden Una şuyınınu Sava'ya döküldüğü maḥalle dek nehr-i Sava'nūn berū yakası devlet-i 'aliyyemūn ve bir yakası müşārun ileyh çasar zabtında olmağıla mābeynde olan nehr-i Sava ve bu mābeynde vāki' aṭalar daḥī müşterek olub gerek sefīnelerūn murūr ve 'ubūrı ve gerek ğayrı menāfi' de iki tarafuñ re'āyāsı 'ale's-seviyye intifā'idüb birbirleriyle ḥüsn-i mu'āmele eyleyeler ve Una şuyınınu beru tarafında vāki' Bosna'ya tābi' olan vilāyet bir taraftan nehr-i Sava ve bir taraftan Una şuyınınu kıyılarıyla mahdūd olub ḥudūd-ı merḳūme[398] dāḥinde olan Novi ve Dobiçe ve Yesanufça ve Doboy ve Birot ve ol ḥavālīde bu mişüllü her ne varısa içlerinde olan Nemçe 'askeri iḥrāc ve taḥliye ve ol eṭrāf külliyyet ile Ayatlēna ve Novi toprağından aşağı Sava'ya toḡru Una şuyınınu içinde olan Ḳostaniçe vesā'ir aṭalar Una şuyınınu öte kıyılarıyla müşārun ileyh çasar zabtında olmağıla ḥudūd-ı mezkūre ile tarafeynūn sınuru ta'yīn ve temyīz oluna ve Una şuyınınu ötesinde Sava şuyından ālārğa muḥāfazacı ile zabt olunub tarafeynūn ellerinde olan yerler bu cenkden evvel olan arāzī ile yine ellerinde olub ḥudūd ḳaṭ'ına ta'yīn olunan tarafeynūn vekīlleri iḥtilālī def'idüb Hırvatlık cānibinde tarafeynūn elinde ḳalacak yerlerūn intihāsına varınca nevāḥī ve arāzīlerini başḳa başḳa ḥudūd ile ayırub ḥandaḳ ve taş ve ḳazık ve ğayrı 'alāyim ile ḳaṭ' ü ta'yīn oluna

zıkr olunan ‘alāyimden birisini tağyīr ü tebdīl ve qal‘ ü ref‘ ile tarafeynden her kim tecāvüze cesāret iderse bāyy-ı vech-kān ile getürilüb sā’ire mūcib ‘ibret için muhkem haqqından geline ve bu tarafuñ hudūdı qat‘ına me’mūr olacak vekīller musāra‘at ile ta‘yīn olunub ve muhkem-i tenbih ve te’kīd oluna ki tarafeyn re‘ayāsınuñ rāhat ve emniyyetine kemāl-i mertebe taqayyūd ve ihtimām idüb bilā-nizā‘ ve bilā-ğaraž cānibeynūñ arāzīsini vech-i ehsen ile tefrīk ideler ve sene tarafında Sava kenārında[399] vāki‘ Birot’uñ müceddiden olan ba‘zı istihkāmı içinde olan Nemçe ‘askeri ref‘ ve yine tüccār tāt‘ifesinūñ maqarr u memur ü mu‘berleri olmak üzere etrāfi mesdūd şehir-i tarh olunub qal‘a mertebesinde istihkām virilmeye altıncı mādde gerek hīn-i mukāleme-i şulhda işbu mevāddile tarafeynden ta‘yīn olunan ve gerek bundan sonra vaqt ü zamānla tarafeynūñ vūkelası ma‘rifetleriyle her maħalde qat‘ ü temyīz olunacak sınır ve hudūd ba‘de’l-yevm kemāl-i hürmet ile mūrā‘at olunub bir dürlü ‘illet ve bahāne ile tebdīl ü tağyīr ü tevsī‘ ü tazyīk olunmaya ve qat‘ u ta‘yīn olunan hudūd-ı tarafeynden tecāvüz olunmayub birbirlerinin zabt ve taşarruna daħl ve ta‘arruz olunmaya ve tarafeynūñ re‘ayāsı itā‘ate cebr ve bir dürlü harāc gerek ba‘de’l-yevm ve gerek güzāste me‘talibesıyla ve gayri hātırā gelür gelmez bir vecihle rencide ve remide olunmayub cümle nizā‘lar haq üzere def‘ oluna yedinci mādde bilāda ba‘de’l-mevt yapılmamak ve istihkām virilmemek üzere ‘ale’l-esāmi meşūr olan yerlerden mā‘adā hudūdlarınıñ emniyyeti için işbu mevād-ı şulh muhteżāsınca tarafeynūñ zabtında qalub hālā vāki‘ olan kılā‘ u huşūn vech-i ahsen üzere ta‘mīr ü termīm olunub istihkām virilmek cā’iz ola ve tarafeynūñ serhad başlarında olan arāzīnūñ re‘ayāya nāfi‘ olan cümle yerlerde bilā-istiṣnā’i ve bilā-māni‘ açık varoşlar yapılmak cā’iz ola ammā bu bahāne ile müceddiden qal‘a yapılmaya sekizinci mādde[400] Ba‘de’l-yevm tarafeynden gizlü ‘ale’l-ğafle çeteler işlenmek ve tecāvüz ile yer zabt ve nehb ü gāret ve re‘ayāya ta‘addī olunmak muhkem men‘ oluna mütenebbih olmayub hilāf-ı ‘ahd-ı hareket idenler bulundukları yerlerde aħz ü habs ve maħallinde şer‘ ile cürümlerine göre iktizā iden cezālar bilā-emān icrā ve haqklarından geline ve gāşb

olunan eşyâ her ne ise ihtimâm ile buldurulub hâk u ‘adl üzre şâhiblerine redd itdirile ve zâbiṭ ve baş ve bûğ cümle iş aralarına tenbîh ve te’kîd oluna ki musâmaḥadan ihtirâz idüb şadâkat ü istikâmet üzre ihkāk-ı hâk eyleyeler eslemeyüb mütenebbih olmayanlardan ‘azl iktizâ idenler ‘azl şer‘an katl-ı icâb idenler katl olunub hâklarından geline toḳuzuncı mādde tarafeynün re‘âyâsından müfsid ü ‘âşî ve bed-hâh olanlar iki cānibden daḥî qabûl olunmayub bir vecihle ḥimâye olunmaya bu maḳûle ehl-i fesād ve çeteci ve gâretci her kimün re‘âyâsı olursa olsun her ḳanḳı toprakda bulunursa müsteḥâk oldukları cezâlar tertîb oluna ve ihtifâ iderlerse ḥaberleri alınub zâbiṭleri āgâh oluna ki hâklarından geleler ve zâbiṭ ve baş olanlar daḥî bu mişüllü eşḳiyānuñ hâḳḳından gelinmekde ihmâl ve tekâsül iderlerse mes’ûl ve mu‘âteb olub ‘azl ve hâḳḳından geline ve ‘ulûfelü ve dirlüklü ve kendü ḥâlinde olmayub böyle şeqâvet idenlerün ta‘addîleri külliyyet ile mündefi‘ olmak için muṭlakâ ḥırsızlukla ta‘ayyüş iden ḥaydût ve peribek didükleri ḳattâ‘u‘ṭ-ṭarîḳ şaklanılmayub[401] ve beslenmeyüb gerek kendülerinün ve gerek şaklayanların hâklarından geline ve bu maḳûle fesād-ı ‘âdet-i müstemirresi olanlar soñradan şalâḥ şûretin gösterirler ise i‘timâd olunmayub sınırlarda ḳarîb yerlerde sakîn olmayub âḥir yerlerde iskân itdirile onuncı mādde bu cenk eşnâsında Macar ve Erdellü’den niçe ḳimesne çasar i‘ṭâ‘atinden rūgerdân ve serḥad-ı manşûreye gelmiş olub mâbeynde müddet ile ḳarâr-dâde olan işbu şulḥ u şalâḥ ḥayr-ı encâmuñ bu ḥuşûşda daḥî vech-i lâyıḳı üzre ba‘de’l-yevm şebât ve emniyyetine ihtimâm olunması lâzım olmaḡıla mesfûrlara müte‘allik olan aḥvâl bu ḳarâra ḳonulmuşdur ki sınırlarda olan re‘âyānuñ ârāmiş ve istirahatine ḥalel gelmemek için iskân olunacak yerler sınır ve ḥudûd cāniblerinden ba‘îd olmak üzre memâlik-i maḥrûsemün bir semtünde murād olunduḡı vech üzre temkîn ü terfîḥ olunalar ve ehillerine ruḥşat virile ki zevcelerinün yanına gelüb ta‘yîn olunan maḥalde me‘an sākin olalar ve daḥî fīmâ ba‘d devlet-i ‘aliyyemün re‘âyâsından olmaḡıla min ba‘d iṭâ‘atden ayrılmayalar ve içlerinden ba‘zı kimesne girü vilâyetine gitmek isterse bed-ḥâhluk idenlerün zümresinden ‘add olunub müşârun ileyh çasara tâbi‘ olanlar tarafından ḥimâye qabûl olunmayalar ve

şulh u şalāhuñ şebāt ve emniyetine ri'āyeten bu maķūleler ile getürilüb serħadd-i manşūrem ħukkāmına teslim olunalar on birinci mādde bu mevādi' anuñ mevāddınā mūte'alliķ fīmā ba'd da'vā ve nizā'[402] zuhūr eyledikde faşlı içün tarafeynden der-akāb bī-ṭam' ve bī-ğaraż 'ākil ve mücerreb ve şulh u şalāħa ħayır-ħāh ve 'adedi berāber adamlar ta'yīn ve 'askersiz ancak tevābi'ler ile münāsib maħalle gelüb istimā' ü ħaķ ü ādl ü ħüsn-i civāra ri'āyet ile tevfiķ ü faşl olunub ve terefeynūñ re'āyāsı āsūde ħāl olub şulh u şalāħı geregi gibi gözedülmek içün nizām vireler lākīn tarafeynūñ vekīlleri görüb faşl idemedükleri işler zuhūr eyledükde tanzīmi ħuşūsı āsitānelere ħavāle oluna ve bu maķūlşe nizā' mümkün mertebede müddet-i kalīlede görilüb faşlı ihmāl ve te'ħīr olunmaya ve birbirine meydāna oķmak ve birbiriyle döğüşmek selef-i 'ahd-nāmelerde men' olunmağıla ba'de'l-yevm daħī men' olunub meydāna ve şavaşa oķuyanlar fesāda bā' iş olmalarıyla muħkem ħaķlarından gelince on ikinci mādde bu cengūñ ve cedāl ešnāsında tarafeynden aħz ve beglik zindānlarda maħbūs olan esirler bu mübārek şulh u şalāħ ħürmetine ħalāş ümīdinde olub fīmā ba'd esīrlernūñ muşibetünde kalmaları 'ināyet ü mekārīm pādişāhī ve 'ādet-i ħüsne şehriyāriye muvāfiķ olmağıla mu'tād-ı kādīm ve daħī ziyāde müstahsen vech üzre bedelleriyle ıtlāķ olunalar ammā bir tarafda daħī ziyāde veyāħūd mu'teber esīrlerden kılursa kalanların daħī ıtlāķ içün büyükelçilerin iltimāslarına muvāfiķ ve merħamet-i mülūkāneye lāyık olan müsā'ade dirīğ olunmaya vesā'ir nāsıde ve Tatar t̃a'ifesinde bulunan esīrlere daħī münāsib vechile[403] mümkün olan ma'ķūl ve mu'tedil bahā ile ıtlāķları cā'iz ola esīr şāhibiyle uzlaşılmayub nizā' vāķi' olduğda ħākimü'l-vaķt olanlar mābeynlerin tevfiķ ideler ikrāmkan olmazsa aldıkları bahāları işbāt veyāħūd şāhiblerine yemīn teklīfi ile zāhir olduğda edā olunub ıtlāķ olunalar ve şāhibleri ziyāde akçe tama'ıyla isārā taħlīşına māni' olmayalar velākin esīr aramak ve ıtlāķlarına sa'y eylemek içün devlet-i 'aliyyem tarafından maħşūş adamlar ta'yīn olunmaduğı taķdīrce bile müşārun ileyh çasaruñ tarafından ħākim olanlar isārā fuķarāsına şāhib çıkub bahāların vech-i meşrūħ ayıtlayub müslümān esīrlernūñ taħlīşına sa'y ü ihtimām ideler ve bu vech üzre esīrlernūñ ħalāşına tarafeynden

merhamet ile takayyüd oluna ve esirlerün ıtlâkları vakti gelinceye degin bu aralıkda hoş-hâl olmaları için tarafeynün muraḥḥaş elçilerinden sa'y oluna on üçünci mādde ḥazret-i 'İsî dîninde olub Rîm papaya mensûb olan râhiblerün ḥaḳḳında selâṭîn-pîşîn-i naşfet âyîn-i zamân sa'âdetlerinde virilen 'ahid-nâme-i humâyûnlarda meştûr ve muḳayyed olan mevâd ve maḥşûşan iḥsân ve 'inâyet olunan nişân-ı 'âlî-şân ve evâmir-i şerîfenün maẓmûnı ba'de'l-yevm daḥî mer'î tutulmak üzere taraf-ı humâyûnumdan te'kid oluna şöyle ki kiliselerini vaz'-ı kâdimî üzere ta'mîr ü termîm ve ide geldükleri âyînlerin icrâya mumâna'at olunmaya ve hilâf-ı şer'-i şerîf ve muḡâyir 'ahd-nâme-i humâyûn aḳçe meṭâlibesi ve ḡayrı bahâne ile[404] mezbûr râhibler her ne sınıfdan olursa rencide olunmayub ḥimâye-i pâdişâhânemde âsûde hâl olalar ve müşârun ileyh Roma İmparatorının büyükelçisi âsitâne-i sa'âdet-âşiyânuma geldükde âyînlerine ve Ḳudûs-i Şerîfde vâkı' ziyâretgâhlarına müte'allik sipârişlerini i'lâm eyleye on dördüncü mādde tüccâr ta'ifesi tarafeynün memâlikinde selefde virilen 'ahd-nâmeler mûcibince kâlevvel eminen ve sâlimen kendü ḥâllerinde ticâret ideler ve alışverişleri mekr ü ḥîle ve ihtilâlden maşûn ve maḥfûz olmak üzere büyükelçilikler eşnâsında tüccâr aḥvâline vâkıf adamlar ta'yîn ve umûrlarına nizâm virülüb sâ'ir müste'min ta'ifelerine olan müsâ'id müşârun ileyh çasara ṭabi' milletlerün ḥaḳḳında daḥî 'inâyet olunub memâlik-i maḥrûsumde menfa'at ve emniyyet ile müreffehü'l-hâl olalar on beşinci mādde selefde virilen 'ahd-nâmelerde meştûr ve muḳayyed olub ḥâliyâ 'aḳd olunan 'uhûd ü kuyûda muḡâyir ve iki devletün rûsûm-ı müstemirresine muḡâlif ve muzır olmayan mevâd bundan böyle daḥî mer'î tutulub müteḡayyir olanlar fesh-i nesh oluna on altıncı mādde işbu mevâd'a ve meşâliḥa ve dostluk ve meveddetün mâbeynde istiḥkâm ve istiḳrâr için tarafeynden büyükelçiler ta'yîn ve irsâl olunub varduklarında ve geldlerinde merâsim-i mu'tâde-i mu'adele ile i'zâz ü ikrâm ü istiḳbâl ü teşyî' olmalar ve dostluk nişânesiçün ḥüsn-i ihtiyâre ta'lîḳ ile her tarafuñ şânına[405] lâıḳ hedâyâ ile büyükelçileri hareket günü mâbeynde haberleşilüb işbu gelecek yaz ibtidâsınsa mâh-ı ḥazîranda çıkub sermede vâkı' sınır başında mu'tâd kâdim üzere mübâdele olunub

nāfi‘ ve dostluğa muvāfık olan ahvālî murād olunduğı üzre āsitānelere ‘arz ü i‘lām eylemeleri cā‘iz ola on yedinci mādde elçiler gelüb gidüb ve meks̱ eyledüklerinde kādīmü’l-eyyāmdan berū olıgeldüğü merāsım-i ri‘āyet rütbelerine göre tarafeynden ‘ale’s-seviyye göre dile ve müşārun ileyh çasar tarafından gelen elçi ve kapu kethudāsı ve ğayrı adamları istedükleri libāsı giydüklerinde kimesne māni‘ olmaya elçileri kapu kethudāları ve maşlahat-güzārları sā’ir devlet-i ‘aliyyemūñ dostları krallarūñ elçileri ve maşlahat-güzārları gibi mu‘āf ve müsellim ve āsūde hāl olub çasar müşārun ileyhūñ rütbesine göre ‘ādet-i ḥasene-i şehriyārī olan resm üzre ri‘āyet olunalar ve tercümānlar istiḥdām eyleyeler ve ulākları ve ğayrı adamlar içünden āsitāne-i sa‘ādetüme ve āsitāne-i sa‘ādetümden Bec cānibine varub geldüklerinde ḳanūn üzre yol emirleri virilüb emiñ ü sālīm varalar geleler ve iḳtizā eyledükde kendülere mu‘āvenet oluna on yedinci mādde şulḥ u şalāḥ egerçi işbu tarafeynden ittifāḳ ve ḥüsn-i rızā ile ḳarār-dāde olan şürūṭ üzre ‘aḳd olunmuşdur lākin cümle sınırlarda taşriḥ olunduğı üzre maḳbūl olan ‘uhūd ü şürūṭ kemā yenbağı icrā olunub[406] ta‘yīn-i ḥudūd ‘uḳbunda hedem ve taḥliye ahvālî daḥī itmām olunduḳda kemāl-i taḳviyetini ve lüzūm-ı ri‘āyetini terettüb ider bu taḳdīrce işbu maşlahatlarūñ müsāra‘at ile vücūda gelmesiçün ḳaṭ‘-ı ḥudūda tarafeynden naşb olunan vekiller biñ yüz on senesi nevrūz-ı firūzende mābeynlerde ma‘ḳul ve münāsib gördükleri maḥalde me’mūnū’l-ğā’ile tevābi‘leriyle bir yere gelüb mümkün olursa iki ay içinde imkān olan yerlerde daḥī muḳaddemce tarafeynden bālāda ta‘ahhūd olunduğı üzre ‘alāyim-i mu‘ayyene ile arāziyi temyīz ü tefriḳ ü taḥdīd ve mābeynde ḳarār-dāde olan mevāddı kemāl-i ihtimām ü müsāra‘at ile icrā ideler on toḳuzuncı mādde işbu şürūṭ ü ḳuyūd ḳarār-dāde olduğı şüret üzre taraf-ı humāyūnımızdan ve müşārun ileyh çasar tarafından muḳarrer ve mü’ekked ḳılunub imzā gününden otoz gün içinde belki daḥī muḳaddemçe ḳabūllerini müş‘ir nāmeler getirilüb mefāḥirü’l-ümerā’i’l-‘izāmü’l-‘İsiviyye İngiltere ḳralı ve Nederlanda estāti cenerallarınūñ ḥıdmet-i tavassuṭa me’mūr olan mümtāz elçileri yediyle mübādele olunmaḳ üzre mābeynde olan ta‘ahhūd ü iltizām bir vechile taḥallūf itmek ihtimālî olmaya

yigirminci mādde bu terk-i cidālli müddeti inşā'allāhü te'ālā temessük târihinden mütevāliyen yigirmi beş sene ola müddet-i merķūme tamāmında belki naşfetinde medde olunması tarafeynden murād olunursa tekrār imtidādı söyleşiyle ve tarafeynden hüsni rızā ile karar-dāde olan mevād-ı cenāb-ı[407] hilāfet-me'ābımızla müşārun çasar beyninde ve vārişlerimiz arasında masūn ü mahfūz olub devletlerimiz ve mülklerimiz ve karada olan vilāyetlerimiz ve şehir ve varoşlarımız ve re'āyā ve berāyālarımız beyninde bilā-tagayyūr mer'ī ve muhterem ola ve tarafeynün hākimlerine ve zābiṭlarına ve rūsā-yı 'asker ve cenkcilerine ve tevābi' ü levāhiklarına bi'l-cünle tenbīh ve te'kid oluna ki anlar dahī tafşıl olunan şūrūṭ ü kuyūd ü mevād-ı 'uhūd muķtevāsınca hareket ve şulḥ u şalāḥa muğayir bir dürlü 'illet ü bahāne ile birbirlerini rencideden ihtirāz eyleyeler ve min ba'd ta'addi eylemeyüb koñşuluğı geregi gibi gözedeler şöyle ki mütenebbih olmayub muḥālefet üzre olanlar eşedd-i 'uķūbet ile ḥaķlarından gelinmegi muḥaķķaķ bileler ve Kırım Ḥānı olanlar vesā'ir tavā'if-i Tatar dahī bu şulḥ u şalāḥ ve dostluķ ve barışıklıķ ḥuķuķunı geregi gibi ri'āyet ü şıyānet idüb müşārun ileyh çasara tābi' olan memleket ve re'āyāya bir vecihle ta'addi ve tecāvüz eylemeyeler gerek eşnāf-ı 'asākir ve gerek tavā'if-i Tatar'dan bir ferd hilāf-ı 'ahd-nāme-i humāyūn ve muğayir 'ahd u mişāķ-ı ta'addiye cesāret iderse cezāsı tertīb oluna ve temessükler imzā olunub mühürlendiği günden tarafeynden ḥuşūmet ve ta'addi külliyet ile ref' olunub re'āyā-yı tarafeyn emn ü emān veistirāḥat ve iṭmīnān üzre olalar ve yevm-i mezbūrdan ta'addiyāt-ı kemāl-i taayyūd ü ihtimām ile men'ü ref' olunmaķ için sınırlarda olan ḥuķkām ve zābiṭlara tenbīh ü te'kid[408] oluna lākin ba'id yerlerde olan ḥuķkām bu şulḥuñ müsāra'at üzre ḥaberi irişdirilmek için yigirmi gün müddet ta'yīn olunub andan sonra tarafeynden her kim muḥālefet iderse bālāda taşriḥ olunduğı üzre ḥaķķından geline imdi fīmā ba'd mevād-ı merķūme üzre tecdīd ü temhīd olunan şulḥ u şalāḥa müstevcibü'l-felāḥ muķarrer ü mu'teber tutilub yerleri gökleri yokdan var iden ḥazret-i Allāh celle şānühunuñ ism-i şerīfin yād ve peygamberimiz ḥātemü'n-nebiyyiñ ve fāḥru'l-mürselīn Muḥammedü'l-Muṣṭafā şalla'llāhü te'ālā 'aleyhi ve

sellem Һazretlerinin mu‘cizāt-ı keşīretü’l-berakātlarını ĩrād idüb şīme-i Һüsrevān-ı şadāķat-ı mu‘tād ve ķā‘ide-i marziyye-i tācidārān vefā-yı i‘tiyād üzre ‘ahd ü mīşāk iderüz ki zıkr olunan mevādduñ şürüt u ķuyūdına ve şulh u şalāhuñ mevāşik ve ‘uhūdına kemāl-i mertebe ri‘āyet olunub mādem ki ol cānibden Һilāfına vaz‘ u Һareket şudūr itmeye Һaraf-ı humāyūn-ı pādişāhānemüzden ve ahlāf-ı naşfet-i ittişāfumuzdan ve vūkelā-yı ‘ālī-maķām vesā’ir mīr-i mīrān şāhibü’l-ihtişām ve ümerā’i zevi’l-ihtirām ve ‘umūmen ‘asākir-i nuşret-i encāmımızdan cümle ‘ubūd temeyyüz ile şeref-yāb olan Һavā’if-i Һuddāmdan bir ferd Һilāfına müte‘allik vaz‘ u Һareket eylemeye.

Evāhır Receb sene 110

[20-30 Ocak 1699]

Devlet-i Aliyye ile Roma İmparatoru ve müttefikleri arasında imzalanan Karlofça anlaşmasının mühürlenip imzalanması ile yürürlüğe giren belgelerin Nemçe Çasarı tarafından gönderilen tercümesidir

Devlet-i Aliyye ile Roma İmparatoru ve müttefikleri arasında imzalanan Karlofça anlaşmasının mühürlenip imzalanması ile yürürlüğe giren belgelerin Nemçe Çasarı tarafından gönderilen tercümesidir. 16 yıldır Osmanlı ile Roma İmparatorluğu’nun ve müttefiklerinin arasında süren savaşların bitmemesi; günden güne vilayetlerin harap olması, insanların arasında bozgunculuğun artması sonucunda İngiltere Kralı ve Hollanda İstati generallerinin arabulucuğunda Srem yakasında Karlofça’da bir anlaşma yapılmıştır. Devlet-i Aliyye’den Reisü’l-Küttab olan Mehmed Efendi ve İskerletzade Aleksandre Mavrakardato katılırken Roma İmparatorluğundan Lakankos Ab Öttingen ve Drago Kerbelüng Kolonali; arabulucu

olarak İngiltere elçisi Baron Dibu Dizard Willimus Lord Paket ve Hollanda elçisi Yakuposkolir'in arabulucu olarak anlaşmaya dahil olmuştur. 1699 senesinin 26 Ocak tarihinde Karlofça Antlaşması imzalanmış olup anlaşma 20 maddeden oluşmaktadır. 54. Belgedeki antlaşmanın maddeleri bu belgede de aynen zikredilmiştir. Anlaşma sonunda Devlet-i Aliyye üyeleri padişah tarafından kendilerine verilen izin ve ruhsat ve vekaletleri sebebiyle Türkçe lisan ile mühür vurup imza atmışlardır; Nemçe çasarı kendi yazılarıyla imza atıp mühürlemişlerdir. İmzayı atan kişiler: Walfankos Konte, Leh Apoldüs, Ab Ötingen, Konte İslek. Anlaşma sonuna, anlaşmanın bütün maddelerine uyup muhalif hareket etmeyeceklerine dair söz vermişlerdir. Mektupta anlaşma maddelerinden sonra bu mektubun aşağıda ismi yazan kişiler tarafından 1699 yılında Roma Krallığı'nın 41. Macar Krallığı'nın 44. Leh Krallığı'nın 43. Senesinin şubat ayının 16. gününde Beç şehrinde yazıldığı belirtilmiştir: Baferman Çasar Yuans, Zahar Yasmario, Adamus Avolpek, Filos Kambiler.(s.408- 426)

**Bi-maḳām-ı Edirne mābeyninde ‘aḳd olunan şulḥ u šalāḥuñ istiḥkāmıçün memhūr
ve mūmzī ve ma‘ mūlūn biḥ temessūk olub çasar tarafından gelen nāmenūñ
tercemesidūr**

[408] bi-maḳām-ı Edirne mābeyninde ‘aḳd olunan şulḥ u šalāḥuñ istiḥkāmıçün memhūr ve mūmzī ve ma‘ mūlūn biḥ temessūk olub çasar tarafından gelen nāmenūñ tercemesidūr Leh Apoldus bi-‘ināyetü’llāhi te‘ālā bi’l-intihāb Roma İmparatorı dā’imā Ağustos[409] ve Nemçe ve Macar ve Dalmacya ve Hırvat ve İslavinya kralı Avusturya Arça dükası ve Bergondiya ve Paraçya ve Esterya ve Karinete ve Karinyola dükası ve Moravaya Marekzi ve Yücmirkiye ve yukarıki ve aşağıki Eselsiye ve Veretnirkiye ve Tekedozi ve Esudiyye Harasti ve Hamburk ve Tirol ve Ferdüki Yorki ve Gürciye Ğaruḳi ve Elsāciye Landğaravī ve Roma İmparatorluğunuñ marekzi ve yukarıki ve aşağıki Lazacya ve Markye ve Hırvatlıkda Portata memleḥāne māliki ‘alāsı olan cümleye tarafımızdan ve vārişlerimiz ve

haleflerimiz cānibeynden işbu nāmemüzle işā'āt ve maḥfūzları olmak üzere te'kīd ıderiz ki Anaṭolı ve Rumeli pādīşāhı ve şehinşāh Āl-i 'Osmān şevketlū ḳudretlū Sultān Mustāfa Hān ḫāzretleriyle mābeynimüzde şāhib-i ḳudret ü vaḳār İngiltere ḳralı ve Nederlande'nün ittifāḳ üzere olan İstati ceneralleri tavassuṭ itmeleriyle Srem yaḳasında sınır başına ḳarīb yerde Ḳarloyça nām maḫalde murahḫaş ve bu maşlahata ṭarafeynden kāfī emrimüz ile ta'yīn olunan mümtāz elçilerimiz ve vekīllerimiz arasında mükālemāt olub şulḫ u şalāḫ işbu şerā'it üzerine ki zıkr olunur ve yigirmi beş seneye dek 'aḳd olunmuşdur şıfāt-ı şālīşe ile bilā-taḳsīm mevşūf olan Allāh'ın ism-i şerīfı ile 'alāḳası olan cümle'nün ma'lūmı ve maḥfūzı olsun ki pādīşāh Anaṭolı ce Rumeli ve şehinşāh Āl-i 'Osmān şevketlū ḳudretlū Sultān Mustāfa Hān[410] ḫāzretleri ve meşhūr-āfāḳ olan eslāfile bi'l-inhāb Roma İmparatorı şevketlū ḳudretlū Leh Apoldus dā'imā Ağustos ḫāzretlerinün arasında keşret-i irāḳa-i dimā ve taḫrīb-i vilāyet ile on altı seneden beru cenk ü cidāl vākī' ü ihlāk nev'-i beşer içün gün-be-gün ezdiyād bulan fesādātı men' ü def' eylemegi 'an şamīmü'l-ḳalb murādları olub 'ināyet-i Rabbānī daḫī muvāfıḳ olduğda şāhib-i vaḳār ve ḳudret İngiltere ve İşkoçya ve França ve İberina ḳralı Willimus Şālīs ve ulu ve ḳuvvetlū Nederlande'nün ittifāḳ üzere olan İstati cenerallerininün tavassuṭ ve istirzā itmeleriyle Srem yaḳasında ṭarafeynün sınırına ḳarīb yerde Ḳarloyça nām maḫalde 'unvān ve ṭaṇṭana ile mukālemet-i şulḫa şurū' ü itmām ve ihtimām bulmuşdur zīra maḫall-i merḳūmede şehinşāh Āl-i 'Osmān ḫāzretleri ṭarafından devlet-i 'aliyyede re'īsü'l-küttāb olan mekremetlū rif'atlū Mehmed Efendi ve kezālİK devlet-i 'aliyyede maḫrem-i esrār olan 'izzetlū rif'atlū İskerlet-zāde Kerici Aleksendre Mavraḳardato ve Roma İmparatorı Çasar ḫāzretleri ṭarafından Roma İmparatorluḡunun Ṭaribonalende baş müsteşār ve çasar ḫāzretlerinün ḫāş oṭalusı ve Roma İmparatorluḡunun ḡurūfı i'tibārlu ḫürmetlū ḳonte ve Laḳanḳos Ab Öttingen ve Roma İmparatorluḡunun Paşaoṇ ve Vişkerkend ḡurūfı ve çasar ḫāzretlerinün ḫāş oṭalusı ve cenerali ve bekcü Draḡo Kerbelüng Ḳolonali ḳonte Leh Apoldüs İpselik mümtaz elçiler[411] ve me'zūn ve murahḫaş vekīller olmak üzere ḳānūn-ı ḳadīm muḳtezāsınca ta'yīn ve irsāl

olunub ve maḥall-i mezbûrede bir yere gelüb şāḥib-i vakār ve ḳudret İngiltere kralınıñ Baron Dibu Dizard Willimus Lort Paket ve ulu ve ḳutlu Netherlande'nüñ ittifāk üzre olan İstatı cenerallerinüñ Sinyor Yakubosḳulır der-devlet-medārda muḳīm elçileri ve bu meşāliḥa-i ḳülliyeyi tecdiḍ ve teşyid ve te'kīd eylemek üzre murahḥaşları ḥulūş ü ihtimām ve ḥüsn-i ḥareket ile merāsım-i ḥıdmet tavassuṭı tekmīl idüb cenāb-ı Bārī Lā-yezāl ḥazretlerinüñ i'ānetini istid'ādan soñra mābeynde ruḥşat nāmeler lāyıkı üzre tebdīl olunmağıla Allāhü te'ālā ḥazretlerinüñ ism-i şerīfine ḥamd ile iki devletüñ emniyyet ü selāmetiçün bu şerā'it şulḥ u şalāḥ üzerine ki zıkr olunur ṭarafeynden ittifāk ü ittiḥād olunmuşdur evvel ki mādde Erdel vilāyeti ḥālā çasar zabtında olmağıla yine zabt ve ṭaarrufunda ḳalub bu düveliyeye ṭarafından Eflāk vilāyetinüñ intihāsına varınca sınırı Eflāk ve Boğdan vilāyetleriyle mābeynde vāḳi' bu cenkden evvel olan ḳadīmī ḥudūdı olan ṭağlarıyla ve Eflāk intihāsından Mureş şuyına varınca kezālik yine ḳadīmī ḥudūdı olan ṭağlarıyla maḥdūd olub ṭarafeynden ḥudūd-ı ḳadīmeye ri'āyet olunub ne öte ne berü ḳaṭ'an tecāvüz olunmaya ikinci mādde Ṭemeşvar ḳal'asına tābi' Ṭemeşvar eyāleti cümle nevāḥi ve enhāriyle devlet-i 'aliyye-i 'Osmāniyye'nüñ[412]zabtında olub Erdel ṭarafında olan sınırı Eflāk vilāyetinüñ intihāsından Mureş şuyına varınca Erdel'ün bālāda ṭa'yin olunan ḥudūd-ı ḳadīmesiyle ve Mureş ṭarafında olan sınırı nehr-i Tisa'ya varınca nehr-i Mureş'ün berü kıyılarıyla ve Tisa ṭarafında olan sınırı Ṭuna'ya varınca nehr-i Tisa'nuñ berü kıyılarıyla maḥdūd olub ḥudūd-ı mezkûre dāḥilinde olan Sebeş ve Luğuş ve Lepoh ve Çenad ve Ḳaniye ve Begi ve Beçekrek ve Berigi Zabık bu cenkden evvel olan Erdel ḥudūdundan berü vech-i meşrūḥ üzre Mureş ve Tisa şularınıñ berü kıyılarıyla maḥdūd olan Ṭemeşvar ṭoprağında vāḳi' bu mişüllü her ne var ise ba'de'l-yevm yapılmak üzre çasar ṭarafından hedem ve eyālet merkûme külliyyet ile taṭhīr oluna ba'de'l-yevm ne zıkr olunan mevāzi' ve ne Mureş ve Tisa yahıları ḳurbunda şaḡir ü kebīr ḡayrı yerler ḳal'a şûretine ḳonılub binā olunmaya ve Ṭemeşvar eyāleti ve çasaruñ zabt ve ḥükûmetine tābi' olan vilāyetlerün arasında vāḳi' Mureş ve Tisa şularından saḳi devāb ve şayd-ı māhi vesā'ir elzem olan fevā'idde ṭarafeynün

re‘âyāsı ‘ale’s-seviyye intifā‘ ideler zıkr olunan şularuñ yuğarisında çāşāra tâbi‘ yerlerden gerek Nemçe ve gerek sâ’ir re‘âyâlaruñ yük sefîneleri Mureş şuyı ile Tisa’ya ve Tisa ile nehr-i Tuna’ya kendü hâllerinde gelüb gidüb ve inüb çıkub mürûr ve ‘ubûrlarına mûmāna‘at ve bir dürlü zarar olunmaya âsānlık ile[413]varalar geleler ve devlet-i ‘aliyye-i ‘Osmāniyye re‘âyāsınun dağî balıkçı sefîneleri vesā’ir kayıkları tarafına lâyıķ dostluk ve meveddete binā’en zıkr olunan şularda bilā-māni‘ işleyeler ve intifā‘ ideler ve degirmen sefînelerini sınırlarda zābiṭ olanlaruñ ma‘rifet ü ittifākıyla tüccār sefînelerinün murûr u ‘ubûrlarına māni‘ olmayacak münāsib maḥallere vāz‘ eyleyeler ve Mureş şuyı nehr-i kebîr olmağıla degirmen ḥaṛķları ğayrı bahāne ile āḥir yerlere icrā ile taḳlîl olunmayub vech-i meşrûḥ üzre çasarra tâbi‘ sefînelerüñ murûrına bir dürlü mûmāna‘at olunmaya ve zıkr olunan nehirlerde vākî‘ aṭalar ḥāliyā çasar zabṭında olmağıla yine ḥālî üzre zabṭlarında ola ve tarafeynüñ re‘âyāsı birbirlerine muḥabbet ile âsûde ḥāl olub ta‘addî ve tecāvüzden ve mevādd-ı şulḥa muḥālîf olan işlerden mü’ekked fermānlarıyla men‘ olunalar üçünci mādde Baçķa yaķası ḥāliyā müstaķillen çasar zabṭında olmağıla yine zabṭında ola Titel’e şimdiki ḥālinden ziyāde istiḥkām virilmeye dördünci mādde nehr-i Tisa’nuñ Tuna’ya karışduğı maḥalde Titel karışısında Tisa’nuñ berû yaķasında olan ucundan karşı Tuna tarafına tamām muķābilinden Morovik’e toğrı Büsot şuyınuñ berû yaķasına bir ḥaṭṭ-ı müstaķîm farz olunub andan dağî Büsot şuyınuñ mecrā-yı kādîmesiyle nehr-i Savā’ya munşab olduğı maḥalle dek berû tarafa müstaķillen ḳudretlü şehinşāḥ Āl-i ‘Osmān ḥazretlerinüñ öte tarafı müstaķillen ḳuvvetlü Roma İmparatorı[414] ḥazretlerinüñ zabṭında olmaḳ üzre ḥandek-i ḥafrî ve taş ve ḳazık ‘alāyimi vāz‘ıyla ḳaṭ‘-ı ḥudūd oluna ve Morovik mahdûmen ‘alā ḥāle ḳāle ve ol semtde tarafeyden açık varoşlar ola ve tarafeynüñ zabṭında ḳalan yerlerde olan şular dağî ḥudūd-ı mezķûre ile zabṭ oluna beşinci mādde Büsot şuyınun nehr-i sava’ya karışduğı maḥalden Una şuyınuñ Sava’ya döküldüğü maḥalle dek nehr-i Sava’nuñ bir yaķası şehinşāḥ Āl-i ‘Osmān ve bir yaķası çasar zabṭında olmağıla mābeynde olan nehr-i Sava ve bu mābeynde vākî‘ aṭalar dağî müşterek olub gerek sefînelerüñ murûr ve

‘ubûrî ve gerek ğayrî menâfi‘de iki tarafuñ re‘âyâsı ‘ale’s-seviyye intifâ‘ idüb birbirleriyle hüsni mu‘âmele eyleyeler ve Una şuyına varınca devlet-i ‘aliyye-i ‘Osmâniyye’ye müte‘allik olub bu seneye tâbi‘ olan vilâyet Una şuyınuñ berû kıyılarıyla maḥdûd olub ḥudûd-ı merķûme dâhilinde olan Noy ve Dobiçe ve Yesafofçe ve Doboy ve Burut ve ol ḥavâlîde bu mişüllü her ne var ise içlerinde olan Nemçe ‘askeri iḥrâc ve taḥliye ve ol eṭrâf külliyyet ile Ayetlina ve Novi toprağından Aşağı Sava’ya toğrı Una şuyınuñ içinde olan Kostoniçe vesâ’ir aṭalar Una şuyınuñ öte kıyılarıyla çasar zabṭında olmağıla ḥudûd-ı mezkûre ile tarafeynüñ sınırı ta‘yîn ve temyîz oluna ve Una şuyınuñ ötesinde Sava şuyınuñ Alarğa muḥâfazacı ile zabṭ olunub tarafeynüñ ellerinde olan yerler bu cenkden[415]evvel olan arâzîsi ile yine ellerinde olub ḥudûd kaṭ‘ına ta‘yîn olunan tarafeynüñ vekîlleri ihtilâli def idüb Hırvatluk cânibinde tarafeynüñ elinde qalacak yerlerüñ intihâsına varınca nevâhî ve arâzîlerini başka başka ḥudûd ile ayırub ḥandaḳ ve taş ve qazık ve ğayrî ‘alâyim ile kaṭ‘ ü ta‘yîn oluna zıkr olunan ‘alâyimden birisini tağyîr ü tebdîl ve qal‘ u ref ile tarafeynden her kim tecâvûze cesâret iderse bâyy-ı vech-kân ile getirülüb sâ’ire mûcib-i ‘ibret için muḥkem ḥaḳḳından geline ve bu tarafuñ ḥudûdı kaṭ‘ına me’mûr olacak vekîller müsâra‘atıyla ta‘yîn olunub muḥkem tenbîh ve te’kîd oluna ki tarafeyn re‘âyâsınuñ râḥat ve emniyyetine kemâl-i mertebe taḳuyyud ve ihtimâm idüb bilâ-nizâ‘ ve bilâ-ğaraḳ cânibeynüñ arâzîsini vech-i aḥsen ile tefriḳ ideler ve bu sene tarafında Sava kenârında vâқи‘ Burut’uñ müceddiden olan istiḥkâmı içinde olan Nemçe ‘askeri iḥrâcında ref ve yine tüccâr tâ’ifesinüñ maḳarr u memerr ü mu‘berleri olmak üzere eṭrâfı mesdûd şehr tarḥ olunub qal‘a mertebesinde istiḥkâm virilmeye altıncı mâdde gerek ḥîn-i mukâleme-i şulḥda işbu mevâddıla tarafeynden ta‘yîn olunan ve gerek bundan soñra vaḳt ü zamânile tarafeynüñ vûkelâsı ma‘rifetleriyle her maḥalde kaṭ‘ ü temyîz olunacak sınır u ḥudûd ba‘de’l-yevm kemâl-i ḥürmet ile mürâ‘at olunub bir dürlü ‘illet ü bahâne ile tebdîl ve tağyîr ve tevsî‘ ve tazyîḳ olunmaya ve kaṭ‘ ü ta‘yîn olunan ḥudûd-ı tarafeynden[416]tecâvüz olunmayub birbirinüñ zabṭ u taṣarrufuna daḥl ü ta‘arruḳ olunmaya ve tarafeynüñ

re'âyâsı itâ'ata cebr ve bir dürlü harâc gerek ba'de'l-yevm ve gerek güzeste me'âlîbesiyle ve ğayrı hâtıra gelür gelmez bir vecihle rencide ve remide olunmayub cümle nizâ'lar haqq üzere def' oluna yedinci mādde bālāda ba'de'l-yevm yapılmamak ve istiḥkām virilmemek üzere 'ale'l-esāmī meşūr olan yerlerden mā'adā ḥudūdlarının emniyyeti için işbu mevād şulḥ muḳtezāsınca ṭarafeynūn zabtında ḳalub ḥālā vāḳi' olan ḳilā' u ḥuṣūn vech-i aḥsen üzere ta'mir ü termim olunub istiḥkām virilmek cā'iz ola ve ṭarafeynūn serḥad başlarında olan arāzīnūn re'âyāya nāfi' olan cümle yerlerde bilā-istiṣnā'i ve bilā-māni' açık varoşlar yapılmak cā'iz ola ammā bu bahāne ile müceddiden ḳal'a yapılmaya sekizinci mādde ba'de'l-yevm ṭarafeynden gizlū 'ale'l-ġafle çeteler işlenmek ve tecāvüz ile yer zabt ve nehb ü ğāret ve re'âyāya ta'addī olunmak muḥkem-i men' oluna mütenebbih olmayub ḥilāf-ı 'ahd hareket idenler bulundukları yerlerde aḥz u ḥabs ve maḥallinde şer'ile cürmlerine göre iḳtizā iden cezāları bilā-emān icrā ve ḥaḳlarından geline ve ğaṣb olunan eşyā her ne ise ihtimām ile bulundurulub ḥaḳ ve 'adl üzere şāḥiblerine redd itdürile ve zābiṭ ve baş ve būġ cümle iş erlerine tenbīh ve te'kid oluna ki musāmaḥadan iḥtirāz idüb şadākat ü istiḳāmet üzere iḥḳāk-ı ḥaḳ eyleyeler esilmeyüb mütenebbih olmayanlardan 'azl[417] iḳtizā idenler 'azl-i şer'an ḳatl icāb idenler ḳatl olunub ḥaḳlarından geline toḳuzuncı mādde ṭarafeynūn re'âyāsından müfsid ve 'āṣī ve bed-ḥāḥ olanlar iki cānibden daḥī ḳabūl olunmayub bir vecihle ḥimāye olunmaya bu maḳūle ehl-i fesād ve çeteci ve ğāretci her kimūn re'âyāsı olursa olsun her ḳanḳı ṭorāḳda bulunursa müsteḥaḳ oldukları cezāları tertīb oluna ve aḥfā iderlerse ḥaberleri alınub zābiṭleri āġāḥ oluna ki ḥaḳlarından geleler ve zābiṭ ve baş olanlar daḥī bu mişüllü eşḳiyānūn ḥaḳḳından gelinmekde ihmāl ve tekāsül iderlerse mes'ul mu'āteb olunub 'azl ve ḥaḳḳından geline ve 'ulūfelū ve dirlüḳlü ve kendü ḥālinde olmayub böyle şeqāvet idenlerūn ta'addīleri külliyyet ile mündefi' k için muṭlaḳā ḥırsızluḳla ta'ayyūş iden ḥaydūd ve peribek didükleri ḳattā'ü't-ṭarīḳ şaḳlanmayub ve beslenmeyüb gerek kendülerūn ve gerek şaḳlayanların ḥaḳlarından geline ve bu maḳūle fesād-ı 'ādet müstemirresi olanlar soñradan şalāḥ şüretin gösterirlerse de

i'timād olunmayub sınırlarda qarīb yerlerde sākin olmayub āhir yerlerde iskān itdirile onuncı mādde bu cenk eşnāsında Macar ve Erdellü'den niçe kimesne çasar itā'atinden rū-gerdān ve devlet-i 'aliyye serḥaddine gelmiş olub mābeynde müddet ile qarār-dāde olan işbu şulḥ u şalāḥ ḥayr-ı encāmuñ bu ḥuşūşda daḥī vech-i lāyıkı üzre ba'de'l-yevm şebāt ü emniyyetine ihtimām lāzım olmağıla mesfūrlara müte'allik olan aḥvāl bu qarāra ḳonulmuşdur ki sınırlarda olan re'āyānuñ[418] ārāmiş ve istirāḥatine ḥalel gelmemek için iskān olunacak yerler sınır ve ḥudūd cāniblerden ba'īd olmak üzre memālik-i devlet-i 'aliyyenüñ bir semtinde murād olunduğı vecihle temkīn ü terfīḥ olunalar ve ehillerine ruḥşat virile ki zevceleriniñ yanına gelüb ta'yīn olunan arāzī-i pādişāhīde me'an sākin olalar ve daḥī fīmā ba'd ḳudrfetlü şehinşāḥ Āl-i 'Osmān ḥazretleriniñ re'āyāsından olmağıla min ba'd itā'atden ayrılmayalar ve içlerinden ba'zı kimesne tekrār girü vilāyetine gitmek isterse bed-ḥāḥlıḳ idenleriñ zümresinden 'add olunub çasara tābi' olanlar tarafından ḥimāye ve ḳabūl olunmayalar ve şulḥ u şalāḥuñ şebāt ve emniyyetine ri'āyeten bu maḳūleler ile getirilüb serḥadd-i 'Osmāniyye ḥükkāmına teslīm olunalar on birinci mādde bu mevādi'anuñ mevādına müte'allik fīmā ba'd da'vā ve nizā' zuhūr eyledükde faşlı için ṭarafeynden der-'ākāb bī-ṭama' ve bī-ḡaraż 'ākīl ü mücerreb ve şulḥ u şalāḥa ḥayır-ḥāḥ ve 'adedi berāber adamlar ta'yīn ve 'askersiz ancak tevābi'leriyle münāsib maḥalle gelüb istimā' ve ḥaḳ ve 'adl ḥüsn-i civāra ri'āyet ile tevfiḳ ü faşl olunub ve ṭarafeynüñ re'āyāsı āsūde ḥāl olub şulḥ u şalāḥ geregi gibi gözedülmek için nizām vireler lākin ṭarafeynüñ vekīlleri faşl idemedükleri işler zuhūr eyledükde tanzīmi ḥuşūşı āsitānelere ḥavāle oluna bu maḳūle nizā' mümkün mertebede müddet-i ḳalīlede görilüb faşlı ihmāl ve te'ḥīr olunmaya ve birbirini meydān oḳumaḳ ve birbiriyle[419]dögüşmek selef-i 'ahd-nāmelerde men' olunmağıla ba'de'l-yevm daḥī men' olunub meydāna ve şavaşa oḳuyanlar fesāda bā'is olmalarıyla muḥkem ḥaḳlarından gelene on yedinci mādde bu cenk eşnāsında ṭarafeynden aḥz beglik zindānlarında maḥbūs olan ḥesīrler bu mübārek şulḥ u şalāḥa ḥürmetine ḥalāş ümīdinde olub fīmā ba'd esīrleriñ muşībetinde ḳalmaları 'ināyet ve

mekârim-i pâdişâhî ve ‘âdet-i hasene-i şehriyâriye muvâfık olmağıla mu‘tâd-ı kâdim ve dahî ziyâde müstaḥsen vech üzre bedelleriyle ıtlâk olunalar ammâ bir tarafda dahî ziyâde veyâḥûd mu‘teber esîrlerden ḳalursa ḳalanların dahî ıtlâḳıçün büyükelçilerin iltimâslarına muvâfık ve merḥamet-i mülûkâneye lâyıḳ olan müsâ‘ade dirîḡ olunmaya vesâ’ir nâside Tatar tâ‘ifesinde bulunan esîrler dahî münâsib vecihle ve mümkün olan ma‘ḳûl ve mu‘tedil bahâ ile ıtlâḳları câ‘iz ola esîr şâhibiyle uzlaşılmayub nizâ‘ vâḳi‘ olduğda ḥâkimü’l-vaḳt olanlar mâbeynlerin tevḑîḳ ideler eger imkân olmazsa aldıkları bahâları işbât veyâḥûd şâhiblerine yemîn tekliḑi ile zâhir olduğda edâ olunub ıtlâk olunalar ve şâhibleri ziyâde akçe tam‘ıyla isârâ taḥlîşine mâni‘ olmayalar velâkin esîr aramak ve ıtlâḳlarına sa‘y eylemek içün devlet-i ‘aliyye-i ‘Osmâniyye tarafından maḥşûş adamlar irsâl olunmadığı taḳdîrce bile çasarun tarafından ḥâkim olanlar isârâ fıkrasına şâhib çıkub ve bahâların vech-i meşrûḥ[420]üzre atılab müslümân esîrlerinin taḥlîşine sa‘y ihtimâm ideler ve bu vech üzre esîrlerin ḥalâşına tarafeynden merḥamet ile taḳayyüd oluna ve esîrlerin ıtlâḳlarına vaḳti gelinceye deḡin bu aralıḳda hoş-ḥâl olmalarıçün tarrafeynün muraḥḥaş elçileri câniblerinden sa‘y oluna on üçünci mâdde ḥazret-i İsâ dîninde olub Rîm papaya mensûb olan râhiblerin ḥaḳḳında selâṭîn-pîşîn Âl-i ‘Osmân memâlikinde icrâ olunmak üzre virilen ‘ahd-nâme-i humâyûnlarda meştûr ü muḳayyed olan mevâd ve maḥşûşan iḥsân ü ‘inâyet olunan nişân-ı ‘âlîşân ve evâmir-i şerîfenün maẓmûnı ba‘de’l-yevm dahî mer‘î tutulmak üzre ḳudretlü şehinşâh Âl-i ‘Osmân ḥazretleri cânibeynden te’kîd oluna şöyle ki kiliselerini ta‘mîr ü termîm ve ide geldükleri âyînlerin icrâya mümâna‘at olunmaya ve ḥilâf-ı şer‘-i şerîf ve muḡâyir ‘ahd-nâme-i humâyûn akçe meṭâlibesi vesâ’ir bahâne ile mezbûr râhibler her ne şınıfdan olursa rencîde olunmayub merḥamet-i kâdimeleri üzre ḥimâye-i pâdişâhîde âsûde ḥâl olalar şevketlü ve ḳudretlü Roma İmparatorı’nun büyükelçisi der-devlet-medâra varduḳda âyînlerine ve Ḳudûs-i Şerîf’de vâḳi‘ ziyâretgâhlarına müte‘allik sipârişlerini ‘atabe-i şehinşâhîye i‘lâm eyleye on dördüncü mâdde tüccâr tâ‘ifesi tarafeynün memâlikinde selefde virilen ‘ahd-nâmeler mücibince ke’l-evvel eminen

ve sālîmen kendü hâllerinde ticâret ideler ve alışverişleri mekr ü hîle ve ihtilâlden maşûn ü mahfûz olmak üzere büyükelçilikler eşnâsında tüccâr ahvâline vâkıf adamlar ta'yîn ve umûrlarına[421] nizâm virilüb devlet-i 'aliyye tarafından sâ'ir müste'men tâ'ifelerine olan müsâ'ade çasar hazretlerine tâ'bi' milletlerüñ hakkında dahî cârî olub memâlik-i 'Osmâniye'de menfa'at ve emniyyet ve mu'tâd olan mu'âfiyet ile müreffehü'l-hâl olalar on beşinci mādde selefde virilen 'ahd-nâmelerde mestûr u muqayyed olub hâliyâ 'ağd olunan 'uhûd ü kıyûda muğâyir ve iki devletüñ resûm-ı müstemirresine muhâlif ve mazar olmayan mevâd bundan böyle dahî mer'î tutulub müteğayyir olanlar fesh ü nesh oluna on altıncı mādde işbu mevâdi'a ve dostluk ve meveddetüñ iki kudretlü pâdişâh arasında istihkâm ve istikrâr için tarafeynden büyükelçiler ta'yîn olunub 'zvarduklarında ve geldüklerinde merâsim-i mu'tâde-i mu'adele ile i'zâz ü ikrâm ü istikbâl ü teşyî' olunalar ve dostluk nişânesiçün hüsni ihtiyâre ta'lîk ile iki pâdişâhuñ şânına lâyıq hedâya ile büyükelçileri hareket günü mabeynde haberleşilüb işbu gelecek yaz ibtidâsında mâh-ı hazîrânda çıkub Srem'de vâkı' sınır başında mu'tâd kâdîm üzere mübâdele olunub murâd ahvâlî âsitânelerde 'arz ü i'lâm eylemeleri câ'iz ola on yedinci mādde elçiler gelüb gidüb ve meks eyledüklerinde kâdîmü'l-eyyâmdan berû olıgeldüğü merâsim-i riyâ'yet rütbelerine göre tarafeynden 'ale's-seviyye gözedile ve çasar tarafından gelen elçi ve kapu kethudâsı ve ğayrı adamları istedikleri libâsı giydüklerinde kimesne mâni' olmaya elçileri[422]kapu kethudâları ve maşlahatgüzârları sâ'ir devlet-i 'aliyye dostları krallarüñ elçileri ve maşlahatgüzârları gibi mu'âf ve müselleme ve âsûde hâl olub çasarüñ rütbesine göre 'âdet-i hasene-i şehriyârî olan resm üzere ri'âyet olunalar ve tercümânlar istihdâm eyleyeler ve ulâkları ve ğayrı adamları Bec'den âsitâne-i sa'âdete ve âsitâne sa'âdetden Bec cânibine varub geldüklerinde kânûn üzere yol emirleri virilüb emîn ü sâlim varalar geleler ve iktizâ eyledükde kendülere mu'âvenet oluna on sekizinci mādde şulh u şalâh egerçi işbu tarafeynden ittifâk ve hüsni rızâ ile karar-dâde olan şurû' üzere 'ağd olunmışdur lâkin cümle sınırlarda taşrih olundığı üzere makbûl olan 'uhûd ü şurû' kemâ yenbağı icrâ olunub ta'yîn hudûd-ı 'uqbunda

hedem ü tahliye ahvâli dahî itmâm olundukda kemâl-i takvîyetini ve lüzûm-ı ri'âyeti terettüb ider bu taqdîrce işbu maşlahatların mü'sara'at ile vücûda gelmesi için kaṭ'ı hudûda tarafeynden naşb olunan vekiller biñ yüz on senesi nûr ü zifîr ü zinde ma'kûl ve münâsib gördükleri maḥalde me'mûnû'l-ğâ'ile tevâbi'leriyle bir yere gelüb mümkün olursa iki ay içinde imkân olan yerlerde dahî muḳaddemce tarafeynden bâlâda ta'ahhüd olundığı üzre 'alâyim-i mu'ayyene ile arâziyi temyîz ü tefrîḫ ü taḥdîd ve mâbeynde qarâr-dâde olan mevâddi kemâl-i ihtimâm ve mü'sara'at ile icrâ ideler on toḳuzuncı mâdde işbu şürûṭ ü kuyûd-ı qarâr-dâde[423]olduğı şûret üzre iki pâdişâh tarafından mukârrer ü mü'ekked kılunub imzâ gününden otuz gün içinde belki dahî muḳaddemce kabûllerini meş'ar-nâmeler getirilüb kudvetü'l-'izâm tavassuṭa murahḥaş elçilerin yediyle mübâdele olunmaḫ üzre mâbeynde olan ta'ahhüd ü iltizâm ber-vechiyle taḥallûf itmek ihtimâli olmaya yigirminci mâdde bu terk-i cidâlün müddeti inşâ'allâhü te'âlâ temessûk târiḫinden mütevâliyen yigirmi beş sene ola müddet-i merḫûme tamâmında belki nişfinda medd olunması tarafeynden murâd olunursa tekrâr-ı imtidâdı söyleşiyle tarafeynden ḥüsn-i rızâ ile qarâr-dâde olan mevâdd şevketlü kudretlü şehinşâh Âl-i 'Osmân ḫâzretleri ve şevketlü kuvvetlü Roma İmparatorı ḫâzretleri ve vârişleri arasında maşûn ü maḥfûz olub devletleri ve mülkleri ve qarada ve deryâda olan vilâyetleri ve şehir ve varoşları ve re'âyâ ve berâyâları beyninde bilâ-taḡayyûr kemâl-i ḫurmetile mer'î ve muḫterem ve ṭarefeynün ḫâkimleri ve zâbîṭlarına ve rû'esâ-yı 'asker ve cenkcilerine ve tevâbi' ve levâḫıklarına bi'l-cümle tenbîh ve te'kid oluna ki anlar dahî tafşîl olunan şürûṭ ü kuyûd ü mevâdd-ı 'uhûd muḳtezâsınca ḫareket ve şulḥ u şalâḫa muḡâyir bir dürlü 'illet ü bahâne ile birbirlerini rencideden ihtirâz eyleyeler ve min ba'd ta'addî eylemeyüb ḳonşuluğı geregi gibi gözedeler şöyle mütenebbih olmayub muḡâlefet üzre olanlar eşidd-i 'uḳûbet ile ḫaḳlarından muḫaḳḳaḳ bileler ve Ḳırım Ḥânı olanlar vesâ'ir ṭavâ'if-i Tatar dahî bu şulḥ u şalâḫ ve dostluḫ ve barışıklık[424]ḫuḳûḳunu geregi gibi ri'âyet ü şıyânet eyleyüb çasar ḫâzretlerine tâbi' olan memleket ve re'âyâya bir vechile ta'addî ü tecâvûz eylemeyeler gerek eşnâf-ı 'asker ve gerek

ṭavā'if-i Tatar'dan bir ferd ḥilāf-ı 'ahd-nāme-i humāyūn ve muḡāyir 'ahd u mīṣāk ta'addīye cesāret iderse cezāsı tertīb oluna ve temessükler imzā olunub mühürlendiği günden ṭarafeynden ḥuṣūmet ü ta'addī külliyyet ile ref' olunub re'āyā-yı ṭarafeyn emn ü emān üistirāḥat ü itmīnān üzre olalar ve yevm-i mezbūrdan ta'addiyāt-ı kemāl-i taḡayyūd ü ihtimām ile men' ü ref' olunmak için sınırlarda olan ḥükkām ve zābıtlara tenbīh ü te'kīd oluna lākin ba'īd yerlerde olan ḥükkāma bu ṣulḥūn müsāra'at üzre ḥaberi iriṣdürilmek için yigirmi gün müddet ta'yīn olunub andan soñra ṭarafeynden her kim muḡālefet ile bir dürlü tecāvüze ictirā iderse bālāda taṣrīḥ olunduğı üzre bilā-emān ḥaḡḡından geline imdi ṣerā'it-i ṣulḥ u ṣalāḥ işbu yigirmi mevād üzerine 'aḡd ve ṭarafeynden ḡabūl olunub kemāl-i ḡürmet ile ve bilā-teḡayyūr kemā yenbaḡī mer'ī ve muḡterem ṭutulmak üzre devlet-i 'aliyye-i 'Osmāniyye'nün muraḡḡaṣları ṭaraf-ı ṣehriyārīden kendülere virilen izz ü ruḡṣat ve vekāletleri ḡasebiyle Türki lisān üzre muḡarrer ü mūmzā ma'mūlūn biḡ temessük virmeleriyle biz daḡī izz ü ruḡṣatımız ḡasebiyle kendü ḡaṭlarımız ile mūmzā ve mühürlerimizle işbu Latince yazılan ma'mūlūn biḡ mevād-ı temessükini kezālik teslīm eyledük[425] Ḳarloyca nām maḡalde ṡadırlarda vāḡi' mūlāḡātımızda velādet-i Ḥazret-i İṣā'nun bin altı yüz ṡoḡsan ṡoḡuz senesinde māḡ-ı kāmūn-ı ṣānīnūn yigirmi altıncı gününde taḡrīr oluna aḡvāldür Walfanḡos Ḳonte Leh Apoldūs Ab Ötingen Konte İlek bālāda zıkr olunan 'uhūd ü ṣürūṡ bize 'āid olduḡları ḡasebiyle bu mūkālāt ṣulḡa zāḡib olduḡımız ḡulūṣ üzre tekmīl maṣlaḡat-ı murādımız olub taṣṡir ü taḡrīr ü lafz-be-lafz yuḡaruda zıkr olunan ṣerā'it ü mevāddı gereḡi gibi ekleyüb ve temkīn bulmuş cām ü iḡtidār ve lāzime-i himmetimiz muḡtezāsınca aḡsen ü ekmel vech üzre ḡabūl ü te'kīd ü teṣyīd ü mūstaḡkem ü te'yīd eyledük ve işbu ma'mūlūn biḡ nāmemiz ile ḡabūl ü te'kīd ü teṣyīd ü te'yīd ü mūstaḡkem iderüz ve mādem ki āḡar ṭarafdan ṣulḡ u ṣalāḡa muḡāyir 'amel ve ḡareket zāḡir olmaya imparator sözine ve dīnine kendimiz ve vāriṣlerimiz ve ḡaleflerimiz ṭarafından 'ahd iderüz ki cümle birer birer zıkr olunan mevādd ḡulūṣ u ḡürmet ile ve bilā-taḡayyūr ṡutacaḡuz ve ri'āyet ü tekmīl ideceḡüz ve 'aynile mūmā ileyhūm vāriṣlerimiz ve ḡaleflerimiz

tarafından minvāl-i meşrūh üzre ri‘āyet ü tekmīl olunması ‘ahdlerinde olduğun isterüz ve emreyledük ve mekr ü hīle bi’l-küllīye terk ile ber-ṭaraf olub işbu kendü hattımız ile mümzā ve kendü çasarlık mührümüzle memhūr nāmemüzün taḥakkukıyele gerek bizi ve gerek anları bu ‘ahde kemāl-i teşyīd ile bağlaruz ve kendülerimizi bu iltizāma bağlu kılaruz velādet-i Ḥazret-i Īsā’nuñ[426] bin altı yüz toḡsan toḡuz tārīḡ hükümetimiz Roma Krallığımızın kırk birinci ve Macar Krallığımızın kırk dördüncü ve Ceh Krallığımızın kırk üçüncü senesinde şubat ayınıñ on altıncu gününde Beç şehrimüzde taḥrīr olunmışdur.

Devlet-i Aliyye’den Nemçe Çasarı’na gönderilen mektuptur

Devlet-i Aliyye’den Nemçe Çasarı’na gönderilen mektuptur. Mektupta 1699 yılında yapılan Karlofça antlaşmasına atıfta bulunulup her iki taraf için de güzel sonuçlandığı, eskiden olan dostluğun yeniden oluştuğu; barışın, muhabbetin, sevginin tekrar oluşmasından dolayı bunun merasimle taḗlandırılması gerektiği; bundan dolayı büyükelçiler vasıtasıyla hediyeleşme töreni olacağı daha önce belirtildiği; bunun için hediyelerin takdim edilmesi için Devlet-i Aliyye’den büyükelçi olarak İbrahim Paşa’nın tayin olup gönderildiği bildirilmiştir. Onların büyükelçilerinin de bu mektubu kendi çasarlara götürdüğü; bizim büyükelçimiz ile onların büyükelçileri arasında karşılıklı hediyeleşme olacağı belirtilmiştir. Büyükelçimizin merasim görevi tamamlanınca geri dönmesi istenmiştir. (s.426-428)

Taraf-ı Devlet-i ‘Aliyye’den Nemçe Çasarına gönderilen nāme-i humāyūn

[426] Leh Apoldüs Baferman Çasar Yuans Zaḡar Yasmario Adamus Avolperk Filos Kambiler taraf-ı Devlet-i ‘Aliyyeden Nemçe Çasarına gönderilen nāme-i humāyūn şevket-maḡrūndur iftiḡāru’l-ümerā’i’l-‘izāmü’l-İseviyye muḡtāru’l-küberā’i’l-fiḡāmü’l-Mesīḡiyye maşlah-ı meşāliḡ cemāhirü’ṭ-ṭā’ifetü’n-Naşrāniyye sāḡib-i ezyālü’l-ḡaşmete ve’l-vaḡār şāḡib-i delā’ilü’l-mecd ve’l-iftiḡār dostumuz

Roma İmparatorı Leopoldus hutimet ‘avākıbehü i’l-ḥayr ve’r-reşād ü aḥsen ileyh sebīlū’ş-savāb ve’s-sedād tevķī’-i terfī’-i humāyūn vāşıl olıcaķ ma’lūm ola ki vedāyi’-i ḥālīķü’l-berāyā olan re‘āyā ü berāyā ü ‘aceze ü zu‘āfā ü fuķarāya merḥameten tanzīm-i umūr-ı bilād ve terfīh-i aḥvāl-i ‘ibād içün sevķ-i taķdīr Rabbü’l-enām ile ṭarafeynden meyl ü rağbet olunub bin yüz on recebün evāḥirinde vūkelā-yı ṭarafeyn arasında şulḥ u şalāḥ ḥayr-ı encām-ı in‘ iķad ve ḥūsn-i ḥitām bulub alınub virilen temessūkātta meşūr ü muķayyed olan şūrūt ü ķuyūd bi’l-cümle maķbūl-ı cānibeyn olamğın abā-i kirām ve ecdād-ı ‘izāmımız enāra’llāhü te‘ālā berāḥīnūhūm ile eslāf-ı muşādīķat ittişāfiñuz beyninde ķadīmden cārī olan mühr ü dād ü meşāfāt[427] ve ittiḥād-ı temhīd ü ķadīmden ri‘āyet olunan üslūb-ı mergūb üzre ṭarafeynden ‘uhūd-nāmeler daḥī irsāl ü işāl mebāni-i ‘ahd u mişāk teşyīd ve mābeynde olan ķadīmī dostluķ tecdīd ü te’ķīd olunmuşdur binā’en ‘aleyh ‘ahid-nāme-i humāyūnumuzda ta‘yīn ü taşrīḥ olunduğı üzre mābeynde mün‘ aķad olan şulḥ u şalāḥ u muḥabbet ü meveddet merāsimini mu‘tād ķadīm ü lāyık devlet-i ṭarafeyn olan vech üzre tekml̄ ü tetmīm içün büyükelçiler daḥī gelüb gidüb derūnde ḥubb ü velā-zāhir u hüveydā olması lāzım ve mühim görilüb büyükelçinüz serḥadd-i manşūre cānibine müteveccih olmağın ṭaraf-ı devlet-i ‘aliyyemüzden daḥī sābıķan Bahr-i siyāh’da donanma-yı humāyūnumuz serdārı olub Rumeli begler begi pāyesi olan emīrū’l-ümerā’i’l-kirām kebīrū’l-küberā’i’l-fiḥām zevi’l-ķudretü’l-iḥtirām İbrāḥīm Paşa dāmet me‘āliyeḥu büyükelçilik ile ta‘yīn ve irsāl olunmuşdur mu‘tād-ı ķadīm üzre elçiler mubādele olunub mūmā ileyh elçinüz āsitāne-i sa‘ādetimūze ve ṭaraf-ı humāyūnumuzdan münba‘iş olan elçi-i müşārun ileyh cānibiñūze müteveccih ve revāne olub inşā’allāhü te‘ālā işbu nāme-i muḥabbet-i meşḥūnumuzla vūşūl buldukda icrā-yı merāsım-i mu‘tād ile mābeynde müceddiden mun‘ aķid ü maķbūl olan dostluķ kemā yenbağī kavī ve ber-ķarār ü müstaḥkem ü üstüvār olub ta‘yīn olunan müddet içinde şerā’it-i ‘ahd ü peymān ṭarafeynden ri‘āyet ü şıyānet olunmağıla Allāhü te‘ālā ḥazretlerinüñ ‘ināyetüyle dostluķ ve ķoñşuluķ ḥaķķı yirine gelüb[428] āsar-ı ḥasene ve mu‘āmelāt-ı mustaḥsene günden güne ezdiyād bulub iki

ṭarafuñ ‘izzet ü muḥabbetine lâıyık fevâ’id-i vâfire ve menâfi‘-i mütekâşüre ‘â’id ve râci‘ olur müşârun ileyh büyükelçimüz me’mûr olduğı üzre merâsim risâleti tekmîl ü hıdemât sefâretini tetmîm eyledükden şoñra lâıyık ṭarafeyn olan vech üzre cânib-i humâyûnumuza ‘avd ü inşirâf itdürilmek me’mûldur.

Devlet-i Aliyye tarafından Nemçe Çasarına gönderilen hediyelerin defteridir

Devlet-i Aliyye tarafından Nemçe Çasarına gönderilen hediyelerin defteridir. Defterde elmaslarla süslenmiş tabanca; elmas ve yakut ve altın ile süslenmiş at takımı; çeşitli mücevherlerle süslenmiş üzenğı; zümrüt, inci yakut vs mücevherlerle süslenmiş eyer; sırmalı kumaşlar, süslü kadife kumaşlar, Acem kumaşı, süslü İstanbul kumaşı; misk kokuları, panzehir; farklı cinslerde atlar; gümüş zincirli pars gibi daha birçok hediye gönderilmiş, hediye defterine kaydolmuştur. (s.428-430)

Taraf-ı Devlet-i ‘Aliyye’den Nemçe Çasarına dostâne tertîb olunan hedeyânun defteridür

[428] ṭaraf-ı Devlet-i ‘Aliyye’den Nemçe Çasarına dostâne tertîb olunan hedeyânun defteridür sûtunları ḥalkâri ve müzehheb kıovanları ve ṭopları yaldızlu elvân aṭlâs üzerine zerdûz-i şemse ve medâḥilleri Rûmî ve envâ‘-ı şükûfe ile mûnaḳḳaş otâğ ma‘a sâıebân-ı kıṭ‘a bir kebîr ü vasaṭ ve şağîr ü ḥurde elli iki elmâs ile muraşşa‘ kırmızı ve beyaz mînâ-kârî tabanca balḳaçın serguc kıṭ‘a bir kebîr ü vasaṭ ü şağîr ve ḥurde beş yüz otuz bir elmas ve üç yüz otuz sekiz yâḳût ile muraşşa‘ zemîni ve beyâz mînâ-kârî altun raḥt kıṭ‘a bir alınlık kıṭ‘a bir enselik kıṭ‘a bir üçer ṭolu çifte zencîr

kıt‘a bir bilān ma‘a rişme pāyend zerdūz kıt‘a bir şom tabkor kıt‘a dizgīn kıt‘a bir yüz yigirmi sekiz elmas ve iki yüz dört yāķūt ile muraşsa‘ rikāb çift bir zümürüd ve yāķūt ile müzeyyen otuz bir şemseli şom sarı şırma zer-beft üzre zemīni incü zümürüd ile muraşsa‘ şom püsküllerinüñ topları hurde incü işlenmiş sarı atlas istāreli[429] ‘abāyı kıt‘a bir on yedi yāķūt ve yigirmi beş zümürüd ve depesi bir kebīr incülü altun kaķma sīm kebīr dīvān tapūzī kıt‘a bir zümürüd ve incülü kırmızı dībā tapūzlığı vardur kırmızı kadife üzerine ortaları zümürüd incü dallı öñ ve ard kaşları şom sarı şırma zer-beft ve zerdūzī eger kıt‘a bir üçer şırma güller ve kadīfe tekeleti kıt‘a bir kırmızı sāye çuķa üzerine şom şırma işleme sarı atlas istārlı yapuķ kıt‘a bir kebīr ve vasať ve şaġīr ve hurde yüz on iki zümürüd ve üç yüz seksen bir yāķūt ile muraşsa‘ lā-cūrdī minā-kāri raht-ı haydarī kıt‘a bir alınlık kıt‘a bir eñselik kıt‘a bir kırk toķuz elmas ile muraşsa‘ bilān kıt‘a bir üçer toplı çift zencīr kıt‘a bir şom tapkor kıt‘a bir şom dizgīn kıt‘a bir yalduzlı sīm rikāb çift bir öñ ve ard kaşları sīm kaplu ağır zerdūzī kaťife eger kıt‘a bir üçer şırma gülli kaťife tekeleti kıt‘a bir kebīr ve vasať ve şaġīr yüz yigirmi altı sīm gülli incü tarz şom şırma işleme mülevven kañtura püsküllü topları mercānlı al atlas istārlı kırmızı pūr-nuķuş çuķa ağır rinpūş kıt‘a bir kırmızı sāye çuķa üzerine şom şırma işleme sarı atlas istāreli yapuķ kıt‘a bir bir şimeme ‘anber mişķāl üç yüz üç misk nāfe yigirmi pādzeħr kıt‘a otuz bir kırmızı kaťanī üzerine sarı kulbdān sireng kıt‘a iki elvān çiçekli ağır İstanbul[430] zer-beftī kıta‘āt kulbdān çekme elvān çiçekli İstanbulī dīmi kıta‘āt yigirmi iki dü hezārī destār kıta‘āt on ağır ħankāri destār kıta‘āt yüz yigirmi telli sevāyi destār kıta‘āt yigirmi munakķaş kebīr kālīçe-i ‘Acem kıta‘āt dört munakķaş ‘uşşāk seccādesi kıta‘āt on beş irsāl olunan atlaruñ ecnāsıdur zülfi siyāħ kula at re’s bir bī-nişān torı at re’s bir kıc ayaġınuñ biri sekili alaca at re’s bir ħarmāyi at re’s bir zülfi siyāħ kırat re’s bir büyük sellāvī torı at re’s bir akçe kanāt kula at re’s bir iki ayaġı sekili alnı yıldız al at re’s bir zülfi siyāħ eşheb at re’s bir Timūr kırat re’s bir burnı beyāz kıc ayaġı sekili kırat re’s bir kıc ayaġınuñ biri sekili alnı yıldız torı at re’s bir

yekūn rü'ūs on iki sīm at merbuṭī kıta' āt iki sīm sāṭıl kıṭ'a bir culları 'Acem zer-beftī sīm zincīrlī Paris rü'ūs iki.

Devlet-i Aliyye'den 1699 yılında Leh kralı Veltoh, Rusya ve onlara tabi vilayetlerin hükümdarı II. Ağustos olmak üzere iki Leh kralına gönderilen mektuptur

Devlet-i Aliyye'den 1699 yılında Leh kralı Veltoh, Rusya ve onlara tabi vilayetlerin hükümdarı II. Ağustos olmak üzere iki Leh kralına gönderilen mektuptur. Mektupta Devlet-i Aliyye ile Leh vilayeti ile eskiden beri muhabbet ve sevginin süregeldiğini; sonradan çıkan bazı arızalar sebebiyle arada bir soğukluk ve bulanıklık oluştuğu; halkın fakir düşüp binek hayvanlarının yok olduğu; beldelerin, büyük şehirlerin harap olup yıkıldığı; çeşitli hastalıkların baş gösterdiği; bundan sonra Devlet-i Aliyye'nin yardımlarıyla bu sıkıntıların bertaraf edilip eski huzur ve refahlarına kavuşup eskiden beri var olan dostluğun devam edeceği belirtilmiştir. Leh elçisi Ladişlavuş Rocki eliyle gönderilen mektubun tercüme ettirilerek isteklerinin kısaca özetlendiği; Veziriazam Hüseyin Paşa aracılığıyla elçinin padişahın huzuruna çıktığı; padişahın bundan böyle uygun olmayan şartlar ortaya çıkmadıkça Leh vilayeti ve halkının kendi himayesi ve koruması altında olduğunu bildirmiştir.(s.430-432)

Leh kralına gönderilen nāme-i humāyūn

[430] Leh kralına gönderilen nāme-i humāyūn şevket-maḳrūndur iftiḥāru'l-ümerā'i'l-'izāmü'l-'İsīviyye muḥtāru'l-küberā'i'l-fiḥām fi'l-milleti'l-Mesīḥiyye maşlah-ı meşāliḥ-i cemāhīr tā'ifetü'n-Naşrāniyye şāḥib ezyālū'l-ḥaşmete ve'l-vaḳār şāḥib-i delā'ilü'l-mecd ve'l-i'tibār Leh Kralı Veltoh ve Rusya ve anlara tābi' vilāyetlerüñ hükümdarı Ağustos Sānī hutimet 'avāḳıbehū bi'l-ḥayr ve'r-reşād veleḥüm sebīlū's-şavāb ve's-sedād dībāce-i mu'tādeden şoñra tevḳī'-i refī'-i humāyūn vāşıl olıcaḳ ma'lūm ola ki devlet-i 'aliyye-i ebed-peyvendimizle [431] vilāyetüñüz tarafından ḳadīmden levāzım-ı muḥabbet ü meveddet ü merāsım ḥüsn-i

civār ü ülfet cārī oligelüb şoñradan ba‘zı ‘avārız sebebiyle mabeynde zühür iden burūdet ü kudūretten nāşī biraz eyyām re‘āyā fuķarāsı pāyimāl-ı aķdām-ı sūtūr ü devāb ü bilād ü emşār ħarāb ü yebāb olub envā‘-ı mażārī ü iħtilāl ü iħtilāf-ı bī-şümārī müstetbi‘ olmağıla umūr-ı bilād ve terfīh-i aħvāl-ı ‘ibād içün bundan aķdem rızā-yı humāyūnumuz istiħşāl ve ķadīmī dostluķ kemā fi’l evvel-i istikmāl olunub şā’iķ-i ķaviyye ve mu‘āhid-i celiyye ile mabeynde temhīd-i esās şulħ u şalāħ ve teşyīd-i mevādd-ı fevz ü felāħ ve tecdīd-i esbāb-ı emniyyet ve necāħ-ı muħaķķiķ olmağıla helümme ķapudānī olan ve mu‘teber elçinüz ķudvet-i a‘yānū’l-Mesīhiyye Ladişlavuş Rocki ħutimet ‘abvāķıbehū bi’l-ħayr yedinden te’kīd-nāme ile mektūb-ı muħāleşet-i maşħūbuñuz gelüb mażmūnı terceme ve ‘ādet-i ķadīme-i ‘Osmāniyye üzre düstūr-ı ekrem müşīr-i efħamū’l-nizāmū’l-‘ālem nāzım-ı münāzımū’l-ümem müdebbir-i umūru’l-cumhūr bi’l-fikri’s-şāķıb mütemmim-i meħāmū’l-enām bi’r-re’yi’s-şā’ib mümeħhed-i bünyānū’d-devletü ve’l-iķbāl müşeyyed-i erkānū’sā‘ādetü’l-iclāl-i mükemmel nāmūs-ı salţanatü’l-‘uzmā müretteb-i merātib ħilāfetü’l-kübrā el-maħfūf-ı bi-şunūf ‘avāţıfu’l-mülkü’l-a‘lā vezīr-i a‘zam ve vekīl-i muţlaķum lalam Ĥüseyyin Paşa edām’ullāhü te‘ālā iclālūhu vesāţatıla dergāħ-ı sa‘ādet me’nūs-ı ħüsrevāne ve bār-gāħ-ı ħilāfet me’lūf-ı pādişāhānemūze [432] ‘arz-ı telħiş olunduķda mażmūn-ı iħlāş-nümūnı bi’l-cümle muħāt-ı ‘ilm-i ‘ālem-ārā-yı humāyūnumuz olub elçinüz mūmā ileyh daħī teşrīfāt-ı mülūkānemūze mażħar olmışdur devlet-i ‘aliyye mü’eyyedü’l-erkān ü salţanat-ı seniyye-i raşīşū’l-bünyānumuz ile şadāķat ü meşāfāt üzre olma mülūk-ı sūtūde-sülūk ile ħüsni mu‘āmele ve tīb-i mücāmele ecdād-ı ‘izām ve eslāf-ı kirām enāra’llāhü te‘ālā berāħīnūhūm ħazretinden mevrūs-ı aħlāķ-ı ħasene ve eţvār-ı müstaħseneden olduğundan ğayrı etrāf memālik-i maħrūsetü’l-mesālikimüzde olan hem-civārlardan muğāyir ‘ahd u peymān ve muħālif-i şerā’it emn üemān vaz‘u ħālet zühür etmedükçe ħimāyet-i şehriyārī ve şıyānet-i cihān-dāriye muvāfiķ envā‘-ı fevā’id ve eşnāf-ı mevā’id ü ‘avā’id şudūrı maħşūşāt-ı şān-ı şevket-nişān-ı şehinşāhānemüzden olmağıla bundan böyle merāsım-i ķadīme-i müstaħseyi murā‘at ü tekmīl ile

ṭarafıñuzdan muḳteẓā-yı vakte göre mürāsele ve mekātibeye ebvāb-ı mülāṭafet-me'āb-ı şāhānemüz meḳşūf ü küşāde ve esbāb-ı müsā'ade-i humāyūnumuz icrā-yı ḳavā'id-ı meşāfāta āmāda idi ki melḥūzıñuz ola ve's-selām 'ale menittebe' a'l-hüdā.

Evāsıṭ Rebi' u'l-āḫir sene 111

[10-20 Ekim 1699]

**Osmanlı sadrazamı Hüseyin Paşa'ya 1699 yılında İngiltere elçisinin kethüdası eliyle
Leh vilāyetinin başpisikoposu Mihail Kardinal Racyovicki tarafından gelen
mektubun tercümesidir**

Osmanlı sadrazamı Hüseyin Paşa'ya 1699 yılında İngiltere elçisinin kethüdası eliyle Leh vilayetinin başpisikoposu Mihail Kardinal Racyovicki tarafından gelen mektubun tercümesidir. Mektupta Hüseyin Paşa'ya Karlofça Antlaşması ile birlikte Devlet-i Aliyye ile Hristiyan alemleri arasında oluşan barışın, dostluğun yenilenmesine sağladığı katkılardan dolayı teşekkür edilmiştir. Sinyor Garof Rafael'in Leh kralının elçiliğine atandığını; küçük elçinin geri döneceği ve zikredilen anlaşmanın 10. ve 11. maddesi gereği Kamanice Kalesi'nin tahliyesinin tehir olunmaması için Kahraman Paşa'ya mektup yazıldığı belirtilmiştir. (s. 432-435)

**Devletlü sa'ādetlü şadr-ı a'zam efendimüz ḫāzretlerine İngiltere elçisinin kethudası
yediyle Leh vilāyetinin başpiskoposu olan Miḫāil Ḳardinal Racyovicki tarafından
gelen mektubuñ tercemesidür**

[432] Devletlü sa'ādetlü şadr-ı a'zam efendimüz ḫāzretlerine İngiltere elçisinin kethudası yediyle Leh vilāyetinin başpiskoposu olan Miḫāil Ḳardinal Racyovicki

tarafından gelen mektûbuñ tercemesidür devlet-i ‘aliyye-i ‘Osmâniyye’nün vekîl-i muṭlaḳı ve müdebbiri devletlü sa‘âdetlü vezîr-i a‘zam[433]dostumuz ḥazretlerine i‘zâz ü ikrâm birle i‘lâm olunur ki ‘asâkir ve ecnâduñ şâhibi ve şulḥ ü şalâḥuñ bağışlayıcısı cenâb-ı yârîye cemî‘ rûy-ı arzda ḥamd ü şenâ olunması vâcibdür ki bize mübârek barışığı ve dostluk tecdîdi ve devlet-i ‘aliyye-i ‘Osmâniyye ile Hristiyan ‘âlemi beyninde tarafeyne muvâfık ve maḳbûl şulḥlar muḳadder ve müyesser eyledi şöyle ki fîmâ ba‘d âlet-i kıtâl ile degül şerâ’it-i mu‘ayyene ve mu‘tebere-i şulḥ u şalâḥ ile ḥâl ve baḥtlarımız temyîz ü taḥḳîḳ oluna ve ḥulûş üzre mâbeynde ḥüsn-i muvâfaḳatı te’kîd için ḥaşmetlü mutavassuṭlaruñ rütbe-i i‘tibârlarıyla mü’eyyed olub Károlyça nâm maḥalde mün‘aḳad olan şulḥ u şalâḥda ḥâsıl olan tarafeynün dostluḡuñ ḥaḳîkî tekmiḻine yalnuz şürûṭ ü kuyûduñ icrâsından ḡayrı bir nesne eksük degüldür ve Kamanıçe ḳal‘asınuñ taḥliyesine te’ḥîr olunduḡuna ta‘accüb olunsa olur idi lâkin cenâb-ı ‘âlîlerinün mektûb-ı şerîfi maẓmûnunda sebebi ma‘lûm olmuşdur ‘inâyetlü efendüm ḥaşmetlü ḳral ve ḳadîmîden aramızda mu‘tâd olan vilâyet-i mihr’i şulḥ mevâdınuñ te’kîdinde bütûn cumhûrı gösterirler ve raḡbetlü Sinyor Raveḳki bilâ-nokşân Leh vilâyetinün elçiliḡi ile muḡtenem olduḡı bî-iştibâḥ olub lâkin şulḥuñ istikrârı arzusını tebyîz ve vechini tenvîr iden tereddüd ve i‘tirâz-ı ṭab‘a muvâfık olmuşdur cenâb-ı ‘âlîlerinün merâsim-i meveddet ile ref‘ini beyân buyurduḡları mevâni‘ iki devlet arasında[434]cüz’î nesnedür geçen ayuñ otuzuncı günü işbu Varşov şehrinde cem‘ olub meymenet ile itmâmı müyesser olan Ṭoroni’de zıkr olunan mevâdd-ı şulḥ u şalâḥ ṭaṇṭana ile a‘yân vilâyet merâtibine i‘lâm olunmuşdur ve der-‘aḳab ḥaşmetlü ḳral ve cumhûruñ ittifâḳıyla Balatınus beglerden büyük Leh’ün cezâlî mümtâz ve münteḥib Sinyor Ġarof Rafael büyük ve mu‘ayyen ḥaşmetlü ḳral ve cumhûruñ elçiligine ta‘yîn olunmuşdur ve irsâliḡün tedârîki hemân tekmiḻ olunmaḳ üzredür zıkr olunan cumhûruñ mu‘teber küçûkelçisinün ‘avdeti ve onuncı ve on birinci mâddenün mefhûmı üzre Kamanıçe ḳal‘asınuñ taḥliyesi ḡaberi geldükde tevaḳḳuf itmeyüb revâne olur büyük elçiye ancaḳ ‘unvâna müte‘allik olan merâsimün icrâsı ḳalır ve mevâdduñ te’kîd ü teşyîdine binâ’en olmayub ancaḳ

arafeyn zzet  tibrına vcibdur ve bundan evvel metl ral ve cumhr ismiyle rabetl kk Leh elisi ile irsl olunan arafeyn meliası te'kidi in muarrer-nme abit ve ber-arr olub cenb-ı lleri luf buyurub bir gn evvel devlet-i aliyye cnibinden da ahd-nme-i humyn irsle ve zkr olunan rabetl kkelimz avdetine himmet buyurmaları r-ı erfe getrilr ve dır olan devlet-i aliyyen fermn zre amanie al'sn taliyesi te'ir eylememek in vezr-i mkerrrem ahraman Paa zetlerin baa[435]mektb yazlub murd olunan mamn beyn olunmdur ve cumhr arafından da Bodan'da lzm olan icrya muvfaat olunur ve amanie al'syla alacak oplar u alan mu'allk almdur umr-ı dniyyeye mulif olmak zre ad buyurulmayub dostluu te'kidn ider mersimden olmak zre add buyrla imye-i aliyyeleri beraktiyle inallh te'l mevd-ı ul u al i'timd-ı kmile ile bir gn evvel km ve uvvet bulub mebbed ve n-i mu'melt ile meyyed olub ul zre barklk mbeynde av olmala bed-hlarmuzu ve bu ul u ala ikre ased idenler sevinmeleri olmaya Varov ehrinde tr-i vildet zet-i n bin alt yz n z senesinde vi' ustosun zunc gni yazlmdur.

Evr Reb'u'l-r Sene 111

[20-30 Ekim 1699]

Devlet-i Aliyye'ye Acem ah'ndan gelen mektubun suretidir

Devlet-i Aliyye'ye Acem ah'ndan gelen mektubun suretidir. Mektupta her zaman olduu gibi Sultan II. Mustafa lm, saltanatnn devam dlenmitir. Bebe Sleyman adnda birinin baı Safevi ehirlerinin aldı; bunun in devlet-i Aliyye'den yardım istenmitir. (s. 435-442)

**Hüve'llāhü Subhānehu Bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm 'Acem şāhından taraf-ı devlet-i
'aliyyeye gelen nāmenüñ şüretidür**

[435]Hüve'llāhü Subhānehu Bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm 'Acem şāhından taraf-ı devlet-i 'aliyyeye gelen nāmenüñ şüretidür mādēm ki ḵanādil-i bī-adīl kevākib-i zerrīn-i fām bā-ṭumṭurāk ve meşā'il-i 'ulvī menāzil-i ecrām ḥikmet-i niẓām bāhiru'l-eşrāf-ı bi-maẓmūn “vece'alnā sirācen vehhācen” ez-eyvān-ı muḵarnes-gerdūn ve ne ṭāḵ-ı çarḥ-ı buḵalemun mecāmi'-i ins ü cān ve mecālis-i 'ālem “kūn feyekūn” -rā ziynet-i ifzāyid ve ed īm-i rengīn-i zemīn ve sāḥt-ı fasīḥü'l-mesāḥat[436] arzīn-i bi-mefād elem nec'ali'l-azı mihāden mehd-perveriş-i zādegān-ı ibdā'ü tekvīn ve firāş-i āsāyış-i perverdigān yed-i ḵudret-i Dādār-ı mu'īn būde iltiyām aḥşicān-ı sebeb intizām-ı ecsām-ı peykerān ve izdivāc-ı çār-ı erkān vesīle-i istikrār āsar-ı bī-pāyān bāşed ḡulgüle-i şīt-i ma' delet ü şān ve ṭaṇṭana-i āvāze-i berr ü imtinān a' lī ḥazret-i āsumān beşat-ı bülend bār-gāh-ı felek-i rif at şüreyyā menzilet ḥurşīd-i külāh gevher-i şemīn-i dürc-i 'azamet ü iḵbāl mihr-i tābān-ı burc-ı ḥaşmet ü iclāl zer-ger-i inbihā-yı deryā-yı i'tilā ve temkīn-i mütemekkin-i mesned inneke'l-yevme ledeynā mekīnün emīn şehriyārī ki tā-bād-ı murād-ı dīndāri ez-dem-i kerem-ı rūḥ-ı baḥş rūḥ-ı efzāyış ve zīde sefīne-i dīn-i mübīn ez-ḡarḵ-ab-ı fütūr u şürūd bi-sāḥil-i necāt-resīde 'ālī-miḵdārī ki ḵaṭarāt-ı dimā-i a'dā ez-seḥāb-ı şemşīr-i feth iḵtizāyış-i bārīde ḡulşen-i şer'-i beyzā-ziyā lālehā-yı revnaḵ ve bahār-ı şekk ravzā-i rıdvān-ı gerdīde ziyā-i beyzā-i beyzā-nümāyış der-vasaṭü's-semā'-i ḥod-nümā-yı zulmet-zidā-yı fezā-yı ḡazāst ve 'ırk-ı 'ırḵ-ı semend-i semā peymāyış-i der-tek ü tāz-ı ma'reke-i neberd azmā-yı ḥāmūş-nümā-yı āteş-i fitne zāy-i 'arşa-i heycā ḥidīv-i cihān-ı raḥmet-i Gird-gār ki āsūde der-sāye iş-i rüzigār zī-ser-i 'adl ev-beste-rāḥ-ı ḥilāf şüde zeng-i ber-tiḡ-ı zālīm-i ḡılāf ber-ḵadr ev dem-i zede ist ez-şükūh ez-ān-ı tiḡ-ı ber-gerden-i efkende-kūh ḥādīmü'l-Ḥaremeynü's-Şerīfeyn semiyy-i resülü's-seḵaleyn sultānū'l-berrīn ve'l-baḥrīn Şāni-yi İskender-i Zü'l-ḵarneyn[437] e's-sultān bin e's-sultān ve'l-ḥāḵān bin el-ḥāḵān şemsen li-feleki's-saltānati ve'l-'azameti ve'l-celāletü ve'l-besāletü ve'l-ḥaşmetü ve'n-nasfetü ve'l-iḥsān ve'l-

übbehetü ve'l-‘izz ü ve'l-imtinân Sultân Muştafâ Hân bin Sultân Meḥmed Hân
 eyyede'llāhü yemīni devletēhü ve efāza ‘ale'l-‘ālemīn şābīb-i raḥmetēhü
 bedistiyāri-i kār-i kenān-i‘ālem bālā der-basīṭ-i ġayr-ı ibşāret-i baḥşāy
 “yübeşşiruhüm Rabbehüm bi-raḥmetin minhü ve rıdvān” ve ni‘ met-i efzā-yı febieyyi
 ālā’i Rabbikümā tükezzibān bād-ı dil ü kişver-i cem‘ ü ma‘ mūr-ı bād zi-mülkiş-i
 perākende key ḍūr-bāş ġam-ı ez-gerdiş-i rüzgāriş-i mebād zi-endişe ber-dil-i
 ġubāriş-i mebād derūniş-i bi-te’yīd-i ḥaḳḳ-ı şād-ı bād dil ü dīn bi-iḳbālīş ābād-ı bād
 pes ez-tırāz-ı efzā-yı dībā-yı zībā-yı ḳabā-yı medḥ ü şenā-yı ān-ı sa‘ ādet-yāb-ı edā-yı
 “men evfā bimā ‘āhede ‘aleyhü’llāhe feseyyü’tihi ecran ‘aẓīme” bi-naḳş ü nigār-ı
 du‘a-yı maşūn ez-riyā ve ba‘d ez-zīb-i baḥşāyī libās-ı ‘adīmü’l-indirās maḥmidet-i
 bī-intihā-yı ān-ı şeref-me’āb-ı nidā-yı “ricālün şadaḳū mā ‘āhedü’llāhe ‘aleyh” ez-
 āb ü renk taḥiyyat-ı cān-fezā-yı icābet-i iḳtizā der- pīş-ġāh-ı re’y-i mihr-i incilā ki
 cilve-ġāh-ı şuver-i ḥaḳā’iḳ-i eşyāst bā-ser-engüşt-i şadāḳat ü şafā bi-raḳ‘-ġüşā-yı
 ‘izār-i zībāy ‘azrā-yı müdde‘ā meygerdid ki nigārīn-i ġülşen-i mihr ü vedād ve
 behiştī-çemen-i mevānist ve ittiḥād a‘nī raḳīme-i kerīme-i mevālāt-i iḥtitām ve
 kitāb-ı müsteṭāb-ı müşġīn-i ḥitām ki bikl-pāşi-i bād-ı bahār-ı vifāḳ ve ġül-rīzi-i nesīm
 ġülzār-ı ittifāḳ merz ü cūy-ı metn ü süṭūr[438]ān-ı meşḳū-yı müşḳ-bū rişḳ-i
 nigāristān-ı çīn ü teşār ve bi-çemen-ārā-i ḥurd-ı ḥurdedān ve ebyārī-i ḳilk-i münşiyān
 belāġat-i nişān fezā-yı ān-ı ġülistān reşḳ-i mīnū-maşdūḳ cennātin tecrī min taḥtihe’l-
 enhār şūde būd bi-nīrū-yı bāzū-yı iḳbāl ber-çehre-i emānī ve amāl-i der-küşūd
 bedīd-āmed çü mīnū murġ-zārī dürr ü çün āb-ı ḥayvān-ı çeşme-sāri hevā ber-sebze
 gevherhā-ġüsiste zümüröd-ra bi-merr-i vārīd-beste zehr-i şāhī şüküfte nevbahārı
 girifte her yenī ber-kef-i nişārī şehd-i eşmār-ı ābdār mīşāḳ-ı pāydār ez-şāḥsār-ı
 elfāz ve ‘ibārāt-ı çeşīde ve nūş-a-nūş şahbā-yı hoş-ġüvār vifāḳ-ı ber-ḳarār ez-leb-i
 sākī-i nikāt ü isti‘ārāt be-ġüş-i hoş-resīde deste beste-i reyāḥīn ve ġül-deste-i ġülhā-
 yı zengīn ki beter-i desti-i dest-i dostī kār beste der-ġül-keşt-i ān-ı bostān-serāy-ı dil-
 ārā ve teferruc-ı fer ü bahā-yı serāpāy ān-ı nüzhet-i ser-ābdest-i resīd ḥulle-tırāz-ı
 deste-i iltiyām-ı gerdīde meclis-i dost-kāmi’i ü dostkānī-rā zīnet-i efzūd ve sīmā-yı

selmā-yı tü’elf-i rūhānī-rā erguvānī-nümūd “felillāhi’l-ḥamdü rabbi’s-semāvāti ve rabbi’l-arzı Rabbi’l-‘ālemin” ki ez-ān rüz-bāz ki bāzū-yı recā bi-ictinā-i ezhār-ı mürāfaḳat ez-eşcār-ı dost-ı peymānī-rāst ve ḥuṣul-i esbāb-ı muvāfaḳat fīmā pīn-i bekār-i güzārī ḳavāfil ü dūrlā-yı kem ü kāst gerdide her rüz bi-dīn-i kütēh cām-ı merām ez-müdām-ı ta‘ aṭṭufāt-ı cem-cāhī māl-ā-māl ve behre-yābī ez-fevā’id-i eyn-i murād münteci’ş-şalāḥ ve’s-sedād der-serḥadd-i[439] kemālest şalāḥ-ı cihān ān ki āmed-i bedīd ki ez-maşrıḳ-ı eyn-i şubḥ-ı şādık-demīd mühendis-i ṭab‘-ı vālā-yı ḥāḳānī ki kār-nāme-sāzān-ı ravza-i rıdvānī ve ḳıṭ‘ā-i cinānī est ba‘d ez-te’kīd-i bünyān-ı ekīd ü dāḍ ve teşyīd-i esās raşış-ı ittiḥād bi-mi‘cāri-i himmet ḥürşīd-i ḥāşiyet ḳavi-yı bünyād ve kār-güzārī nehmet-i dostī emniyyei şadāḳat-i mu‘tād der-bāb-ı Süleymān-ı bed-nihād bu sātāt-ı ḥāme-i mānevī nijād bi-deyn-i nehc der-naḳş ü nigārān-ı kāḥ-ı murād efzūde ki çün Süleymān-ı merdūd ez-ridā’et-i ṭıynet ve ḥābāşet-i cibillet selb-i ḥuḳūk-ı ni‘met ān-ı şehriyār-ı dārā dirāyet-nümūd ez-gāyet-i pendār der-terk-i şīve-i ‘işıyān ü tuḡyān muḳayyed-i bi-naşīḥat ve pend ü taḥvīf ānzār ān-ı ḥusrev ü ‘ālī tebār-nişde est muḥāfızın şügūr ve kemāşteḡān-ı serḥadd-ı manşüre bi-tedārik-i mefāsīdān-ı muḥīl-ı fāsīd ve ittibā‘-ı bi-emri vācibū’l-ittibā‘ “ve ḳatılūhum ḥattā lā-tekūne fitnetün” me’mūr-geşte ve benāber-i istikrār serrişte-i mevālāt ve istimrār-ı ṭarīḳa-i meşāfāt-ı çeşm-i dāşet inkişāf-ı zabāb-ı nevā’ib ü fiten ve inkişā‘-ı şehāb-ı meşā’ib ve miḥen-i ez-ān-ı serḥaddāt-ı cihet intizām-ı aḥvāl-ı ‘ibād ve iltiyām-ı umūr-ı bilād ez-nevāb-ı humāyūn-ı mā-fermūde end nūr-ı ḥubūr-ı eyn-i ḥāhiş-i dostāne bā‘iş-i ārāmiş-i āsūde-gān zılāl-ı naḥl-i şevket ü iḳbāl-i cānibeyn ve sebeb-i asāyiş-i ḡunūd-kān sāye-i bāl-i hümā-yı ḥaşmet ve iclāl-i ṭarafeyn-i būd-rūşenī bahş-ı sāḥt-ı āmāl eyn-ı maḥabbet-i şādīkū’l-bāl-i gerdide mahāfil-i[440] iḥtişāş-rā behiştī-nümūd-ı nümūd ve der-merātib-i tevellā-yı ān-ı zāt ve illā cihān-ı cihān-efzūd ittiḳān ez-iḳtizā-yı ḳazā-yı Ḥālīḳ-ı bī-çün ve muḳteżā-yı erbābü’d-düvel-i mülhimūn ḳable ez-vuṣul-i nāme-i nāmi-i humāyūn ve ittīlā‘-ı berīn-i mazmūn müvālefet-i meşḥūn ber-ḥātır-ı ḥātır pertev-i vuzūḥ-efgende būd ki leşker-i cerr-i ārān ḥidiv-i ‘adālet-şi‘ār-ı cihet i‘lā-i kelimetu’llāhi’l-mülkü’l-mübīn

ve i' tîlâ-i i' lâm-ı dîn-i müstebîn meşğûl-i kâr-zâr-ı bâ-küffâr nâ-bekâr-ı saķar-ı mekîn end ve bâz-daşten-i îşân ezîn kâr-ı hayriyyet-i zâmîn sezâ-vâr-ı re'y-i rezîn-i bünûd ve Süleymân-tebeh-i rûzgâr ki evvelâ bi-i' tibâr-ı mükâvaķa bâ-mensûbân-ı ân der-bâr-ı âsumân-ı medâr ve teshîr-i kılâ' vü biķâ' ân-ı semt-i meymenet âşâr-ı iķdidâr-yâfte bûd rûz-be-rûz der-izdiyâd-ı mevâddü'l-hâc ü 'inâd ve kâviş-i bi-aķkâm-ı eyn-i serķad ve ķabâ'il-i ekrâd-ı mensûbîn eyn-i ķâlîşü'l-vedâd kûşîş-i meynümûd-ı şûfîyân ķândân-ı şufûf-ı nijâd ez-reh-güzâr-ı ķamiyyet-i cibilli-i Hüdâ-dâd binâber ân ki bâ-müntesebân-ı ân-ı âsîtân-ı 'adl ü dâd-ı nîzigir ve nümûde bûd pîş-i ezîn tâb-âver-i mu'âdât ev nekşete 'alî-câh-ı begler begi ķalem-rev ü 'alî-şükr bâ-endek-i mâye ez-asker-i zafer-rehber ki bâ-müşârun iley hem sefer-bûdend-i bi-maķz-ı yek işâre-i tîğ-ı ebrû ķamle ve diger dîde cünûd-ı neķbet-i rev-deş-râ târ u mâr ve 'ilm-i şekâvet-i eşâriş-râ nigûn-sâr-ı sâķte bûdend ki maķrem-i bârgâh-ı 'âlî ve mu'temed-i dergâh-ı müte'âlî emîrû'l-ümerâ'i'l-'izâm kebiru'l-küberâ'i'l-fihâm zül-mecd ve'l-iķtirâm Hâcî Mehmed Paşa ki bi-ķıdmet-i ķicâbet[441]eyn-i südde-i sidre-mişâl 'âric-i me'âric-i 'izz ü celâl ve bi-îşâl-i şeref-nâme-i iķbâl ve 'âlî şaķîfe-i mecd ü kemâl me'mûr-ı emr-i vâcibü'l-imtişâl şüde bi-rûzî ki nîķ-i iķtirâ-yı yâr-bûd nümüvdâr-ı devlet-i bedîdâr-bûd sa'âdet-i vuşul ve şeref-i ķuzûr ķaşıl-ı gerdânîd ve der-tebliğ-i risâlet-i dil-nişîn ve edâ-i sefâret-i ķuceste âyîn-i bi-lisân-ı i' câz-ı tebyîn ķarîn-i taķsîn ve âferîn-i gerdîd ve der-güzâriş-i suķanân-ı zebânî bâ-'âlî merâtib-i suķan-ı rânî ve ter-zebânî resîde ân-ı lâli-i mütelâlî-râ ki ez-âb u reng ü ve dû velâ memlû-bûd cevherî-i zîhn-i vaķķâd der-ma'raz-ı ķıvâm-ı ittiķâd-pesendîd ve meşmûl-ı elķâf-ı ķüsrevânî ve ez-iştînâ'ât-ı ķidîvânî muķayyizü'l-evķâr ve'l-emânî şüde ez-a'ķâf-ı gün-â-gün-i ķiyâni-yi ser-bülendî ve ķasbü'l-me'mûl-bâzen mürâca'at-ı ercümendî yâfet-i taraşşud ez-ân-ı dâver-i 'âlî-tebâr ķünânist ki bi-mücibî ki zebân-ı ķalem-i ķaķâ'îķ-i nigâr der-bâb-ı temşiyet-i meşâliķ-i dîn-i mübîn ve nazm-ı umûr-ı müslimîn ve ķal' u ķam'-ı muķâlîfîn ve def'-i ezdâd u me'ândîn der-diyâr-ı küşte kâr-ı güzêrân-ı ân der-bâr-ı 'azîmet ü iķtidâr-nîz der-def'-i şürûr-i eşrâr-ı bed-nihâd ez-re'âyâ-yı ķarafeyn ü selb-i ķâr-ı ızrâr u ifsâd-ı müfsîd ez-ķudûd-ı

bilād-ı cānibeyn maḥkūm-ı ḥūkm-ı ḫadr-i miḫdārān sulṭān-ı dād-ı i' tiyād-şevend ki
ḫavā'id-i şulḥ u şalāḥ ve mu'āḫad-ı fevz ü felāḥ ke-seb'-i şeddād üstüvār-ı māned
ber-eḫlāk-i tā-zühre ü māḥ bād-ı cihān-ı gülşen ez-'adl-i ān-ı şāh-ı bād ez-ve taḫt-ı
hergīz-i mübādāthi bed ü bād-ı nāzende tāc-ı şehi.

**Sadrazam Hüseyin Paşa'ya Acem Şahı Muhammet Tahir'den gelen mektubun
suretidir**

Sadrazam Hüseyin Paşa'ya Acem Şahı Muhammet Tahir'den gelen mektubun
suretidir. Devlet-i Aliyye'den gelen mektubun Hacı Mehmet aracılığıyla getirildiği
ve bu kişinin Safevi'ye elçi olarak atanmasından duyulan memnuniyet dile
getirilmiştir. (s. 442-446)

**Devletlü sa' ādetlü vezir-i a' ḫam ḫazretlerine şāh-ı 'Acem'ün 'imādü'd-devlesi
Muḫammed Ṭāhir'den gelen mektūbuñ suretidür**

[442]Devletlü sa' ādetlü vezir-i a' ḫam ḫazretlerine şāh-ı 'Acem'ün 'imādü'd-devlesi
Muḫammed Ṭāhir'den gelen mektūbuñ suretidür kemālen lil-vüzāreti ve'l-eyāleti
ve'ş-şevketi ve'l-celāleti ve'l-besāleti ve'l-iḫbāl-i Hüseyin Paşa vezir-i a' ḫam şeref-
nāme-i müvālefet-i şemāme ve riḫte-i ḫāme-i muvāfaḫat ressāme-i 'ālī-ḫazret
mu'alli-yi menzilet müzekki-yi ṭıynet müşteri-yi fiṭrat 'uṭarid-i fiṭnat vezāret-i
eyālet ve iḫbāl-i penāḥ übbehet ü besālet ve iclāl-i destgāh-ı şehāmet ü celālet ve
şevket-i intibāḥ-ı 'ālī-cāḥ düstūr-ı bī-naẓir-i memleket-ārā müşir-i şā'ib-i tedbīr-i
'uḫde-küşā serdār-ı kāfī rāy-ı kifāyet endiş-i sipihdār-ı ferruḫ-ı livā-yı dirāyet-i kīş
efḫam-ı ümerā-i ālī-şān ekrem-i vüzerā-yı refī'-i mekān 'azdu'l-ḫilāfetü'l-müstebīn
'imādü'l-milletü ve'd-dīn mu' temedü'd-devletü'l-'aliyyetü'l-ḫāḫāniyye rüknü's-
saltānate'l-behiyyetü's-sulṭāniyye rāfī'-i elviyetü'n-naşrate bā-'ālī'l-himem

hişşehu'llāhü bi-luṭfihu'l-etemm ki der-cedd ü āl-i ḥayriyyet-i meşṭūr-ı sūtūriş mā'-i
 mu'īn-i teveddüd ü müvāneset der-sīlān ez-beyāz-ı cennet riyāz-ı beyzā-nūriş gülhā-
 yı rengīni-i şadākat ve reyāḥīn-i dil-nişīn-i vedd ü ülfet-şüküfte vw ḥāndān-ı būd-ı
 bi-hezārān-ı zīb ü bahā 'ıtr-bīz-i maḥfel-i meveddet ve velā vü 'abher-rīz encümen-i
 şıdk u şafā ve dürer-i ğurer-i kelimāt dosti-yi 'alāmāt ve cevāhir ü zevāhir-i nikāt ü
 'ibārāt-ı subḥāni-yi simātiş ki envār-ı istiḳrār-ı 'ahd ü mīşāk-ı selāṭīn 'adl-i āyīn-i
 cānibeyn ez-an dāru'l-me'an ve āsar-ı ḥüsn-i vifāk ü ittifāk ḥavākīn-i şāhib-i[443]
 temkīn-i ṭarafeyn der-ān-ı çün āb-ı gevher-i zāhir ve nümāyān-ı būd-ı şāhid-i
 meḥabbet-rā āvīze-i gūş-ı hūş ve zīnet-efzā-yı ber u düş-ı gerdīde cenāb-ı refī'-i
 kıbāb-ı eyālet ve şevket-penāh-ı ḥaşmet ve celādet-i dest-gāh emīrū'l-ümārā'i'l-
 'izām kebīrū'l-küberā'i'l-fiḥām fā'iz-i ṭavāf-ı Beytü'l-Ḥarām Muḥammed Paşa
 ḥāmil ān-ı derc-i muşādaḳāt ü iltiyām-rā ki edeb-āmūz-ı rumūz-ı sefāret ve zebān-i
 vāfī ve ādāb-dān-ı ḳavā'id-ı ḥicābet ve nīkū beyānī ve güzīde-i erbāb-ı hūş u henk
 ve sūtūde-i aşḥāb-ı dāniş ve ferheng-est bi-vesāṭāt-ı eyn-i ḥayr-endiş sa'ādet-endūzi-
 yı taḳbīl pāye-i serīr-i āsumān-ı nazīr-i ḥüsrevānī ve güzāriş-i nāme-i nāmī 'atūfet-i
 'unvān ve tuḥaf ü hedāyā-yı meveddet nişān-ı a'li-ḥazret-i Sikender menzilet-i
 Süleymān-şān sulṭān-ı selāṭīn-i cihān-ı ḥākān-ı ḥavākīn zamān-ı Sāni-yi İskender
 Zülḳarneyn ḥādīmū'l-Ḥarameynü'l-muḥteremeyn zıll-ı zalīl-i ḥazret-i ālihi pādīşāh-ı
 felek-i bārgāh-ı İslām-penāh der-ān-ı ḥazret-i rūzi gerdīde bi-emlaḥ-ı beyān ve efşāḥ-
 ı lisān edā-i suḥānān-ı zebānī-rā ki der-bāb-ı Süleymān şeqāvet-i nişān ve sıfāriş-i
 ahāli-i ziyā' vü buldān ve def'-i serkeşān ve bed-ḳişān-ı bi-suḥandānī mūmā ileyh
 mufavvāz-ı būd-ı rütbe-i güzār-ı şükrī ve ez-ḥuşul her güne merām ve fevz-i aḳsām-ı
 meṭālib ve mehām-ı behre vü rū-yāfte bi-reh-nümūni-yi iḳbāl-i izz-i inşirāf bi-ān-ı
 semt-i şeref me'āl-i ḥāşıl-nümūd çün behīre eşmār-ı şāḥsār-ı zindegānī bezl-i cehd
 der-taḥşīl-i refāh aḥvāl-i 'ibād ve emniyyet-i emşār ü bilād est[444] çenānçe eyn-i
 şādıḳu'l-fevād ezin ṭaraf-ı ḳarīnū's-şeref ve emn-i ictihād-ı dürrīn mevād-ı
 meymenet-i mefād ber-miyān-ı üstüvār-ı sāhte der-iştidād-ı bünyān-ı mu'āhede ü
 peymān be-cān-ı çünān mey-kūşed-i ber-ān vezīr-i arast ü nazīr ki bā'ış-i refāh ve

itmīnān-ı şağīr ü kebīr ve vāsīta-i emn ü emān-ı ‘ālemyān end ihtimām der-çetīn-i
 emr-i sa‘ādet tevāmān-ı bed-sütūr-ı mu‘tād-ı güzīde ve şāyān-ı mey-nümāyed-i
 yaqīn ki der-levāzım-ı nīkū-gerdāri hōd-dārī nefer-i mūde hemvāre inhā-i
 mūhimmāt-ı cedīd ü ta‘dād maqāşıd-ı rāy-ı sedīd-rā vāsīta-i iştidād ‘ağd-i ittihād
 hāhend-i nümūd-ı mūdām kūşād-ı mu‘ākad-ı umūr-ı cihān ilā yevmi’t-tenād beste-i
 enāmīl-i feyyāz-ı bād-şāh ‘Acem’den devletlū sa‘ādetlū vezīr-i a‘zam hāzretlerine
 gelen mektūbuñ şūretidūr cenābü vālā nişāb-ı celālet-i iktisāb vezāret ü celādet-
 me‘āb şevket ü şehāmet-iyāb übbehet ü naşfet-metāb ‘ālī-cah-ı zūbde-i ümerā-i
 şāhib- mekān vezīr-i araşt ü tedbīr Āşaf-nişān muqānnin-i qavānīnū’l-iyāle bāsiṭ-i
 besāṭī’l-besāle keşşāf-ı gavāmizū’l-umūr bi’t-tedābirū’s-şākıbe helāl-i mu‘ākadū’l-
 mehām bi’l-ārā-i’s-şā’ibe mu‘temedū’d-devletū’l-‘āliyyū’l-‘āliyetū’s-sultāniyye
 ‘azdū’s-saltānatū’l-behiyyehū’l-celiyyetū’l-‘Osmāniyye şadr-ı bāhirū’l-kadr-i
 mūkerrem serdār-ı şāhib-i iktidār-ı mufahham Hüseyin Paşa vezīr-i a‘zam zādallāhū
 te‘ālā medāric-i iclāle ve devām-ı eyyām-ı iqbālehu bi-aqsām-ı tekrīmāt-ı merhamet-
 iyāt-ı şāhāne ve envā‘-ı tebcilāt-ı mulātafet-i simāt-i pādīşāhāne[445] maḥşūş ve
 kām-yāb-ı intizām-ı mehām-ı şevket ü şehāmet ve bālīg-i nişāb-ı naşīb sa‘ādet-i bī-
 nihāyet būde e‘āl-iyi himmet baḥr-i mişāl ü aqāşı-yi niyyet ḥurşīd-timsāl-rā bi-
 hāzret-i serābistān-i iqbāl ve nuşret-i gülīstān-ı ‘izz ü celāl ān-ı ‘imād-ı devlet-i
 ‘uzmā-yı ḥüsrev ve şāhib-i iclāl-i maşrūf-ı şīnāsed ba‘dehā ber-zāmīr-i ‘aḳīdet-i
 taḥmīr-i ḥafī ve setīr-nümāned ki resīle-i ihlāş-ı vesīle ki raḳmezde-i kilik-i
 muḥālaşat-ı maḳāl ve dūrrīn-i eyyām-ı sa‘ādet-fercām bi-āsītān-ı gerdūn-sār-ı irsāl-
 şūde būde kevākib-i nūr-efşān nāzar-ı bī-naẓire kesīr-i nişān ber-ān-ı te’yīd-i şerhī ki
 der-bāb-ı tevḳī‘-ı def‘ ü ref‘-i izdād ü me‘āndān ve baş-ı bisāt-ı emn ü emān ü irāḥa
 ve itmīnān-ı ḥalk-ı cihān-zebān-zed ḥāme-i şıdk u şafā-gerdīde būd dānā-yı esrār-ı
 derūn-ı dānā est ki ez-iftitāḥ-ı zuḥūr-ı şabāḥ-ı devlet bā-irtiyāḥ-hem-vāre mefhūm in
 ürīdū ille’l-işlāḥ -rā pīş-i nihād-ı nihād beyzā-ziyā sāḥte şeker-güzārī ālā-yı vālā-yı
 nā-müntāhī ve ṭarāvet-i efzā-yı gül-zār-ı dīn ü devlet devrān-ı ‘iddet-i şāhī-rā baḳla‘
 u ḳam‘-ı ḥār-ı ızrār-ı eşrār füccār-ı menūṭ ü merbuṭ ve eyn-i ma‘nī-rā elzem-i

levāzım-ı bülendī pāye-i iclāl ü efzūnī merātīb-i cāh ü celāl şenāhte eyım ve'l-
hamdülillāh ki peyveste-kām merām-ı hem-kinān-ı lezzet bāb-ı şehd-i eşmār-ı eyın
şīve-i hayriyyet-i āsārest maḥrem-i bār-gāh-ı 'ālī ḥidīv-i bülend-maḥām emīrū'l-
ümerā'i'l-izām kebīru'l-fiḥām zevī'l-mecd ü ve'l-iḥtirām Ḥacı Meḥmed Paşa
ki[446]bi-ḥıdmet-i ḥicābet-i eyın-i südde-i sidre menzilet-i ser-efrāz ve bi-īşāl-i nāme-
i ülfet tırāz-ı lāzımü'l-i' zāz-ı a' lī-ḥazret sipihr-i menzilet-i Sikender-şān Cemşīd-i
ḥaşmet-i dārā dirāyet-i Süleymān-ı nişān mu'īn-i İslām ü İslāmiyān zıll-i zālil-i
Raḥīm-i Raḥmān mümtāz şude būd bi-sa'ādet-i telşīm-i bisāt lāzımü'l-inbisāt-ı
ḥüsrevāne fā'iz-i gerdide taḥdīm-i levāzım ü merāsım ḥıdmet-i mezbūr-rā bi-a' lī
merāki-yi istiḥsān-i resānīd ve cevāhir-i zevāhir sühanān-ı zebānī-rā ber-ṭabaḳ-ı
taḫrīr-i dil-peżīr-i nihād ve ez- feyzān-ı berr ü imtinān fānī şād-kām ve ḥasbū'l-
me'mül bi-izn-i mürāca'at ü ruḥşat-ı mu'āvedet bi-ān-ı şavb-ı şeref-i edeb muḳẓi'l-
merām şude bi-ān-ı cānib-i sa'ādet cālib-i şetāfet ān-ı düstūr-ı 'aḳīdet me'sūr-ı bed-
sütüri ki der-iḥlāş-nāme-i mezbūr-ı meşūr şude der-def' -i fesād-ı ezdād ve aşḥāb-ı
şūr u şīn ve istiḥkām-ı mebāni-i ülfet bī-zevāl-i cānibeyn ve ferāğ-ı bāl-i müstezillān
şād-revān-ı iclāl-i ṭarafeyn sa'y-i mevfūr-ı bi-zuhūr-ı resānīde müdām-ı meknūnāt-ı
bāl ü me'reb ü imāl-rā bi-ma'raz-i i' lām-i resāned ki bi-teveccüh-i ḥidīvāne ḳarīn-i
encām-ı gerded eyyām-ı vezāret ü eyālet ü iḳbāl lā-yezāl-i bād.

**Padişaha 1699 yılında Moskov Çarı Çar Petrus Aleksiyo vic tarafında gelen
mektubun suretidir.**

Mektupta 1698 yılında Karlofça'da mahrem müşavereci Kargabolda vekili Emilyanus İgnatoviç Ukraniko ve Dıyak Yuançere'nin gönderilip 2 yıl boyunca savaş yapılmamak üzere anlaşıldığı hatırlatılmış; bu ateşkes ile ilgili anlaşmanın yazıya dökülüp karşılıklı imzalanıp mühürlenmesi için elçilerin görevlendirildiği; kendilerinin bu konuda gerekli çalışmayı yaptığını; padişahın da gerekli fermânı kendilerine göndermesi istenmektedir. (s.446-448)

Rikāb-ı humāyūn-ı şehriyāriye Moskov Çarı'ndan gelen nāmenün tercemesidür

[446] Rikāb-ı humāyūn-ı şehriyāriye Moskov Çarı'ndan gelen nāmenün tercemesidür şevketlü ve kudretlü pâdişāh berrīn-i hākān baħrīn-i şehriyār-ı Anadolı ve Rumeli ve Mekke-i Mükerreme ve Medīne ve Kudūs-i Şerīf ve Mısır ve Habeş ve Bağdād ve Raķķa ve Şām ve memālik-i Tataristān ve Kırım ve niçe memleket ve emşār ve bilād ve cezāyir ve sevāhil ve niçe eyāletlerūn[447] ve Koştantineyye pâdişāhı şehinşāh-ı mu'azzam hāzretlerine biz ki bi-‘ināyetü’llāhi te‘ālā büyük ve küçük Aķ Rūs vilāyetlerinūn ve Moskov ve Kivev ve Vilādimir ve Noviġardiye ve Kāzan ve Ejderhān ve Şebriye ve Plaskovya ve İsmolancaķov ve Tavorye ve Yoġurpa ve Perine ve Viyadki ve Bulġariye vesā’ir şark u ġarb ü şimāl cāniblerinde vāķi’ niçe ūlkelerūn çarı ve ata ve dededen vārişī hūkūmdārı haşmetlü ve kuvvetlü Çar Petrus Aleksiyovic iz tarafından eşniyye-i hulāşa ‘arz olunduķdan soñra tevķir ü ihtirām birle i‘lām olunur ki devlet-i ‘aliyyelerinūn elçileri gečen biñ altı yüz toķsan sekiz senesinde Kāroyça nām maħalde elçimüz ile iki sene müddet ile terk-i cidāl ‘aķd eyledüklerinde elçilerimüz ta’yīn ve der-sa‘ādetlerine irsāl oluna diyü karar-dāde itmeleriyle maħrem müşāverecimüz ve kargabolda vekilimüz olan Emilyyanuş İġnatoviç Uķraniķo mu‘ayyen elçimüzi ve Yuançere deyü dıyaķumızı göndermişizdür ve tenbīh eyledik ki şulh u şalāh ve istirāhate mütē‘allik olub iki devlemüze ‘ale’s-seviyye lāzım olan huşuşları ifāde eyleyüb kadī mī dostluġı ve muħabbeti tecdīdine niyyetimüzi bildireler kendüleri bu aħvālī lisānen tafşīl iderler mūmā ileyh orta elçimüz ve dıyaķımız buluşdurılub nāmemüzi ve taķrīrlerini i‘timād ile hūsn-i istimā‘ ve sipāriş eyledüğümüz meşālihī maħremleriñüz ile mukāleme ve dostluk ile ‘aķd itmeleriçün tenbīh ‘ālīleri buyurulmaķ me’mūlümüzdür ve şekk[448] ü şübhemüz yokdur ki bevāyiş-i ‘ale’s-seviyye menfa‘atlü ve lāzım olmaġıla hūsn-i kabūle karīn olur ve inşā’llāhü te‘ālā maşlahat itmām bulduķda mūmā ileyhā orta elçimüz ve dıyaķımız ism-i risālet muktezāsınca

çarlıgımız cānibine ‘avdet itdirilmek içün fermān-ı ‘ālīleri erzāni buyurıla bākī imtidād-ı ‘ömr ü sa’adet-i salṭanat-ı müyesser-bād tārīḥ-i ḥilḳat-i ‘ālemün yedi biñ iki yüz yedi senesinde māḥ ḥazīranuñ ikinci günü ve çarlıgımızıñ on sekizinci senesinde dāru’l-mülkümüz olan büyük Moskov şehrimüzde vāḳi’ ḳortamuzda tazılmışdur.

Evāḥir Rebi‘ü’l-evvel sene 111

[20-30 Eylül 1699]

Sadrazam hazretleri Hüseyin Paşa’ya Moskov Çarı’ndan gelen mektubun suretidir.

Sadrazam hazretleri Hüseyin Paşa’ya Moskov Çarı’ndan gelen mektubun suretidir. Mektuba giriş yapılmış ancak tezimizin çevirisi burada bittiği için mektubun içeriği hakkında bilgi edinilememektedir. (s.448-?)

Devletlü sa’adetlü şadr-ı a’zam hazretlerine Moskov Çarı tarafından gelen mektubuñ tercemesidür

[448] Devletlü sa’adetlü şadr-ı a’zam hazretlerine Moskov Çarı tarafından gelen mektubuñ tercemesidür biz ki bi-‘ināyet’üllāhi te‘alā ḥaṣmetlü ḳudretlü cümle küçük ve büyük ve aḳrūs vilāyetlerinüñ büyük çarı ve büyük kenzi ve Moskov ve Kiveviye ve Vilādimiriye ve Novuḡardiye ve Kazan ve Ejderḥān ve Şebriye çarı ve İsmolancaḳov ḥükümdarı vesā’ir vilāyetlerüñ ve şark ve garb ve şimāl taraflarında vāḳi’ çok yerlerüñ ata ve deden vārişi ve māliki Yez Çar Petrus Aleksiyoicyüş tarafından ḳudretlü ve ‘aẓametlü şehinşāḥ-ı mu‘azzam hazretlerinüñ vezīr-i a’zamı vezīr-i ‘ālīşān devletlü Hüseyin Paşa hazretlerinüñ ḥuzūr-ı ‘ālīlerine ta’ẓīm birle i’lām olunan oldur ki ḥuzūr-ı şehriyārīye maḥrem ve müsteşārımız ve ḳarḡabolda

vekīlimüz Emīlyanuş İġnaceyuviç Uġranyeviçkov nām mu‘ayyen orta elçimüz ve
Dıyaĭ Yuvanis Çardeyive.

DEĞERLENDİRME

Bu çalışma 1695-1700 tarihli dönemi anlatmaktadır. Bu dönem de Osmanlı Devleti'nin başında Sultan II. Mustafa vardır. Sultan II. Mustafa'nın dış devletler ile olan münasebetlerini anlatan bu çalışmada, öncelikle Osmanlı Devleti ile Kutsal İttifak üyeleri olan Avusturya, Lehistan ve Venedik ile olan durumlara değinilmiştir:

Osmanlı Devleti ile Avusturya münasebetleri; Sultan II. Mustafa'nın 1696 yılında gerçekleştirdiği ikinci Avusturya Seferi'nde Osmanlı ordusu, Avusturya ordusunu mağlup edip, galip gelmiştir. Daha sonra, II. Mustafa, üçüncü Avusturya Seferi için, 1697'de harekete başlar. Ancak 1697'de Avusturya ordusuna karşı yapılan Zenta Muharebesi sonucu Osmanlı Devleti için büyük bir bozgun ve yenilgi oldu. Tisa nehrini geçemeyen Veziriazam ile birçok eyalet beyi, ordunun 30.000 asker ve subayı ya öldürüldüler ya da Tisa ırmağını geçerken boğuldular. Bu yenilgide Osmanlı Devleti bir anda savunmasız kaldı.

Bu arada Venedikliler, Mora ve Dalmaçya'ya; Lehistan ise Boğdan'a saldırdı. Aynı dönemde Rusya'nın başına Deli Petro geçmişti. Deli Petro ordusunu modernize etmiş, boğazlardan Akdeniz'e inme ve Karadeniz'e egemen olma çabalarına girişmişti. 1695 ve 1696 yıllarında Rusya, Çar 1. Petro komutasında Osmanlıların kontrolündeki Azak bölgesine iki sefer düzenledi.

1695 yılında I.Petro büyük bir kuvvetle Azak Kalesi'ndeki Osmanlı askerlerine saldırmak için harekete geçiyor. Bunun dışında da Kırım Hanlığından gelebilecek bir saldırıyı önlemek için de ikinci büyük bir orduyu Dinyeper nehri kıyılarına yerleştiriyor. Ve bu kadar hazırlığa rağmen Rus İmparatorluğu 1695'teki saldırıda başarısız oluyor.

Kırım Hanlığı ise Osmanlı İmparatorluğu himayesindedir ve Kırım'ın başında ise Selim Giray Han vardır. Selim Giray Han, Kutsal İttifak güçlerinin Osmanlı Devleti'ne karşı giriştiği savaşlarda önemli rol oynadı; Rusların Kırım Seferleri'ni, Lehlerin önceki seferlerini püskürten, dört kez geçtiği Kırım tahtında büyük başarılar elde etti.

1695 sonlarında Rusya'da ikinci bir sefer hazırlığı başladı. Azak Kalesi karadan ve denizden devamlı bombardıman edilirken, İlk kuşatmada zaten oldukça harap olan kaledeki destek kuvvet alamayan Türk birlikleri Rus Ordusu tarafından dış suru tamamen ele geçirmesine engel olamadı ve kale Ruslara teslim oldu. Uzun süren savaşlar sonunda Osmanlı Devleti yorgun düşmüştü.

Diğer yandan 17. yüzyılın başlarında altın çağına ulaşan Lehistan, İsveç'e kafa tutabilecek kadar güçlenen devlet, Rus Çarlığı'na, Osmanlı İmparatorluğu'na ve himayesindeki devletlere başarılı yayılmacı saldırılar başlattı.

Kutsal İttifak'ın bir diğer üyesi olan Venedik ile Osmanlı arasındaki münasebet ise; 1695'te tahta çıkan II. Mustafa döneminde Osmanlı cephesinde Osmanlı donanmasının başarıları göze çarparken, İttifak cephesinde ise Venedik donanması öne çıkar. Padişah II. Mustafa ise Avusturya seferlerinde ordusunu başarıyla yönetmiş olmasına rağmen Zenta (Belgrad) yenilgisi ile ordusunu kaybetmiştir. Ancak 1695'te Sakız Adasını vurmak için gelen Venedik donanması mağlup edildi ve Venedikliler Ege Denizi'nden çekildi. Yine 1697'de Bozcaada önlerine gelen Venedik Donanması, *Bozcaada Deniz Muharebesi*'nde tekrar yenilgiye uğratıldı.

Kısacası Osmanlı, Kutsal İttifak Savaşları Osmanlıların II. Viyana Kuşatması'nda başarısızlığa uğramasından cesaret alan bir grup Avrupa ülkesinin Kutsal İttifak adı altında birleşip Osmanlılara karşı giriştikleri ve bu ülkelerin Macaristan, Ukrayna ve Dalmaçya'da hâkimiyet kurup Balkanlar'daki Osmanlı hâkimiyetine büyük darbe vurmaları ile sonuçlanmış bir savaşlar dizisidir.

Osmanlı Devleti, 1697'de Zenta Muharebesi'nde uğradığı yenilgi ile bir anda savunmasız kaldı. Avusturya'nın Zenta Muharebesi galibiyeti Kutsal İttifaka dahil diğer devletlerin de Osmanlı Devleti topraklarının birer parçasını ele geçirmeye teşvik etti. Venedikliler Mora yarımadasından ilerleyerek Atina'yı ele geçirdi; Dalmaçya kıyılarında kalan Osmanlı yerleşkelerini fethetti ve Bosna eyaletine girerek buradaki birçok kaleyi işgal ettiler. 1695'te itibaren Rusya Kırım taraflarına saldırıya geçmişti ve 1696'da Azak kalesini ellerine geçirdiler. Bütün bunlar Osmanlı Devletini yeniden barış istemeye zorlamaktaydı. Özellikle İngiliz ve Hollanda hükümetlerinin araya girmesi sonucu Sultan II. Mustafa, barış müzakerelerine razı oldu. Ancak İngiltere ve Hollanda ise kendi ticari menfaatleri doğrultusunda barış istedikleri için arabulucu olan devletler oldular.

Osmanlı hükûmetinin barış müzakereleri teklifi Avuturya'ya iletildi ve bir süre sonra Avusturya'dan yanıt geldi. İki konu hariç Avusturya hükûmeti Osmanlılar teklifini genelde kabul etmekteydi. Bunlardan birisi Osmanlı devletinin Erdel'in Katolik zulmünden kaçan Protestanların sığınma yeri olduğu için Katoliklere verilmeyip Osmanlı devleti elinde olması isteği hakkında idi. Diğerisi ise Rusya'nın da barış görüşmelerine katılması talebi idi. Osmanlı devleti Rusya'nın barış müzakerelerine katılmasını kabul etti. Fakat Osmanlı sadrazamı Erdel'deki Protestanların çıkarlarının korunmasında ısrar etmekteydi. Bu anlaşmazlık üzerine Avusturya son bir teklifte bulundu. Barışın tüm İttifak üyeleri ile birlikte yapılması gerektiğini ve diğer Osmanlı görüşme isteklerinin üzerinde anlaşma olduğunu ama Osmanlıların Erdel üzerindeki isteklerinin kabul edilemeyeceği açıkça belirtilmişti. Avusturya'nın bu ısrarlı tutumu karşısında Sadrazam Erdel konusunda son Avusturya teklifini kabul etmek zorunda kaldı. Roma İmparatoru ve müttefikleri ile Osmanlı Devleti arasında 26 Ocak 1699 yılında Karlofça'da anlaşma yapıldı; devletlerin arasını bulmak için İngiltere elçisi Baron Dibu Dizard Willimus Lord Paket ve Hollanda elçisi Yakuposkolir'in arabulucu olduğu; 20 madde ile antlaşmanın sağlandığı ve 25 yıl geçerliliğinin olduğu belirtilmiştir.

İmzalanan Karlofça Antlaşması'yla Banat ve Temeşvar hariç, bütün Macaaristan ve Erdel Prensliği Avusturya 'ya, Ukrayna ve Podolya Lehistan'a, Mora, Ayamavra ve Dalmaçya kıyıları Venedikliler'e bırakıldı

Antlaşma özellikle Balkanlar ve Orta Avrupa'daki Osmanlı üstünlüğünün sona erip Habsburg üstünlüğünün başladığının işareti ve habercisi oldu.

Karlofça Antlaşması Osmanlı Devleti'nin büyük ölçüde toprak kaybettiği ilk antlaşmadır. Bu tarihten sonra Osmanlı Devleti'nin gerileme dönemi başlar. Ayrıca bir yıl sonra Rusya ile de bir antlaşma yapıldı. 14 Temmuz 1700 tarihinde imzalanan İstanbul Antlaşması ile Azak Kalesi ve çevresinin Rusya'da kalması kabul edildi.

Azak'ın alınması, Rusya'da uzun süren savaşa ve kayıplara bakıldığında küçük bir kazanç gibi görünse de, ileride Rusya'nın bir donanma gücüne dönüşmesinde çok önemli bir etken oldu ve Karlofça ile İstanbul Antlaşmaları'nda

Rusya'nın elinde önemli bir koz oldu. Azak'ta bir deniz üssü kuran Petro, bunu da yeterli görmeyip Rus Karadeniz Donanması'nın temellerini attı.

Bu noktada araştırmada Osmanlı Devleti'nin Batı'da sıkıntılar yaşadığı Sultan II. Mustafa döneminde, Doğu'da dostça münasebetlerin kurulduğu, devam ettiği İran ile olan diplomatik ilişkileri üzerinde durulmuştur. 1696 yılı sonunda II. Mustafa'nın cülusunu tebrik münasebetiyle İran'dan Horasan Hakimi elçi olarak gönderildi. Ve bu elçi Osmanlı Devleti tarafında çok güzel bir şekilde ağırlandı. Keza, Osmanlı Devleti'nin Horasan Hakimi'nden önce ve sonra gelen İran elçilerine karşı takip ettiği klasik elçi ağırlama usulleriyle aynıdır. Çünkü bu dönemde II. Viyana Kuşatması'ndan sonra başlayan Batı cephesindeki uzun savaş kötü gidişatına bağlı olarak İran'la mevcut barış halinin devamının sürdürülmesi Osmanlı hükümetinin bakış açısı son derece önemlidir. Bu nedenle, Osmanlı'nın bu girişimi İran'la olan ilişkilerinde iyi olması açısından katkı sağlaması umulmaktadır.

Osmanlı Devleti ve Fas arasındaki ilişkiler ise Cezayir'in Osmanlı Devleti hâkimiyetine girmesiyle başlamış. Ancak bu dönemde Osmanlı Devleti'nin diğer devletler ile savaş içinde olduğundan buraya gereken ilgi gösterilmediği için Cezayir ahalisinin artık Devlet-i Aliyye'ye itimadlarının kalmadığı, eskisi gibi Aşar vergisi vermeye uzak durdukları bazı başkaldırıların ortaya çıktığı dönemdir ve aynı zamanda Cezayir'e saldırmak için Fas tarafından hazırlık yapılmaktadır. Osmanlı Sultanı tarafından duyulan bu saldırı Fas Hakimi'ne yazılan bir name ile durdurulmuştur.

Dağıstan Şemhalleri ise, Osmanlı'ya bağlılıklarını bildirmişler ve Osmanlı'da Dağıstan Hanlarını iç işlerinde serbest bırakmış, dış işlerinde ise ortak hareket etmişlerdir. Rusların Azak Kalesine saldırıları esnasında Dağıstan Şemhalleri de Osmanlı müttefiki olup, her türlü desteği vermişlerdir.

SONUÇ

Tarihi miras olarak nitelenen arşivler, her toplum için önemli bir hazine değerindedir. Çünkü geçmiş ile gelecek arasındaki bağ ancak bu arşiv belgeleri sayesinde kurulabilmektedir. Esasen millet olabilme ve kalabilmesinde bu belgelerin iyi korunmasında yeri büyüktür. Sahip olunan kültür varlıklarının korunması nesilden nesillere intikali ve değerlendirilmesinin sağlanması ise o devletin iyi işleyen bir kayıt sistemine ve muntazam bir arşiv fikrine sahip olması ile mümkündür.

Binlerce yıllık bir geçmişe sahip Türk Milleti'nin idari ve kültür hayatında arşivlerin yeri büyüktür. Orta Asya'da Uygurlardan, Selçuklulara ve Osmanlı Devleti'ne kadar Türkler muazzam bir arşiv geleneği oluşturmuş ve bunları günümüze kadar ulaştırmayı başarmıştır. Hiç şüphesiz bu dönemler içerisinde Osmanlı Devleti'nin yeri ve önemi çok büyüktür.

Bugün Osmanlı Devleti'nden günümüze intikal etmiş zengin bir arşiv malzemesi mevcuttur. Kozmopolit bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti, çeşitli milletlerden birçok insanı kendi bünyesinde toplamış ve imparatorluğun doğal sonucu olarak birçok devletle siyasi, sosyal, ekonomik vb. alanlarda ilişkilere girmiştir. Bu yüzden bu arşiv yalnız Türkiye'nin değil, Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsız devlet kurmuş veya Osmanlılarla siyasi ve ekonomik alanlarda ilişki kurmuş çeşitli milletlerin, milli ve ortak tarihlerinin tespitinde başvurulacak nadir kaynaklar arasındadır.

Osmanlı Devleti'nin dış dünyayla kurduğu ilişkilerde, Nâme-i Hümayûn Defterleri, Osmanlı Diplomasi Tarihi açısından önemli olup temel kaynak niteliği taşımaktadır. Padişah mektuplarından oluşmaları, devletlerarası antlaşmalar için yürütülen müzakere süreçleri ile ilgili belgeleri içermeleri ve bazı antlaşma metinlerinin birer kopyalarını barındırmaları, bu defterleri kaynak açısından önemli kılmaktadır. Osmanlı Diplomasi Tarihinin karanlık taraflarının gün yüzüne çıkarılabilmesi için bu defterlere başvurmak kaçınılmazdır. Bu zamana kadar hakkında çalışma yapılmış Nâme-i Hümayûn defteri sayısı azdır. 5 numaralı Nâme-i Hümayûn defterinin çalışmamıza konu olmasının sebeplerinden biri de budur.

5 numaralı Nâme-i Hümâyûn defterinin tarih aralığı 1687-1702 olup sırasıyla II. Süleyman (1687-1691), II. Ahmet (1691-1695), II. Mustafa (1695-1703) dönemlerini kapsamaktadır. Bu dönemde ilişkilerin en yoğunlaştığı devletler Avusturya ve Rusya olduğundan defterin içeriği de ağırlıklı olarak bu devletlerle yürütülen ilişkiler ile ilgilidir. Bu ülkelerin haricinde Osmanlı Devleti'ne bağlı bulunan Kırım Hanlığı, Özbek Hanlığı, Mekke Şerifliği gibi Müslüman eyaletler ile de çeşitli konularda ilişkilerler ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak Osmanlı Devleti konumu ve yaşadığı geniş coğrafya gereği pek çok milletle ilişki kurmuş, bu ilişkilerin bütünü Osmanlı Diplomasisini oluşturmuştur. Osmanlı Diplomasisi özellikle kuruluş ve yükselme dönemlerinde olmak üzere var olduğu süre boyunca yaşam sürdüğü coğrafyanın kaderine etki edecek derecede önemli olmuştur.

KAYNAKÇA

A- Birincil Kaynaklar

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Hariciye (BOA. C. HR. Nr. 11/522; NR. 157/7815.)

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi 5 Numaralı Name-i Hümayun Defteri (BOA, DVNS. NMH. D. NR: 5.)

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Ahidnâme-i Hümayûn Defterleri (BOA. A. DVNS., NR. 57/1) s.3.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Ahidnâme-i Hümayûn Defterleri (BOA. A. DVNS., NR. 57/1) s.8.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Ahidnâme-i Hümayûn Defterleri (BOA. A. DVNS., NR. 59/3), 16.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Ahidnâme-i Hümayûn Defterleri (BOA. A. DVNS., NR. 57/1),11.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Ahidnâme-i Hümayûn Defterleri (BOA. A.DVNS., NR. 59/3) s,16.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Bâb-ı Âsafî Divan-ı Hümayun Mühimme-i Mektume (BOA.,A.DVN. MHM. NR. 29/89.)

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Bâb-ı Âsafî Rusya Ahidnâmesi (BOA. ADV. DVE. D., NR. 83/1), 86.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Bâbîâli Evrak Odası (BOA. BEU, NR. 1058/79312; NR. 900/ 67455; NR. 398/29789)

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Cevdet Eyalet-i Mümtaze (BOA. C. MTZ., NR. 7/342; NR. 11/522.)

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Nemçeli Ahidnâmesi (BOA. A. DVNS., NR. 59/3),17.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Yıldız Perakende Evrakı Hariciye Nezareti (BOA. Y. PRK. HR. NR. 10/14.)

B-Araştırma Kaynakları

Aktaş, N., 1999. Osmanlı Dönemi Arşivciliğimiz. *Osmanlı Ansiklopedisi* Yeni Türkiye Yay., 303-310, Ankara.

Bediroğlu, S., 2014. *9 Numaralı Nâme-i Hümayûn Defterinin Transkribi ve Değerlendirmesi (S.1-115)(H.1186-1218/M.1772-1803)*. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 10, Kilis.

Cebecioğlu, M., Satar, S., Küçükaltacıoğlu, D., Atik, V., Dilber, S., Yekeler, N., Köse, R., Gurulkan, K., Gündoğdu, R., 2013. *Kırım Hanlarına Nâme-i Hümayûn (2 Numaralı Name Defteri)*. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., No:123, 3, İstanbul.

Çetin, A. 1979. *Başbakanlık Arşivi Kılavuzu*. Enderun Yay., 57, İstanbul.

Çıtırık, H., 2014. *4 Numaralı Name-i Hümayun Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (H. 1203-1206/ M. 1788-1792)*. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 6, Kilis.

Dağ, A., E., 2004. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü*. Anka Yay., 146, İstanbul.

Derman, M. U., 2012.“Tuğra”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 41,42, 336-339.

Erdem, G., 2008. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Sürekli Diplomasi'ye Geçiş Süreci*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 11, Ankara.

Ertuğ Tarım, Z., “Name-i Hümayun”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 3.B, C.2, 345-346-413.

Freeman,W. F., 1993. *The Diplomat's Dictionary*. Washington D.C:National Defence University Press, 98, Washington.

Genç,Y. İ., Küçük, M., Gündoğdu, R., Satar, S., Karaca, İ., Yıldırım, H. O., Yılmaz. 2010. *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., No:108, 42, İstanbul.

Girgin, K., 1994. *Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemleri Hariciye Tarihimiz*. Türk Tarih Kurumu Yay., 5-37, Ankara.

Gökbilgin, M. T., 1992. *Osmanlı Paleografya Ve Diplomatik İlmî*. Enderun Yay.,55, İstanbul.

Gönlübol, M., 1993. *Uluslararası Politika: İlkeler, Kavramlar, Kuramlar*. Atilla Yay., 112, Ankara.

İskit, T., 2014. *Diplomasi Tarihi Teorisi Kurumları ve Uygulamaları*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., 3, İstanbul.

Kurtaran, U., 2014. "Sultan Birinci Mahmud'un Rusya'ya Verdiği 1739 Tarihli Ahidnâme". *Tarih İncelemeleri Dergisi*, (1), 216-218.

Kurtaran, U., 2015. "Osmanlı Diplomasi Tarihinin Yazımında Kullanılan Başlıca Kaynaklar ile Bu Kaynakların İncelenmesindeki Metodolojik ve Diplomatik Yöntemler Üzerine Bir Değerlendirme". *Osmanlı Tarih Araştırmaları Merkezi*, (38),126-129.

Kütükoğlu, M.,1992. "Ahidnâme". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 1, 535-536.

Kütükoğlu, M., 1992. "Berat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 5, 472-473.

Kütükoğlu, M., 1994. "Diplomatika". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.9, 360.

Kütükoğlu, M., 1995. “Elkab”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 11, 51-54.

Kütükoğlu, M., 1998. *Osmanlı Belgelerinin Dili*. Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yay., 146-150-152-155-163-164-165-166, İstanbul.

Molnor, M., 1999. “Karlofça Antlaşması’ndan Sonra Osmanlı Habsburg Sınırı (1699-1701)”. *Osmanlı;Yeni Türkiye Yay.*, 1, 472-479, Ankara.

OxfordAdvancedLearner’sDictionary<http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/diplomacy?q=diplomacy>,(13.01.2024).

Pakalın, M. Z., 1983.“Temessük”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 2, 138-139-453.

Pakalın, M. Z., 1993. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. Millî Eğitim Bakanlığı Yay., 2, 652, İstanbul.

Polatçı, T., 2011. Osmanlı Batılılaşmasında Yirmi Sekiz Çelebi Mehmed Efendi’nin Paris Sefaretnamesinin Önemi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (2), 250.

Sabev, O., 2006. *İbrahim Müteferrika ya da İlk Osmanlı Matbaa Serüveni (1726-1746)*. Çev.: Orhan Salih, Yeditepe Yay., 31-32, İstanbul.

Sander, O., 1987. *Anka’nın Yükselişi ve Düşüşü*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., 3-119, Ankara.

Savaş, A., İ., 2007. *Osmanlı Diplomasisi*. 3F Yay., 10, 10-17-20, İstanbul.

Savaş, A.İ., 1999. “Genel Hatlarıyla Osmanlı Diplomasisi”. *Osmanlı;Yeni Türkiye Yay.*, 1, 643-644-653-654, Ankara.

Sertoğlu, M.,1986. *Osmanlı Tarih Lugati*. Enderun Yay., 295-296, İstanbul.

Tuncer, H., 2006. *Eski ve Yeni Diplomasi*. Ümit Yay.,13-14-15-60, Ankara.

Türe, İ., Kaynar, S., 2017. *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 147, 52, İstanbul.

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, *Diplomasi*. (02.01.2024).

Unat, F., R., 1968. *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameler*. Türk Tarih Kurumu Yay., 1-15-56, Ankara.

Yalçinkaya, M. A., 2002.“ XVIII. Yüzyıl: Islahat, Değişim ve Diplomasi Dönemi (1703-1789)”. *Türkler*, (12), 470-502.

Yalçinkaya, M. A., 2003. Kuruluştan Tanzimat’a Osmanlı Diplomasi Tarihi *Literatürü*. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 1(2),439.

Yıldırım, H.O., Yılmaz, N., Genç,Y.İ., 2000. *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 42, 7-32-33-34-35-38, İstanbul.

Zharmukhanbetova, N., 2010. *Dış Politika Aracı Olarak Diplomasi ve Kazakistan Cumhuriyeti Örneğinde Kurumsal Diplomasi*. Ege Üniversitesi, 22, İzmir.

مها بیلوشما عتلاو اقدم بادشاه عالمپناه و شهنشاه فلک بارگاه خسرو روی
 زمین ظل الله فی الارضین السلطان ابوالسلطان السلطان الغازی سلطان
 مصطفی خان بن سلطان محمد خان لازالت ریایات دولته منصوره و اعداء
 حضرتیه مقهوره ابدًا حضرت زینب کبریٰ سید سعادتمند و نصیر جهان بانی و تحت فرج یکتا
 صاحبقرانی و زنده جلوس همایون بیست و نوری واقع اولغله شریفش
 اورنگ خلافت اولقاری کوندن ترک ارامش و ریح اسایش و استراحت
 بیور و باغ از دین بین و تذلیل کردن مشرکین و ترفیع حال مسلمانان چون
 نیت خالصه ایله ترتیب اسباب جهاده کمال ولوع ایله شروع خسروانید
 اولغله من کال الله کال الله له و فقیه زمانه سیرده تکمیل عن وعت ادا
 و اعدا داجناد کواکبا عدا ده همت و الا نه مت حداد دیری رهبر و هادی
 اولوب دیوان و قره دن افضا ایدن محاربه رجال و قریبیه و و و ابطل
 اولد قریبکم بالذات دولت و اقبال و سعادت و اجلال مظهر مال ایله
 مرکز دایره کفر و ضلال اولان نجه کفر سی و زرینه متعاقبا یکی سته توبه
 همایون نصرت و ناری اولوب بعونه تعالیٰ کچن سنه سده سید نفور
 اسلامیه دنا اولان طمشوار قلعه سنک جانب شرقی جنوبی سنک
 لغوش قلعه سی قریب سنک عساکر اسلامه سدره جهاد اولق ملاحظه سید
 مجتبی اولان طابور مقهوری برهمزده صولت اهل اسلام و با مال استیضای

غزاه

غزاه نصرت ارتسام اولوب یوارق شمشیر آتش تأثیر ایله اوله لایعین کجه
 خاکستر نایق قهر و نهیر اولدوغندل غیری و الحوالین مفرشیاطین اولان
 لبوه و شبش و لغوش و بومثالونجه قلعه لری بمذا فیرها هدم و تحریب
 و بوسنه عجمه المینه ده دخ غایت کای توفیق باری ایله توجه و غزیه
 شهر یازی منجی آکای فوز و نصرت و مثرغای فرو آهت اولوب نجه نل
 عموما بولک طابوری ایله مقابله و عظیم محاربه و مقاتله و قریب نصرت
 و مان برداران فرموده قاتلوا المشرکین اولان حماة حومه یقینک صولت
 و سطوت مردانه و دستبرد نصرت سپرد مظفرانه لرند نه لایعین و دینک
 شیرازه جمعیت و سر رشته مقا و متلری عرضه تفرقه انکار اولوب
 عرصه کاددن رهکرای تیه ادا بار و نباتات القش کوی تار مار اولغله و شام
 کاد محل معرکه ده تلف شمشیر ایدار و صغیر و کبیر و افطولی و وجه خانه
 انقباب و استلاب اولوب حمد الله تعالیٰ تم حمدا اعدای دین نه زور و پشیمان
 و عساکر موحدین منبج و فرغانا اولد قاری حالن شوکل و کرامتو مها بیلو
 بادشاه سستان سپاه و خسرو حجاجه خلافت پناه نشر الله اولد عجله
 فی الاقطار حضرت زینب عود جمیل میسر اولوب با خصوص و تذلیل کفر سنک
 سفاین بکت قرائن دخی و نهای همایون ایله مرتبه بعداخری روی بحر سفیده
 مقابله و مقاتله ایدوب فضل حقیله هر دفعه ده منهزما وار و نجه کبیری

A.{DVNS.NMH.d.00005